

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

İÇ GÖÇ VE AİLE BAĞLAMINDA KADINLARIN İYİ OLUŞ VE DAYANIKLILIĞI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK

BURSA-2017

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı'nda öğrenim gören 701445006 numaralı Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR'ın hazırladığı "İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluş ve Dayanıklılığı" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 24/08/2017 günü 10.00-11.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK (Danışman)

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. M. Ersin KUŞDİL

Uludağ Üniversitesi

Üye

Yrd. Doç. Dr. Burak DOĞRUYOL

Bahçeşehir Üniversitesi

Yemin Metni

Yüksek Lisans olarak sunduğum “İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluşu ve Dayanıklılığı ” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

14/08/2017

Adı Soyadı: Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR

Öğrenci No: 701445006

Anabilim Dalı: Psikoloji

Program: Tezli

Statüsü: Yüksek Lisans

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/08/2017

Tez Başlığı / Konusu: İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluşu ve Dayanıklılığı

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 148 sayfalık kısmına ilişkin, 14/08/2017 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
14/08/2017

Adı Soyadı: Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR
Öğrenci No: 701445006
Anabilim Dalı: Psikoloji
Programı:
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK
14/08/2017

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Psikoloji
Bilim Dalı : Psikoloji
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XI+192
Mezuniyet Tarihi : 24.08.2017
Tez Danışman(lar)ı : Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK

İÇ GÖÇ VE AİLE BAĞLAMINDA KADINLARIN İYİ OLUŞ VE DAYANIKLILIĞI

Bu araştırmanın temel amacı; kültürleşme ve uyum sürecinde dezavantajlı bir konumda olan göçmen kadınların yeni çevreye uyumunu psikolojik açıdan ele almaktır. Bu amaç doğrultusunda, göç süreci ve kültürleşme, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliği ile kadının iyi oluş ve dayanıklılığı arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler incelenmektedir. Beklenen ilişkileri oluştururken, iç göç bağlamı için Berry'nin (1997) Kültürleşme Kuramı, aile bağlamı için ise Kağıtçıbaşı'nın (2012) Aile Değişim Modeli ile Gülerce'nin (2007) Dönüşümsel Aile Modeli'nden yararlanılmıştır. Psikolojik uyum; öznel (yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz yaşantılar) ve psikolojik iyi oluş ile psikolojik sağlamlık kavramları ile tanımlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Bursa, Ankara ve İstanbul illerine Türkiye'nin herhangi bir diğer ilinden, iç göç yoluyla gelen ve en az bir yıldır bu illerden birinde yaşamakta olan, toplam 215 göçmen kadın oluşturmaktadır. Veriler kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak gönüllü göçmen kadınlardan elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde katılımcılardan demografik bilgi formu ve yedi ölçekten oluşan bir anket formunu doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın bulguları beklentilerimize uygun olarak, göçmen kadının psikolojik uyumunun iç göç (sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentiler, kültürel mesafe, kültürleşme stratejileri, sosyal destek) ve aile bağlamıyla (benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliği) yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Regresyon ve aracı analiz sonuçları göçmen kadının psikolojik uyumuna; göç ve kültürleşme değişkenleri ile benlik kurgularının hem doğrudan hem de dolaylı, ailenin psikolojik işlevselliğinin ise sadece dolaylı olarak etkilerini göstermektedir. Buna göre; yüksek sosyo-ekonomik konumun, isteyerek göç etmenin, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesinin, iki kültür arasındaki farkın olumlu olarak algılanmasının, bütünleşme stratejisinin, özerk-ilişkisel benlik kurgusunun ve sosyal desteğin (arkadaş, komşu ve sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal destek) göçmen kadının psikolojik uyumu açısından koruyucu; marjinalleşme ve ayrılma stratejisi ile özerk benlik kurgusunun ise birer risk faktörü olarak işlev sergilediği söylenebilmektedir. Bu bulgular, göçmen kadının ruh sağlığının hem göç öncesi hem de göç sırasındaki süreçlerden etkilenebileceği şeklinde yorumlanarak, çalışmanın katkısı ve sınırlılıkları tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

İç Göç, Kültürleşme, Benlik Kurguları, Ailenin psikolojik İşlevselliği, İyi Oluş, Dayanıklılık

ABSTRACT

Name and Surname : Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR
University : Uludag University
Institution : Social Science Institute
Field : Psychology
Branch : Psychology
Degree Awarded : Master
Page Number : XI+192
Degree Date : 24.08.2017
Supervisor (s) : Assist. Prof. Dr. Ahu ÖZTÜRK

WOMEN'S WELL-BEING AND RESILIENCE IN INTERNAL MIGRATION CONTEX

The main purpose of this study is to understand immigrant women's psychological adaptation to new environment who are a disadvantaged group for acculturation and adaptation. This study analyses direct and indirect relationships between migration processes, acculturation, self-construals, families' psychological functioning and women's psychological functioning. In this regard, in order to explain internal migration Berry's (1997) Acculturation Theory is used, and for explaining family context Kağıtçıbaşı's (2012) Model of Family Change and Gulerce's Transformational Family Models are used. Psychological adaptation is defined as subjective well-being (life satisfaction, negative and positive experiences), psychological well-being, and resilience. The participants are 215 women who currently live in Bursa, Ankara, and Istanbul and migrated at least one year earlier to these cosmopolitan cities from another city of Turkey. Snowball sampling is used to collect data, and all participants attended the study voluntarily. They filled out a demographics form and a group of scales. Results show that, migrated women's psychological adaptation is related with internal migration process (socio-economic status, migration decision, expectation, cultural distance, acculturation strategies, social support) and family context (self-construals and families' psychological functioning) as we predicted. Regression was applied to examine these correlational results and show that there is a bunch of meaningful direct and indirect relationships between migration, constructs of acculturation, self-construal and migrated women's psychological adaptation. Whereas, there is only indirect relationship found between family's psychological functioning and psychological adaptation. According to this; the high socio-economic status, the willingness to migrate, the realization of the expectations of the migrants, the perception of the difference between the two cultures positively, the integration strategy, the autonomous-relational self-expression and social support (social support provided by friends, neighbors and social activities) became clear protectors; whereas marginalization and separation strategies and autonomous self-construal function as risk factors for women's psychological adaptation. These findings have been discussed in terms of the contribution and limitations of the study by interpreting that the mental health of migrant women can be affected both by pre-migration and migration processes.

Key Words:

Internal Migration, Acculturation, Self Construal, Family Psychological Functioning, Well-Being, Resilience

ÖNSÖZ

İlk ve öncelikli olarak, araştırmamın her aşamasında desteğini ve zamanını esirgemeyen, titiz çalışma disiplini ve bilgi birikimiyle bana yol gösteren ve adım adım çalışmamı şekillendirmemde yardımcı olan değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK' e ve tezim için yaptıkları çok kıymetli değerlendirmeleri, katkı ve önerileri için tez savunma jürimde olmalarından onur duyduğum hocalarım Prof. Dr. M. Ersin KUŞDİL ve Yrd. Doç. Dr. Burak DOĞRUYOL' a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın her aşamasında her türlü destekte bulunan çok değerli meslektaşlarım ve oda arkadaşlarım Sevim YILDIZ ASLAN ve Kenan ALPARSLAN başta olmak üzere tüm Uludağ Üniversitesi Psikoloji Bölümündeki arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Oldukça zorlu bir süreç olan veri toplama sürecinde büyük bir özveriyle, aktif olarak bana destek olan AKPINAR, KILIÇ ve ÇALIŞ aileleri başta olmak üzere desteklerini esirgemeyen her bir akraba, tanıdık ve arkadaşına çalışmaya verdikleri önem ve ayırdıkları zaman için ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan her bir kadına değerli katkıları için sonsuz teşekkürler.

Öğrenmeye ve bilgiye verdikleri kıymet ve gösterdikleri özenin örnek alınması olduğu ve bil hassa yaptığım çalışmada motivasyonumun yüksek kalması için ellerinden gelen desteği sağlayan, üyesi olduğum için mutluluk duyduğum eşimin ailesine de en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca ve de tez sürecimde karşılaştığım her zorlu durumda hiçbir zaman bana güvenmekten vazgeçmeyen ve yaptıkları çok büyük kıymetler yükleyen, hayatımın her alanında desteğini arkamda hissettiğim ve varlıkları sayesinde güçlendiğim biricik annem, babam ve kardeşlerime ve dualarını benden esirgemeyen pek değerli büyüklerime sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız.

Son olarak her türlü desteğiyle en zor günlerimde toparlanmamı ve tekrar motive olmamı sağlayan, zorlukların üstesinden gelmemde en güçlü moral kaynağım ve destekçim, sevgili eşim Zafer Melik AKPINAR'a anlayışı ve desteği için bütün içtenliğim ve sevgimle sonsuz teşekkür ederim. Sen olmasan her şey çok daha zor olurdu.

Hümeysra DERVİŞOĞLU AKPINAR

BURSA, 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU	iii
YEMİN METNİ.....	iii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar.....	x
ŞEKİLLER.....	xi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM (KURAMSAL ÇERÇEVE).....	8
1.1. GÖÇ OLGUSU VE KÜLTÜRLEŞME	8
1.1.1. Türkiye’de İç Göç ve Nedenleri	9
1.1.2. Göç ve Kadın	10
1.1.3. Kültürleşmenin Tanımı	12
1.1.4. Psikolojik Kültürleşme ve Uyum	12
1.2. BENLİK KURGULARI	32
1.2.1. Benlik Kurgularının Gelişimi.....	32
1.2.2. Benlik Kurguları ve Göç Bağlamında Psikolojik Uyum	35
1.3. AİLE İŞLEVSELLİĞİ	39
1.3.1. Aile Sistemi ve İşlevselliği.....	39
1.3.2. Dönüşümsel Aile Modeli (DAM).....	41
1.3.3. Göç Bağlamında Aile İşlevselliği	44
1.3.4. Göç ve Aile Bağlamında Kadın.....	47
1.4. İYİ OLUŞ VE DAYANIKLILIK	49
1.4.1. İyi Oluş	50
1.4.2. Dayanıklılık.....	53

1.4.3. İyi Oluş ve Dayanıklılık İlişkisi.....	57
1.4.4. Göç Bağlamında İyi Oluş ve Dayanıklılık.....	59
İKİNCİ BÖLÜM (UYGULAMA)	65
2.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	65
2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI DENENCELER VE SORULAR	66
2.2.1. Göçmenin Sosyo-Kültürel Özellikleri, Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Denenceler ve Soru.....	68
2.2.2. Benlik Kurgularıyla İlgili Denenceler ve Soru	72
2.2.3. Aile İşlevselliğiyle İlgili Denence ve Soru.....	74
2.2.4. Psikolojik Uyumun Göstergeleriyle İlgili Denence ve Soru	75
2.2.5. Göçmen, Göç ve Kültürleşme Sürecine Bağlı Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denenceler	76
2.2.6. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denence	78
2.2.7. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denenceler	79
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (YÖNTEM)	80
3.1. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	80
3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	82
3.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	82
3.2.2. Kültürleşme Tutumları Ölçeği.....	84
3.2.3. Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri	85
3.2.4. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı	86
3.2.5. Yaşam Doyumu Ölçeği	88
3.2.6. Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği	88
3.2.7. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	89
3.2.8. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.....	90
3.3. İŞLEM.....	91
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM (BULGULAR).....	92
4.1. BETİMLEYİCİ ANALİZLER.....	92
4.2. DEĞİŞKENLER İLE İLGİLİ KORELASYON ANALİZLERİ	93
4.2.1. Göçmen, Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Değişkenlere Dair Korelasyon Analizleri	94
4.2.2. Benlik Kurguları ve Ailenin Psikolojik İşlevselliği ile İlgili Değişkenlere Dair Korelasyon Analizleri.....	99

4.2.3. Psikolojik Uyum Göstergelerinin Kendi Aralarındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizleri	101
4.2.4. Araştırmanın Değişkenleri ile Eğitim Düzeyi Arasındaki Basit ve Eğitim Düzeyinin Kontrol Edildiği Kısmi Korelasyon Analizleri.....	101
4.3. PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİNE DAİR REGRESYON ANALİZLERİ.....	104
4.4. ARACI DEĞİŞKENLER İLE İLGİLİ ANALİZLER	107
4.4.1. Göç ve Kültürleşme Sürecine Dair Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler	108
4.4.2. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler	121
4.4.3. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler.....	123
BEŞİNCİ BÖLÜM (TARTIŞMA).....	125
5.1. DEĞİŞKENLERLE İLGİLİ KORELASYON VE YORDAYICI ANALİZ SONUÇLARININ TARTIŞILMASI.....	126
5.1.1. Eğitim Düzeyiyle İlgili İlişkilerin Tartışılması	126
5.1.2. Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Değişkenlere Dair Bulguların Tartışılması	128
5.1.2. Benlik Kurguları ve Ailenin Psikolojik İşlevselliğinin İlişkilerine Dair Bulguların Tartışılması.....	137
5.2. DEĞİŞKENLERLE İLGİLİ ARACI ANALİZ SONUÇLARININ TARTIŞILMASI.....	143
5.2.1. Göç ve Kültürleşme Sürecine Dair Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması.....	143
5.2.2. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması.....	147
5.2.3. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması.....	147
5.3. GENEL TARTIŞMA VE SONUÇ	148
KAYNAKLAR	152
EKLER	169

TABLÖLAR

TABLO 1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BİLGİLERİNE DAİR SIKLIK DEĞERLERİ	81
TABLO 2. KATILIMCILARIN GÖÇ ÖZELLİKLERİNE DAİR SIKLIK DEĞERLERİ.....	83
TABLO 3. ÇALIŞMANIN TÜM DEĞİŞKENLERİ İLE İLGİLİ BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER	93
TABLO 4. ÇALIŞMADAKİ TÜM DEĞİŞKENLERE AİT BASİT VE KİSMİ KORELASYON KATSAYILARI	95
TABLO 5. PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİNİN ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ TARAFINDAN YORDANDIĞI REGRESYON ANALİZLERİ SONUÇLARI.....	105
TABLO 6. ALGILANAN SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KÜLTÜRLEŞME STRATEJİLERİNİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI.....	109
TABLO 7. ALGILANAN SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYAL DESTEĞİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI.....	114
TABLO 8. GÖÇ KARARI İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYAL DESTEĞİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI.....	117
TABLO 9. GÖÇE DAİR BEKLENTİLERİN GERÇEKLEŞMESİ İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYAL DESTEĞİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI.....	120
TABLO 10. KÜLTÜRLEŞME STRATEJİLERİ İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE AİLENİN PSİKOLOJİK İŞLEVSELLİĞİNİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI.....	122
TABLO 11. BENLİK KURGULARI İLE PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KÜLTÜRLEŞME STRATEJİLERİNİN ARACI ROLÜNE YÖNELİK ANALİZ SONUÇLARI	123

ŞEKİLLER

ŞEKİL 1. BERRY’NİN KÜLTÜRLEŞME MODELİ-STRATEJİLER.....	25
ŞEKİL 2. GÜLERCE’NİN DÖNÜŞÜMSSEL AİLE MODELİ- GÖSTERGELER.....	44
ŞEKİL 3. PSİKOLOJİK UYUMU DOĞRUDAN VE DOLAYLI OLARAK ETKİLEYEN DEĞİŞKENLERE DAİR ÖNERİLEN KAVRAMSAL HARİTA.....	67
ŞEKİL 4. SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE MARJİNALLEŞME STRATEJİSİNİN ARACI ROLÜ.	110
ŞEKİL 5. SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE AYRILMA STRATEJİSİNİN ARACI ROLÜ.	111
ŞEKİL 6. SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE OLUMLU YAŞANTILAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYAL AKTİVİTELERİN ARACI ROLÜ.	113
ŞEKİL 7. SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ARKADAŞ DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	113
ŞEKİL 8. SOSYO-EKONOMİK KONUM İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE ARKADAŞ DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	115
ŞEKİL 9. GÖÇ KARARI İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE KOMŞU DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	116
ŞEKİL 10. GÖÇ KARARI İLE OLUMLU YAŞANTILAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE KOMŞU DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	116
ŞEKİL 11. GÖÇ KARARI İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KOMŞU DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	117
ŞEKİL 12. GÖÇ KARARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE KOMŞU DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.	118
ŞEKİL 13. GÖÇE DAİR BEKLENTİLERİN GERÇEKLEŞMESİ İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ARKADAŞ DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.....	119
ŞEKİL 14. GÖÇE DAİR BEKLENTİLERİN GERÇEKLEŞMESİ İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE ARKADAŞ DESTEĞİNİN ARACI ROLÜ.....	121
ŞEKİL 15. MARJİNALLEŞME STRATEJİSİ İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE AİLE İÇİ İLETİŞİMİN ARACI ROLÜ.	122
ŞEKİL 16. ÖZERK BENLİK KURGUSU İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE MARJİNALLEŞME STRATEJİSİNİN ARACI ROLÜ.	124

KISALTMALAR

ark. : Arkadaşları

akt.:Aktaran

Bkz.: Bakınız

Ed.: Editör

Örn.: Örneğin

SS: Standart sapma

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde çeşitli sebeplerle insanoğlu sürekli yer değiştirmekte ve başlatan sebepten bağımsız bir biçimde bu hareketlilik bireyi farklı açılardan etkilemektedir. Böylece birey için önemli bir çevresel değişim olan göç, bireyi içinde doğduğu ve büyüdüğü temel çevresel, kültürel ve toplumsal yapıdan uzaklaştırarak aşına olmadığı başka bir çevreye uyum sağlamasını gerekli kılmaktadır. Göç eden bireyin karşı karşıya geldiği yeni kültürel bağlamın özellikleri ile bireyin inanç ve değerleri örtüştüğü ölçüde uyum kolaylaşır. İki kültürel bağlam arasında farklılıklar olduğu zaman ise, bireyin yeni kültüre uyum sağlaması için yeni kültürel bağlama uygun olmayan davranışlarda ve yapılarda değişime gidilmesi gereği doğabilir. Bu değişim davranışsal ve psikolojik bireysel bazı değişiklikler olabileceği gibi, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliği gibi aile bağlamıyla ilgili temel yapısal değişiklikler de olabilir.

Göç deneyimi bireylerin hayatında değişiklikler yaratır ve bu değişiklikler iki farklı kültürel grubun karşı karşıya geldiği ilk andan itibaren başlar. Kültürlerin karşılaşmasıyla başlayan bu süreç kültürleşme (acculturation) olarak adlandırılır (Berry, 2005: 698-699). Kültürleşme süreci sonrasında; bireyin yeni kültürde olmaktan memnuniyet duyması ve psikolojik iyi oluş seviyesinin yüksekliğiyle tanımlanan psikolojik uyumu ve yeni sosyokültürel ortamda günlük işlerini başarılı bir şekilde sürdürebilmesiyle tanımlanan sosyokültürel uyumu gerçekleşir (Searle ve Ward, 1990: 457-459). Kültürlerarası psikoloji alanına önemli katkıları olan Kanadalı araştırmacı John Berry, göçmenlerde kültürleşme süreci üzerine pek çok araştırma yürütmüştür. Yaptığı çalışmalar neticesinde göçmen bireyin kültürleşmesini, ev sahibi ve köken kültür arasındaki değer, gelenek ve göreneklerdeki benzerlikler ve farklılıkları ile başlayan ve uyum ile sonlanan bir kavramsal çerçeveye ele almıştır (Berry, 1997: 15). Bu kavramsallaştırmaya göre bireyin psikolojik ve sosyal olarak yeni kültüre uyumunu etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır.

Cinsiyet kültürleşme sürecini etkileyen faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyum sürecinde kadınların erkeklere göre daha fazla stres faktörüyle karşı karşıya kaldığı ve daha fazla psikolojik problem yaşadıkları bildirilmektedir (Rivera ve ark., 2008: 9). Göçmenlerin yaşadıkları stres nedenleri de cinsiyete göre farklılaşmaktadır; erkeklerden farklı olarak kadınlarda aile bireylerinden ayrılma iyi oluşu olumsuz etkilemektedir (Hiott, Grzywacz, Arcury ve Quandt, 2006: 147). Aileden

ayrılmayla birlikte sosyal desteğin kaybı da kadınlar için önemli olan stresörlerin başında gelmektedir (Loh ve Klug, 2012: 70). Göç sonrası oluşan bireysel değişiklikler de kadınlarda daha fazla görülmekte ve bu durum kadınların ruh sağlığını erkeklere göre daha olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Salgado de Synder, Cernamtes ve Padilla, 1990: 451). Kadınlarla ilgili bireysel değişimler daha çok kadının statüsü ile toplumun ve aile bireylerinin kadına sergilediği genel tutumla ilgilidir (Kağıtçıbaşı, 1986: 490-493). Göç, kadının çalışma hayatı ve aile içindeki konularda görüş bildirme davranışında değişimlere neden olabilmekte ve kadın için yeni roller oluşmaktadır. Bu değişimler kadına statü kazancı ve değerinin artması yoluyla fayda sağlayabileceği gibi (Kağıtçıbaşı, 1986: 492-493), yeni rollerin eski değerler ve kültürle çatışması kadını riskli konuma da taşıyabilmektedir (Dalgard ve Thapa, 2007: 6-9).

Berry eğitim düzeyi, göçmenin statüsü ve geliri gibi bazı sosyo-ekonomik özelliklerin göçmenin uyumu ile ilişkili olduğu varsayımında bulunmaktadır (1997: 21). Yanı sıra yüksek sosyo-ekonomik özelliklerin göçmen bireyin yeni kültüre uyumunu arttırdığı görgül çalışmalarca da desteklenmiştir (Ataca ve Berry, 2002; Lee ve Woo, 2013: 429). Düşük sosyo-ekonomik özellikler ise göçmenin kültürleşmeden kaynaklanan stresini arttırarak uyumunu zorlaştırmaktadır (Berry, Kim, Minde ve Mok, 1987: 504).

Göç stres yaratan önemli bir yaşam olayı olarak görülmektedir. Muhtemelen bu nedenle göçmenlerin göç sürecindeki olumsuz deneyimleri çalışmalarda daha çok vurgulanmaktadır. Oysaki göç deneyiminin sürecine dair belirli nitelikler, göçe bağlı değişimlere karşı tutum ve yaklaşımı etkiler. Örneğin birey kendi isteğine bağlı olarak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla göç sürecine dâhilse ve yanı sıra bu beklentilere ulaşmışlarsa, göçün olumlu etkilerini deneyimler ve bu süreci daha az stresli bir şekilde atlatır (Beirens ve Fontaine, 2011: 67-69). Bununla birlikte, göç bazı durumlarda içinde kazançları da barındırmaktadır. Göç deneyimi bireylerin hür kararlarına bağlı olmasa bile yaşam koşullarının iyileşmesi ve sağlık olanaklarının artması göçmenlerin hayat standartlarının iyileşmesine katkı sağlayabilmektedir (Meadows, Thurston ve Melton, 2001: 1455). Bu çalışmalar daha çok olumsuz sonuçlarla birlikte anılan göçün göçmenlerin yeni kültürde kayıplarından daha çok kazançlar elde etmesi ya da beklentilerinin karşılanması sonucunda daha memnun edici bir süreç haline gelmesini sağlamaktadır. Elde edilen bu bulgulardan yola çıkarak, göçün bireylerin deneyimlediği olumlu sonuçları arttıkça psikolojik uyumda daha başarılı olacağını ancak

göçün olumsuz sonuçlar da ürettiği gerçeğinden hareketle uyumda düşüşe de yol açacağını söylemek mümkündür.

Köken kültür ve göç edilen kültürel bağlamın her ikisinin özellikleri birden bireyin kültürleşme sürecinde etken rol oynamaktadır. Farklılık ve benzerlikler temelinde kültürlerin özelliklerini anlamak, aralarındaki mesafeyi belirlemekte bize yardımcı olacak en önemli unsurdur. Kültürel mesafe dil, din, değer, gelenekler gibi kültürel unsurlardaki farklılıkları ifade eder (Berry, 1997: 23). Bu kültürel unsurlar arasındaki farklılıklar arttıkça bireylerin iyi oluşları göç ve uyum sürecinden daha olumsuz etkilenir. Çünkü kültürel farklılıklar ne kadar fazla ise çevrenin bireyden talep ettiği değişim de o kadar fazla olacaktır. Yapılan çalışmalar kültürler arasındaki farkların büyük olduğu zaman uyum sürecinin zorlaştığı ve yakın kültürlerle uymanın nispeten daha kolay olduğu fikrini desteklemektedir (Gün ve Bayraktar, 2008; Piontkowski, Florack, Hoelker ve Obdrzaâlek, 2000; Rivera, Guarnaccia, Mulvaney-Day, Lin, Torres ve Alegria, 2008).

Kültürleşme sürecinde kişiler kendi kültürel değer ve geleneklerini sürdürmek ve yeni kültüre katılım sağlamak konusunda farklı tutumlar sergileyebilmektedir. Kültürleşme sürecine dâhil olan bireylerin gösterdiği bu farklı tutumlar kültürleşme stratejileri olarak adlandırılır (Berry, 1997: 9). Bireyin her iki kültürün kültürel özelliklerini sürdürmesi *bütünleşme*, her iki kültürün özelliklerini birden reddetmesi *marjinalleşme*, sadece ev sahibi kültürün değerlerini benimsemesi *asimilasyon* ve sadece kendi kültürel değerlerini benimsemesi ise *ayrılma stratejisi* olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin kültürleşme sürecine ne şekilde dâhil oldukları sonrasında gelen kültürel uyumu etkilemektedir. Bu nedenle göçmenlerin uyumunu incelerken kullandıkları stratejiyi belirlemek farklı düzeylerdeki uyumun potansiyel kaynaklarını ortaya koymaya imkân sağlar. Bu çerçeveyi temel alan pek çok çalışma bütünleşmenin uyumu en iyi yordayan strateji olduğunu göstermiştir (Örn.; Berry ve ark., 1987; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Vırta, Sam ve Westin, 2004). Bir diğer değişle kültürleşme sürecinde kendi değer ve geleneklerinin yanında yeni çevrenin değer ve geleneklerini de benimsemenin göçmenin yeni kültüre uyum sağlamasının en iyi yolu olduğunu söylemek mümkündür. Uyumun en kötü olduğu strateji ise marjinalleşme stratejisidir. Göçmenin hem yeni çevrenin kültürüyle yakınlaşmayı tercih etmediği hem de kendi öz kültüründen uzaklaştığı marjinalleşme stratejisini benimsemesi, en yüksek seviyede stres algısıyla ilişkilidir (Berry ve ark., 1987: 505).

Bireyin sosyal çevresince duygusal entellektüel ve maddi açıdan desteklenerek değerli olduğunu hissetmesini sağlayan kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik her türlü destekleyici sosyal destek sürecini niteler (Cobb, 1976: 300-310; Pearson, 1986: 390-391). Göç gibi bir mihenk taşında, toplumda en doğal ve temel destek kaynağı ise ailedir (Vega, Kolody, Valle ve Weir, 1991: 159-160). Sosyal destek sistemleri sağladığı bağlantı ve koşullar ile uyum sürecinde göçmenlerin güçlenmesini sağlar. Bireylerin ihtiyaç olarak belirledikleri yardım ve desteği sağlayabilecek bir sosyal ağıın olması uyumlarını kolaylaştırmakta, iyi oluş ve dayanıklılıklarını arttırmaktadır (Berry ve ark., 1987: 507; Lee ve Woo, 2013: 429-430). Olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan kişilerde sosyal desteğin ruh sağlığı sorununun büyüme riskini azalttığı ve hatta ruh sağlığına pozitif katkı sağladığı görülmüştür (Dalgard ve Tambs 1995: 32). Dolayısıyla psikolojik uyum açısından sosyal destek değişkeni de önemle ele alınması gereken bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel bir bağlamda gelişimini sürdüren bir bireyin farklı bir gelişimsel bağlama maruz kaldığı zaman bireyde meydana gelen psikolojik düzeydeki kültürleşmenin başlangıcı olarak kültürel düzeydeki kültürleşme gösterilir (Berry, 2003: 18-19). Kültürel düzeyde kültürleşmeyi anlamaya çalışırken ilk olarak karşı karşıya gelen iki kültürü tanımanın gerekli olduğu vurgulanır (Berry, 2003: 18-22; Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 2002: 361-362). Göç çalışmalarına katkı sağlayan kuramsal zenginlik kültürel farklılıkların kaynağının ne olabileceğini açıklamak konusunda oldukça etkindir. Bireyin içinde yaşadığı kültürün değer, inanç ve beklentilerine bağlı olarak şekillenen ve bireycilik-toplulukçuluk temelinde ele alınan kültürel farklılıklar kümesi, kültürel yönelimler olarak kavramsallaştırılmaktadır ve bireyin o kültür içindeki psikolojik işlevselliğini etkileyen en önemli kültürel belirleyiciler arasında değerlendirilmektedir (Triandis, 2001). Bu yönelimlerle bağlantılı biçimde şekillenen benlik kurgularının oluştuğu sosyal ilişkiler içinde sürdürüldüğü düşünülmektedir (Markus ve Kitayama, 1991; Triandis, 2001). Berry ve arkadaşları (1987: 502) kültürleşme sürecinin niteliğini etkileyen kültürler arası farkın ölçülmesinde toplumların bireycilik ve toplulukçuluk yönelimlerinin, muhtemel rolüne dikkat çekmiştir. Araştırmacılar bu fikri sınıadıkları çalışmalarında köken kültür ve ev sahibi kültür arasında yönelimler açısından farkın artmasıyla bireyin stres düzeyinin de arttığını belirlemiştir (Berry ve ark., 1987: 502). Yakın zamanda kaybettiğimiz ünlü sosyal psikolog Çiğdem Kağıtçıbaşı (2012: 152-155),

kültürel yönelimlerden bireycilik ve toplulukçuluğu benlikte temsil eden özerklik ve ilişkiselliğin aynı boyutun iki ayrı ucu olduğunun savunulduğu görüşe çağdaşlarından radikal biçimde farklı ve yenilikçi bir yaklaşım getirmiştir. Çoğunluk dünyanın gözünden benliği ele alan Kağıtçıbaşı, özerklik ve ilişkisellik boyutlarını bireyde farklı derecelerde bir arada bulunabilen ayrı özellikler olarak düşünmüştür. Kültürleşme bağlamında işlevselliği olan ve içinde farklı benlik yapılarının geliştiği üç farklı aile modeli önermiştir (Kağıtçıbaşı, 2012: 152-160). Kağıtçıbaşı bu fikir temelinde geliştirdiği Aile Değişim Modeli' ni (ADM) açıklarken özellikle farklı kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamlara özgü değişimle oluşan aile yapılarının göçmen gruplarını değerlendirmede ve kültürleşmelerini anlamada bize kolaylıklar sağlayacağını vurgulamıştır. Kağıtçıbaşı' na (2005: 410; 2010: 161) göre göçmenler bir yandan kendi (toplulukçu) değerlerini sürdürürken bir yandan da yerleştikleri bölgenin yeni yaşam koşullarına ve değerlerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Göçe bağlı değişim, muhtemelen aile üyelerinin hâlihazırda özerklik yönünde ve ilişkisellik yönünde sahip oldukları benlik kurgularını gözden geçirerek yeni topluma uyum sağlayabilecekleri bir yol olarak belirlemektedir.

Bireyin en temel sosyalleşme ve gelişim alanı olan aile, içinde bulunduğu toplumun değer ve inanışlarından etkilenecek, buna bağlı bir yapı geliştirir (Gülerce, 2007: 16-17). Dolayısıyla ailenin geliştirdiği yapı bulunduğu sosyal bağlam içinde işlevseldir. Başka bir ifadeyle, ailenin geliştirdiği yapı ile toplumun yapısı uyduğu sürece sağlıklı aile işlevselliği başarılıdır. Gülerce (2007) özellikle ailenin psikolojik işlevlerine dikkati çekmekte ve yaşam döngüsünü kesintiye uğratan önemli yaşam olaylarının bu işlevlere etki ettiğini vurgulamaktadır. Göç gibi zorlu yaşam olayları ailenin psikolojik işlevleri arasındaki uyumu bozarak aile bireylerini olumsuz etkileyebileme potansiyeline sahiptir. Fakat göç sonrasında ailenin uyumu başarılı bir şekilde gerçekleştirmesi dışarıdan gelecek güçlüklerle karşı aileyi dayanıklı hale getirir. Aile, bireyi olumsuz etkilere karşı koruyan sosyal destek ağlarının en önemlisidir. Aile üyelerinin birbirine olumlu yaklaşımı, uyumlu bir aile ortamı oluşturmaları ve iletişimlerinin sağlıklı olması aile üyelerinin iyi oluş ve dayanıklılıklarına olumlu katkı sağlamaktadır. Aile içi uyum ve pozitif aile ilişkilerinin aile bireylerinin hepsinin iyi oluşlarıyla ilişkili olduğu bulgulanmıştır (Ross, Marrinan, Schattner ve Gullone, 1999: 60). Göç bağlamında incelendiğinde de aile içi iletişim kalitesinin, ailenin işlevselliği ve uyumunun göçün olumsuz etkilerine karşı bir koruyucu vazife üstlendiği görülür (Hovey,

1999: 192-193). Ailenin işlevselliği arttıkça psikopatoloji riski de düşmektedir (Patino, Selten, Van Engeland, Duyx, Kahn ve Burger, 2005: 243).

Göçmenler ve bu bireylerin yeni çevreye uyumu hakkındaki kültürlerarası çalışmalarda daha çok toplulukçu kültürler ile bireysel özellikleri baskın olarak tanımlanan Batılı kültürlerin karşılaştırıldığı gözlenmektedir. Özellikle ulusal literatürde toplulukçu bir kültüre sahip olduğu vurgulanan ülkemiz vatandaşlarının (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004: 281-282) göç ettikleri bireyci kültürlerde sergiledikleri ana-babalık biliş ve davranışlarını (Dağlar, Melhuish ve Barnes, 2011; Durgel ve Yağmurlu, 2014; Yaman, Mesman, Ijzendoorn, Bakermans-Kranenburg ve Linting, 2010), kültürleşme düzeylerini ve kültürleşme stratejilerini (Güngör, 2007; Şeker ve Sirkeci, 2014), uyum sürecinde yaşadıkları zorlukları ve bu sürecin bireye etkilerini (Ataca ve Berry, 2002; Aycan ve Berry, 1996) inceleyen önemli çalışmalar yapılmıştır. Sözü edilen araştırmalardan bazılarında Türkiye'den göçen grupların özellikle sosyalleştirme hedefleri ve ebeveynlik davranışları alanlarında bireyci kültürdeki ebeveynlerden farklılaştıkları gözlenmiştir. Nitekim Durgel ve Yağmurlu (2014: 9) bu konudaki çalışmaları derledikleri incelemelerinde Türkiye'den göçen annelerin çocuklarında otoriteye uymayı hedefleyen ve toplulukçu özelliklere uygun çocuk yetiştirme tutumları benimserken, Batılı annelerin bireyselliği öne çıkaran ve özerkliği destekleyici tarzda çocuklarını yetiştirdiklerini belirlemiştir. Her ne kadar eğitim ve gelir düzeyi gibi etkenler anne-babalığın üzerinde rol oynasa da, kültürleşme unsurları çeşitli biçimlerde çocuk yetiştirme biliş ve davranışlarıyla sonuçlanıyor gibi görünmektedir. Kültürleşme çalışmaları göçmenlerin genellikle ayrılma stratejisini daha fazla tercih ettiklerini fakat bütünleşme stratejisini tercih edenlerin ve kültürleşme düzeyleri yüksek olanların iyi oluşlarının daha olumlu olduğunu göstermiştir (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Şeker ve Sirkeci, 2014: 75-78). Göçmenlerin aile, eş veya arkadaştan aldıkları sosyal destek, ekonomi ve dil alanlarında bir takım sorunlar yaşadığı ve bunların göçmenlerin iyi oluşları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu ortaya koyan çalışmalar da vardır (Ataca ve Berry, 2002: 19-20; Aycan ve Berry, 1996: 248). Ülkemizde dış göç kadar iç göç de önemli bir olgu olarak kabul görmeye beraber, göçü Türkiye'de iç göç yoluyla yaşadığı kenti değiştiren kişilerdeki psiko-sosyal sonuçları açısından ele alan çalışmalara nadiren rastlanmaktadır (Gün ve Bayraktar, 2008). Her ne kadar aynı ülke içinde birbirine benzer kültürel değer ve inançlar benimsense de, farklı bağlamlarda farklı alt kültürlere

rastlanabilmekte ve özellikle kırsal ve kent arasında kültürel farklar belirginleşmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012: 155-159). Ayrıca göç edilen yer ve yeni yerleşilen yer arasında büyük farklılıklar olmasa bile aşına olunan çevrenin değişimi ve var olan sosyal ağların kaybı yine de kişilerde olumsuz etkilerin gözlenmesine yol açmaktadır. Diğer bir ifadeyle, büyük kültürel farkları içermese bile göç deneyimi başlı başına stres verici ve iyi oluşu azaltan bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Gün ve Bayraktar, 2008: 171-172). Bu açıdan bakıldığında göçle birlikte bireyin psikolojik uyumunu incelerken iç göç perspektifinden konuya yaklaşmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada ilk olarak göçe bağlı kültürleşme sürecinin sebep olduğu değişimle baş etmede göç ve kültürleşme temelli değişkenler, benlik kurguları ve aile yapısının psikolojik işlevlerini iç göç bağlamında ele almak hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda psikolojik uyum sürecinde yukarıda adı geçen kültürel değişkenlerin bireyin iyi oluşu ve dayanıklılığı üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri incelenecektir. Göçmenlerin uyumu çalışılırken diğer aile bireylerinin uyumu açısından kadınların kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır (Pedraza, 1991: 321). Göçün olumsuz etkilerini en fazla deneyimleyen gruplardan biri olması özelliğiyle ve aile bireylerinin gelişimi ve sağlığı açısından kritik bir öneme sahip olması açısından bu etkiler göçmen kadınlar üzerinden incelenecektir.

Dört ana bölümden oluşan bu çalışmada ilk bölüm, iç göç deneyimi yaşamış kadınların psikolojik uyumu ile ilgili araştırmaların bulgularına dayanılarak ayrıntılı bir şekilde değerlendirilen psikolojik uyum ile ilişkili kavramların yanı sıra Aile Değişim Modeli ve Dönüşümsel Aile Modeli'nin tanıtımına ayrılmıştır. İkinci bölümde ilgili kuramlar çerçevesinde kadınların iyi oluşunun ve dayanıklılığının göç ve aile bağlamında nasıl ele alınabileceği açıklanarak, araştırmanın soruları ve çalışmanın hipotezleri aktarılmıştır. Üçüncü bölüm, araştırmanın örnekleminin özelliklerine ilişkin bilgileri, kullanılan veri toplama araçlarının tanıtımını ve araştırmanın sürecine ilişkin işlemleri içermektedir. Araştırmada elde edilen verilerin hipotezler doğrultusunda sınındığı analiz sonuçları bulgular bölümünde aktarılırken; son bölümde ise elde edilen bulgular kuramsal çerçeve ve literatür ışığında açıklanarak yorumlanmış, çalışmanın alana katkısı ve sınırlılıklarına değinilerek gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

(KURAMSAL ÇERÇEVE)

Bu çalışmanın genel amacı göçmen bireyin psikolojik uyumunu doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen faktörleri keşfetmek ve bu faktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Mevcut bölümde kuramsal açıdan geniş bir kapsama sahip olan çalışmayla ilgili kuram ve kavramlara yer verilmiştir. Bu bölümde sırasıyla kadının psikolojik uyumu ile ilişkili kapsamda ele alınan kültürel, bireysel ve sosyal değişkenler ilgili literatür kapsamında sunulmuştur. Göç ve kültürleşme, benlik kurguları, ailenin psikolojik işlevleri göç bağlamında ele alınarak iyi oluş hali ve dayanıklılıkla olan ilişkilerine değinilmiştir.

1.1. GÖÇ OLGUSU VE KÜLTÜRLEŞME

İnsan gelişimi anne rahminden başlayıp ölüme kadar devam eden, yaşam boyu bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde insanın fiziksel, sosyal ve kültürel çevresindeki değişimler gelişim sürecine etki ederek, hayatının yönünü belirleyebilir. Birey bir parçası olduğu ailenin yaşam koşulları, maddi durumu, ilişkileri gibi hem dışsal hem de içsel bir takım durumları hem oluşturur hem de onlardan etkilenir. Ailenin yaşam döngüsünde meydana gelen kayıp, zorluk gibi ani değişimler aile üyelerinin normal gelişim sürecini sekteye uğratarak çevre-birey uyumunda olumsuz sonuçlara yol açabilir. Fiziksel sosyal ve kültürel değişimlerin hepsini aynı anda deneyimlemeye sebep olan aile yaşam döngüsü içindeki en önemli olaylardan biri göç olgusudur.

Dünya nüfusunun artışı, düşük ve yüksek gelirli yerlerin sağladığı sosyo-ekonomik imkânların eşitsizliği gibi demografik ve sosyo-ekonomik temel bazı etkenler; savaş, güvenlik tehdidi gibi bazı politik ve siyasi etkenler veya deprem, sel gibi doğal afetler insanları daha az gelişmiş ülkelere daha gelişmiş ülkelere doğru hareketlendirmektedir. Yaşanan bu geçici veya kalıcı hareketlilik sadece ülkeler arasında değildir. Aynı şekilde bir takım sebeplerden dolayı aynı ülke içinde de geçici veya kalıcı yer değiştirmeler yaşanmaktadır (Sam ve Berry, 2006: 1-2). Göç bir takım zorunlu ya da isteğe bağlı sebepler nedeniyle yaşanmaktadır. Zorunlu göç genellikle güvenlik tehdidi ya da politik bir takım sebeplerden ötürü istemeyerek yerleşim yerinin değiştirilmesi olarak karşımıza çıkmakta, bazen de yaşadıkları yerlerin olumsuz koşulları kişiler için göçü zorunlu kılmaktadır (Akın ve Dökmeci, 2014: 9-10). Bu tür mecburi yer

değiştirmelerin kişilerin sağlığı üzerinde genellikle olumsuz etkilerinin olduğu ve göçmenlerin ciddi problemler yaşadıkları bildirilmektedir (Shishegar, Gholizadeh, DiGiacomo, Green ve Davidson, 2016). Kimi zaman ise bireyler için büyük şehirlerin imkân ve olanakları çekici birer faktör olarak gt tetiklemekte ve bireyler isteyerek bu alanlara doğru hareket etmektedir. Özellikle şehirleşmeyle birlikte kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru i hareketlenmeler gözlenmektedir. lke içi hareketlilikler kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru olduğu gibi daha küçük şehirlerden büyük metropollere doğru da görülmektedir. Özellikle iş olanaklarının yüksek olduğu, eğitim ya da sağlık gibi hizmetlere daha kolay ulaşılabilen, sosyal imkânlar açısından alternatiflere sahip olan büyük şehirlerin g aldığı bilinmektedir (Gökhan ve Filiztekin, 2008: 8-9). İnsani hareketlilik, ister ülkeler arasında isterse de aynı ülke içinde isteğe bağlı ya da zorunlu ne sebeple olursa olsun, altında yatan temel sebebin bireylerin mevcut yaşantularından memnun olmamasından dolayı yaşam koşullarını iyileştirmek maksadını taşıdığı söylenebilir.

1.1.1. Türkiye’de İ G ve Nedenleri

Ülkemizde i g oldukça fazla görülmektedir. Türkiye’deki g akımlarına bakıldığı zaman dönem dönem farklı nedenlere bağlı olarak i glerin yoğunlaştığı görülür. İlk olarak 1950’li yıllarda ülkenin ekonomik koşullarının iyileşmesi ve gelişmişliğin artmasıyla birlikte kırsal bölgelerden şehirlere olmak üzere bir güç akımı başlamıştır. Tarımda makineleşmenin artması ile kırsal alanlardaki işsizlik artmış ve bu durum köylerdeki insanları şehirlere doğru itmiştir. İkinici bir güç akımı da 80’li ve 90’lı yıllarda Doğu ve Güneydoğu Bölgelerindeki siyasi sorunlar ve terör olaylarının artmasıyla tetiklenmiştir. Bu dönemlerde güvenlik sebebiyle halk ilk önce daha güvenli yakın bölgelere, sonrasında ise daha büyük şehirlere doğru bir hareketlenme göstermiştir.

Türkiye’deki gn nedenleri ilk yıllarda daha çok zorunlu sebeplere dayanmış ve kırsal bölgelerdeki halkı kentlere doğru itmiştir. 2000’li yıllardan itibaren ise nüfus hareketliliğinin yönü kırdan kente olmaktan çok kentler arasında g akışlarına dönüşmüştür (Gökhan ve Filiztekin, 2008: 8-9). Bu son dönemlerde gözlenen bölgeler arası gn nedenlerini genel olarak ekonomik sebepler oluşturmaktadır. Ekonomik açıdan; gelir dağılımındaki dengesizlik, iş arama ya da tayin gn başı çeken nedenleridir (Gökhan ve Filiztekin, 2008: 25). Günümüzde halen Doğu Karadeniz

Bölgesi ve Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi en çok göç veren yerlerin başında gelmektedir. Göç alma açısından ise Ege ve Marmara bölgeleri hem iklim koşulları hem de ekonomik imkânları nedeniyle çekici bölgeler arasındadır (Akın ve Dökmeçi, 2015: 9). Şen'in (2014: 237) aktardığına göre Türkiye İstatistik Yıllığı 2012 verilerinde en çok göç alan ilk 5 şehir arasında İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra Bursa ili de yer almaktadır.

Gür ve Ural (2004: 30-36) Türkiye'de kent bazında göçün nedenlerini açıklamak ve kentleri çekici kılan faktörleri belirlemek amacıyla düzenledikleri çalışmalarında, kentin ortalama gelir düzeyi ve işsizlik oranı, sanayileşme düzeyi, sağlık ve eğitim hizmetlerinin kalitesi ve kadın işgücünün istihdam olanaklarının göç hareketliliğine yön verdiğini belirlemiştir. 2003 yılında Kars, Ardahan, Iğdır ve Ağrı bölgelerinden İstanbul'a göç eden göçmenlerin bölgeden göç etme nedenlerinin araştırma konusu olduğu diğer bir çalışmada; ekonomik sorunlar (işsizlik, geçim güçlüğü) başta olmak üzere eğitim, akrabaların göç etmesi, sosyal yaşamın yetersizliği ve göç edenlerden gelen olumlu bilgiler gibi gerekçeler ön plana çıkmaktadır (Tutar ve Özyakışır, 2013: 46-47). Aynı çalışmada göçmenlerin göçe dair algıları da ele alınmıştır. Buna göre, katılımcıların yaklaşık olarak %66 'sı göçten memnun olduğunu, %14 'ü ise memnun olmadığını belirtmiştir. Göçmenlerden %68'i geri dönmek istemezken, geri dönmek isteyenlerin oranı %22'dir. Geri dönmeyi isteyenlerin gerekçeleri sırasıyla; memleket hasreti (%21,2), İstanbul'a uyum sağlayamama (%21), İstanbul'daki gelirinin düşük olması (%18,4), memleketinde malı-mülkü olması (%16,9) ve ailesinin memlekette kalması (%11,8) şeklindedir (Tutar ve Özyakışır, 2013: 53). Bulguları şu şekilde yorumlamak mümkündür. İç göç hareketliliğinin temel itici motivasyonu olan ekonomik imkânsızlık ve iş bulma olanakları şehirlerin çekiciliğini arttırmaktadır. Diğer yandan, göçmenler iç göçün olumlu etkilerinden genel olarak memnundur. Göçmen memnuniyetsizliğinin temel sosyal kaynakları ise uyum sağlayamama ve sosyal ağdan mahrum kalmak gibi görünmektedir. Bu durum göçmenin göç motivasyonunun ekonomik olmakla beraber göçten memnuniyetinin altında kültürel ve sosyal etkenlerin olduğu fikrini de akla getirmektedir.

1.1.2. Göç ve Kadın

Yaşadıkları şehri değiştiren kişiler kendi belirledikleri itici ve çekici faktörler dışındaki sebeplerden dolayı göç sürecine katılmış olabilirler. Göç araştırmaları

kadınlarla erkeklerin göç sebeplerinin farklılaştığını bildirmektedir (Gökhan ve Filiztekin, 2008: 25). Erkeklerin göç için en önemli nedeni iş aramak iken (%28) ikinci sırada aileyle ilgili konular ve üçüncü sırada ise tayin ve atama gelmektedir (Gökhan ve Filiztekin, 2008: 8-9). Kadınların göç deneyimine zemin hazırlayan nedenler bağlantılı göç ve bu bağlamdaki evlilik göçü olarak belirmektedir (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999; Ünlütürk, 2007: 55-57). Bağlantılı göç, kadının evdeki diğer üyelere bağlı olarak, aile bütünlüğünü sağlamak amacıyla göçe dâhil olmasını içermektedir. Gökhan ve Filiztekin (2008: 8-9) göçmen kadınlar arasında aile üyelerine bağlı olarak ve evlilik sebebiyle göç edenlerin %53' lük bir orana sahip olduğunu belirtmektedir.

Kadınlara özgü göç sebeplerinden bağlantılı göçün farklı bir formu olan evlilik yoluyla göç kadınların erkeklerden farklılaşan özel bazı itici ve çekici göç nedenlerinin mevcut olduğuna da işaret etmektedir. Örneğin düşük seviyede iş gücüne katılım, tarım işçisi olarak aileyle çalışmak ve sonrasında fakirlik ve güvenlik sorunları, kırsal alanlardaki geleneksel sosyal yapıdan kaynaklanan sosyal yaşam güçlükleri özellikle kırsal bölgelerdeki kadınlar için göçü istenen bir durum haline dönüştürmektedir (Yılmaz, 2009: 228-230). Bununla birlikte, köyden kente göçün daha rahat bir yaşamı sağlayacağı umudu da kadınlar için göçün çekici faktörü olarak öne çıkmaktadır (Ünlütürk, 2007: 55-57). Bu durumlar kadınları göçe ve göç etmenin bir yolu olarak da evlilik tercihinine yöneltmektedir. Ünlütürk (2007: 55-57) göç sürecini ele aldığı çalışmasında, emek piyasasına katılan göçmen kadınların yarıdan fazlasının buldukları küçük coğrafyadan farklı bir kente evlilik yoluyla gelin geldiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum göçmen kadınların çoğunun şehir hayatını köy hayatına tercih ettiğini göstermektedir. Bunu da köyde yaşamanın zor olduğunu ve oldukça fazla çalışmak gerektiğini vurgulayarak belirtmişlerdir. Şehirde çocukları için eğitim olanaklarının fazla olması, şehir hayatının daha konforlu ve temiz olması, köy hayatının baskıcı olması ve giyim kuşama kısıtlama getirmesi şehri tercih etmenin bazı çekici ve itici sebeplerindendir (Erman, 1997: 269).

Araştırma sonuçlarına dayanarak genellikle erkeğin göç kararını aldığı ve kadının daha çok eşinin kararına uyum sağladığı söylenebilmektedir. Erkekler için daha çok ailenin ekonomik kaynaklarını sağlamak ve geçimi iyileştirmek adına göçü istediği, kadının ise eşinin bu kararına destek olduğu söylenebilir. Bekâr kadınlar arasında ise buldukları koşullardan duyulan memnuniyetsizlikten dolayı evlilik göçünün bulunduğu yerden kurtulmanın bir yolu olarak tercih edildiği görülmektedir. Bu durum

kadınların göç sebeplerinin erkeklerden radikal bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Dolayısıyla bu bağlamda kadınların yeni çevreye uyumu da erkeklerden farklı bir şekilde sağlayacağı düşüncesinden yola çıkarak, çalışmada sadece kadınların yeni çevreye psikolojik uyum süreci ele alınmıştır.

1.1.3. Kültürleşmenin Tanımı

Göçle beraber yaşanan hareketlilik değişik kültürlerin karşı karşıya gelmesine sebep olur. Kültürlerin karşılaşması sonucu meydana gelen değişikliklere kültürleşme denmektedir (Sam ve Berry, 2006: 1). Orijinal kültürdeki içselleştirilen rutinler ve yaşam özellikleri kültürleşme sürecinde değişime uğrayabilir. Diğer bir ifadeyle, kültürleşme deyince kültürlerin karşılaşmasından kaynaklanan tüm değişiklikleri anlayabiliriz (Sam, 2006: 11). Kültürleşmenin temelinde hem grup hem de birey düzeyinde değişimler yatmaktadır. Grup düzeyinde kültürleşme; sosyal yapı ve kurumlardaki değişimler ile kültürel pratiklerdeki değişimleri ifade eder. Kültürleşme ilk olarak grup bazında düşünülse de, o grubun üyeleri tarafından bir takım psikolojik değişimlerin yaşanması da kaçınılmazdır. Bireylerin davranış repertuarlarında meydana gelen değişiklikler ise bireysel düzeyde kültürleşme olarak ele alınır (Berry, 2005: 699) ve psikolojik kültürleşme olarak adlandırılır (Berry, 1997: 14).

1.1.4. Psikolojik Kültürleşme ve Uyum

Kültürleşmeyle gelen değişim beraberinde bir uyum sürecini meydana getirir. Uyum; dış isteklere karşı kişi ya da grupların verdiği tepkilerle oluşan görece sabit değişikliklerdir (Berry, 2005: 709). Kültürleşme uzun vadede uyumu beraberinde getirirse de, her zaman göçmenler ve yeni çevre arasında uyuma sağlanamayabilir. Göçmen yeni çevreye uyum sağlamak için davranış değişikliğine gidebileceği gibi (asimilasyon), değişime direnç (ayrılma) de göstermeyi seçebilir. Bu nedenle uyum her zaman olumlu sonuçlara neden olmaz. Bireyin uyumu bir tarafta olumlu sonuçların, diğer tarafta ise olumsuz sonuçların olduğu iki uçlu bir süreçtir. Dolayısıyla uyum bu iki uç arasında çeşitlilik gösterebilir (Berry, 2005: 709).

Kültürleşme süreci sonrasındaki uyum çok boyutludur; psikolojik ve sosyokültürel alanlar olmak üzere iki boyutta ele alınır (Ward, 1994: 339-341; Searle ve Ward, 1990: 457-460). Psikolojik uyum kişinin psikolojik ve fiziksel iyi oluşunu

kapsarken, sosyokültürel uyum ise bireyin yeni kültürde günlük yaşamını ne kadar iyi yürütebildiğiyle ilgilidir. Diğer bir deyişle psikolojik uyum iyi bir ruhsal sağlık ve yeni kültürel bağlamdan memnun olma gibi içsel çıktılarla ilgiliyken, sosyokültürel uyum yeni kültürel bağlamda günlük problemlerle baş edebilme ile ilgili dışsal psikolojik çıktılarla ilişkili olarak görülmektedir. Örneğin; göçmenlerin ev sahibi kültürde deneyimledikleri depresyon ya da kaygı psikolojik uyumla ilişkiliyken, işindeki başarısı sosyokültürel uyumla ilişkilidir (Ouarasse ve Van de Vijver, 2005: 266). Uyumun bu iki boyutu kendi aralarında ilişkili olsalar bile aslında farklı değişkenler tarafından yordandığıdır (Searle ve Ward, 1990: 457-459). Psikolojik uyum kişilik, yaşamda meydana gelen değişimler ve sosyal destekten etkilenirken; sosyokültürel uyum beklentilerden ve kültürel mesafeden etkilenmektedir. Psikolojik ve sosyokültürel uyumu birbirinden ayıran bir çalışmada uyumu yordayan değişkenlerin psikolojik boyutu içinde kontrol odağı, memleket özlemi yer alırken; sosyo-kültürel boyuttaki uyumda ise ev sahibi kültürle kurulan etkileşimden memnun olma ve kültürleşme stratejileri yer almaktadır (Ouarasse ve Van de Vijver, 2005: 265-266; Ward ve Kennedy, 1993: 142-145). Göçmen kadınlarda ise psikolojik uyumun yordayıcısı olarak sosyal destek (Vega ve ark., 1991) ve eş desteği (Ataca ve Berry, 2002: 20) ortaya çıkmaktadır. Göçmen kadının her iki alanda da uyumunu kolaylaştıran diğer yordayıcılar; ev sahibi kültürle etkileşim, dayanıklılık, dil yeterliliği, sosyo-ekonomik konum, ayrımcılık ve kültürleşme stratejileridir (Ataca ve Berry, 2002: 20).

Berry (1997: 18) psikolojik kültürleşme sürecinde meydana gelen üç temel zorluğun derecesindeki değişikliklerin, uyumu etkileyeceğini söylemektedir. Bu üç temel zorluk “davranış değişiklikleri”, “kültürleşme stresi” ve “psikopatoloji”dir. Berry ve arkadaşları (1987: 492) tarafından kültürleşmenin bireylerde yarattığı değişiklikler içinde özellikle davranış ve ruh sağlığını içeren psikolojik değişiklikler bireyin yeni kültüre alışma sürecinde kaçınılmaz olarak görülür. Psikolojik değişiklikler konuşma, giyim kuşam ya da yeme alışkanlıkları gibi davranışsal alanlarda olabileceği gibi, depresyon ve kaygı gibi ruhsal alanda meydana gelen değişiklikler de olabilir. Yeni kültürde psikolojik uyum sağlamada davranışsal değişiklikler ruh sağlığı değişikliklerine göre nispeten daha kolay ve hızlı şekilde gerçekleştirir ve genellikle kültürleşmenin ilk zamanlarında yaşanır. Psikolojik uyumun ilk evrelerinde yeni kültüre uymak için davranışsal değişikliklerden *kültür dökülmesi (culture shedding)* ve *kültür öğrenmesi (culture learning)* gerçekleşir

(Berry, 2003: 30-31). Kültür dökülmesi ve kültür öğrenmesi, bilerek ya da bilmeden göçmenin ev sahibi kültüre daha iyi uyumu için eski alışkanlık ya da davranışlarının kaybolmasını ya da yenileriyle değiştirilmesini içerir. Kültürleşme sürecinde olan bireyler için küçük değişiklikleri içeren bu ilk adımlar uyuma sürecinin daha kolay ve daha az stresli birer parçasıdır. Ne zaman ki kültürleşen birey yeni kültüre uyum sağlamakta zorlanır ya da baskın grubun kural ve değerlerini çokça benimser (asimilasyon süreci) o zaman daha sıkıntılı bir kültürleşme süreci baş gösterebilir. Uyumun daha ileriki aşaması olan bu çatışmalı sürece *kültür çatışması (culture conflict)* denir (Berry, 2003: 30-31). Kültürleşme sürecinde çatışmalar yaşanmaya başladığı ve kültürleşme süreci bir problem olarak algılandığı zaman göç bireyleri olumsuz yönde etkiler ve göçmen bireyin kültürleşme sürecinde stres yaşamasına neden olur. Kültürleşme sürecinde deneyimlenen stres psikolojik bir unsur olarak tanımlanmış ve kişinin göçün daha geç dönemlerindeki zor olan psikolojik uyumunu ifade etmekte kullanılmıştır (Berry ve ark., 1987: 492). Kısacası göçmen birey davranış değişikliklerini kolaylıkla gerçekleştirirse yeni çevreye uyumu başarılı bir şekilde (asimilasyon ve bütünleşme gibi) sağlayabilirken, davranış değişikliklerinin zor olduğu durumlarda ise uyum güçleşir. Uyumun sağlanamadığı bu gibi durumlarda kültürler arasında bir çatışma yaşanır ve psikolojik kültürleşme süreci stresli bir hal almaya başlar. Göçmenin kültürleşme stresini baş edemeyeceği kadar fazla deneyimlemesi ise psikopatolojiyle sonlanır (Berry, 1997: 14)

Kültürleşme stresi literatürde incelenirken birbirine benzeşen bazı modellere raslanmaktadır (Berry ve ark, 1987; Hovey ve King, 1997). Bu uyum modellerinde kültürleşme ve uyum süreçleri arasındaki ilişkiye etki eden bir takım faktörler önerilir. Bu faktörler bazı durumlarda kültürleşmeden dolayı yaşanan stresin kişide artmasına neden olurken bazı durumlarda ise stresle baş etmeyi kolaylaştırmaktadır. Berry ve Kim (1987; akt. Berry ve arkadaşları 1987: 493-495) bu faktörleri 5 grupta incelemekte ve *geniş toplumun doğası, kültürlenmiş grubun tipi, kültürleşme stratejileri, bireyin sosyo-demografik ve psikolojik özellikleri* olarak sıralamaktadır. Araştırmacılar geniş toplumun çok kültürlü bir yapıya sahip olup olmadığını, kültürel farklılıklara tolerans gösterip göstermediğini, göçmenler hakkında nasıl bir ideolojiye sahip olduğunu göçmenlerin kültürleşmesiyle ilgili ilk faktör altında ele almaktadır. İkinci aracı faktör olan kültürleşen grubun özelliği ise göçmenleri mülteciler, yerli halk, etnik gruplar ve geçici süreliğine o yerde kalanlar olarak bir diğerinden ayırır. Grubun tipini belirlemede iki unsur vardır;

gönüllülük ve hareket. Gönüllülük durumu grubun göç etmeyi isteyip istemedikleriyle, hareket ise geçici ya da kalıcı olarak göç sürecine nasıl dâhil olduklarıyla ilgilidir. Bu beş kültürel grup gönüllülük ve hareket unsurlarını değişik ölçülerde barındırmaktadır. Örneğin, kişiler yeni kültüre isteyerek ya da istemeyerek gelmiş ve aynı zamanda kalıcı olarak veya geçici süreliğine de gelmiş olabilirler. Berry ve Kim (1987; akt. Berry ve ark., 1987: 493-495) yaptıkları bu sınıflamadan yola çıkarak, yeni kültüre uyum süreci incelendiğinde göç sürecine gönüllü olarak katılan bir grup olan göçmenlerin zorunlu göç eden mülteci grubuna göre ruhsal anlamda daha az zorluk yaşayacaklarını öne sürmüşlerdir. Diğer yönden, uluslararası öğrenciler ile etnik gruplar karşılaştırıldığında, ikametleri geçici bir süreliğine olduğu için, öğrencilerin yaşayacakları stresin kalıcı olarak ikamet eden farklı etnik gruplardan daha fazla olacağı varsayılmaktadır. Kurama göre stresi arttıran bir üçüncü faktör kültürleşme stratejisidir. Kültürleşme sürecine giren her grup ve kişinin bu sürece vereceği tepkiler aynı şekilde değildir. Kişiler *asimilasyon*, *bütünleşme*, *marjinalleşme* ve *ayrılma* olmak üzere kendi kültürleri ve ev sahibi kültüre yakınlıkları temelinde 4 farklı kültürleşme stratejisinden birini seçerek kültürleşmenin sonucu olan uyumun yönünü belirleyebilirler. Bu stratejilere ve uyum ile ilişkilerine ileriki bölümlerde daha ayrıntılı yer verilecektir. Berry ve arkadaşlarının (1987) stres ile ilişkili olarak önerdiği son araçlar kültürleşen kişinin demografik, sosyal ve psikolojik özellikleridir ve bu araçlar kültürleşme ile bireylerin algıladığı stres arasındaki ilişkiyi değiştirebilme gücüne sahiptir. Örneğin göçmenin eğitim düzeyi gibi demografik özellikleri ya da dayanıklılık gibi psikolojik ve kişisel özellikleri yüksek olduğu zaman kültürleşme stresini azaltmakta ve buna göre kişinin adaptasyonuna olumlu etki etmektedir (Ataca ve Berry, 2002: 19-21). Hovey ve King (1997: 93-94) Berry ve arkadaşlarının (1987) psikolojik uyum modelini geliştirmiştir. Hovey ve King'in (1997) uyum modelinde, önceki modelden farklı olarak göçmenin kaçınıcı kuşaktan göçmen olduğu, göç etme yaşı modele eklenmiş ve sosyal destek de aileden gelen ve dışarıdan gelen sosyal destek kaynakları olmak üzere iki ana kaynağa ayrılarak vurgulanmıştır.

Berry (1997: 14-26) doğasında oldukça karmaşık olan psikolojik kültürleşme sürecini değerlendirmek için, grubun kültürleşme süreçleriyle başlayan, bireyin kültürleşmesiyle devam eden ve uzun süreli uyumla sonlanan genel bir çevre sunmuştur. Modelde hem kültürel hem de psikolojik kültürleşme ele alınarak uyumu etkileyen temel faktörler sıralanmıştır. Modelde uyumu etkileyen faktörler kültürleşme

sürecinin başlangıcından önceki ve kültürleşme süreci sırasında ortaya çıkan faktörler olmak üzere iki grupta incelenmektedir ve derecesine göre koruyucu ve risk faktörleri olarak da adlandırılabilir. Kültürleşme süreci öncesiyle ilgili olan faktörlerden ilk olarak yaş, cinsiyet ya da eğitim gibi bireyin sosyo-demografik bazı özellikleri ile bireyin kişilik özellikleri ele alınmaktadır. Örneğin yaş ele alındığında geç yaşta göç edenlerin psikolojik açıdan risk altında olduğu, erken yaşlarda ise uyumun daha kolay sağlandığı önerilmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında kadınların daha dezavantajlı konumda oldukları vurgulanmaktadır. Eğitim düzeyi ele alındığında ise yüksek eğitim düzeyinin kültürleşmede meydana gelen zorluklara karşı koruyucu bir etken olarak ortaya çıkacağı belirtilir. Kültürleşme öncesi faktörlerden ikincisi bireyi göç etmeye iten ya da çeken faktörleri niteleyen göç motivasyonudur. Kurama göre, gönülsüz olarak göç sürecine dâhil olmanın uyum açısından bir risk faktörü olduğu öngörülür. Diğer bir faktör ise beklentilerdir. Göç öncesinde mantıklı olmayan, yüksek beklentiler geliştirmek ve dolayısıyla bu beklentilerin karşılanamaması uyumu zorlaştıracak bir faktör olarak ifade edilmiştir. Kültürleşme öncesi faktörlerden sonuncusu ise iki kültür arasındaki benzerlik ve farklılığı ifade eden kültürel mesafedir. İki kültür arasındaki farkın fazla olmasının kültürel etkileşimi azaltacağı ve uyumu zorlaştıracığı varsayılmaktadır. Kültürleşme sürecinde ortaya çıkan faktörlere gelindiğinde ise göç süresi, kültürleşme stratejileri, başetme strateji ve kaynakları ve sosyal destek karşımıza çıkmaktadır. Berry (1997: 24) bireyin kültürleşme sürecinde meydana gelen uyumun ilk etapta zor olduğu fakat uzun vadede daha başarılı bir yöne doğru ilerleyeceğini söyler. Başka bir ifadeyle Berry'ye (1997: 24) göre, göçmen ev sahibi kültürde ne kadar fazla kalırsa uyumu o kadar başarılı olacaktır. Modelde kültürleşme süreci sırasında ortaya çıkan ve uyumu etkileyen faktörlerden ikincisi kültürleşme stratejileridir. Varsayıldığına göre, stratejilerden bütünleşme en yüksek, marjinalleşme en düşük, asimilasyon ve ayrılma ise ortalama düzeyde stresle ilişkilidir ve bu ilişkinin şiddeti yönünde uyumu olumlu ya da olumsuz şekilde etkiler. Başetme stratejileri uyumu etkileyen bir diğer faktör olarak değerlendirilmekle birlikte, seçilen stratejiye göre bireylerin ruh sağlığının değişeceği öngörülür. Modelin önerdiği son faktör ise sosyal destek faktörüdür. Sosyal desteğin kültürleşme ve uyumu etkilediği, göçmenin yeni çevresinde destekleyici bir sosyal ağının olmasının uyumu kolaylaştıracığı vurgulanmaktadır.

Psikolojik kültürleşme ve psikolojik uyumu açıklamaya çalışan kuramlardan Berry'nin Kültürleşme kuramı (1997) başta olmakla birlikte diğer psikolojik uyum kuramları (Berry ve ark., 1987; Hovey ve King, 1997) birlikte değerlendirildiğinde, sosyo-ekonomik özellikler, göç kararı, göçe dair beklentiler, kültürel mesafe, kültürleşme stratejileri ve sosyal desteğin bireyin uyumunun niteliğini belirlediği görülür. Benzer şekilde, ev sahibi kültürün de kültürlenene gruba dair tepkileri yine göçmenlerin bahsi edilen özelliklerinin ve uyumunun etkilenmesini mümkün hale getirir. Ev sahibi kültür ile göçmenin temasında bir çıktı veya ara yüz konumundaki kültürleşme stratejileri özellikle göçmenlerin kültürleşmesi ve sonrasındaki uyum için oldukça önemle ele alınmaktadır.

1.1.4.1. Sosyo-ekonomik Özellikler

Sosyo-ekonomik düzey üç farklı gösterge ile belirlenebilir; eğitim düzeyi, gelir-gider farkı ve sosyo-kültürel statü (çalışma durumu, meslek, ünvan) (Ataca ve Berry, 2002; Ouarasse ve Van de Vijver, 2005: 265-266). Bireyin sosyo-ekonomik düzeyindeki farklılaşmalar göçmenin yeni kültüre uymasını etkileyen faktörlerden biridir (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Aycan ve Berry, 1996: 246-248; Lee ve Woo, 2013: 429). Genel olarak yüksek düzeyde eğitimin göçmenlere zorlu koşullarla baş etmede bilişsel, ekonomik ve sosyal açılardan kaynak sağladığı vurgulanmaktadır. Eğitim düzeyindeki artış kültürleşme sürecindeki bireylerin düşük stresini yordama gücüne sahiptir (Berry ve ark., 1987: 504). Ataca ve Berry (2002: 22-23) Türkiye'den Kanada'ya göç etmiş kadınların eğitim düzeylerinin kültürleşmeyle ilişkisini incelemiş, uyumu düşük olan kadınların sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olduğunu ve çoğunun ise ev hanımı olduklarını ortaya koymuştur. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı kadınlar, ev sahibi kültürle daha az temas kurmakta ve daha çok kendi aralarında etkileşime girmekte; bu da yeni toplumdaki izole olarak ayrılma stratejisini benimsemelerine yol açmaktadır. Öte yandan, Hovey ve Magana'nın (2000: 129) Amerika'da tarım işçisi olarak çalışan Meksikalı göçmenlerle yaptığı çalışmada, yüksek düzeydeki eğitim göçmenler için psikolojik uyuma olumsuz etki eden bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi depresyon ve kaygı düzeyini pozitif ve anlamlı biçimde yordamış, eğitim düzeyi yükseldikçe depresyon ve kaygı da yükselmiştir. İlgili literatürle farklılaşan bu sonuç göçmenlerin kendi yaşantılarını yerlilerle kıyaslaması ve göç sonrası sosyo-ekonomik

konumları açısından oluşturdukları beklentilerin karşılanmaması kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmacılara göre, göçmenlerin yerlilere göre kendilerinin daha düşük konumda olduğunu düşünmeleri ve statülerine dair bir takım hedefleri gerçekleştiremeyişleri hayal kırıklığı yaratmış olabilir.

Göçmenlerin yaşadıkları ekonomik zorluklar iyi oluş üzerinde olumsuz etkilere sahip diğer bir etkidir (Lee ve Woo, 2013: 429). 1989 yılında Berlin duvarının yıkılması ile sembolize edilen Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra, ekonomik koşullar açısından daha iyi durumda olan Batı Almanya daha kötü ekonomik koşullara sahip Doğu Almanya'dan göç almaya başlamıştır. Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya yapılan göçlerin bireylerin iyi oluşları üzerindeki etkisini ele alan çalışmalarda iç göçlerin de iyi oluşu etkilediği gösterilmiştir. Doğu Almanya'dan göçenlerin yaşam doyumları göçü takip eden ilk 10 yıl içinde Batı Almanyalı yerlilerden düşük çıkmış, fakat daha sonra göçmenlerin iyi oluşlarında kademeli bir artış gözlenmiştir. İyi oluşları artan Doğu Alman göçmenlerin gelir düzeylerinde %35-40 oranında artış olmuştur (Frijter, Haisken-DeNew ve Shields, 2004: 738). Bir diğer çalışmada, yaşam doyumunun 1991-1999 arasında Almanya'nın doğusunda kademeli olarak arttığı, batısında ise düştüğü belirlenmiş; doğudaki artış gelir düzeyindeki artışla, batıdaki düşüş ise işsizlikle ilişkilendirilmiştir (Melzer, 2011: 81). İngiltere'de yaşayan Porto Riko kökenli 20 yaş ve üstü göçmenlerle yapılan bir çalışma da, fakirlik ve işsizlik gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin depresyon üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir (Canabal ve Quiles, 1995: 140). Diğer bir değişle ekonomik zorluklar yaşamak ve işsiz olmak depresyon düzeyini arttırmaktadır.

Lang ve arkadaşları (1982) tarafından yapılan çalışmada, Amerikada yaşayan Latin kökenli gruplarda eğitim düzeyinin, yaşın ve gelir düzeyinin psikolojik uyumu (yaşam memnuniyeti ve psikolojik iyi oluş düzeyi) yordadığı görülmektedir. Yaşı büyük, eğitim düzeyi yüksek ve daha fazla ekonomik kazancı olan bireylerin psikolojik uyumu daha yüksektir. Uyumu düşük ve yüksek olan bireyler birbiriyle karşılaştırıldıklarında, psikolojik uyumu yüksek olan bireylerin düşük olanlara kıyasla gelirlerinin daha yüksek olduğu ve daha fazla yıl formal eğitimden yararlandıkları görülmüştür (Lang, Munoz, Bernal ve Sorensen, 1982: 445-447).

Aycan ve Berry (1996: 246-248) Türkiye'den Kanada'ya göç etmiş, çoğunluğunun yüksek eğitim düzeyine sahip olduğu ve mesleki anlamda donanımlı göçmenlerle yaptığı çalışmada istihdamla ilgili değişikliklerin (işsizlik, statü kaybı ve

gelir) psikolojik iyi oluş ve uyuma etkisini incelemişlerdir. Çalışma bulguları göçmenlerin Kanada'da iş gücüne katılımında yaşadıkları zorlukların iyi oluşları ve psikolojik uyumlarına olumsuz etki ettiğini ortaya koymuştur. Göçmenlerin göçü takip eden ilk altı ay içerisindeki gelir düzeyleri ve statülerinde Türkiye'deki durumlarıyla karşılaştırıldığı zaman bir düşüş olduğu görülmüştür. İş, genel statü ve gelir seviyesi, Kanada'da geçirilen zaman arttıkça dil problemlerinin çözülmesi, yeni kültürün hem genel hem de iş yaşantısına dair özelliklerinin öğrenilmesiyle yükseliş göstermiştir. Sonuçlara bakıldığında Türkiye ve Kanada'daki yaşantılarını kıyaslayan göçmenlerin sosyo-ekonomik statülerindeki düşüşün, kültürleşme stresine ve uyumun güçleşmesine neden olduğu; bu nedenle düşük sosyo-ekonomik düzeyin Kanada'daki yaşamdan memnuniyetin azalmasına ve uyumun güçleşmesine yol açtığı söylenebilir. Aynı çalışmada Kanada'da kalma süresi artmasına rağmen statüsünde yükselme olmayanların ve uzun süre işsiz kalanların uyum zorluğu yaşamaya devam ettikleri ve psikolojik iyi oluşlarının bu durumdan olumsuz yönde etkilendiği de belirtilmiştir.

Göçmenler için çalışma hayatına katılmak sadece gelir sağlamakdan öte bir anlam ifade etmektedir. Yeni bir düzen kurulmaya çalışılan, yeni bağlamda çalışma hayatına katılmak, yeni toplumla bağ kurmayı sağlamakta ve toplumdaki diğer kişilerle ilişki kurma fırsatı sunmaktadır. Yeni toplumsal hayata katılım o toplumun genel özelliklerine ve yaşam tarzına dair kişiye bilgi sağlamakta ve bu durum da kişinin yeni ortama uyumunu kolaylaştırmaktadır (Aycan ve Berry, 1996: 248). Özellikle köyden kente olan göçlerde kadının iş gücüne katılımının geleneksel kadın rollerine dair tutumların değişmesi ve kadının değerinin artması yoluyla uyumu açısından önemli bir etken olarak görülür (Erman, 1998: 151-152).

Sonuç olarak göçmen kadınlar göz önüne alındığında, psikolojik uyum sürecinde eğitim düzeyinin ve sosyo-ekonomik konumun psikolojik uyumla ilişkili olacağı ve hatta yüksek eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik konumun uyumu kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Yüksek Sosyo-ekonomik konumun yanı sıra çalışma hayatına katılarak toplumsal açıdan statüsü yükselen kadınların yeni toplumla daha kolay bütünleştiği bulgusuna dayanarak, sosyo-ekonomik özelliklerin göçmen kadının seçtiği kültürleşme tutumları ile de ilişkili olacağı söylenebilir.

1.1.4.2. Göç Kararı

Göç bir süreçtir; göçe neden olan etkenler ve göç kararı da bu süreci yaşayan kişilerin psikolojik uyumunda etkilidir. Göç öncesi faktörlerden göç kararında, kişinin kontrol algısı ve göçün isteğe bağlı olup olmaması kişilerin süreci nasıl deneyimlediklerini belirler. Buna göre göç sürecine istemeyerek ya da zorunlu katılan kişilerin isteyerek ya da gönüllü katılan kişilere göre uyum sürecinde yaşadıkları stresin daha çok olduğu bulunmuştur (Berry ve ark., 1987: 501-502). Gönüllü olarak göç sürecine katılan bireylerin depresyon düzeyleri ise daha düşüktür. İstemedi ve zorlanarak göç sürecine katılmak ve göç etme kararı üzerinde bir anlaşma sağlamadan başkasına uyarak göç etmek, kişinin ruh sağlığı ve iyi oluş halinde risk oluşturmaktadır (Hovey ve Magana, 2000: 126-128).

Kadınların göç nedenleri yakından incelendiğinde en fazla oranda evdeki diğer erkek bireylerin kararlarına bağlı olarak ve aile birliğini korumak amacıyla göç ettikleri dikkat çekicidir (Pedraza, 1991: 305). Saptanan bu durum daha çok kadınların istemeden hatta hazırlıksız olarak göç sürecini yaşadıklarını ve akabinde uyumun zorlaştığına işaret etmektedir (Delara, 2016: 7). İstemeyerek göç sürecine dâhil olma durumunun ise kadınların uyumunu zorlaştırdığı bilinmektedir (Hovey ve Magana, 2000: 126-128). Kadın göçmenlerle yapılan bir diğer çalışma, kadınların göç sürecine sadece eşlerini takip ederek değil de, aktif olarak katılmalarının yeni kültürde sahip oldukları statü ve iyi oluşları üzerinde olumlu etkiler oluşturabileceğine kanıt sağlamaktadır (De Oliveira Assis, 2014: 41). Kadınlar göç sürecine aktif olarak katıldıkları zaman cinsiyet tanımlamalarında ve bu süreçteki konumlarında olumlu değişiklikler beraberinde gelmektedir. Bu durum da, kadınların göç sürecinde rolleri belirledikçe aktif, daha güçlü ve özerk olduklarını fark etmelerine ve iş girişimlerinde bulunmaya yönelmelerini sağlayabilir. Bir diğer deyişle, kadının göçe isteyerek katılımı ve kontrol duygusu ona yeni kültürde statü kazancı ve dayanıklılık sağlar. Bu açıdan bakıldığında, göçü isteyerek deneyimleyenlerin uyum sağlamaya daha istekli olması ve yeni toplumla bütünleşme yoluna gitmesi mümkün hale gelir (Maydell-Stevens, Masggoret ve Ward, 2007: 194).

Kadının göç sürecine dâhil oluşu ve sonrasında gelen uyum sürecini elen alan çalışmalar göstermektedir ki, kadın göçmenin psikolojik uyumu çalışılırken yalnızca göç etme sebebi üzerinden değil kadının içinde bulunduğu bu sürece isteyerek dâhil olup olmadığı da önemle ele alınmalıdır.

1.1.4.3. Göçe Dair Beklentiler

Göçmenler yeni kültüre ve sürecin çıktıklarına yönelik belli beklentilerle göç sürecine girerler. Göçmenlerin beklentilerinin karşılanması ve göç deneyiminden memnun olmak, iyi oluşları ve ev sahibi kültürde yaşanacak olumsuzluklara dayanıklı olmaları için önemli bir faktördür. Göçmenlerin göçe dair beklentilerinin karşılanmadığını düşünmeleri ve göç etmekten duydukları memnuniyetsizlikleri ile depresyon düzeyleri arasında pozitif yönde ilişkiler olduğu bildirilmektedir (Vega, Kolody ve Valle, 1986: 526). Stres kaynağı olarak göç, bu süreci yaşayanda iyi oluşu düşürüp psikopatolojiyi arttırabilme potansiyelini taşır. Beirens ve Fontaine' in (2011: 64-68) düzenledikleri çalışmada, Belçika'da yaşayan ve Türkiye'den göçen grup, hem Türkiye'de yaşayanlardan hem de Belçikalı yerli halktan, beklediği gibi, daha fazla somatik yakınmalar bildirmiş, fakat ilginç biçimde duygusal iyi oluş düzeyleri farklılaşmamıştır. Araştırmacılar bu beklenmedik durumu yani göçmenlerin Türkiye'deki yerli halktan daha fazla pozitif duygu bildirimini, Türk göçmenlerin Belçika'ya geliş beklentilerinin karşılanarak yaşam standartlarından sağlanan memnuniyete bağlamıştır. Benzer şekilde, işe bağlı nedenlerle göç sürecini yaşayan bireylerin beklentileri doğrultusunda işle ilgileri ve statüleri arttığında yaşamdan aldıkları doyum da artmaktadır. Göçmenlerin yeni kültürde mesleki statüsündeki artışın uzun vadede maddi açıdan kazançta artmaya yol açarak göçten genel memnuniyeti arttıracaklarını öne sürmek mümkündür (Switek, 2016: 214). Kanada'ya göçen Sudanlı göçmenlerle yapılan bir çalışmada, göçmenler arasında Kanada'daki yaşamları umdukları gibi olmayan ve ekonomik zorluklar yaşayanların psikolojik rahatsızlıkları daha fazla deneyimledikleri saptanmıştır. Bu durum sosyo-demografik özellikler kontrol edildiğinde bile sürüyor olması, göç öncesi yaşantıya dair beklentilerin karşılanmayışının uyumu ekonomik durumdan bile daha fazla etkilediğinin göstergesidir (Simich, Hamilton ve Baya, 2006: 430).

Göç sonrasında, bireylerin göçe dair kazanç ve kayıplarını tanımlamaları uyum süreçlerini nasıl atlattıklarını etkiler. Bu kazanç ve kayıp değerlendirmeleriyle birlikte bireyler göç sürecine dair önceden belirledikleri hedeflerinde değişiklikler yapma yoluna gidebilir. Göç sonrasında kayıplarının daha çok olduğunu düşünenler yeni kültüre karşı aidiyet hissini kaybederek ayrılma stratejisini benimseyebilir. Oysa ki göçle beraber kazançlarının fazla olduğunu düşünen ve aidiyet hissi oluşturan bireyler bütünleşme stratejisini tercih eder ve yeni kültüre daha kolay uyum sağlamaya çalışırlar (Maydell-

Stevens ve ark., 2007: 194). Çin'de yapılan bir çalışmada beklentileri yönünden hayal kırıklığı yaşayan göçmenlerin yerlilerden daha kötü iyi oluşa sahip oldukları ve hatta göçle ilgili beklentileri karşılanmadıkça 2. Kuşak göçmenlerde de iyi oluşun daha da düştüğü bildirilmiştir (Cheng, Wang ve Smyth, 2014: 2181). Böylece, göçe dair beklentilerin etkisinin basitçe ve sadece yeni kültürü hâlihazırda deneyimleyen bireyin iyi oluşu ve uyumuyla değil yanı sıra ailenin ve genişleyerek yetiştirdikleri genç üyelerin ruh sağlığıyla da ilişkilendirilmesi mümkündür. Kısacası göç öncesi ve sonrası arasında bir kıyaslama olduğunda, yeni hayatın beklentilerle uyumlu olmayışı kültürleşme sürecinde stres yaratarak uyumu güçleştirmekte, beklentiler ve gerçek yaşam arasındaki fark göçmenlerin dezavantajlı konumunu arttırarak yeni bağlama uyumu zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla göçmenlerin uyumu açısından hayallerine ve beklentilerine ulaşması uyumun belirleyicilerinden biri olarak düşünülebilir.

1.1.4.4. Kültürel Mesafe

Bireyin kültürleşme süreci kültürlerin karşı karşıya geldiği ilk andan itibaren başlar. Karşılaşan bu kültürler değer, gelenek, inanç, dil gibi alanlarda birbirlerine benzer olabileceği gibi farklı da olabilir (Berry, 1997: 23-24). Kültürler arasındaki benzerlikler kültürel uyuma (cultural fit) (Searle ve Ward, 1990: 458), farklılıklar ise kültürel mesafe (cultural distance) (Berry, 1997: 23) olarak adlandırılır. Kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi için psikolojik ve kültürel bazı unsurlardan (değerler, kültürel yönelimler gibi) (Matsumoto, Kouznetsova, Ray, Ratzlaff, Biehl ve Raroque, 1999: 5; Searle ve Ward, 1990: 458), iki kültürün fiziksel olarak uzaklığından (coğrafi konum) (Gün ve Bayraktar, 2008: 174) ya da kültürler arasındaki algılanan farklılıklardan (Demes ve Geeraert, 2014: 103; Suanet ve Van de Vijver, 2009) yararlanılmaktadır.

Kültürlerin birbiriyle olan farkının artması kültürel unsurlarda daha fazla değişime talebine neden olur. Böylece göçmen eski kültürel özelliklerinden çoğunu bırakmak ve yeni kültürün özelliklerini öğrenmek zorunda kalır (Berry, 1997: 23). Bu süreç göçmeni zorlayarak psikolojik olumsuzluklara neden olabilir (Demes ve Geeraert, 2014: 103). Avrupa, Asya ve Afrika'nın değişik yerlerinden İngiltere'ye gelen öğrenci ve göçmenlerle yapılan kapsamlı bir çalışmada kültürler arası algılanan farkın yüksek olduğu durumlarda uyum ve iyi oluşun düştüğü bulgusuna ulaşılmıştır (Demes ve Geeraert, 2014: 103). Çalışma sonucunda kültürler arasındaki fark algısı yüksek olan

göçmenlerde stres ve kaygı düzeyinin yüksek, benlik saygısı ve yaşam doyumunun ise düşük olduğu görülmüştür (Demes ve Geeraert, 2014: 100). Rusya'ya Asya, Afrika, Latin Amerika ve Eski Sovyetler Birliği'nden gelen üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, ev sahibi kültür ile göçmen kültür arasındaki algılanan kültürel farkın yüksek olmasının psikolojik uyumu zorlaştırdığı bulgulanmıştır (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194). Aynı çalışmada fark algısı yüksek olan Çinli ve İranlı öğrencilerin genellikle köken kültürden arkadaşlıklar kurduğu ve ev sahibinden kişilerle etkileşimden kaçındığı görülürken, Rusya ile aralarında daha az kültürel farklılık algılayan Gürcistan, Özbekistan ve Ukraynalı öğrencilerin ise daha az vatan hasreti ve stres yaşamakla birlikte ev sahibi kültürle de daha fazla etkileşim halinde oldukları görülmüştür (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194). Yeni Zelanda'daki Malezya ve Singapurlu üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise köken ve ev sahibi kültüre özgü karakteristik özelliklerin uyuşmasının psikolojik uyumu kolaylaştırdığı bulgulanmıştır (Searle ve Ward, 1990: 458).

Kültürler arası fark kadar iki kültürün özelliklerinin nasıl algılandığı da göçmenin yeni kültürde nasıl kültürleşeceğinin önemli belirleyicilerindendir. Örneğin Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerde kültürleşme sürecini inceleyen ilk çalışma her iki kültürün bazı özelliklerini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Özel yaşantıyla ilgili bazı özellikler (din, yemek, kıyafet, kutlamalar gibi) açısından Türk kültürü daha olumlu değerlendirilirken, kamusal alan ile ilgili özellikler (eğitim, sosyal güvenlik gibi) açısından Alman kültürü daha olumlu olarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda her iki kültürden de olumlu değerlendirmeleri olan göçmenlerin kendini her iki kimlikle (Türk ve Alman) özdeşleştirdiği görülmüştür (Arends-Toth ve Van de Vijver, 2004: 25-26). Benzer bir çalışma Hollanda'daki Faslı göçmenlerle yapılmış, kültürel özellikler seviyor ve sevmiyor şeklinde değerlendirilmiştir. Daha çok özel alan ile ilgili kültürel özelliklerin değerlendirilmesinde Fas kültürünün sevildiği ifade edildiği ve ayrılma stratejisinin tercih edildiği görülürken, kamusal alan ile ilgili özelliklere gelindiğinde ev sahibi kültürün özellikleri tercih edilmiş ve asimilasyon stratejisinin tercih edildiği görülmüştür (Ouarasse ve Van de Vijver, 2005: 267). Dolayısıyla göçmen hangi kültürün özelliğini daha olumlu değerlendiriyorsa o kültür ile özdeşleşmekte ve o kültüre yaklaşmaktadır.

Sonuç olarak, göçmenin kişilik özellikleri ile ev sahibi kültürün normlarının bir birine yakın olması, başka bir deyişle yeni kültürün göçmendeki talep ettiği kültürel

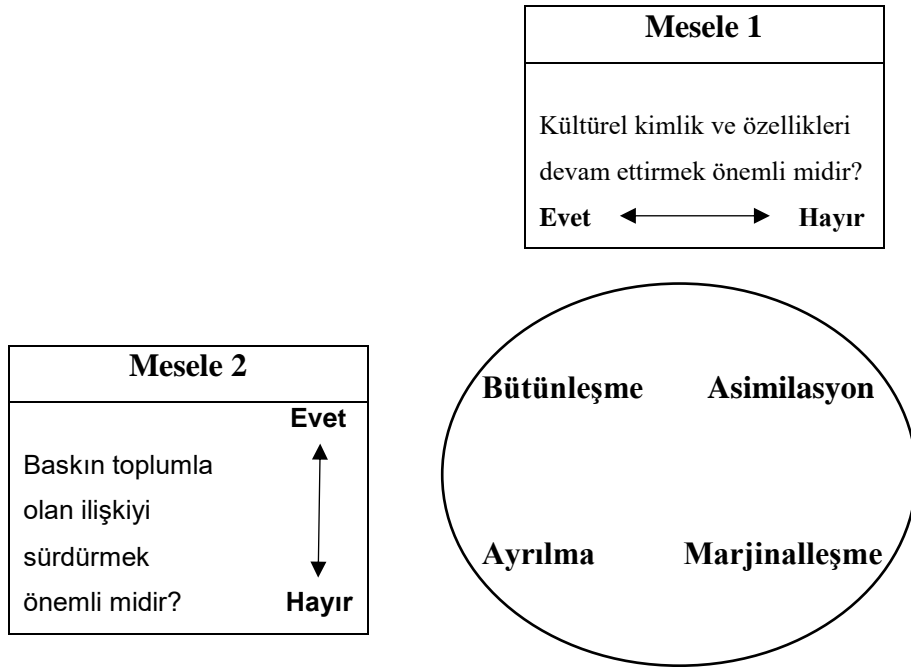
unsurların göçmende var olması, yeni kültürde psikolojik olarak daha olumlu çıktılarla sonuçlanır denebilir. İç göç bağlamında göçmen kadınların iyi oluş ve dayanıklılığı açısından değerlendirilen psikolojik uyum sürecinde de kendi köken kültürleri ve yeni göç ettikleri şehir bağlamı arasında farkı yüksek algılayanların ve göçün olumsuz yönde bir fark yarattığını düşünenlerin şehir bağlamına daha zor uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.4.5. Kültürleşme Stratejileri

Kültürlerarası psikoloji alanına yaptığı çalışmalarla önemli katkılarda bulunan isimlerden biri olan Berry, kültürleşme modellerini bir araya getirerek hâlihazırda en yaygın kullanılan kültürleşme modelini önermiştir (Berry, 1997: 15). Berry modelinde, farklı kültürel arka plana sahip birey ve grupların birbirleriyle ilişkisi sonucunda meydana gelen uyum sürecini bağımsız iki boyut üzerinden açıklamıştır. Bu ilişkiyel süreçte her iki grupta da meydana gelen değişimlerin niteliği uyumun tarzını belirler. Uyumun şekli kişinin bu ilişki içinde seçeceği kültürleşme stratejisine bağlı olarak değişir (Berry ve ark., 2006: 313-321). Bu durumda, uyum süreci incelenirken bu stratejilerden bahsetmek oldukça önemlidir. Berry (1997: 9-12) önerdiği kuramsal çerçevede bir kişinin ev sahibi kültüre olan uyumunun köken kültürle olan ilişkisini sürdürmeye engel teşkil etmediğini belirtir. Kültürleşme sürecine giren her grup ve kişinin karşılaşacağı iki temel meseleden bahseder. Bunlardan ilki kültürleşme sürecine giren kişinin köken kimlik ve kültürü sürdürmek isteyip istemediği, ikincisi ise büyük toplumla ilişki kurmayı ve bu topluma katılım göstermeyi isteyip istemediğidir. Bu iki soruya verilen evet ve hayır cevapları 4 farklı kültürleşme stratejisine sebep olur (Şekil 1. Berry'nin (1997: 10) Kültürleşme Modeli-Stratejiler). Eğer kişi kendi kültürünü ve kimliğini sürdürmek istemiyorsa ve baskın kültürle ilişki kurmak istiyorsa bu stratejiye *asimilasyon* (assimilation) denmektedir. Tam tersi kendi köken kültürünü devam ettirmek isteyip, ev sahibi kültürle ilişki kurmaktan kaçınıyorsa *ayrılma stratejisi* (separation) karşımıza çıkmaktadır. Eğer her iki kültürü de eş değer sürdürmek istiyorsa, yani köken kültürden bağlarını koparmadan diğerleriyle de günlük ilişki içinde oluyorsa *bütünleşme* (integration) oluşmaktadır. Son olarak hem kendi kültürünü sürdürmekte, hem de yeni kültürdeki kişilerle etkileşime geçmekte ilgisizse *marjinalleşme* (marginalization) ortaya çıkmaktadır. Öne sürülen bu 4 kültürleşme stratejisinin evrenselliği farklı çalışmalarla da

desteklenmiştir. Örneğin Berry ve arkadaşları (2006: 313-321) 13 ülkedeki göçmen gençlerin nasıl kültürleştiğini incelemiş ve tercih edilen kültürleşme stratejileri ile bu stratejileri tercih eden gençlerin benzer özelliklere sahip olduğunu göstermişlerdir. Bu ortak özellikler; gençlerin etnik ve ulusal kimlik, etnik ve ulusal dil bilgisi ve dil kullanımı, etnik ve ulusal arkadaş ilişkileri ve aile değerleridir. Çalışmada bu özelliklerle elde edilen 4 farklı grup orijinal stratejilerin varlığını destekler niteliğe sahiptir (Berry ve ark., 2006: 313-321).

Şekil 1. Berry'nin Kültürleşme Modeli-Stratejiler

Göçmenlerin tercih ettiği kültürleşme stratejilerine göre uyum düzeyinde farklılaşmalar olduğu önceki bölümde belirtilmişti. Araştırmacılar göçmen grubun hem kendi kültürüne dair özellikleri hem de uyum sağlamaya çalıştığı kültüre dair özellikleri benimseyebildiğini ve her iki kültüre birden yönelmenin uyum için en ideal yol olduğu belirtmektedir (Berry ve ark.,1987: 505; Güngör, 2014: 27; Sam ve Berry, 2010: 478). Kültürleşme sürecinde seçilen stratejiler kişiden kişiye göre farklılık göstermekle beraber, birçok çalışmada göçmenler arasında en çok tercih edilen stratejinin bütünleşme stratejisi olduğu bulgulanmıştır (örn; Berry ve ark., 2006: 314; Neto, Barros ve Schmitz, 2005: 27; Neto ve Foncesa, 2016: 50). Örneğin Hollanda'da yaşayan Türk göçmenler ile yapılan bir

çalışmada bütünleşme stratejisinin göçmenlerin %81'i tarafından kullanıldığı bulunmuştur (Arends-Toth ve Van de Vijver, 2004: 29). Türklerle yapılan bir çalışmada göçmenlerin özel ve kamusal alanda farklı kültürleşme stratejilerini tercih ettikleri de bulgular arasındadır. Bu bulgulara göre; ayrılma stratejisi yemek ya da din gibi konuları içeren ve göçmenin özel hayatıyla ilgili alanlarda tercih edilirken, politik ya da kamusal alanlarda daha çok ev sahibi kültüre yönelmeyi içeren asimilasyon ve bütünleşme tercih edilmektedir (Arends-Toth ve Von de Vijver, 2003: 259-261; Ouarasse ve Van de Vijver, 2005: 267). Göçmenin nasıl bir kültürleşme süreci içerisine girdiği sonrasındaki uyumu etkilemektedir. Güngör (2014: 27) Avrupa'daki Türk göçmenlerin uyumlarını değerlendiren çalışmaları derlemiş ve geleneksel ve modern değerlerin aynı kültürel ortamda ve aynı kişilerde bir arada bulunabileceğini ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda ev sahibi kültür içinde eski alışkanlıklara ve köken kültüre yapılan vurguların yeni kültürü reddetmek anlamına gelmediği belirtilmiş ve hatta bireyde bu çift kültürlü yönelimi hem aile ve etnik topluluğun hem de yeni çevrenin taleplerine uyum sağlamaya çalıştığı için daha avantajlı bir konum olarak değerlendirmiştir. Bütünleşmenin uyumu mümkün hale getiren en avantajlı kültürleşme stratejisi olduğunu destekleyen pek çok araştırmada; ev sahibi kültüre yönelmenin uyuma olumlu katkısının olduğu ortaya konmuştur (Berry ve ark.,1987: 505; Kosic, 2002: 195). Bütünleşmeyle beraber daha çok ev sahibi kültürün değerlerini benimsemeyi ifade eden asimilasyon stratejisinin de her iki uyum alanında (sosyo-kültürel ve psikolojik) kolaylaştırıcı etkisi saptanmıştır (Kosic, 2002: 195; Mahmud ve Schölmerich, 2011: 283). Bunun yanında asimilasyon stratejisinin orta düzeyde kültürleşme stresiyle ilişkili olduğu iddia edilmekte (Berry, 1997: 24-25) ve hatta asimilasyon stratejisini seçen göçmenlerin psikolojik uyum açısından zorlandığı kanıtlanmıştır (Pham ve Harris, 2001: 289). Kanada'da yaşayan öğrenci ve mültecilerden oluşan 1. ve 2. kuşak göçmenlerle yapılan bir çalışma ayrılma stratejisi 1. kuşak göçmenlerde depresyon ve benlik saygısıyla, 2. kuşak göçmenlerde ise sadece depresyonla ilişkili olarak bulunmuştur. Bu bulgulara göre kültürleşme stratejileri arasında ayrılmayı seçenlerin depresyon düzeyleri artarken benlik saygıları düşmektedir (Abouguendia ve Noels, 2001: 169). Uyumu en olumsuz etkileyen kültürleşme stratejisi ise her iki kültürü de reddeden marjinalleşme stratejisidir (Kosic, 2002: 195). Dolayısıyla, bütünleşme stratejisi alternatifi olan diğer 3 stratejiye (asimilasyon, ayrılma ve marjinalleşme) nazaran daha olumlu psikolojik çıktılarla ilişkilendirilir ve ev sahibi

kültüre yönelmek psikolojik iyi oluşa katkı sağlar. Benzer sonuçlar Sam ve Berry (2010: 478) yaptıkları derleme çalışmada uyum açısından en başarılı stratejinin bütünleşme ve en başarısız stratejinin ise marjinalleşme olduğunu yinelemiştir. Bütünleşmenin neden daha başarılı olduğuna dair yapılan açıklamada bütünleşme stratejisinde çift yönlü bir yetkinlik ve kaynağa ulaşılabilirlik olduğu vurgulanır. Bu yetkinlik hem kendi etnik grubundan hem de ev sahibi toplumdan elde edilir ve iki taraftan sağlanan kaynaklar sayesinde kültürel değişim ile baş edebilmek kolaylaşır. Bütünleşmenin tersi olarak marjinalleşmede ise kaynak kısıtlılığı yaşanır, birey ne kendi grubundan ne de yeni toplumdan kaynak sağlayamaz ve risklere açık hale gelir. Berry ve arkadaşları (2006: 313-321) bütünleşmenin her iki uyum alanında da (psikolojik ve sosyo-kültürel) en iyi sonuçlara yol açtığını ortaya koymuştur. Aynı çalışmada göçmenin etnik profilinin yani ayrılma stratejisinin psikolojik uyuma, ulusal yönelimin yani asimilasyon stratejisinin de sosyokültürel uyuma en yoğun katkıyı sağladığı belirtilmiştir. Almanya'da yaşayan göçmenlerle yapılan bir başka çalışmada yaşam doyumu Alman kültürüne yönelme ile ilişkili bulunurken, kendi kültürüne yönelmeyle yaşam doyumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır (Mahmud ve Schölmerich, 2011: 283). İngiltere'ye göç etmiş kadınların katıldığı bir çalışmada da kültürleşme stratejilerinden yine bütünleşme stratejisinin yaşam doyumunu yordadığı bulunmuştur. Bu örneklemede ayrılma stratejisine yönelen kişilerin sayısı yüksek olmasına rağmen bu stratejinin kadınların yaşam doyumunu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür (Şeker ve Sirkeci, 2014: 78).

Öte yandan kültürleşme stratejilerinin seçimi ile kişilerin ev sahibi çevredeki komşu profilleri de ilişkili bulunmuştur. Komşuları daha çok kendi kültüründen olanlar dışındaki bütün komşuluk profillerinde (daha çok başka kültürden olan, hem kendi kültürü hem de başka kültür eşit olan) bütünleşme stratejisinin baskın olduğu görülmüştür. Öte yandan, komşuları daha çok kendi kültüründen olanların ise etnik kültürüne yöneldiği yani ayrılma stratejisine benzer bir strateji sergilediği bulunmuştur (Berry ve ark., 2006: 317).

Çalışma bulguları, göçmen kadınların olumlu gördükleri grupla yaklaşma eğiliminde olduklarını ve hem ev sahibi hem de kendi köken kültürünü aynı biçimde sürdürmeyi seçen grupların göçmenler arasında mevcudiyetinin görece yaygın olduğunu göstermektedir. Yanı sıra çalışma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, kültürleşme stratejilerinin hem psikolojik hem de sosyo-kültürel uyumun göstergeleriyle olumlu ve

olumsuz biçimdeki bağlantılarını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, her iki kültüre birden yakınlaşmayı tercih eden göçmen kadınların yeni kültüre uyumlarının olumlu yönde olması beklenirken, her iki kültürden de uzaklaşmayı tercih edenlerin ise daha zor bir uyum süreci deneyimleyecekleri düşünülmektedir.

1.1.4.6. Sosyal Destek

Bireyler yaşam döngülerinde meydana gelen kriz veya stresli olaylar karşısında sosyal kaynaklardan yararlanır. Sosyal destek kişinin doğumdan ölüme kadar adeta koruyucu bir gücüdür (Cobb, 1976: 310). Yaşamda ortaya çıkan ihtiyaçlarımızı karşılamak, hedef ve isteklerimize ulaşmak için kaynaklara ihtiyaç duyarız. Bu önemli kaynaklar göçle birlikte; özellikle de zorunlu olarak yaşamımızı sürdürdüğümüz yerden ayrılma durumunda, ulaşmakta sıkıntı yaşanan, hatta tamamen kaybedebildiğimiz bir duruma gelebilir (Gün ve Bayraktar, 2008: 172). Yaşam sürecinde bebeğin anne karnından itibaren aile üyeleri arasında başlayan sosyal destek, sonrasında yine önemli diğerleri olan arkadaşlar, akrabalar, komşular ve toplum kaynaklarının birey yararına işlevlerini içererek genişler (Cobb, 1976: 301-302). Sosyal destek kaynakları; farklı iletişim biçimleri ve kişiler arası bağlar yoluyla bireye yardım sağlar. Birey, önemsendiği ve sevildiği, kıymetli ve değerli olduğu bilgisiyle karşılıklı yükümlülüklerin ve iletişimin olduğu bir ağa kendisini ait hisseder (Cobb, 1976: 300). Sosyal desteğin işlevleri; sosyo-duygusal yardım, maddi yardım ve bilgi yardımı olmak üzere üç temel alanı kapsar. Bunlardan sosyo-duygusal yardım; bireyin sevgi, önemsenme, değer, empati, sempati ihtiyaçlarını karşılar ve grup aidiyetini içerir (Cobb, 1976; Thoits, 1985: 53).

Göç sürecinde sosyal değişim ailenin alıştığı çevresel özelliklerinin neredeyse tamamını farklılaştırarak, bireyin sosyal destek kaynaklarını zayıflatıp dayanıklılığının zorlanmasına neden olmaktadır. Göçmenler ve yerlilerin sosyal destek gruplarının özellikleri karşılaştırıldığında, yerli grubun sosyal ağlarının göçmen gruba göre daha geniş olduğu görülmektedir (Garcia, Ramirez ve Jariego, 2002: 301). Mekânsal olarak aileden uzak kalmak aile bağlarını sürdürmekte de zorlanmaya yol açmaktadır (Toliver, 1993: 119-120). Özellikle göçün ilk zamanlarında bu sosyal kayıpların destek sistemi içinde daha önce yer alan önemli bireylerden olmasının etkisi bireyde daha çok hissedilmektedir. Dolayısıyla, sosyal desteğin ciddi anlamda kaybedildiği ve göçün hemen sonrasına denk gelen geçiş sürecinde iyi oluş oldukça düşük seviyededir (Hattar-

Pollara ve Meleis, 1995: 536). Öte yandan, sosyal desteğin etkileri sosyal ağların fiziksel varlığı ile sınırlı değildir. Sosyal desteğin, daha önce de açıklandığı gibi, onu algılayan bireylerin her koşulda uyumunu arttıracakları öngörülmektedir. Örneğin, sosyal destek uzaktaki memleketinden akraba ya da aile üyelerinden gelse bile göçmenin uyumunu kolaylaştırabilme gücüne sahiptir (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006: 307). Koreli göçmenlerle yapılan bir çalışmada İngilizce kullanımındaki yetersizlik ve ekonomik zorluklar gibi sosyo-ekonomik stres unsurlarının göçmenlerin genel iyi oluşu üzerindeki etkisi sosyal destek ağları ile birlikte incelenmiştir. Sonuçlar sosyal desteği yüksek olan bireylerin depresyon ve kaygı düzeylerinin düşük; benlik kontrolleri, pozitif iyi oluş, canlılık (vitality) ve genel sağlıklarının ise yüksek olduğunu göstermiştir (Lee ve Woo, 2013: 430). Avustralya'ya zorunlu olarak göç etmiş 13 Sudanlı mülteci ile yapılan görüşmeler sonucunda ise sosyal desteğin hem göç öncesi hem de göç sonrasında dayanıklılıkla ilişkilendirilen temalardan biri olarak belirdiği ortaya konmuştur (Schweitzer, Greenslade ve Kagee, 2007: 286). Bu sonuçlara göre, zorunlu göç gibi koşulların çok ağır olduğu ve sosyal destek kaynağının uzakta olduğu durumlarda bile sosyal destek algısı birey için çok önemli bir dayanak olduğu söylenebilir.

Sosyal desteğin kadınların iyi oluşu ve dayanıklılığı üzerindeki etkisi, kültürleşme sürecinde elde edilen kaynaklardan nasıl etkilendiği sorusu ile irdelenmiştir. Çalışmalar kapsamında sosyal desteğin iyi oluş ve dayanıklılığın farklı göstergeleri üzerindeki etkisinin incelendiği görülmektedir. Araştırma sonuçları kültürleşme sonrası sosyal kaynaklarından yoksun olan göçmen kadınların, daha fazla psikolojik sorun yaşadıklarını göstermiştir. Örneğin, Feinstein ve Ward (1990; akt., Searle ve Ward, 1990: 451) Singapur'daki mülteci kadınlarda psikolojik uyumsuzluğun en büyük yordayıcısının yalnızlık olduğunu göstermiştir. Kaliforniya'da yaşayan Meksika kökenli göçmenlerle yapılan bir diğer çalışma göçmenlerin kültürleşmeyle ilgili bazı konularda (yasal statü, ayrımcılık ve dil gibi) zorluklar yaşadığı ve bu zorlukların sağlıkları üzerinde olumsuz etkilere sebep olduğunu tespit etmiştir. Aynı çalışmada sosyal desteğin ise göçmenlerin sağlığına pozitif katkı sağladığı görülmüştür (Finch ve Vega, 2003: 115). Delara (2016) göçmen kadınların ruh sağlığını belirleyen sosyal etkenleri ele alan 100'ü aşkın çalışmayı incelediği derlemede, sosyo-ekolojik bakış açısından yararlanmıştır. Buna göre, kadınların sağlığı göç bağlamının yanı sıra eşlik eden sosyal, kültürel ve sağlanan sağlık destek hizmetlerinin etkileşimleri içinde ele alınmalıdır. Pek çok araştırma sosyal

desteğin öz etkililik inancı (Berkman, Glass, Brissette ve Seeman, 2000), baş etme stillerinin (Dunkel-Schetter, Folkmen ve Lazarus, 1987: 71-80) ve olumlu duyguların (Fredrickson, 2001: 219-224) düzeyini arttırıcı işlev göstererek, kadınların iyi oluşunda önemli bir rol üstlendiğini ortaya koymuştur.

Kadın ve erkekler sosyal destek ağlarından faydalanma konusunda çoğu zaman farklılaşmaktadırlar. Kadınlar sosyal destek ağları içinde yer alan akrabalardan daha çok yardım talep ederken, erkekler ise akrabalara başvursalar bile genellikle iş gibi temel konularda arkadaşlarını tercih etmektedir (De Oliveira Assis, 2014: 42). Bununla birlikte göçmen kadınların diğer kadınlarla bir arada oldukları özel etkinlik ve sosyal durumlardan da olumlu etkilendikleri görülmektedir. Kadınların bir araya gelmesini sağlayan ve çeşitli etkinlikler yapmalarına olanak tanıyan kadın kulüplerinin kadınların iyi oluşlarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Bu kulüpler aracılığı ile göçmen kadınların kendi kökenlerinden insanlarla bir araya gelerek etkileşimde bulunmaları yeni kültürel bağlamda oluşan yalnızlık hissiyle baş etmelerine, sosyal bir ağ oluşturmalarına, yeni kültüre ait işleri kolaylaştıracak kaynaklara ulaşmayı kolaylaştırmaya, yeni kültüre ait kuralların öğrenilmesine katkı sağlamaktadır (Povlsen, 2012: 357-358).

Göçmen grubun sosyal ağı kadar sosyal ağın niteliği de önemlidir. Sosyal ağa attettikleri yeterlilik göçmenlerin iyi oluşlarını yordayan faktörlerden biridir (Garcia ve ark., 2002: 291). Sosyal desteğin nitelikli olması gerektiği bazı araştırmacılarca üzerinde vurgu yapılan bir konudur. Sosyal desteğin var olduğunun bilinmesi fakat etkin bir destek görevi görmemesi kişilerin uyumunu azaltmaktadır (Hovey ve Magana, 2000: 128). Sosyal desteğin etkin olması uyum sürecinden kaynaklanan psikolojik problemlerle baş etmede de etkili bir kaynak sağlamaktadır (Hovey ve Magana, 2000: 192). Bu nedenle sosyal desteğin ulaşılabilirliğinin yanı sıra kişinin sosyal desteğe dair etkililik inancının ve sosyal desteğin niteliğinin beraber ele alınması uyumun değerlendirilmesinde çok daha etkili bir yöntemdir.

Sosyal desteğin yeni kültürden alınması uyumun niteliğine dair bir diğer önemli konudur. Göçmenlerin sosyal ağlarında ev sahibi kültürden birinin olması iyi oluşlarını pozitif ve anlamlı yönde yordamaktadır (Garcia ve ark., 2002: 291). Finlandiya'ya eski Sovyetler Birliği'nden göç eden göçmenlerin katıldığı bir çalışmada, sosyal destek köken kültürden ya da ev sahibi kültürden gelen destek olarak ayrıştırılarak değerlendirilmiştir. Araştırmacılar varsaydıkları sınıflamaya yönelik bulgulara ulaşmışlar, ev sahibi

kültürden alınan sosyal desteğin psikolojik iyi oluş üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğunu göstermişlerdir. Buna göre göçmenler ev sahibi kültürden bireylerle ne kadar çok etkileşime geçiyorsa o kadar az psikolojik stres deneyimlemektedir. Diğer bir deyişle, ev sahibi kültürden (ayrımcılık yapmayan) bireylerle kurulan sosyal ilişkiler göçmenlerin uyumunu kolaylaştırmakta ve ev sahibi kültürü kabullenmesini sağlamaktadır (Jasinskaja-Lahti ve ark., 2006: 307).

Göçmenler için kendi kültürel temellerinden gelen bireylerle yakınlığı sürdürmek de oldukça önemlidir. Yeni kültürde yerleştikleri yerde kendi gibi göçmenlerin veya kültürel grupların olması bireylerin iyi oluşlarına katkı sağlamaktadır. Amerika'da yapılan bir çalışmada bazı şirketlerde yönetici olarak çalışan Afrika kökenli bireylerin iş gereği kendi kültürel gruplarının daha azınlıkta olduğu bir yere gitmeleri, aynı sebeplerden Amerika içinde yer değiştiren beyazlara göre daha zorlayıcı olmuştur. Yeni yerleştikleri ve kendi kültürel grup üyelerinin azınlıkta olduğu bu bölgelerde yaşayanlarda ve ailelerinde sosyal olarak geri çekilme görülmüştür (Toliver, 1993: 128). Aynı şekilde Şeker ve Sirkeci'nin (2014) yaptığı bir çalışmada Türkiye'den İngiltere'ye göç eden kadınların yaşam doyumu incelenmiş. Etnik kökene göre bakıldığında kendini Kürt olarak değerlendiren kadınların Türk olarak değerlendirenlerden yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çalışmanın yapıldığı Kuzey Londra'da Kürt grubun Türk guruba göre daha fazla olması bu durumun oluşma nedeni olarak düşünülmektedir (Şeker ve Sirkeci, 2014: 79).

Tamamlayıcı sistemler genel olarak yeni toplumsal yapı içinde yer alan grupların göçmenin kendisini konumlandıracağı bir referans noktası olarak işlev görmekte, beklenti ve kaynakların birbirini dengelemesi ve tamamlamasında yer almaktadır. Böylece, göçle beraber kaybedilen kaynaklara göç sonrasında tekrar ulaşmaya çalışılır. Göçmenler beklentileri karşılamak ve günlük hayatını iyi bir şekilde sürdürebilmek için yeni kaynaklar edinmeye çalışırlar. Bu süreçte sosyal ağlar ve aile bağları, komşular ve toplum, iş ve ekonomik güvenlik, ev ve kalınan yer göçmenin kültürel uyumu için gerekli olan ve tekrar ulaşılması hedeflenen kaynakları olarak gösterilmektedir (Çaro, 2012: 515). Örneğin, çevresinden ve ailesinden destek gören göçmenler kültürleşme sürecine daha kolay uyum sağlamakta ve genel iyi oluşlarını ise daha yüksek bildirmektedir (Hovey, 1999: 192-193; Finch ve Vega, 2003: 115-116). Diğer bir deyişle sosyal etkenlerin olumlu niteliği kültürleşmenin yaratmış olduğu olumsuz etkilere karşı bir

koruyucu bariyer vazifesi görmektedir (Dalgard ve ark., 1995: 32; Berry ve ark., 1987: 507). Berry ve arkadaşları (1987: 507) sosyal desteğin göçün yarattığı olumsuz etkilere karşı bir tampon görevi gördüğü görüşünü destekleyici bulgulara ulaşmıştır. Kanada'da yaşayan ve akrabaları tarafından davet edilen Koreli göçmenlerin, kültürleşme sürecinde göç ettikleri yerde kendi sosyal ağlarını kurmak zorunda olanlara göre daha az stres yaşadıkları belirtilmiştir. Bu durum ister daha önce var olana ve isterse yeni kültürde oluşturulan sosyal destek ağlarına ulaşmakta daha az zorluk yaşayanların yeni kültüre geçişte daha avantajlı olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla göçmen kadınların yeni kültürel bağlamda ulaşabildikleri sosyal destek ağlarının olmasının ve bu ağlardan aktif olarak fayda sağlamalarının yeni kültüre psikolojik olarak uyum sağlamada kolaylaştırıcı etkisinin olması beklenmektedir.

1.2. BENLİK KURGULARI

Göçmen kültür ve ev sahibi kültür arasındaki bir takım örüntüleri ve kültürleşme sürecini anlamak için benlik kurguları önemli bir referans noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Benlik kurgularının kültürden etkilendiği ve farklı bağlamlara göre değişiklikler gösterdiği bilinmektedir (Markus ve Kitayama, 1991: 224, Kağıtçıbaşı, 2005: 410-416). Benlik kurguları davranışlarımızı düzenlemekte ve nasıl davranacağımıza yön vermekte aktif rol oynayan, değişime açık yapılardır. Benlik kurguları sayesinde sosyal çevreden kaynaklanan problemlere karşı nasıl davranacağımız belirlenir (Markus ve Wurf, 1987: 299). Bu nedenle birey için temel bir çevresel değişim olan göç bağlamında çalışırken, karşı karşıya gelen kültürlerle has özellikleri tanımlamak ve kültürel farklardan ötürü ortaya çıkması muhtemel problemleri daha iyi anlamak için bireylerin benlik kurguları yol gösterici olacaktır.

1.2.1. Benlik Kurgularının Gelişimi

Kültür konusundaki psikoloji çalışmalarında batı ve doğu toplumları temel bazı özelliklere göre birbirinden ayrılarak ele alınmaktadır (Triandis, 2001: 907-909). Batı toplumu özerkliği daha çok önemseyen ve bireysel farklılıklara odaklanan bireycilik özelliği, doğu toplumu ise ilişkiselliği ve gruplar arası uyumu önemseyen toplulukçuluk özelliği ile tanımlanmıştır. Bu kültürlerin içindeki bireylerin yaşadıkları kültürel bağlama göre bir benlik kurgusu geliştirdikleri ileri sürülmüştür (Markus ve Kitayama, 1991: 224).

Bu varsayıma göre Batı kültüründe gelişen benlik bağımsız benlik, Doğu kültüründe gelişen benlik ise karşılıklı bağımlı benlik olarak adlandırılır. Her iki benlik kurgusu için de bireyi çevreleyen sosyal bağlam ve diğer bireyler önemlidir. Diğerleriyle olan ilişkilerine göre kişinin benlik kurgularının tanımları belirlenir (Markus ve Kitayama, 1991: 245-246). Bireyler benlikleri sayesinde kültürel değer ve yapılara göre hareket ederler ve bu yapı onlara nasıl davranacaklarına dair genel çerçeveyi çizer (Cross ve Madson 1997: 6). Benlik kurguları bireye hayattaki deneyimlerini algılamada ve düzenlemede bir çerçeve sağlar. Aynı zamanda kapsamlı ve sistematik olarak diğerlerini, düşüncelerini, hislerini ve davranışlarını anlamayı da kolaylaştırır (Markus, Smith ve Moreland 1985: 1494).

1.2.1.1. Aile Değişim Modeli ve Benlik Kurguları

Birey sosyalleşme sürecinde genellikle içinde olduğu topluma uygun değerler ve inançlara göre yetiştirilir. Bu nedenle farklı bağlamlarda farklı sosyalleştirme davranışlarına bağlı olarak farklı benlik yapıları oluşur (Kağıtçıbaşı, 2005: 410). Kağıtçıbaşı (2012: 152), benliği aile ortamının içine yerleştirmektedir. Aile de geniş kültür ve sosyoekonomik çevrenin içinde yer almaktadır. Kağıtçıbaşı (2012: 152-165) ortaya koyduğu Aile Değişim Modelinde (ADM) içinde farklı benlik yapılarının geliştiği farklı aile modelleri önerir. Bu model sayesinde aileyi hem sosyal ortamı açısından hem de aile içi etkileşim ve sosyalleşmeyi içine alan psikolojik özellikleri açısından incelemek mümkündür. Kuramda sunulan üç farklı aile modeli aile sisteminin işleyişinin farklı sosyo-ekonomik bağlamlardaki prototiplerini temsil eder. Farklılaşan bu aile modellerinin özelliklerini anlamak için ilk olarak ailenin içinde bulunduğu kültür esas alınmaktadır. Kültürel bağlamın göstergeleri olarak da *sosyo-ekonomik durum, yerleşim yeri (kır-kent), yaşam koşulları ve refah düzeyi* dikkate alınır. Daha sonra aile sistemi kültürün içinde yetişen *aile yapısı, çocuk yetiştirme davranışları, çocuğa ve kadına verilen değer* açısından değerlendirilir. Ailenin nasıl bir yapıya sahip olduğunu anlamak için; geniş ya da çekirdek aile oluşu, doğurganlık oranı, çocuğa ve kadına verilen değer birer gösterge olarak düşünülür.

Kağıtçıbaşı'nın (2012) ADM'nde öne sürdüğü ilk aile/insan modeli bağımlı aile modelidir. Bu aile modeli ataerkil aile yapısının hâkim olduğu, birbirine sıkı sıkıya bağlı aile ilişkilerinin var olduğu bir yapıdadır. Bu tip aileler genellikle az gelişmiş, kırsal ve

tarımla uğraşılan, yakın ilişkilerin olduğu, kültürel olarak ilişkisel ya da toplulukçu bağlamlarda yaygın olarak görülür. Bağımlı aileler ya yapısal ya da işlevsel olarak geniş aile özelliği taşır; yapısal olarak çekirdek aile olsalar bile kuşaklar arası ilişkiler ve akraba ilişkileri açısından geniş aile gibi davranırlar. Bağımlı ailelerin içinde buldukları bağlam ve iş paylaşımı açısından bu işlevleri faydalı görülmektedir. Buna göre, bağımlı aile modeli sadece kendi sistemi içinde değil daha geniş aile ile de sıkı bağlar geliştirmiştir. Bu ailelerde çocuklar gelecek garantisi olarak görülmekte ve maddi değeri ile anılmaktadır. Ayrıca, erkek çocuğun değeri daha yüksek ve kadının değeri de bu tip ailelerde düşüktür. Bağımlı aile modeli maddi ve psikolojik bağımlılığın her ikisiyle birlikte karakterize edilir. Dolayısıyla birbirlerine ekonomik ve duygusal yönden sıkı sıkıya bağlı benlik yapılarının geliştiği ailedir (Kağıtçıbaşı, 2012: 155-157).

Bağımsız aile modeli ADM'nde tanımlanan ikinci aile modelidir. Batılı, endüstrileşmiş, şehirli ve bireycilik özellikleri baskın olan kültürlerde görülen bir modeldir. Bu model ideal orta sınıf Batılı ailenin bir prototipidir. Bu modeldeki aileler hem yapı hem de işlevsel açıdan genelde çekirdek aile özelliği gösterir. Bu tip ailelerde hem aile bireyleri birbirinden hem de diğer ailelerden bağımsız ve ayrıktır. Bu modelde nesiller arasında da bağlar kopuktur. Çocuğun değeri daha yüksek ve maddi yatırımlar çocuğa dönüktür. Bu nedenle de çocuk sayısı düşüktür. Bağımsız aile modelinde bağlama uygun olarak sergilenen sosyalleştirme ve çocuk yetiştirme davranışları bireyde bağımsız benlik yapısının gelişmesini sağlar (Kağıtçıbaşı, 2012: 157-159).

Üçüncü model psikolojik/duygusal bağımlı aile modelidir ve önceki iki aile modelinin bir sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu modeldeki aile daha çok ilişkisel kültüre sahip olan, sosyo-ekonomik olarak daha fazla gelişmiş, şehirli bağlamda temsil edilir. Bu modelde diğer iki modele benzeyen özellikleri de farklılıkları da görmek mümkündür. Psikolojik/duygusal bağımlı aile modeli, sosyo-ekonomik gelişimle birlikte geleneksel kültürün de devam ettiği ve aynı zamanda sosyo-ekonomik gelişimin getirdiği değişimleri de kapsayan bir modeldir. Bu modelde, bağımlı aile modeline göre ailedeki çocuğun değeri ve kadının statüsündeki yükseliş göze çarpmaktadır. Yine bu modelde, hem anne-babaya hem de çocuğa maddi kaynak ayırımı söz konusudur. Ailede çocuk sahibi olmak isteği çocuğun maddi değerine değil de psikolojik değerine dayanır. Bağımlılık modelinde gelişen benlik, maddi bağılıkların olduğu ortamda gelişen bağımlı benliktir. Psikolojik/duygusal bağımlı aile modelinde maddi bağımlılığın azalması ve

yerine psikolojik bağımlılığın artması bireylerde psikolojik-bağımlı benliğin yani özerk-ilişkisel benliğin gelişmesine ortam hazırlar. Nesiller arasında psikolojik bağımlılık devam ettiği için ailenin çocuk yetiştirme davranışlarında bağımlılığın hala vurgulandığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012: 162-165).

1.2.2. Benlik Kurguları ve Göç Bağlamında Psikolojik Uyum

Bireyin sahip olduğu benlik yapısıyla toplumun değerlerinin uyum sağlaması önemlidir. Farklı bağlamlarda, ailelerin o bağlamlara uygun sosyalleştirme davranışları aracılığıyla farklı benlik yapıları oluşmaktadır. Bu nedenle birey daha en başta topluma uygun bir benlik geliştirir (Kağıtçıbaşı, 2012: 181-183). Fakat sosyo-ekonomik gelişme ya da göçle birlikte kültürel bağlamın değişmesi toplumun değeri ile benlik yapısı arasında bir uyumsuzluğa neden olabilir. Yaşamdaki pek çok geçiş sürecinde olduğu gibi göç süreci de yeni kültürle etkileşim içinde olma, geleneklerini sürdürme veya bazı değerlerinden ödün verme, ev sahibi kültürün dilini öğrenme, sosyal ağlar oluşturma gibi pek çok zorluğu ve aynı zamanda gelişim fırsatını beraberinde getirir (Berry, 1997: 7-21). Daha önce de vurgulandığı üzere her benlik yapısı kendi bağlamında işlevsellik göstermektedir. Dolayısıyla, her ne kadar sahip olunan benlik yapısı işlevsel olsa da, farklı bağlamlara ait benlik yapıları başka bağlamlarda işlevselliğini yitirerek bireyin uyumu için problem yaratan bir durum haline alabilir (Kağıtçıbaşı, 2012: 176).

Yaşanan yerden bir başka yere yerleşmek ve yeni kültüre uyum sağlamak, iyi oluşu pozitif veya negatif yönde etkileyen önemli bir yaşam olayıdır. Kültürel bağlamda ve göç bağlamında yapılan çalışmalarda benlik kurguları bireylerin iyi oluşlarıyla ilişkili yapılar olarak belirginleşmektedir. Benlik kurgularının kültürleşme ve uyum süreciyle ilişkisi genel olarak farklı benlik yapılarıyla karakterize edilen toplulukçuluk özellikleri (karşılıklı bağımlı benlik kurgusu) öne çıkan ülkelerden bireyci toplumlara (bağımsız benlik kurgusu) olan göç deneyimleri üzerinden çalışılmakla birlikte (Hyun, 2000: 192; Köydemir ve Schütz, 2014: 216; Lu, Samaratunge ve Härtel 2016: 61-62; Oguri ve Gudykunst, 2002: 589-590), bu konuda az sayıda iç göç çalışması da mevcuttur (Du, Li ve Lin, 2015: 178-180). Uluslararası göç ile ilgili çalışmalar arasında üniversite öğrencileri ve göçmenlerle yürütülen çalışmalara rastlanmaktadır. Amerika'daki Asya kökenli üniversite öğrencileri ve göçmenlerle yapılan çalışmalarda benlik kurguları ve psikolojik uyum arasındaki ilişkiye dair tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlara göre

benlik kurguları göçmenlerin ve öğrencilerin psikolojik uyumunu etkilemekte, ev sahibi kültürde yaygın olarak görülen benlik kurgusuyla göçmenlerin benlik kurgusunun uyuşması yeni kültürde uyumu kolaylaştırmaktadır. Başka bir deyişle, bağımsız benlik kurgusuna sahip olan Asyalı göçmenler ev sahibi kültürde daha az psikolojik problem yaşamakta ya da iyi oluşlarını daha yüksek belirtmektedir. (Hyun, 2000: 190-192; Mak, Law ve Teng, 2011: 80-82; Oguri ve Gudykunst, 2002: 589-590). Örneğin; Japonya, Çin, Güney Kore ve Tayvan'dan üniversite öğrenimi görmek için Amerika'ya gelen öğrencilerle yapılan bir çalışma, Amerikan kültürünün prototipik benlik kurgusu olan bağımsız benlik kurgusunun psikolojik uyuma olumlu katkısının olduğunu ortaya koymuştur. Aynı çalışmada karşılıklı bağımlı benlik kurgusu ise psikolojik uyumla herhangi anlamlı bir ilişki göstermemiştir (Oguri ve Gudykunst, 2002: 589-590). Amerika'da yaşayan yetişkin Koreli göçmenlerle yapılan bir çalışmada da karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun depresyonla anlamlı bir ilişkisine rastlanmazken, bağımsız benlik kurgusunun depresyonu negatif ve anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür (Hyun, 2000: 190-192). Başka bir deyişle bağımsız benlik kurgusu yüksek olan göçmen grup daha az depresyon deneyimlemektedir. Amerika'da yaşayan Avrupa ve Asya kökenli göçmenlerle yapılan başka bir çalışmada, karşılıklı bağımlı benlik kurgusu depresyon ve kaygı düzeyini yordamazken, bağımsız benlik kurgusunun diğer çalışmalarla tutarlı olarak her ikisini de negatif ve anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (Mak ve ark., 2011: 80-82). Türk göçmenlerde benlik kurguları ile yapılan bir çalışma uyum üzerinde farklı etkilere işaret etmektedir (Köydemir ve Schütz, 2015: 214). Çalışma sonuçları Almanya'da yaşayan Türklerde hem bağımsız hem de karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun yaşam doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu bildirilmektedir. Aynı çalışmada benlik kurguları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide kültürle özdeşleşmenin düzenleyici bir rol oynadığı da bulgulanmıştır. Bu bulguya göre, bağımsız benlik kurgusuna sahip olan göçmenlerde yaşam doyumu ile ev sahibi kültürle özdeşim etkileşirken, karşılıklı bağımlı benlik kurgusu yüksek olanlarda köken kültür ile özdeşleşmek göçmenin yaşam doyumuna katkı sağlamaktadır. Çin'de kırsaldan kente göç eden bireylerde ise bağımsız benlik kurgusunun uyumu güçleştirdiği ortaya konmuştur. Aynı çalışmada benlik kurguları ile göçmen uyumu arasındaki ilişkide sosyal desteğin aracılık ettiği saptanmış, bağımsız benlik kurgusuna sahip olanlarda sosyal desteğin yüksek olması uyumu kolaylaştırmıştır (Du, ve ark., 2015: 178-180). Dolayısıyla, ev

sahibi kültür ile köken kültürün özelliklerinin farkı da bireyin psikolojik uyuma bağlı özelliklerinin birbirinden ayrışmasını sağlıyor olabilir. Yapılan çalışmalar bu açıdan değerlendirildiğinde bulgular iki noktaya işaret eder. Birincisi; toplulukçu özelliklere sahip bireylerin bireyci toplumlara göçü neticesinde kültürler arası farkın büyük olduğu durumlarda genellikle ev sahibi kültürün benlik yapısına benzer bir benlik yapısına sahip olmanın bireyi psikolojik açıdan koruduğu, fakat nadir de olsa köken kültürün özelliklerini taşımanın da psikolojik iyi oluşa olumlu katkı yapabildiğidir. İkinci olarak, kültürler arası farkın dış göçe nispeten daha az olduğu iç göç durumunda ise o kültürü genel olarak temsil eden benlik kurgusundan farklı bir benliğe sahip olmak bireyin psikolojik uyumunu zorlaştırmaktadır.

Benlik kurgularını göç bağlamında değerlendiren çalışmalarda, benlik kurgularının kültürleşme stratejileriyle ilişkilerine de rastlanır. Örneğin, Almanya'daki Asyalı bir grup öğrenciyle yapılan çalışma sonuçları, asimilasyon ve bütünleşmeyi tercih eden öğrencilerde bağımsız benlik kurgusunun, ayrılma ve bütünleşmeyi tercih edenlerde ise karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun daha baskın olduğunu göstermiştir (Shim, Freund, Stopsack, Kammerer ve Barnow, 2014: 301). Avustralya'da yaşayan Çinli göçmen çalışanlarla yapılan bir başka çalışmada ise karşılıklı bağımlı benlik kurgusu yüksek olan göçmenlerin bütünleşmeyi daha çok tercih ettiği ve marjinalleşmeden kaçındığı bulgulanmıştır (Lu ve ark., 2016: 61-62). Dolayısıyla ev sahibi kültürün benlik kurgusuna benzer bir benlik yapısına sahip olmanın asimilasyon ve bütünleşme ihtimalini, köken kültüre has benlik kurgusuna sahip olmanın ise ayrılma ve bütünleşme ihtimalini arttırdığı söylenebilir.

İnsan motivasyonu ile ilgili en etkili kuramlardan biri olan Öz Belirleme Kuramı sağlıklı bir psikolojik gelişim için gerekli olan üç temel ihtiyaçtan (özerklik, ilişkisellik ve yeterlilik) bahsetmektedir (Ryan ve Deci, 2000: 68). Bu kurama göre bireyin topluma uyumu, bütünleşmesi ve memnuniyeti için hem özerklik hem de ilişkisellik ihtiyaçlarının karşılanması kolaylaştırıcı bir etki yapmaktadır (Ryan ve Deci, 2000: 68). Bireyin bu üç temel ihtiyacının iyi oluşla ilişkilerini 17-68 yaş arasındaki katılımcılarla inceleyen bir çalışmada, özerklik ve yeterliliğin hem pozitif hem de negatif duygusal sonuçlarla anlamlı ilişkileri ortaya çıkarken, ilişkiselliğin iyi oluşun sadece pozitif özelliklerini yordadığı bulunmuştur (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe ve Ryan, 2000: 430-432). Bu duruma araştırmacılar tarafından şu şekilde açıklama getirilmiştir; araştırmada kişilerin sadece

gündelik aktivitelerindeki temel ihtiyaçları değerlendirmiştir, böylece ilişkisellik ile ilgili her gün yürütülen aktivitelerde daha çok pozitif duygular ortaya çıkmış ve negatif duygular ve semptomlarla ilişkili anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Bu yorum, ilişkisellik ihtiyacının karşılanmamasından kaynaklanan olumsuz etkilerin ancak stresli durumlarda ve zor koşullarda gözlenebileceğini de gösterir. Bir diğer çalışmada Cross ve arkadaşları (2000), ilişkisellik ihtiyacına yönelimin kültürel bağlam içindeki sonuçlarını gözden geçirmiştir. Buna göre; kendilerini diğerlerine bağlı olarak tanımlayan toplulukçuluk özelliklerinin baskın olduğu kültürlerde ilişkisellik özelliği yüksek olan bireylerin ilişkisellik özellikleri düşük olan bireylere göre sosyal ağlarının daha geniş olduğu, arkadaş edinme ve sosyal bağ kurma motivasyonlarının da daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Cross, Bacon ve Morris 2000: 805). Bu bulgulardan hareketle; göç gibi bireyde stres yaratan ve yaşamsal zorlukları içinde barındıran bir durumda kendinin diğerleriyle ilişkilerini ön plana çıkaran bireylerde göç bağlamının ilişkisellik ihtiyacını karşılamadığı takdirde göçmenin iyi oluşunun olumsuz bir şekilde etkileneceği söylenebilir.

Türkiye aileye bağlılığa, akraba ve komşuluk ilişkilerine önem veren toplulukçu özellikleri ön planda olan bir ülke olarak görülmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004: 281). Türkiye'de 80'ler sonrasında sosyoekonomik gelişmeler ve kırsal bölgelerden kentlere olan hareketlerle birlikte sosyal unsurlarda değişimler gözlenmiştir. Bu değişim sonucunda geleneksel toplulukçuluk özelliklerinin yerine refah ve eğitim düzeyi yüksek şehirli kesimde daha çok bireyci özellikler sergilenmeye başlanmıştır (Kağıtçıbaşı, 1973: 172; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004: 281). Dolayısıyla, kırsal alanlarda ilişkisel benlik yapıları ağırlıklı temsil edilse de şehir hayatında daha çok özerk ve ilişkisel özellikleri içinde barındıran özerk-ilişkisel benlik yapısı görülmektedir. Çalışma sonuçları birlikte değerlendirildiği zaman bireyin yeni topluma uyumunun sahip olduğu benlik yapısı tarafından etkileneceği söylenebilir. Türkiye'deki şehirli bağlamda özerk ilişkisel benliğin hüküm sürdüğü ve bu bağlamda hem özerklik hem de ilişkisellik özelliklerinin birlikte görüldüğü benlik yapısının işlevsel olduğu düşünüldüğünde, hâlihazırda özerk-ilişkisel benlik yapısına sahip olan göçmenlerin göç sonrası yeni bağlamın özelliklerine daha kolay uyum göstereceği ve toplumun benlik yapısıyla uyuşmayan bağımsız benlik kurgusunun ise psikolojik uyumu olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

1.3. AİLE İŞLEVSELLİĞİ

Aile bireylerin benlik kurgularını oluşturmanın da dâhil olduğu pek çok rol ve işlev bakımından toplumda özel bir değere sahiptir. İçinde bulunduğu toplumun özelliklerini yansıtan bir ayna niteliğine sahip olan aile; toplumun inançları, değerleri ve geleneklerini taşır. Aile sistemi aracılığıyla kuşaktan kuşağa kültürü aktardıkça toplum değer ve geleneklerinin varlığını sürdürebilmektedir. Bu aktarıcı-yaşatıcı ilişki nedeniyle aile ve toplumdaki değişimler birbirini etkilemektedir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010: 31)

Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından yapılan kapsayıcı tanımda (1987; akt., Bulut, 1993: 2) aile, “kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birim” olarak ifade edilir. Aile bireyin farklı kurumlarda karşılayamadığı duygusallık, yakınlık, güven ve şefkat gibi birçok psikolojik ihtiyacını karşıladığı bir sistem özelliği de taşımaktadır (Gülerce, 2007: 16).

1.3.1. Aile Sistemi ve İşlevselliği

Aile sistemine dâhil olmanın özel kuralları vardır ve bu sistemden çıkmak da çok zordur. Aile sistemine giriş ve çıkışların belli kurallara bağlı olması bu sistemi güçlü ve dayanıklı bir hale getirmektedir (Gülerce, 2007: 16-17). Genel olarak aile kurumu bireyler arasındaki örgütsel düzenin varlığının sağlandığı, aile üyelerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılandığı bir yer olarak görülmüştür (Cansel, 1991: 53). Fakat aileye sistem olarak bakıldığında aileyi meydana getiren bireylere ve onlar arasındaki etkileşim özelliklerine vurgu yapılmaktadır (Minuchin, 1985: 290-291). Bu bakış açısını ilerleten Gülerce (2007: 15-16) aileyi tanımlarken aileye bir “Gestalt” olarak baktığını belirtmiştir. Bu yeniden ele alışı göre aile, üyelerinin toplamından daha fazla bir anlama sahiptir. Bu nedenle aileyi her bir bireye özel incelemekten ziyade toplu bir şekilde "aile" olarak incelemenin önemini vurgulamaktadır. Aileyi incelemek istediğimizde, sistem içindeki psikolojik işlevlere vurgu yapan ilişki ve örüntülere başvurmak gerekmektedir.

Dolayısıyla aileye anlam veren asıl özellik aile içinde süreklilik gösteren örüntüler, başka bir ifadeyle aile psikolojik yönüdür (Gülerce, 2007: 16).

Bir aile sisteminden beklenen her zaman üst düzey yetkinlik göstermesi değil, "yeterince iyi aile" olmasıdır (Gülerce, 2007: 18-19). Her aile her zaman ve her koşulda yetkin ve yeterli olamayabilir, bazı koşullarda aile bireylerinin ihtiyaçlarına cevap vermede güçlükler yaşayabilir. Bütün bu iniş çıkışlar aile sistemi açısından doğal bir durum olarak görülmektedir. Sistemik ve gelişimsel bakış açılarını birleştirerek bakıldığında optimal ve ortalama bir aile işlevselliğinden bahsedilir. Aile özelliklerinin ailenin amaçlarına ulaşmadaki başarısı işlevsellik için yeterlidir (Walsh, 2012: 8).

Aile sistemi üyelerinin gereksinimlerini karşıladığı sürece işlevseldir (Gülerce, 2007: 15-16). Aile işlevselliği ile yapılan çalışmalarda aile birliği ve uyumunun yüksek olması durumunun aile bireylerinin hepsinin iyi oluşlarına ve dayanıklılıklarına katkı sağladığı ortaya konmuştur (Dillon ve De La Rose, 2013: 487; Nam, Kim, DeVlyder ve Song, 2016: 453; Ross ve ark., 1999: 60). Keitner ve arkadaşları (Keitner, Ryan, Miller, Kohn, Bishop ve Epstein, 1995: 1006-1007) aile işlevselliği ve depresyon arasında karşılıklı bir etkileşime vurgu yapmıştır. Buna göre ailesinde depresyon tanısı almış bireylerin yaklaşık olarak yarısı aile işlevselliğini sağlıklı olarak algılamakta; aile işlevselliği yüksek olan bireyler ise hastanede yatışlarda daha iyi bir işlevsellik göstererek, daha çabuk iyileşmektedirler. Depresyon ile aile işlevselliği arasında gözlenen açık ilişki; aile işlevselliğindeki olumlu algıların depresyona verilen tepkileri olumlu yönde, olumsuz algıların ise olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Ross ve arkadaşlarının (1999: 60) ergen çocukları olan ailelerle yürüttükleri bir çalışmada, aile içinde birliğin yüksek olması ve çatışmanın düşük olmasının aile üyelerinin her birinin yüksek iyi oluşlarıyla pozitif ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Ailenin stres verici durumlarda işlevinin yüksek olması aileyi bu stresli durum karşısında daha güçlü hale getirmekte, aile işlevselliği anne ve babaların depresyonunu yordamaktadır (Sheidow, Henry, Tolan ve Strachan, 2014: 1359). Dolayısıyla göç gibi stresli ve zorlukları içinde barındıran bir durumda ailenin işlevselliği zorluklarla başa çıkmada önemli bir kaynak olarak değerlendirilir. İşlevselliği yüksel olan aile sistemi üyelerinin iyi oluşlarını ve dayanıklılıklarını artırabilir.

1.3.2. Dönüşümsel Aile Modeli (DAM)

Ailenin işlevselliği söz konusu olduğunda, her ailenin kendi amaçlarına ve bulunduğu bağlama göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Aileye özel bağlamsal koşullara göre, ailenin yapıları ile sergilediği özellikler farklılaşmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012: 162-164). Göç bağlamında; aile içi değerler, ailenin yapısal-ilişkisel kaynakları ve göçten kaynaklanan zorlukların hepsinin birden değerlendirilmesi önemlidir. Gülerce (2007) önerdiği Dönüşümsel Aile Modeli'nde (DAM) aileyi hem aile içi yapısal faktörler hem de göç gibi bağlamdan kaynaklanan, dönüşümü gerektiren zorlu bir olay kapsamında değerlendirme fırsatı vermektedir.

Gülerce (2007: 32-37) DAM'nde, değişimi geriye dönük sabit bir inceleme alanı olarak değil dinamik yapıların şimdi ve burada yeniden kurulumları olarak ele almaktadır. Göç gibi köklü bir değişime birey, aile ve toplum açısından bakabilme olanağı sağlayan bu model, bu üç yapının birbirleriyle olan karşılıklı etkileşimleri, aynı anda yeniden yapılanmaları ve değişimlerini birlikte çalışılabilme için uygun çerçeve sağlamaktadır. Aile sisteminin geçmiş ve geleceği ilişkilendiren bir yapılanması vardır. Buna göre; ailevi yapı önceki kuşaklardan miras alınır ve topluma uymak için şekillenir. Toplumun yapısı ile aile yapısı örtüşmediği takdirde ailenin dengenin tekrardan sağlanabilmesi için aile yapısında değişime gidilmesi gereği doğar (Gülerce, 2007: 16-17).

Gülerce (2007: 32-37), Dönüşümsel Aile Modeli'nde değişimin, birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olan üç farklı türden değişken üzerinden oluştuğunu ileri sürer. Bunlar; Bağlam değişkenleri, Değişim değişkenleri ve Yapısal/Sistemik değişkenlerdir. *Bağlam Değişkenleri*, bireyi bağlam içinde ele almamıza yarayan değişkendir. Bu türden değişkenler sayesinde bireyi hem aile içindeki bağlama hem de daha geniş toplumsal bağlamlara oturtarak inceleyebiliriz. Bağlam değişkenleri iç ve dış bağlam olmak üzere iki gruba ayrılır. İç bağlam daha çok aile ile ilgili daha küçük bağlamı ifade eder. İç bağlamda ailenin yaşı, ekonomik durumu, bireyin aile içindeki konumu gibi daha çok ailenin sosyo-demografik özellikleri ve ailenin değer, inanç, duygu ve düşünce v.b. gibi özellikleri yer alır. Dış bağlam ise toplumu içine alan daha geniş bir bağlamı ifade eder. Dış bağlamda sosyokültürel norm, değer ve inançların yanı sıra akraba ve arkadaş ilişkileri yer alır. Buna göre; göç bağlamı ele alındığında örneğin bireyin demografik özellikleri ve benlik yapısı aile içi bağlamsal özellikleri belirlememize yarayan değişkenlerdir. Bireyin sosyal çevresinden sağladığı destek ise dış bağlamsal bir

değişkendir. Bu iç-dış değişken boyutları sayesinde göçü deneyimleyen ailede iç bağlam dış bağlam (yeni kültür) dengesi hakkında çıkarım yapma şansı bulunabilir.

DAM 'da ailenin yaşam döngüsü sırasında meydana gelen bazı dönüşüm gereklilikleri *Dönüşüm Değişkenlerini* oluşturmaktadır. Bu gereklilikler ailenin iç ya da dış çevresinden kaynaklı bir takım gelişimsel değişimler, beklenmedik kriz ya da olaylar olabileceği gibi ailenin kendi için koyduğu hedeflerden de oluşabilir. Bu değişkenler sayesinde aile bir değişimin içine girebilir. Aile bağlamının özelliklerini belirleyen ve aile iç ve dış bağlamları arasında dengenin oluşmasını sağlayan psikolojik örüntüler; aile bireylerini bir arada tutan bütün değer, inanç ve kurallara benzer unsurları içerir. Psikolojik örüntülerle sağlanan denge dönüşüm değişkenleri nedeniyle bozulabilir, bunun sonucunda aile yeni duruma uyum sağlamak için ya da bu durumla baş edebilmek için bazı yeni yapılanmalara gitmek zorunda kalır. Örneğin göç de bu dönüşüm değişkenlerinden biridir. Aile bireyleri arasında ortak kültür veya ailenin iç kültürü içinde yer alan değer ve inançlar noktasında göç bu ortaklığı bozabilir, aile içi çatışmaları arttırarak uyumu sarsabilir ve değişime yön verebilir.

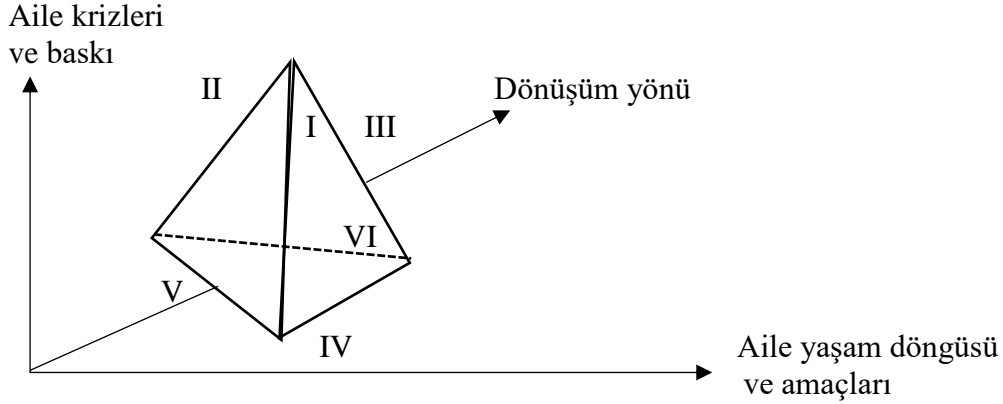
Son olarak DAM' daki *Yapısal/Sistemik Değişkenler* iç ve dış bağlam arasındaki dengenin sağlanması için aile tarafından bilerek ya da bilmeyerek oluşturulan davranışlar bütünü olarak tanımlanır. Aile tarafından örtük bir anlaşma ile kabul edilmiş ve süreklilik arz eden bu davranışlara ailenin psikolojik örüntüleri denir. Dönüşümsel Aile Modeli'nin yapısını, 2'si döngüsel ve 3'ü doğrusal olmak üzere 5 değişken temsil eder. Doğrusal olanların artması ailede işlevselliğin yüksek olduğu anlamına gelirken, döngüsel olan değişkenlerde ise ne düşük ne de yüksek özellikler işlevsel bulunmaz. Diğer bir deyişle, döngüsel değişkenlerde ilk etapta gözlenen artış ailenin işlevselliğini arttırırken aşırı artışlar işlevselliği düşürmektedir.

Gülerce (2007: 34-35) DAM' nde Yapısal/Sistemik değişkenlerden ailede *birlik ve yönetimi* döngüsel; *iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlamı* ise doğrusal değişken olarak önerir. Aile sisteminin kendi içindeki ve dış çevreyle olan ilişkileri, bağlılıkları ve sınırlarını temsil eden özelliği birliğidir. Aile birliği ailenin dış dünyaya ne kadar açık veya içine kapalı olduğunu belirtir ve ne çok yüksek ne de çok düşük puanları sağlıklı değildir. Şöyle ki, ailenin sağlıklı bir psikolojik işleyişi için birbirine bağlı üyelerin olması ve aynı zamanda da dışa açık olması gerekmektedir. İkinci döngüsel yapı aile sistemindeki idari mekanizmanın işleyişiyle ilgilidir. Bu mekanizma aile içi normlar,

kurallar, disiplin, roller ve davranış örüntülerini barındırır. Ayrıca aile içindeki yönetimin işleyişi; yönetimin sıklığı ya da gevşekliğinin ne boyutta olduğu, otoritenin tek elde toplanıp toplanmadığı ve yönetim ile ilgili ailenin diğer üyelerinin de katılımının olup olmadığı gibi bilgilerle değerlendirilir. Yönetimdeki düşük puanlar otoritenin tek elde toplandığına işaret ederken, çok yüksek puan otorite boşluğuna işaret eder. Sağlıklı işleyiş ise yönetimde ortalama puanlarla ifade edilir ve gereken kuralların olduğu aynı zamanda da üyelerinin yönetime katılmasına müsaade eden bir yapıya işaret eder. Dönüşümsel Aile Modeli'nde işleyişi arttıkça sağlıklı işleve işaret eden değişkenler "doğrusal" olanlardır. Doğrusal bir yapı değişkeni olan iletişim; adı üzerinde aile sistemi içindeki ifadelerin anlaşılması ve aktarılmasıyla ilgilidir. "Herkes her şeyi ifade edebiliyor mu? Evdeki iletişim yeterince doyurucu mu? Bireylerin anlattıklarıyla diğer üyelerin anladıkları tutarlı mı? İletişim yeterince açık ve anlaşılır mı?" sorularına aile iletişiminin sağlıklı olup olmadığını anlamak için yanıt aranır. İletişim puanlarındaki artışla birlikte aile sisteminin genel uyumu da artmaktadır. Yetkinlik aile sisteminin problem çözme gücü, sağlık, yeterlik, öğrenme ve amaçların gerçekleştirilmesi gibi konularıyla ilgili olan boyuttur. Karşılaşılan zorluklar karşısında ailenin kendini yetkin görüp görmediği, yeterli kaynaklara sahip olup olmadığı yetkinlik boyutunda değerlendirilmektedir. Yapısal/Sistemik değişkenlerden sonuncusu olan duygusal bağlam; evdeki duygusal ortamın nasıl olduğuyla ilgilidir. "Sevgi ve şefkat yaşanıp paylaşılıyor mu? Aile üyelerinin duygusal ortamı destekleyici ve yapıcı mı?" sorularının yanıtıdır. Aile içindeki yetkinliğin ve yüksek duygusal bağlamanın olumlu olması ailenin de uyumuna katkı sağlayacaktır. Ailevi yapılanmanın bu beş formu tüm ailelerde evrenseldir ve bu beş boyut kendine ait rolleri üstlenerek ailenin sistemini oluşturmaktadır.

Aile yapısını oluşturan bu 5 boyut şeklen bir eşkenar prizmayla temsil edilmektedir. Prizmanın 5 kenarını bu 5 boyut oluştururken 6. kenar ise dönüşüm göstergesi olarak ifade edilir. Modelde ideal olan durum bütün kenarların birbirine eşit olmasıdır. Prizmanın eşkenar olması uyumluluk göstergesidir. Yani yapısal 5 gösterge dönüşüm göstergesine ne kadar yakın olursa, diğer bir deyişle bütün kenarlar birbirine yaklaştıkça modelin istediği uyum haline o kadar ulaşılır (Şekil 2. Gülerce'nin (2007: 35) Dönüşümsel Aile Modeli- (I: İletişim, II: Birlik, III: Yönetim, IV: Yetkinlik, V: Duygusal Bağlam, VI: Dönüşüm Göstergeleri)).

Şekil 2. Gülerce'nin Dönüşümsel Aile Modeli- Göstergeler

1.3.3. Göç Bağlamında Aile İşlevselliği

Yaşamı değiştiren bir karar ve süreç olarak göç ve kültürleşme ailenin içinde ailenin yapı ve işlevleri bağlamında ele alındığında önemli bilgiler sağlamaktadır. Göç ve beraberindeki değişim süreci, genel olarak aile içi dinamiklerin değişmesine doğal ve meşru bir zemin hazırlar. Göçle birlikte ailenin değer yapılarında ve psikolojik örüntülerinde değişimler gözlenebilir. Bazen göçe bağlı daha kapsamlı bu değişimler başarılı bir şekilde gerçekleşirken bazı durumlarda aile yapısındaki değişim bozucu etkiye yol açarak işlevsizliğin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Göç sonrasında bozulan aile yapısı ve işlevsellik özellikleri aileyi dayanıksızlaştırarak kültürleşme sürecinden kaynaklanan zorluklara ve stresin olumsuz etkilerine karşı açık hale getirir. Böylece işlevsel kaynakları yeterli olmayan ailelerde uyum daha zorlu bir süreç halini alır (Cardosos ve Thampson, 2010: 260-263; Miranda, Estrada ve Firpo-Jimenez, 2000: 346-347). Diğer taraftan işlevsel özelliklerini muhafaza eden aralarındaki uyumu ve ahengi koruyan aile üyeleri kültürleşme sürecinin olumsuz etkilerini daha kolay atlatarak yeni kültüre daha başarılı bir şekilde uyum sağlar (Vidal de Haymes, Martone, Munoz ve Grossman, 2011: 420; Singh, Lundy, Vidal de Haymes ve Caridad, 2011: 438-440). Başka bir ifadeyle, göçün ruh sağlığı üzerindeki bozucu etkisi ailenin işlevselliğini göçe rağmen devam ettirmesiyle ortadan kalkar (Patino ve ark., 2005: 243). Patino ve arkadaşları (2005: 243) göç geçmişinin ruh sağlığı açısından bir risk oluşturması durumunun çevresel faktörler tarafından etkilenip etkilenmediğini incelemek için yaptığı çalışmayla bu görüşü desteklemiştir. Çalışma sonucunda göç etmenin psikopatoloji açısından bir risk faktörü oluşturduğu bulunmuştur. Ayrıca bu riskin ailenin işlevsellik

durumuna göre değiştiğini, ailenin işlevselliği arttıka göç deneyimi yaşamış bireylerin psikopatoloji riskinin düştüğünü bildirmiştir.

Aile işlevselliği üzerine açıklama getiren modeller farklı adlandırılan boyutlarla işlevselliği açıklamaya çalışmıştır. Genellikle yetişkinlerde g bağlamında aile işlevselliği çalışılırken, Latin kökenli göçmen ailelerde aile içindeki dayanışma, bağlılık, sadakat ve iletişim özelliklerinin hepsini birlikte ifade eden “familismo” değeri (Cardosos ve Thompson, 2010: 260-263) ve aile uyumundan (cohesion) yararlanılmış, bu iki terimin birbirini karşıladığı belirtilmiştir (Vidal de Haymes ve ark., 2011: 408). Aile uyumu (cohesion) iki şekilde ele alınmaktadır; aile yeleri arasındaki ilişkiyi, birbirleriyle olan duygusal bağı ve birlikte geçirilen zamanı ifade eden uyum (family cohesion) ve ailenin zor durumlar karşısında g yapısını ve aile içindeki rolleri değiştirebilme kabiliyeti ile zorlukların üstesinden gelebilme kapasitesi olarak tanımlanan esneklik (family adaptability) (Olson, Russell ve Sprenkle, 1983: 70-72). Bu iki kavram g bağlamında incelenen ailenin işlevsel özelliklerindedir (Dillon ve De La Rose, 2013: 487; Miranda ve Matheny, 2000: 313-314; Nam ve ark., 2016: 453; Savage ve Mezuk, 2013: 73-75).

Gülerce'nin (2007) modelinde sunduğu aile işlevlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam boyutlarını içine alan ve dahası genel işlevselliği de ifade eden aile uyumu kavramı ile yapılan çalışmalarda aile içi iletişim kalitesinin, ailenin işlevselliği ve uyumunun gn olumsuz etkilerine karşı bir koruyucu vazife üstlendiği defalarca kanıtlanmıştır (Hovey, 1999: 192-193; Hovey ve Magana, 2000: 125-126; Sarmiento, 2009: 441). Sarmiento (2009: 441) düşük gelirli Latin iftlerde aile işlevselliğinin depresyonla olan ilişkisini incelemiş, aile işlevselliği arttıka depresyonun azaldığını bulgulamıştır. Ayrıca Amerika'daki Meksikalı göçmenler üzerinde kültürleşmeye bağlı stresin de ele alındığı bir araştırmada mevsimlik tarım işçisi göçmen ve ailelerin genel aile işlevselliği Aile Değerlendirme Aracı ile değerlendirilmiş, çoğunluğu kadın olan (%68) göçmenlerde işlevsel olmayan aile yapısının yüksek depresyon ve anksiyeteye pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Hovey ve Magana, 2000: 125-126). Güney Kore'de yaşayan Kuzey Koreli göçmenlerle yapılan bir diğer çalışmada, göçmenlerin iyi oluş ve dayanıklılıklarına etkisi olan aile işlevselliği aile uyumu (cohesion) açısından değerlendirilmiş, aile yeleri arasında uyumun yüksek olması hem dayanıklılığı hem de depresyonu anlamlı şekilde yordamıştır. Bu bulgu, aile arasında duygusal bağın ve aile uyumunun kuvvetli olduğu Koreli göçmenlerin gklerle ve olumsuz duygularla baş

edebilme kapasitelerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Nam ve ark., 2016: 453). Amerika'ya son 2 yıl içinde göç etmiş Latin göçmenlerle yapılan bir çalışmanın sonucu göç öncesi ve sonrası aile uyumunu yüksek bildiren göçmenlerin kültürleşme sürecinde daha az stres yaşadıklarını da ortaya koymuştur (Dillon ve De La Rose, 2013: 487). Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirdiğinde, aile üyeleri arasındaki uyumun ve pozitif aile ortamının psikolojik uyumu kolaylaştıran bir faktör olarak belirdiğine işaret etmektedir.

Özelde ailenin iletişim özellikleri değerlendirildiğinde, iletişimin niteliğinin de ailenin yeni kültüre uyumunu etkilediği görülür. Örneğin, göçmen ailelerde ebeveynlerle çocuklarının köken kültür ve ev sahibi kültürün değerlerini farklı düzeylerde sürdürmesi yeni kültüre uyumlarını farklılaştırmakta; çocuklar ebeveynlerine göre ev sahibi kültürün değerlerini daha çok benimsemektedir (Telzer, Yuen, Gonzales ve Fuligni 2016: 1420). Aile üyelerinin kültürleşmesinde ve yeni kültürün dilini kullanma gibi becerilerindeki farklılıklar, aile üyeleri arasında iletişimde engeller yaratmakta ve aile birliği bu durumdan olumsuz etkilenmekte, hatta bu durum aile üyeleri arasında çatışmalara bile neden olarak aile arasındaki uyumu bozmaktadır (Stacciarini, Smith, Garvan, Wiens ve Cottler, 2015:410). Kültürleşmeye bağlı bu aile içi çatışmalar, aile üyelerinin iyi oluşu üzerinde olumsuz bir etki yapmaktadır (Gonzales, Deardorff, Formoso, Bar ve Barrera, 2006: 327). Vidal de Haymes Meksikalı göçmenlerde (kültürleşme seviyesi düşük) ailenin birlikte geçirdiği zaman ve aktiviteleri ifade eden “aile katılımını” ve ailenin problem çözme özellikleri, baş etme ve iletişim özelliklerinden memnuniyetini ifade eden “aile memnuniyeti” birlikte değerlendirmiş, aile katılımının ve aileden memnun olmanın düşük seviyede kültürleşme stresiyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Vidal de Haymes ve ark., 2011: 420).

Ailenin yetkinlik özelliğini aile işlevselliğine denk olarak gören bir çalışma, ailenin yetkinliği arttıkça bazı psikolojik rahatsızlıkların (somatizasyon ve düşmanlık hisleri) düştüğünü belirlemiştir (Knudson-Martin, 2000: 321). Ailenin yeni durumlara ayak uydurma ve zorlukların üstesinden gelebilmesi olan esneklik özelliğinin ise aileyi göç sonrası travmaya karşı koruyan bir özellik olarak belirdiği görülmektedir (Singh ve ark., 2011: 438-440).

Ailenin duygusal ortamı değerlendirildiğinde ise, aile ortamında duyguları ifade etmenin göçmen kadınlarda somatik bozukluk, opsasif kompulsif bozukluk, kişiler arası

hassasiyet, depresyon gibi bazı psikolojik rahatsızlıklarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Aile içi olumlu etkileşim ve duygu paylaşımı arttıkça psikolojik semptomların azaldığı görülmüştür (Knudson-Martin, 2000: 322).

1.3.4. Göç ve Aile Bağlamında Kadın

Kadınlar hem geleneksel cinsiyet rollerinden hem de göçmen statüsünden dolayı ön yargıya daha fazla maruz kalmakta ve dezavantajlı bir toplumsal konumda yer almaktadır (Delara, 2016: 6-7). Göçmen kadınlar psikolojik, dilsel, sosyal, ekonomik ve toplumsal bariyerler nedeniyle sosyal kaynaklara ve sağlık hizmetlerine ulaşmakta zorlanmakta, göç süreci sonrasında gerçekleşen değişimlere karşı daha hassas hale gelmektedir (Delara, 2016: 6-7). Kadının yeni kültürde yakınlık ihtiyaçlarının giderilmemesi ise göçmen kadını yalnızlaştırarak ve izole ederek sosyal destek hissi gibi güçlendirici kaynaklardan uzaklaştırmaktadır (Örn., Sohtorik ve McWilliams, 2011). Şensoy-Bahar' ın (2013: 324-327) İstanbul'da yaşayan düşük gelirli Kürt kökenli göçmen kadınların yaşantısına odaklanan tez çalışmasında, isteyerek ya da istemeden göç eden kadınların hepsinin yalnızlık hissettiği bulgulanmıştır. Aynı çalışmada sosyal ağlardaki kısıtlılığın ve dilde yaşanan problemlerin göçmen kadının yeni yerleştiği çevrede hareketliliğini sınırladığı da ortaya konmuştur. Hattar-Pollara ve Meleis (1995: 536) Amerika'daki Arap kökenli göçmen kadınlarla yaptıkları çalışmada, kadınların özellikle göçün ilk yıllarında daha fazla zorlandıklarını ve bu ilk yıllarda yaşanan zorlukların göçmen kadınların iyi oluşlarını olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir. Yeni kültüre alışma sürecinde göçmen kadının karşılaştığı zorlu durumlarla baş etmesinde en büyük destekçisi ailedir. Göçmen kadın sosyal kaynaklarına ve sağlık hizmetlerine ulaşmada en fazla yardımı aile üyelerinden almaktadır (Grewal, Bottorff ve Hilton, 2005: 249-252). Aynı zamanda, iç göç yaşayan kadın aile sisteminin yeni çevreye ve yaşam koşullarına uyum göstermesinde aktif rol oynamaktadır. Buz (2009: 43-47) Türkiye'de iç göç yaşayan kadınlarla ilgili derlemesinde kadınların sosyo-ekonomik zorluklarla baş etme stratejileri geliştiren ve ev işleri, çocuğun okul başarısının takibi gibi özel alanlardaki tüm aile işlerini yürüten birey olarak ailenin uyumuna aktif katkı verdiklerini ve sorumluluk aldıkları belirlemiştir. Bunların yanı sıra, uluslararası literatür kadınların elde ettikleri gelirdeki büyük payı erkeklerden farklı biçimde kendileri için değil, ağırlıklı ailede çocukların eğitim ve sağlığına harcamaya yöneldiklerini göstermektedir (Tinker, 1997:

256-258). Dolayısıyla yeni toplumsal bağlamdaki kaynaklara, bilgi ve hizmete ulaşmada kadın ve ailesi bir diğerine doğrudan destek sağlamakta ve uyumuna yardımcı olmaktadır.

Aile işlevsel özellikleriyle de göçmen kadının uyumuna katkı sağlayıcı bir etken olarak görülür. İşlevsel bir ailenin üyesi olan göçmen kadınlar, yeni kültüre uyumu daha başarılı bir şekilde sağlar ve bu kadınların iyi oluşları aile işlevselliği düşük olan kadınlardan daha iyidir. Amerika'nın kırsalında yaşayan 25 yaş üstü Latin göçmen kadınlar ve çocuklarıyla yürütülen bir çalışmada, annelerin iyi oluşları ile aile uyumu algısı pozitif, aile çatışması algısı ise negatif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir (Stacciarini ve ark., 2015: 409-410). Düşük gelir düzeyine sahip Latin çiftlerle yapılan ve aile işlevselliğinin depresyon ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada, aile işlevselliği ile depresyon arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erkeklerle kadınlar karşılaştırıldığında ise söz konusu ilişkinin kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür (Sarmiento, 2009: 141). Kore'deki evli göçmen kadınlarla yapılan bir çalışmada geleceğe dair umudun ve algılanan aile uyumunun göçten kaynaklanan stres düzeyi ile depresyon arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur (Yu ve Lee, 2015: 500-501). Dolayısıyla, iyi bir yaşam süreceklerine dair umudunu kaybetmeyen göçmen kadınlar ile işlevsel ve uyumlu bir aile ortamına sahip olan göçmen kadınların kültürleşmeden kaynaklanan stresi azalmakta, depresyon düzeyi düşmektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki Meksikalı göçmen kadınlarla yapılan bir başka çalışmada ise eşler arasındaki ilişkinin bozulmasının yüksek derecede depresyonla ilişkisi ortaya konmuştur. Aynı çalışmada yoğun duygulu ve empatik bir ilişkiyi niteleyen güvenli ilişkinin (confident relationship) ise depresyonu düşürerek uyumu kolaylaştıran önemli bir özellik olduğu ortaya çıkmıştır (Vega ve ark., 1986: 602-603)

Ailede kadın ve erkeğin birbirinden farklı işlevleri ve bağlı alt süreçleri bulunur. Örneğin, hamilelik kadına has özel bir süreçtir. Göçmen kadınların doğum sonrasındaki depresyonlarına odaklanan bir derleme çalışmasında, göçmen kadınların göçmen olmayanlara göre iki kat daha fazla doğum sonrası depresyon deneyimlediği; ev sahibi ülkede kalma süresinin, düşük sosyal desteğin, eşler arasındaki uyumun düşük olmasının ve gelir düzeyindeki yetersizliğin ise göçmen kadındaki depresyonun nedenleri olarak belirlediği bildirilmiştir (Falah-Hassani, Shiri, Vigod ve Dennis, 2015: 78-80). Amerika'da yaşayan Meksika kökenli 500 hamile göçmen kadının bildirdiği aile bireyleri arasındaki yüksek duygusal bağ sağlık hizmetlerinden yararlanma ve olumlu psikolojik çıktılarla

ilişkiliyken, düşük kültürleşme resme girdiğinde ailenin yüksek duygusal bağı doğum öncesi bakım kalitesini düşürmektedir (Balcazar, Krull ve Peterson, 2010: 68).

Sonuç olarak, kültüre yabancı olan ve bu kültürü tanımaya çalışan göçmen kadınların dil, sağlık, sosyal kaynaklar gibi birçok alanda kısıtlandığı ve kısıtlılığın neden olduğu zorluklarla baş etmede en çok yardım ve desteği aileden aldığı açıktır. Aynı zamanda aile arasındaki ilişki kalitesi ve duygusal bağlılık arttıkça diğer üyelerden sağlanan desteğin de arttığı ve böylece göçmen kadının göç bağlamında uyumu daha kolay sağladığı görülür. Sadece bir destek kaynağı olarak değil, yanı sıra göçmen kadının iyi oluşunu yükselten ve depresyonunu düşüren aile işlevsel özellikleriyle de ailenin uyum açısından önemi açık bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla aile içi iletişim katilitesi güçlü, duygusal paylaşımların sağlıklı ve açık olduğu psikolojik işlevsel özellikleri başarılı bir şekilde yerine getiren bir aile ortamında, göçmen kadının psikojik olarak yeni kültüre daha kolay uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. İYİ OLUŞ VE DAYANIKLILIK

Uyum, insanların hayatlarını yeniden düzenledikleri ve bundan dolayı sağlanan memnuniyeti ifade eden uzun soluklu bir süreçtir ve bu süreç kişiler için olumludan olumsuzu kadar değişen çok çeşitli sonuçları içerebilir (Berry ve ark., 2002: 369-370). Psikolojik uyum kültürleşme sürecinde kişisel ve kültürel olarak net bir kimlik hissine sahip olabilmek, ruhsal açıdan sağlıklı olma ve yeni bağlamda kişisel memnuniyet duygusu gibi içsel psikolojik çıktılar olarak adlandırılır (Berry ve Sam, 1996: 299). Genel olarak temel çalışmalarda araştırmacılar psikolojik uyumu stres ve psikopatoloji bağlamında ele almayı tercih etmiş (Berry ve Sam, 1996: 299; Searle ve Ward, 1990: 457-458) ve psikolojik uyumu bireyin psikolojik ve fiziksel tam bir iyi oluş hali olarak ifade etmiştir (Schmitz, 1992: 129). Göçmen grubun psikolojik uyumu ile ilgili çalışmalara bakıldığında psikolojik uyumun iyi oluş haliyle tanımlanan değerlendirmesinin tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanında zorlukların üstesinden gelmeyi ifade eden dayanıklılık da psikolojik uyumun bir göstergesi olarak bazı çalışmalarda yer bularak ele alınmaktadır (Örn., Aroian ve Norris, 2000; Beasley, Thompson ve Davidson, 2003). Bu anlayış doğrultusunda psikolojik uyum; değerlendirilirken öznel iyi oluş (Lang ve ark., 1982: 437-439), psikolojik iyi oluş göstergeleri olan kaygı ve depresyon (Hiott ve ark.,

2006: 139-140) ve dayanıklılık ile ilgili bilgilere ulaşılarak kapsayıcı bir çerçevede incelenmektedir.

1.4.1. İyi Oluş

İyi oluş mutlulukla eş değer olarak görülür ve bireyin yaşamından memnun olmasını ifade eder (Diener, 1994: 104). Birey memnuniyetini tüm gelişim alanları için ve davranışsal, mesleki, bireysel tüm özelliklerini değerlendirerek gözden geçirir. Buna göre iyi oluş sadece günlük iyiliğin soruşturulmasını değil, optimal seviyede psikolojik işlevselliği ve deneyimleri ifade eder (Ryan ve Deci, 2001: 142).

İyi oluşla ilgili bakış açısının temeli psikolojik rahatsızlıklara dayanır. İyi oluşu ele alan ilk çalışmalar psikolojik problemlere odaklanmış ve pozitif duygular ile psikolojik işlevsellik göz ardı edilmiştir. Sağlık daha çok olumsuz duyguların yokluğu ya da hastalığın olmayışıyla tanımlanmıştır. Depresyon, kaygı gibi psikolojik problemleri olmayan kişiler sağlıklı olarak değerlendirilmiştir (Ryff, 1995: 99). Daha sonraki çalışmalarda pozitif duyguların da iyi oluşun bir parçası olduğu görüşü ortaya atılmış (Örn., Diener, 1994) ve iyi oluş sadece negatif duyguların yokluğu ve hastalığın olmayışı değil, optimal düzeyde sağlıklı ve etkili psikolojik işlevsellik olarak kabul görmüştür (Waterman, 1993: 678).

Bir bireyin ya da grubun iyi oluş düzeyi yaşamdaki bir alandan diğer alana göre farklılaşabilir. Buna göre bireyin iş, sosyal, ekonomik, sağlık ya da güvenlik alanlarında elde edilen iyi oluş düzeyleri birbirleriyle ve her biri ise genel iyi oluşla ilişkilidir (Levy ve Guttman, 1975: 385-387). Örneğin sosyal iyi oluş bir kişinin toplumdaki işlevselliğini ve durumunu değerlendirmesini içermektedir. Birey o toplumla bütünleştiği, kendini o topluma ait hissettiği ve topluma katkısının olduğunu düşündüğü sürece sosyal iyi oluşu yüksek olacaktır (Keyes, 1998: 133-134).

Araştırmacıların bireyin yaşamındaki genel iyi oluşu inceledikleri çalışmalarda, iyi oluşun yaşamdan alınan haz ya da doyum olarak ele alındığı "Hedonizm" ve insan potansiyelinin gerçekleştirilmesi olarak kavramsallaştırıldığı "Eudaimonizm" bakış açılarıyla karşılaşılmaktadır. İyi oluşu tanımlama ve bireyin nasıl elde ettiği konusuna getirdikleri açıklamalar açısından farklılaşan iki görüşten ilki olan hedonistik yaklaşım mutluluğu ve hazzı arttırmak ile acıdan kaçınmak üzerine odaklanır. İkincisi olan eudaimonik yaklaşım ise daha çok yaşamın anlamı ve içeriğine odaklanarak bireyin

kendini gerçekleştirmesini ve iyi oluşu işlevsellik üzerinden değerlendirir (Ryan ve Deci, 2001: 161). Bir diğer deyişle hedonik yaklaşım daha çok öznel iyi oluşu merkeze alırken, eudaimonik yaklaşımın merkezinde psikolojik iyi oluş vardır. Bu iki iyi oluş ele alış biçimi belirlediği odaklar nedeniyle genel iyi oluşun farklı bileşenleri olarak görülür (Yetim, 2001: 135-138). Her iki yaklaşım da iyi oluşun farklı yöndeki değerlendirmelerini kapsar (Ryff, 1995), bu nedenle birbirlerinden tamamen kopuk değillerdir (Yetim, 2001: 135-138). Yani psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş genel iyiliğin farklı yönlerine işaret eden birbirleriyle ilişkili özelliklerdir. İyi oluşa dair her iki yaklaşım da insanın hayatını daha iyi yapmak için insan kapasitesini arttırmayı hedefleme noktasında birleşmektedir (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002: 1017)

1.4.1.1. Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş bireylerin uzun dönemli hoş giden duygularının çokluğu, hoş gitmeyen duygularının azlığını ve yaşamdan alınan doyumunu kapsar (Diener, 1994: 106). Burada önemli olan bireyin öznel değerlendirmeleridir ve öznel iyi oluş adını bu özelliğinden alır. Öznel iyi oluş bilişsel ve duygusal yönleri ile değerlendirilir. Bilişsel değerlendirmeler bireyin yaşamına dair memnuniyetini, duygusal değerlendirmeler ise bireyin hayatındaki olayların oluşturduğu duygusal ve duygu durumundaki değişimleri ifade eder (Diener, 1994: 135). Birey iyi oluşunu değerlendirirken kendine göre belirlediği kriterleri dikkate alır ve yaşamını bu kriterlere göre değerlendirir (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985: 71).

Öznel iyi oluş sadece hayattaki negatif yaşam olayları ve duygu durumunun eksikliği değil aynı zamanda mutlu yaşam olayları ve duygulanımı da içine alır (Yetim, 2001: 133). Dolayısıyla öznel iyi oluş duygular açısından değerlendirildiğinde pozitif ve negatif duyguların birlikte ele alınması gereklidir.

Öznel iyi oluş yaşama dair genel değerlendirmeleri ifade etse de farklılaşan boyutları vardır. Örneğin iyi oluşun duygusal kısmı; haz, hoşlanma gibi olumlu duygulardan ve depresyon, acı gibi olumsuz duygulardan oluşmaktadır (Yetim, 2001: 133). Yaşam doyumunu boyutu ise evlilik (Ataca ve Berry, 2002), iş (Kuşdil, Bayram, Aytaç ve Bilgel, 2004) ve göç yaşantısı (Neto ve Fonseca, 2016) gibi farklı psikolojik ve sosyal bağlamlar kapsamında çalışılmaktadır.

Öznel iyi oluşu oluşturan bileşenlerden bazıları duruma göre değişmekte bazıları ise durağan kalmaktadır. Bireyin duygu durumu kısa süreli yaşam olaylarından etkilenir fakat yaşam doyumu geneldir ve kişinin hayatındaki büyük çerçeveyi bize sunar. Başka bir deyişle kişinin yaşamındaki ani ve önemli değişimler duygu durumunu kısa vadede değiştirirse bile, uzun dönemde duygu durumu ve yaşam doyumu aynı kalmaktadır (Diener, 1994: 139-140).

Boşanma, yakın birinin kaybı ya da ayrılık gibi yaşamda karşılaşılan olumsuzluklar psikolojik iyi oluş için potansiyel birer tehdit olarak görülmektedir (Suh, Diener ve Fujita, 1996: 1091). Stresli yaşam olaylarından biri olan göç de bireyin öznel iyi oluşu açısından tehdit edici bir kaynaktır. Göç bağlamında yapılan çalışmalarda göçmenin öznel iyi oluşunun düşük eğitim ve gelir düzeyi (Lang ve ark., 1982: 446) ve düşük sosyal kaynaklar (Shishehgar ve ark., 2016: 12-13) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

1.4.1.2. Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş bireyin psikolojik olarak tam işlevsel olma durumudur (Waterman, 1993: 678). Bireylerin yaşamlarında deneyimledikleri şeyler ve bunlar hakkındaki düşünceleri psikolojik iyi oluş için çok önemlidir, bu nedenle bireyin psikolojik iyilik hali bireyin farklı alanlardaki işlevsel olma durumuna bağlı olarak görülür (Ryff, 1995:103). Bu alanlar; kendini kabul (self acceptance), diğerleri ile olumlu ilişkiler (positive relations with others), özerklik (autonomy), çevresel kontrol (environmental mastery), yaşam amacı (purpose in life) ve kişisel gelişim (personal growth) olarak belirtilmiştir. Bunlar olumlu psikolojik işlevselliğin birer şartı değil psikolojik iyiliğin kendisi olarak görülmektedir. Bu alanlar psikolojik işlevselliğin birbiriyle ilişkili yönleridir.

Yetim'e göre öznel iyi oluşta sadece kişinin yargı ve algılarından faydalanılır. Kişinin kendi kendini değerlendiriyor olması güvenilir bilgilere ulaşmak açısından değerli olarak görülür. Fakat kişi kendini iyi hissetse bile psikolojik açıdan zihin sağlığı tam anlamıyla iyi olmayabilmektedir. Yani psikolojik açıdan iyi olarak hissetmek için öznel iyi olmak yeterli değildir. Psikolojik iyi oluş tam bir işlevselliği gerekli görmekte, dolayısıyla öznel iyi oluş psikolojik iyi oluşun sadece bir yönünü yansıtmaktadır (Yetim, 2001: 196-197). Psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu arasında ilişkiler vardır. Gözlenen

bu ilişkiler bir anlamda yaşamın farklı boyutlarını genel olarak değerlendirmek olan yaşam doyumuyla psikolojik iyi oluşun bir yerde birleştiğinin bir kanıtıdır (Hofer, Busch ve Kiessling, 2008: 516).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada özgünlük, benlik saygısı ve sürekli kaygının psikolojik iyi oluşu yordadığı bulunmuştur (Beydoğan-Tangör ve Curun, 2016: 7-9). Bu çalışmadaki bulgulara göre kişinin duyguları, inançları ve düşünceleri ile tutarlı davranışını içeren özgünlüğü ve benlik saygısı ile birlikte psikolojik iyi oluşa olumlu katkı sağlarken; kişinin gerçek içsel süreçleri ile bilinçli farkındalığı arasındaki uyumsuzluğa işaret eden kendine yabancılaşma ve sürekli kaygı düzeyi bireyin psikolojik iyi oluşunu düşürmektedir. Bir başka çalışmada ise dayanıklılık ve iyimserlik gibi kişilik özelliklerinin psikolojik iyi oluşa katkı sağladığı ortaya konmuştur (Sauri ve Hasanirad, 2011: 1543). Diener ve arkadaşlarına göre (Diener, Wirtz, Tov, Kim-Prieto, Choi, Oishi ve Biswas-Diener, 2010: 144) bireyin psikolojik olarak tam bir işlevsellik göstermesi başkalarından yardım alması ve başkalarına yardım etmesiyle ilişkilidir. Göçmenlerle yapılan çalışmalarda göçmenin yakın ya da uzak çevresi tarafından desteklenmesinin (Garcia ve ark., 2002: 297; Jasinskaja ve ark., 2006: 306), kişisel kontrol algısının (Garcia ve ark., 2002: 298) göçmenin psikolojik uyumuna katkı sağladığı görülürken işsizlik, düşük istihdam ve düşük gelir gibi olumsuz sosyo-ekonomik koşulların psikolojik iyi oluşu olumsuz şekilde etkilediği bulgulanmıştır (Aycan ve Berry, 1996: 246-248). Göçmenler için kendi kültürel kökenlerindeki bireylerden ve yeni kültürden elde ettikleri destek ve yardım da, psikolojik iyi oluşu ve yaşam doyumunu etkileyen, amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürmelerini destekleyen araçlar olarak değerlendirilebilir (örn., Şeker ve Sirkeci, 2014) .

1.4.2. Dayanıklılık

Bazı insanlar hayatlarının bir bölümünde karşılaştıkları zorlayıcı, stresli ve riskli durumların üstesinden kolayca gelebilirken bazıları bu durumları atlatmakta sorun yaşar. Riskli durumlara uyum sağlayabilmek bireylerin dayanıklılığıyla ilişkilidir. Dayanıklılık (resilience) yaşamda bireyin karşılaştığı riskli durumlar karşısında verdiği farklı tepkileri ifade eder (Rutter, 1987: 317). Dayanıklılıkla ilgili yapılan ilk çalışmaların psikiyatri ve gelişim psikolojisi alanlarında olduğu ve bu çalışmaların risk altındaki çocukların incelenmesinden ortaya çıktığı görülür. Bazı çocukların riskli durumlar ve koşullardan

olumsuz etkilenirken bazılarının etkilenmemesi araştırmacıları dayanıklılıkla ilgili çalışmalara yönlendirmiştir. Araştırmaların sonuçları dayanıklı çocukların zor durumlar altında bile belirli özelliklere bağlı biçimde normal gelişimlerini sürdürebildikleri ve sağlıklı birer yetişkin olabildiklerini ortaya koymuştur (rn., Garmezy, Masten ve Tellegen, 1984; Masten, Best ve Garmezy, 1990; Sroufe ve Rutter, 1984).

Dayanıklılığı inceleyen bu çalışmalar öncelikle bireysel özelliklere odaklanarak yapılmış ve dayanıklılık (hardiness) bir kişilik özelliği ve baş etme stratejisi olarak ele alınmıştır. Zor durumların üstesinden başarılı bir şekilde gelen bu bireylere de dayanıklı (hardy person) bireyler denmiştir (rn., Kobasa, 1979; Kobasa ve Puccetti, 1983; Kuo ve Tsai, 1986; Sourı ve Hasanirad, 2011). Dayanıklılığı bir kişilik özelliği gibi değerlendiren araştırmacılar dayanıklı kişilerin özelliklerini sıralamaya çalışmışlardır. Kobasa (1979: 9) dayanıklı olsun ya da olmasın yeni bir çevreye giren bir bireyin, değişimin getirdiği yeni deneyimlere (yeni iş arkadaşları ile yeni baş etme stratejileri geliştirmek, yeni bir ev bulmak, çocukları ve eşine yeni yaşantısında yardımcı olmak gibi) sahip olacağını vurgular. Dayanıklı bireyin yeni çevreye alişması kendinden koparak değil de değer, hedef, yeterlilik ve inançlarıyla birlikte kendi için önemli şeyleri sürdürerek gerçekleşir. Ayrıca dayanıklı birey yeni çevresine aktif bir katılım sağlar. Kobasa' ya (1979: 9-10) göre dayanıklı bireyin özelliklerinden biri de sarsılmaz bir anlamlılık hissinin olmasıdır. Birey değişimin genel yaşam planı üzerindeki etkisini değerlendirebilmelidir. Bunun yanında dayanıklı birey içsel kontrol odağına sahip olmalıdır. Bütün bu özellikler dayanıklı bireyi değişim karşısında mağdur durumdan çıkarıp, sonuçlarını kendisinin belirleyebileceği bir farkındalık alanına taşır. Sabit bir özellik olarak düşünüldüğünde dayanıklılık var olan bütün kaynakları etkili bir şekilde kullanmayı gerektirmektedir. Bu nedenle dayanıklı birey sosyal desteği düşük olduğunda bile zor durumu olumlu bir şekilde atlatabilmelidir. Örneğin, Kobasa ve Puccetti (1983: 848) alışmalarında dayanıklılığı yüksek ve aile desteği düşük olan bireylerin, dayanıklılığı düşük ve aile desteği yüksek olan bireylerden daha az hasta olduklarını bulgulamıştır. Bu ve benzeri çalışmalar dayanıklılığı yüksek bireylerin gerçekten de elindeki kaynakları daha etkili bir şekilde kullanabildiklerinin birer kanıtıdır.

Dayanıklılığı sabit bir kişilik özelliği olarak değerlendiren görüşün yanı sıra çevrenin dayanıklılık üzerindeki etkisinden de bahsedilmektedir (Rutter, 1987: 319-324). Bireysel zellikler ve sosyal çevrenin dayanıklılık üzerindeki etkileri toplu bir şekilde ele

alındığında genellikle risk ve koruyucu faktörler açısından değerlendirilmekte ve karşılaşılan zorlu ve stres verici durumla mücadele etmede bireye yardımcı olan kaynaklar tanımlanmaya çalışılmaktadır. Koruyucu ve risk faktörleri açısından dayanıklılık çalışırken bir sistem olarak ailenin dayanıklılığı üzerinde de durulmuştur. Çünkü aile içindeki bir birey ya da ailenin tamamının karşı karşıya geldiği bir kriz bütün bir sistemi etkilemektedir. Aile dayanıklılığı sistemin bu travma ya da zor durumla nasıl başa çıktığıyla ilgilendir (Walsh, 2003: 54-55). Ailenin işlevsel özellikleri aile sisteminin dolayısıyla da bireyin dayanıklılığı için önemli bir kaynak sağlamaktadır (Walsh, 2003: 59-60). Walsh (2003: 59-60) kriz dönemlerindeki değişimde ailenin işlevselliğini arttıran ve *paylaşılan inanç sistemi, yapısal özellikler ve iletişim/problem çözme süreçlerinden* oluşan 3 temel alandan bahsetmektedir. Sıkıntıyı anlamlandırmak, pozitif bir görünüm oluşturmak (iyimser ve umutlu olmak), üstünlük ve maneviyat, iyileştirici ritüeller, yeni imkânlar, amaçlar ve hayatı anlamlandırma ailenin üyelerince paylaşılan inanç sistemine dair işlevsel özellikleridir. Yapısal alanda işlevsel olan özellikler ise; esneklik, yeniliklere açık olma, güçlü liderlik, iletişim ve bağlılık, sosyal ve ekonomik kaynaklardır. Son olarak iletişim ve problem çözümede işlevsel olan özellikler ise açıklık, mesajların açık anlaşılır olması, duygusal ifadede açık olma, hissettiklerini ifade edebilme, hislerinin sorumluluğunu alabilme ve empati yapabilme, işbirlikçi problem çözme ve fikirleri paylaşma olarak belirtilir. Greeff ve Holtzkamp' in (2007: 195) Polonya'dan Amerika'ya göç eden bireylerle gerçekleştirdikleri çalışmada ailenin yeni kültüre uyumu ile sözü edilen dayanıklılık kaynaklarının bazıları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Ailenin uyumunda en önemli olan kaynağın aile içi duygusal uygulamaları içeren iletişim/problem çözme boyutunun olduğu görülmüştür. Ailelerin %85'inde aile üyeleri arasındaki desteğin aile uyumunu kolaylaştırdığı ve göç sonrası olumsuz etkilere karşı koruyucu bir rol oynadığı ortaya konmuştur. Greeff ve Holtzkamp (2007: 198) aynı çalışmada ailenin tekrar toparlanmasını sağlayan kaynakları şu şekilde sıralamıştır; iyimserlik, mizah gibi aile üyelerinin karakter özellikleri ve yetenekleri; birlik, onaylanan iletişim ve kaynak yönetimi gibi aile sisteminin içsel kaynakları; destek, birlikte geçirilen zaman ve aile rutinleri tarafından desteklenen aile birliği ve tutarlılık; aile sisteminin içsel kaynaklarını sınırları dışında meydana gelen problemler karşısında kullanabilmesi, sosyal destek, sosyal ağlara katılım ve göçten kaynaklanan krizli dönemin ortasında daha pasif baş etme stratejileri kullanmak. Bu kaynaklar göçün aile üzerindeki olumsuz etkilerini

azaltarak aile uyumunu arttırmakta ve aile stresli dönemden başarılı bir şekilde çıkabilmektedir.

Yapılan kavramsallaştırmalar doğrultusunda dayanıklılıkla ilgili farklı tanımlamalar ortaya çıkmaktadır. Kobasa ve Puccetti'ye (1983: 843) göre, dayanıklılık stresli olayları en etkili şekilde algılamak, yorumlamak ve bu olaylarla baş etmek için tüm mevcut kişisel ve çevresel kaynakları kullanma yeteneği anlamına gelir. Çevrenin etkisi dikkate alındığında ise dayanıklılık stresli yaşam zorluklarının zaman içindeki etkisine aracılık eden bireysel, aile ve sosyal etkilerin etkileşimini içermektedir (Walsh, 2003: 52). Dayanıklılığı insanın içinde var olan motivasyonel bir güç olarak tanımlayan yaklaşımlar da mevcuttur (Richardson, 2002: 308-309). Bu bakış açısına göre bireyler kendi kendilerini harekete geçirerek içsel güçlerini keşfedebilir ve güçlenebilirler. Bu tanımlara odaklanılarak bakıldığında, dayanıklılığın gelişmesinde bireyin kendisinin kilit noktayı oluşturduğu göze çarpmaktadır.

İster bir kişilik özelliği olarak ele alınsın, ister koruyucu ya da risk faktörleri çerçevesinde bir süreç, isterse de içsel bir kaynak olarak ele alınsın hepsinde de dayanıklılığın olumsuz olayların üstesinden gelmeye yardımcı olduğu görülmektedir. Fakat genel olarak bakıldığında dayanıklılığın doğuştan sabit bir özellik olmadığı, bağlamın etkisiyle değişebilen ve geliştirilebilen bir yapı olduğu görüşü oldukça destek bulmuştur (Örn., Rutter, 1987; Walsh, 2003; Waller, 2001). Dayanıklılık doğuştan var olan bir yapı değil çevrenin üzerinde etkisi olan bir yapıdır. Dahası çevre ve birey arasındaki etkileşimden doğan bir yapı olarak görülmektedir. Bu nedenle sabit değildir. Bir birey bir durumda gayet dayanıklı bir şekilde durumla mücadele ederken bir diğer olumsuz durumla mücadelede zorlanabilir (Waller, 2001: 293). Yaşamlarının bir noktasında zorluklarla başarıyla baş eden insanlar, koşulları farklı olduğunda diğer stres kaynaklarına olumsuz tepkiler verebilirler. Yani koşullar farklılaştığı zaman dayanıklılık da farklılaşabilir (Rutter, 1987: 317).

Dayanıklılığın doğuştan gelen bir özellik olmadığını ve duruma göre değişebileceğini savunan araştırmacılar dayanıklılığı zor durumlara rağmen değil de zor durumlar sayesinde gelişen bir yapı olarak da değerlendirmiştir (Walsh, 1998; akt., Waller, 2001: 290). Dayanıklılığın oluşması için riskli bir durumun varlığı şarttır; zor koşullar ortaya çıktığında dayanıklılıktan bahsedilebilir (Rutter, 1987: 317). Kobasa (1979: 2-4) dayanıklılığın gelişmesinde stres düzeyinin artmasını bir fırsat olarak

değerlendirmiştir. Risk faktörleri, bireyin riskli durumlarla etkin bir şekilde baş edebilmesi için yeni özellikleri repertuarına eklemesiyle birlikte koruyucu hale gelebilir. Bu şekilde dayanıklılık gelişmiş olur ve gelecekte daha etkili baş etme yöntemleri kullanılabilir (Waller, 2001: 293).

Dayanıklılığın geliştirilebilir yapısı birey-çevre etkileşimini içeren bazı müdahale çalışmalarının önünü açmaktadır. Rutter (1987: 329) dayanıklılığı geliştirmek için önerilerinde olumsuz durumları değiştirmek ya da azaltmanın yanında koruyucu faktör oluşturmak ya da var olan koruyucu faktörleri güçlendirmeyi vurgular. Dayanıklılığı arttırmaya çalışırken özellikle kişinin var olan içsel ve dışsal bütün kaynaklarını etkili bir şekilde kullanması ya da yeterli kaynağa sahip değilse yeni kaynaklar edinmesi oldukça önemlidir (Waller, 2001: 294-296).

1.4.3. İyi Oluş ve Dayanıklılık İlişkisi

Gelişim psikolojisi dayanıklılığı *yüksek riskli durumlara karşı iyi gelişimsel çıktılar geliştirmek, stresli durumlarda bile yeterliliğini sürdürebilmek ve travma sonrasında kendini toparlayabilmek* unsurları üzerinden tanımlar (Werner, 1995: 81). Buradan yola çıkarak riskli durumlar karşısında başarılı bir duruş göstermek, travma ya da kayıplardan sonra tekrar toparlanmak için dayanıklılığı geliştirmek önemlidir. Sıkıntılı durumlarda dayanıklılığı arttırmak genel psikolojik gelişimi kolaylaştırmakla eş anlamlı olarak görülmektedir (Masten ve ark., 1990: 439). İyi oluş ve dayanıklılık birbirleriyle sıklıkla ilişkilendirilen kavramlardır. Dayanıklılıkla ilgili yapılan çalışmalarda dayanıklılığın psikolojik uyumu ortaya çıkaran unsurları oluşturduğunu söylemek mümkündür. Dayanıklılığı yüksek olan bireyler stres yaratan durumlarda stres kaynaklarıyla daha etkin bir şekilde baş edebilmekte ve bu nedenle de ruhsal sağlıkları daha iyi olmaktadır (Kuo ve Tsai, 1986: 141-143; Aroian ve Norris, 2000: 61). Dayanıklılığın ruh sağlığı üzerinde hem doğrudan hem de olumsuz yaşam koşulları ile ruh sağlığı arasında bir tampon etki yaparak dolaylı yoldan etkisinin olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Aroian ve Norris, 2000: 61; Beasley ve ark., 2003: 91-92; Christopher ve Kulig, 2000: 132). İsrail'e göç eden Rus kökenli yetişkin göçmenlerle yapılan bir çalışmada dayanıklılığın depresyon üzerinde direk bir etkisinin olduğu ve dayanıklılığı düşük olanların kendilerini depresif olarak tanımlamaya meyilli olduğu bulgulanmıştır (Aroian ve Norris, 2000: 61). Göçmenlerle yapılan başka bir çalışmada dayanıklılığın

psikolojik iyi oluş üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğu, yüksek dayanıklılığın psikolojik iyi oluşa olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Beasley ve arkadaşları (2003: 91-92) yaptıkları çalışmada dayanıklılığın ruh sağlığı üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkileri ortaya koymuştur. Buna göre üniversite öğrencilerinin deneyimledikleri travmatik yaşantılar ve stres verici yaşam olaylarının genel sağlık, somatizasyon, kaygı ve depresyon üzerindeki etkisi bilişsel dayanıklılığın aracı etkisiyle incelenmiştir. Sonuçlar dayanıklılığın hem bu ilişkilere aracılık ettiğini hem de fiziksel ve ruhsal sağlığı doğrudan olarak yordadığını ortaya koymuştur. Türkiye'de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada dayanıklılığın psikolojik iyi oluşu yordadığı, dayanıklılık artıkça iyi oluşun da arttığı bildirilmiştir (Malkoç ve Yalçın, 2015: 38).

Öznel iyi oluşun bir göstergesi olan pozitif ve negatif duygularla da dayanıklılık arasında ilişkiler vardır. Özellikle pozitif duygular dayanıklılık için oldukça önemlidir. Yapılan bir çalışmada pozitif duyguların olumlu etkisinin stresli durumlarda en üst seviyede olduğu ve dayanıklılığı yüksek kişilerin pozitif duyguları negatif duygulara göre daha fazla deneyimlediği bulunmuştur (Ong, Bergeman, Bisconti ve Wallace, 2006: 742). Aynı çalışmada dayanıklılığı düşük olan kişilerin ise negatif duyguları düzenlemekte zorlandığı ve stresli durumlar karşısında olumsuz ve tepkisel davranışlar sergilediği bulgulanmıştır. Bu bulgulardan yola çıkılarak; dayanıklılığın iyi oluşla ilişkili olduğu ve dayanıklılığı düşük kişiler için pozitif duyguların varlığının özellikle stresli durumlarda koruyucu etkisi olası iken, dayanıklılığı yüksek olan kişiler için ise pozitif duyguların olumsuz durumların üstesinden gelmeyi kolaylaştırdığını söylemek mümkündür. Rodriguez (2013: 26-27) memnuniyet veren pozitif duygular kadar hoş olmayan duyguların da dayanıklılık açısından önemine dikkati çekmiş ve olumsuz duyguların yaşamımızdaki iniş ve çıkışları anlamlandırmamızda bize yardımcı olacağını belirtmiştir. Rodriguez' e göre olumsuz duygular sağlıkla ilgili ya da diğerleriyle olan ilişkilerde yolunda gitmeyen bir şeyler olduğu konusunda bir ipucu niteliği taşımakta ve dikkatimizi o duruma yönlendirmek için bir uyarı sağlamaktadır (Rodriguez, 2013: 26-27). Dolayısıyla olumsuz duyguları bastırmak olumlu duyguları da düşürebilmektedir. Bu nedenle olumsuz duyguları fark edip varlığını kabul etmek yaşamın karmaşıklığını çözmekte ve iyi oluşu arttırmakta bir fırsat yaratmaktadır.

1.4.4. Göç Bağlamında İyi Oluş ve Dayanıklılık

Göç stres verici, zor bir durumdur. Bu durumla baş etmede bazı kişiler daha başarılıdır. Bazı kişiler ise göç sürecindeki stresli ve zor durumlarla yeteri kadar başa çıkamaz ve sağlıkla ilgili problemler yaşayabilir. Ama şu bir gerçektir ki göç herkes için mücadeleyi gerektirir. Araştırmacılar tutarlı olarak göçmen halkın iyi oluşlarının göç ettikleri yerli halka göre daha kötü olduğunu çalışmalarla ortaya koymuştur. Hatta düşük iyi oluş ve dayanıklılık durumuyla ilgili hem dış göç (Müller ve Koch, 2016) hem de iç göç (Gün ve Bayraktar, 2008: 171) deneyimleyen bireylerde benzer sonuçlar elde edildiğini ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır. Aksel ve arkadaşları (2007: 598-599) iç göç yaşamış Türkiyeli bir örnekte göçmenlerin iyi oluşunu hem kendi memleketlerinde kalanlarla hem de göç ettikleri yerdeki halkla karşılaştırılmış ve göçmenlerin her iki gruptan daha mutsuz oldukları bulgusunu alana kazandırmıştır. Göçmenler ve yerlilerin iyi oluşu arasındaki bu farkın, sosyo-demografik özellikler kontrol edildiğinde bile sürmesi (Hendriks, Ludwigs ve Veenhoven, 2016: 500-501) sosyo-ekonomik koşulların etkisi olmadan bile göçün göçmenin iyi oluşuna etki eden başlıca bir etken olduğunu göstermektedir.

Göç yarattığı stresli durumla birlikte dayanıklılık ve iyi oluş çalışmaları için araştırmacılara uygun bir bağlam sunmaktadır. Göçmenlerin karşılaştıkları sosyal ve psikolojik stresörler, depresyon ve kaygı düzeylerinin yükselmesi (Hiott ve ark., 2006: 143) ya da benlik saygıları ve yaşam doyumunun düşmesi (Gün ve Bayraktar, 2008: 598) yoluyla iyi oluşu etkilemektedir. Aynı zamanda göç bağlamının özelliklerinden dolayı bireylerin kaynaklara ulaşmadaki sıkıntıları dayanıklılığı da iyi oluşu da olumsuz etkilemektedir (Aroian ve Norris, 2000: 61; Kuo ve Tsai, 1986: 147). Dayanıklılık da iyi oluş da hem risk hem de koruyucu faktörlerden etkilenmektedir. Norveç' te yaşayan göçmenler ve bu göçmenlerin ruhsal sağlıklarıyla ilgili araştırmaları derleyen bir çalışmada, göçmen halkın özellikle de düşük ve orta gelirli ülkelerden gelen yetişkinlerin Norveçlilerle karşılaştırıldığında yüksek seviyede ruhsal problemler yaşadıkları belirtilmiştir. Aynı çalışmada kültürleşme stresinin, kötü sosyo-ekonomik koşulların, olumsuz birden çok yaşam olaylarının, zayıf sosyal desteğin, ayrımcılığın ve travmatik göç öncesi deneyimlerin ruhsal sağlık açısından göçmen grupta risk faktörleri olarak öne çıktığı belirtilmiştir (Abebe, Lien ve Hjelde, 2014: 65-66). Olumsuz çevresel koşullardan ötürü göç bağlamında bireyin ve ailenin psikolojik uyumunu (dayanıklılık ve iyi oluş)

düşüren faktörler olduğu gibi, bireyin bu zor durumlarda ortaya çıkan problemlerle baş etmesini kolaylaştıran ve bunlara karşı bireyi ve aileyi koruyan bir takım faktörler de mevcuttur. Göç bağlamında iyi oluş ve dayanıklılığı etkileyen faktörlerle yapılan çalışmalarda; cinsiyetin, boş zaman aktivitelerinin, sosyal desteğin, ekonomik özelliklerin, aile faktörünün, göç sebebinin, göç sonrasında elde edilen kayıp ve kazançların, kültürleşme stratejilerinin, kültürel farklılıkların, göç nedenlerinin ve benlik kurgularının göçmenlerin iyi oluş ve dayanıklılıklarıyla ilişkilerinde benzer sonuçlar elde edildiğini göstermektedir (örn., Dalgard ve Thapa, 2007; Hendriks ve ark., 2016; Hiott ve ark., 2006; Loh ve Klug, 2012; Mulcahy ve Kollamparambil, 2016; Neto ve Fonseca, 2016; Sossou, Craig, Ogren ve Schnak, 2008). Bu faktörler kimi zaman risk faktörü olarak karşımıza çıksa da kimi zaman koruyucu birer faktör olarak işlev yürütür. Örneğin göç bağlamında düşük ekonomik düzey bir risk faktörüken (Lee ve Woo, 2013: 429), yüksek ekonomik düzey göçmeni olumsuz etkilerden koruyan bir özellik olarak ortaya çıkar (Melzer, 2011: 81). Ya da işlevselliği ve aile uyumu yüksek bir aile yapısı koruyucu faktör olarak görev yaparken (Hovey, 1999: 192-193), çatışmanın bulunduğu bir aile ortamı göç bağlamında psikolojik uyumu olumsuz etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Hovey ve Magana, 2000: 125-126). Bu alandaki çalışmalar çeşitlilik gösterse de, göç bağlamında psikolojik uyuma etki eden faktörlerin niteliğinden ziyade niceliklerinin etkilerinin incelenmesine önem verdiklerini söylemek mümkündür. Yakın zamanda yapılan çalışmalarda iyi oluş ve dayanıklılığı düşüren çeşitli etkenlerin gerçek dünya etkileşimi ve niteliklerinin de incelendiğine rastlanır. Örneğin Hendriks ve arkadaşları (2016: 500-501) göçmen ve yerli halk arasındaki iyi oluş farkını günlük yaşama odaklanarak açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, günlük yaşamlarında göçmen genç yetişkin grubunun göçün getirdiği stresli durumdan dolayı ev ve iş dışında kalan boş zaman aktivitelerine yerli halka göre az yer verdikleri görülmüştür. Günlük yaşamda eğlencenin az olması da göçmen grubun iyi oluşunun daha düşük olmasına neden olmuştur. Göçmenlerin iyi oluşlarını düşüren bir diğer sebep de sosyal kaynaklardaki azalma olarak gösterilmiştir (Sluzki, 1992: 359-362). Bu görüşe göre yaşadıkları yeri değiştiren bireyler farkında olsun ya da olmasın sosyal ağlarında bir kayıp sürecine girmektedir. Göçmenler geride bıraktıkları bazı kişilerle uzaktan iletişimlerini sürdürebilseler de bir kısmı ile tamamen iletişimleri kopabilmektedir. Bireylerin yer değiştirme sürecinden dolayı maddi ve manevi ihtiyaçlarının artması fakat bu ihtiyaçlarını

karşılatabilecek yeterli kaynağa ulaşamamaları bireylerde birtakım problemlerin baş göstermesine neden olabilir. Sosyal destek ağlarındaki kayıplar da bu nedenle göçmen grup için bir risk faktörüdür. Güney Afrika'da kırsal alandan kente göç eden 18-69 yaş arasındaki göçmenlerle yapılan bir çalışmada, bu kişilerin göç sonrasında öznel iyi oluşlarında bir düşüş olduğu gözlenmiştir. Bu göçmenlerin aile üye sayıları göç öncesi ve göç sonrasında karşılaştırılmış ve üye sayısında bir düşüş gözlenmiştir. Aynı çalışmada göçmenlerin göç sonrasında kilise ziyaretleri ve dini ritüellerinde de bir azalma belirttikleri gözlenmiştir. Dolayısıyla sosyal destek ağının en önemli üyeleri olan aile bireylerindeki niceliksel düşüş ve bir sosyalleşme alanı sağlayan dini faaliyetlerin azalması göçmenlerin öznel iyilik halini olumsuz etkilemiştir (Mulcahy ve Kollamparambil, 2016: 1367). Yapılan başka bir çalışmada göçmenlerin iyi oluşları okul, iş, yaşanan yer gibi değişik alanlara dair beklentileri ve elde ettikleri kaynaklar kapsamında değerlendirilmiştir (Neto ve Fonseca, 2016: 51). Yapılan değerlendirmeler göçmenlerin algılarına dayanmakta, bu nedenle tamamen göçmenlerin öznel standartlarını ve kişisel memnuniyetlerini içermektedir. Değerlendirme sonuçları bireylerin karşılaştıkları zorluklar ile yaşamdan memnun olmalarının negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmanın sonucu, göçmenlerin beklentilerine yönelik kazanç ve kayıpları arasındaki farkın da bir risk faktörü olabileceğini göstermektedir. Aynı çalışmada kültürleşme stratejileri ile yaşam doyumu arasında da ilişkiler bulunmuştur. Göçmenlerin yaşamdan memnun oluşları ile ev sahibi kültüre yaklaşımdıkları marjinalleşme ve ayrılma stratejileri arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Neto ve Fonseca, 2016: 53). Göç sürecine isteyerek ya da zorunlu olarak dâhil olmak da iyi oluş ve dayanıklılıkla ilişkili faktörlerdendir. Zorunlu olarak göç eden bireylerin yaşadıkları bireysel ve sosyokültürel zorluklar hem sağlığı hem de iyi oluşu olumsuz yönde etkilemektedir (Shishegar ve ark., 2016: 11-13). Yeni Zelanda'daki göçmenlerle yapılan bir çalışmada, istemeden göç eden ve göç etme kararında kontrolü kendi elinde olmayan bireylerin dayanıklılık ve iyi oluş için bir risk faktörü olan ayrılma stratejisini seçtikleri görülmüştür. Göç kararı üzerinde etkileri olmayıp daha çok ayrılma stratejisini benimseyen bu grubun sosyal izolasyon ve umutsuzluk hislerini daha çok deneyimlediği ve iyi oluşlarının düşük bildirildiği görülmüştür. Aynı grubun yeni/ev sahibi toplumla bütünleşmek ve iletişime geçme konusunda da yetersizlik duyguları hissettikleri ifade edilmiştir (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Göç bağlamında

bireyin iyi oluş ve dayanıklılığını olumsuz etkileyen bir diğer faktör de iki kültür arasındaki farkın yüksek olmasıdır. Bu görüşü destekleyen bir çalışmada Norveç'e Batıdan ve Batılı olmayan ülkelerden gelerek yerleşen göçmenler örneklem grubunu oluşturmaktadır. Batılı olmayan göçmenler Batılı olanlara göre daha fazla psikolojik rahatsızlık deneyimlemişlerdir (Dalgard ve Thapa, 2007: 5). Bu perspektiften bakıldığında, iç göç olgusunda olduğu gibi kültürel olarak birbirine yakın özellikler taşıyan kültürlerin ev sahibi kültüre uyumunda aralarında daha fazla kültürel fark olanlara göre (dış göç) daha az sorun yaratma ihtimali gündeme gelir.

İyi oluşa katkı sağlayan, göçmenleri karşılaştıkları zorluklara karşı koruyup daha dayanıklı hale getiren koruyucu faktörlerin de oldukça çeşitlilik arz ettiği görülür. Düşük düzeyde olduğunda bir risk faktörü olan kültürleşme, aile uyumu, sosyoekonomik düzey ve sosyal destek, yükseldiğinde risk faktörü olmaktan çıkıp koruyucu faktör halini alır. Örneğin, yeni/ev sahibi kültürle kültürleşme düzeyi arttıkça bireylerin dayanıklılıklarında artış yaşanmaktadır. Ayrıca göçmenin dayanıklılığının ve kültürleşme düzeyinin artışı yine iyi oluşunu arttırmaktadır (Loh ve Klug, 2012: 68). Bu alandaki çalışmalar, göç bağlamında yüksek kültürleşme düzeyine sahip olmanın göçmenin yeni kültüre uyumunu arttırdığı ve bireyi daha kuvvetli hale getirdiği yönünde önermelere sahiptir. Aynı zamanda ev sahibi kültürle iletişim kurmayı içeren ve en başarılı kültürleşme stratejisi olarak kabul edilen bütünleşme stratejisi ile yaşam doyumu da pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Neto ve Fonseca, 2016: 53). Amerika'daki 8 Bosnalı mülteci kadınla yapılan niteliksel bir çalışmada ise, bu kadınların travmatik savaş ve göç deneyimlerine rağmen dayanıklılıklarını arttıran aile bağlılığı faktörüne dikkati çekmektedir (Sossou ve ark., 2008: 377-378). Özellikle göçmen gruplar için önemli dışsal kaynaklardan olan sosyal ağları geliştirmek göçmenlerin iyi oluşları ve dayanıklılıkları için önemlidir. Göçmen grup göç deneyimiyle birlikte sosyal kaynaklarının çoğunu kaybeder. Dolayısıyla, göçmen göç sonrasında kaybettiği sosyal ağlarını yeniden oluşturmak ve memleketindeki ağları yeni hayatına taşımak için aktif olarak çabalar. Eğer yeni çevrede sosyal ağlarını yeniden kurmak konusunda başarı elde edilirse psikolojik rahatsızlığın ve göçten kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltması mümkün olur (Kuo ve Tsai, 1986: 147). Yani sosyal ağları onarma çabalarındaki başarı göçmenler için koruyucu bir faktör olarak karşımıza çıkar. İsteyerek göç sürecine dâhil olmak da dolaylı yollardan koruyucu faktör olarak değerlendirilebilir. Çünkü göç kararı üzerinde etkisi olanlar yani isteyerek

yaşadıkları yeri değiştirenler, genellikle kültürleşme stratejilerinden bütünleşmeyi tercih etmektedir (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Bütünleşme stratejisini tercih edenlerin ise yaşamlarından daha memnun olduklarını bildirdikleri dikkati çeker (Neto ve Fonseca, 2016: 53). Dolayısıyla göçmenin iyi oluş halini bireysel özelliklerin ötesinde ev sahibi toplumun yapısıyla, göçmenin bu yapıya verdiği kültürleşme tepkileriyle ilişkisini kurarak inceleyen hipotezler üretmek en doğru yol gibi görünmektedir.

Göçmenin alışmaya çalıştığı çevreye uyum sürecine katkı sağlayan ya da bu süreci kolaylaştıran ve gerçek potansiyelini ortaya koymasını sağlayan faktörler incelenmektedir. Oysa, iyi oluşa ve dayanıklılığa etki eden stres faktörleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu yönde yapılan çalışmalarda, göç bağlamı ele alındığında kadınların dayanıklılık ve iyi oluşlarına katkı sağlayan veya olumsuz etkisi olan etkenlerin erkeklere göre farklılıklar gösterebileceği ileri sürülür. Örneğin erkeklerde sosyal marjinalleşme depresyonla ilişkili olarak bulunurken, kadınlarda göç nedeniyle aileden ayrılığın depresyonla ilişkilendirildiği dikkati çekmektedir (Hiott ve ark., 2006: 143). Kadın göçmenler için aile ve eşlerden sağlanan destek oldukça önemlidir (Ataca ve Berry, 2002). Aile dışındaki sosyal ilişkileri oluşturan komşularıyla yakın ilişkiler geliştiren (Erman, 1998: 154-155; Şensoy-Bahar, 2013: 324-327) ya da sosyal aktivitelere katılan (Povlsen, 2012: 357-358) kadınlar iyi oluşlarını yüksek bildirmektedir. Aileden ya da aile dışındaki sosyal ağlardan sağlanan bu tür desteklerin kadınların dayanıklılıklarını ve iyi oluşlarını arttırmaya yönelik kaynaklar oluşturduğu ileri sürülebilir. Göçmenler için koruyucu faktörler arasında olduğu ileri sürülen bütünleşme stratejisi, ev sahibi kültürle kültürel farkların büyük olduğu ve kadına dair değerlerin çatıştığı bağlamda kadın için risk faktörü haline gelebilmektedir. Ayrılma stratejisi ise benzer koşullara sahip kadın göçmenler için risk konumundan çıkarak koruyucu bir faktör haline dönüşebilmektedir (Dalgard ve Thapa, 2007: 6-9). Göç bağlamında yüksek düzey sosyo-ekonomik koşullara sahip olma ve yanı sıra çalışma hayatına katılım da kadın için koruyucu faktörler arasında gösterilmektedir (Aycan ve Berry, 1996: 248; Erman, 1998: 151-152). Bu bulgular, kadınların göç koşullarını ailevi ve yakın sosyal bağamlarında değerlendirdiklerini, aynı süreçten geçmelerine rağmen erkeklere göre göçü daha farklı deneyimlediklerini; böylece hem iyi oluşlarına hem de dayanıklılıklarına zemin oluşturduklarını göstermektedir.

Gelişimsel psikoloji kişinin yaşı ne olursa olsun, sebebi ve kaynağı ne olursa olsun, değişim ne olursa olsun ve bu değişimler nasıl sergilenirse sergilenir uyumsuz davranışlarıyla ve bu davranışların özellikleriyle ilgilenen ve bunlara odaklanan çalışmalar üzerinde duran bir alan olarak tanımlanmaktadır (Sroufe ve Rutter, 1984: 18). Dayanıklılık ve iyi oluş değişebilen, yerinde ve doğru müdahale ile gelişebilen yapılar olarak görülür. Dayanıklılığın gelişmesi de bütüncül biçimde iyilik durumuna ve sağlığa katkı sağlayarak peşi sıra gelen ve yaygın bir iyileşmeyi beraberinde getirir (Connor ve Davidson, 2003: 81). Bu nedenle göç bağlamında psikolojik uyum açısından riskli bir konumda bulunan göçmen kadınların yeni kültüre uyumu etkileyen faktörleri belirlemek oldukça önemlidir. Bu amaçla, iç göç deneyimleyen göçmen kadınların yeni toplumda psikolojik uyumlarını iyi oluş hali ve dayanıklılık kapsamında inceleyerek, göçmen kadının psikolojik uyumunu kolaylaştıran faktörleri saptamak önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM (UYGULAMA)

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak araştırmanın öneminden bahsedilecektir. Daha sonra araştırmanın amacı ve bu amaç doğrultusunda oluşturulan denenceler ve sorular sunulacaktır.

2.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

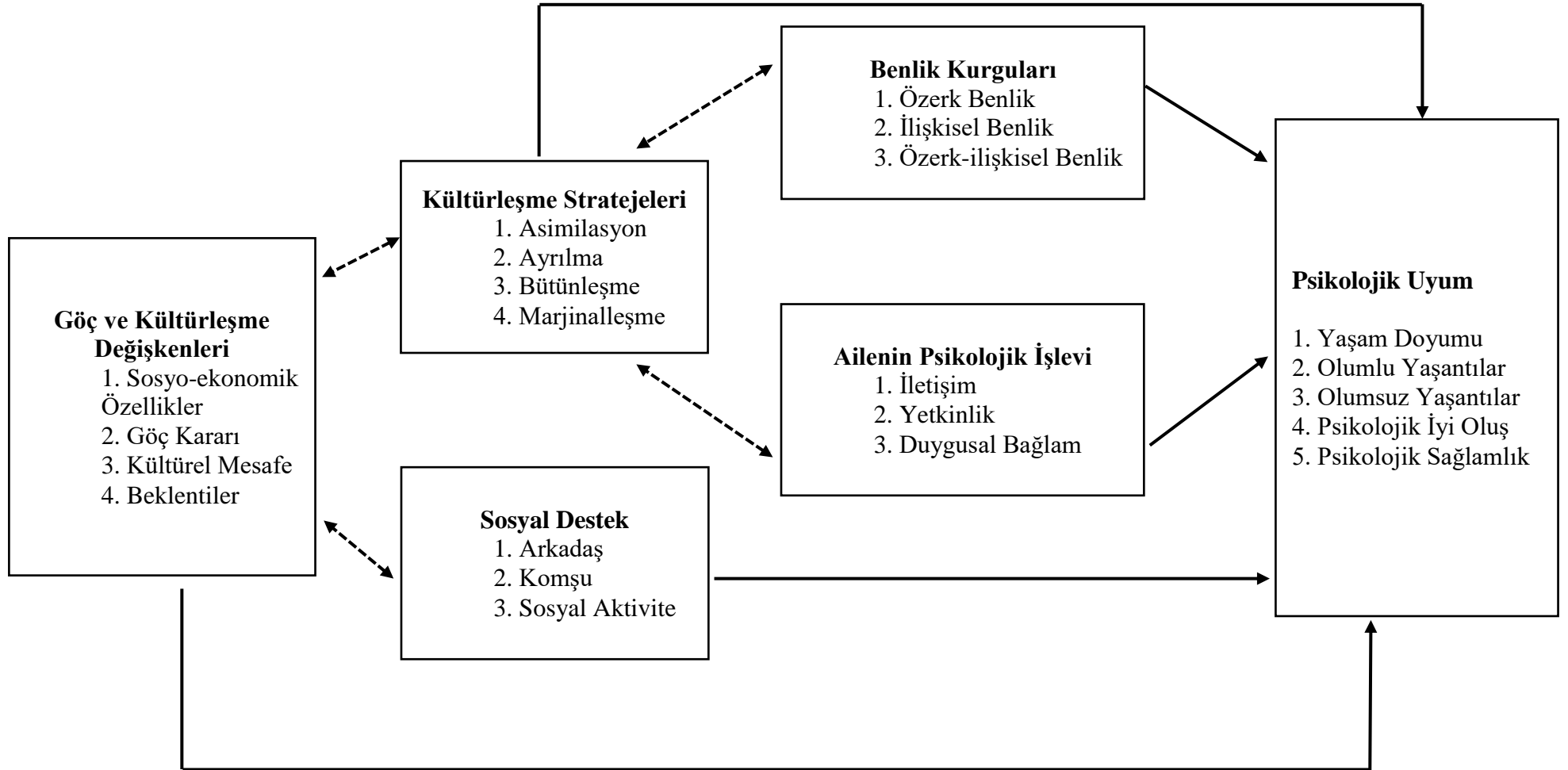
Psikoloji alanında yapılan göç çalışmalarında bireyde psikolojik uyumu etkileyen ve göçmenin bireysel özelliklerinden tutun da karşılaşılan kültürlerin yapısına, hatta göç öncesi faktörlere kadar birden çok ve farklı düzeylerde değişkenin ele alındığı görülebilir (Örn., Ataca ve Berry, 2002; Berry ve ark., 1987; Hiott ve ark., 2006). Araştırmalar temelde her biri diğeriyle etkileşim içinde olan bu değişkenlerin genellikle bir ya da birkaçı arasındaki ilişkilerin etkisini incelemiş ve bulgulardan yola çıkarak göçmen grubun psikolojik uyumuna dair açıklamalar getirmeye çalışmışlardır (Ayca ve Berry, 1996; Bartram, 2013; Cheng ve ark., 2013; Concha ve ark., 2013; Mahmud ve Schölmerich, 2011; Rivera ve ark., 2008; Vega ve ark., 1991). Bu çalışma oluşturulurken göç bağlamında psikolojik uyumla ilişkileri çalışmaları ayrı ayrı ortaya koyulmuş temel düzeydeki bazı değişkenlerin bir arada ve yanı sıra birbirleriyle olan ilişkilerini dayanıklılık ve iyi oluş ile ele alınan göçmen kadının psikolojik uyumu üzerindeki etkilerini incelemek hedeflenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde göç bağlamında kadının psikolojik uyumunu kolaylaştıran ya da zorlaştıran etkenlerin araştırma alanı olabildiğince genişletilerek incelenmesi ilgili literatür için önemli katkılar içermektedir. Buna ek olarak araştırmanın göçmenin psikolojik uyumunu iç göç bağlamında ele alıyor olması da diğeri bir önemli yönüdür. Göç sonrası psikolojik uyuma dair araştırmalar genellikle uluslararası göç sürecine yönelik açıklamalar getirmektedir (Örn., Kosic, 2002). İç ve dış göç süreçlerinin benzer sonuçları olduğu ve biri hakkında çıkarım yapabilmek için diğeriinden yararlanılabileceği vurgulansa da (Kağıtçıbaşı, 2010: 151-152), sınırlı sayıda çalışmaya rastlanan iç göç literatürüne bu çalışma ile katkı sağlamak sürece dair bilgi birikimini arttırmak açısından ayrıca önemlidir.

2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI DENENCELER VE SORULAR

Çok çeşitli sebeplerle bireylerin buldukları yerleri terk ederek yeni coğrafyalara yerleşmesi anlamına gelen göç, beraberinde gelen değişim ve uyum süreci nedeniyle psikolojik unsurları içeren bir olgudur. Bu çalışmada göçmen kadının uyumunun iç göç (göç ve kültürleşme) ve aile (benlik kurguları ve aile psikolojik işlevselliği) bağlamında psikolojik açıdan incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda göçmen kadının psikolojik uyum süreci kültürleşme, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliği bağlamında üç ana unsur ile ele alınarak, aralarındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin niteliğini saptamak hedeflenmektedir. Dış göç bağlamında yapılan pek çok çalışmada bu üç unsurun ayrı ayrı da olsa psikolojik uyuma etkisine dair varsayılan ilişkiler desteklenmektedir (Hovey ve King, 1997: 93-94; Kosic, 2002; Phalet, 1996: 140). İç göç literatüründe ise psikolojik uyumu inceleyen az sayıda çalışmada temelde ergenlik dönemindeki gençlere odaklanmıştır (Örn., Gün ve Bayraktar, 2008: 170-176). Alandaki bu eksiklikten yola çıkarak bu çalışmada; ilgili değişkenlerin iç göç deneyimleyen kadınların psikolojik uyumu üzerinde etkisi olup olmadığını ortaya koymak hedeflenmektedir.

Bireyin psikolojik uyumunu ve kültürleşme sürecini iç göç bağlamında incelerken Berry ve arkadaşlarının (1987, 1997, 2003) bu süreçler hakkındaki önerilerinden ve kültürleşme stratejileri kavramından, farklı bağlamlardaki benlik kurguları ve bu yapıların bağlamla olan ilişkisini açıklamada Kağıtçıbaşı' nın modelinden (2012) ve son olarak göç bağlamında ailenin işlevselliği ve birey üzerindeki psikolojik etkileri hakkındaki çıkarımları yaparken ise Gülerce' nin (2007) modelinden faydalanılmıştır. Söz konusu kuramlar ışığında bu çalışmada ele alınan değişkenler ve önerilen ilişkiler ile ilgili kavramsal harita Şekil 3'te vermiştir.

Şekil 3. Psikolojik Uyumu Doğrudan ve Dolaylı Olarak Etkileyen Değişkenlere Dair Önerilen Kavramsal Harita

2.2.1. Göçmenin Sosyo-Kültürel Özellikleri, Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Denenceler ve Soru

Kültürleşme sürecinde bireyin uyum sürecine bir dizi değişkenin etki ettiği varsayılmaktadır (Berry, 1997: 14). Bu değişkenler kimi zaman bireyin yeni kültüre uyumunu kolaylaştırırken kimi zaman ise zorlaştırmaktadır (Berry ve ark., 1987; Hovey ve King, 1997). Kültürleşme sürecindeki bireylerde psikolojik uyumun niteliğini belirleyen değişkenlerden sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentiler, kültürel mesafe, kültürleşme stratejileri ve sosyal destek bu değişkenlerin başlıcalarıdır.

Psikolojik uyumun eğitim düzeyi ve ekonomik düzey gibi bazı sosyo-ekonomik değişkenlerle ilişkisi vardır. Yüksek eğitim (Berry ve ark., 1987: 504) ve gelir düzeyi (Frijter ve ark., 2004: 738) uyumu kolaylaştıran faktörler arasında gösterilirken, sosyo-ekonomik düzeyin ve eğitim düzeyinin düşük olması uyum için bir risk faktörü olarak belirmektedir (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Lee ve Woo, 2013: 429). Bu nedenle göçmenin eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik açıdan kendini ne konumda gördüğü ile psikolojik uyumu arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir.

D1. Göçmenin eğitim düzeyi ve algıladığı sosyo-ekonomik konum ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılar ile ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

Göçmenin kültürleşme sürecinde psikolojik uyumuyla ilişkili temel faktörlerden bir diğeri de göç sürecine ne şekilde dâhil olduğudur. Göç sürecine isteyerek katılanların istemeyerek katılanlara göre psikolojik uyumu daha kolay sağladıkları bilinmektedir (Berry ve ark., 1987: 501-502; Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Bunun yanı sıra istemeden göç sürecini yaşamak psikolojik sağlık için bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Finch ve Vega, 2003). Dolayısıyla göç etmeyi istedikçe göçmenlerin uyumu daha kolay sağlanacaktır.

D2. Göç kararının isteğe bağlı oluşu ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılar ile ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

Göç öncesinde ve kültürleşme sürecinde birey yeni yaşantısına dair birtakım beklentiler geliştirebilir ve bu beklentilerin karşılanıp karşılanmaması psikolojik uyumu etkiler. Göç sonrasında beklentilerine ulaşamayıp göç etmekten pişmanlık duyan bireyler psikolojik açıdan göç sürecinden olumsuz etkilenirken (Simich ve ark., 2006: 430; Vega ve ark., 1986: 526), beklentileri karşılananlar ve hatta büyük beklentileri olmasa dahi göç sürecinden kazanç elde edenler ise psikolojik uyumu daha kolay başarmaktadır (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194; Switek, 2016: 214).

D3. Göçe dair beklentilerin karşılanma puanları ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılar ile ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

Kültürler arasındaki farklılıklar olarak kavramsallaştırılan kültürel mesafe, kültürleşme sürecinde kültürleşme stresini diğer bir deyişle psikolojik uyumu etkilediği öne sürülen bir diğer önemli değişkendir (Berry, 1997: 23). Kültürler arasındaki fark arttıkça göçmen bireyin yeni kültüre uyumunun zorlaştığı belirtilmektedir (Rivera ve ark., 2008). Göçmenin iki kültür arasında farklılık algısının yüksek olması stres ve kaygı düzeyini yükseltmekte, benlik saygısı ve yaşam doyumunu düşürmektedir (Demes ve Geeraert, 2014: 100). Kültürler arası farklılığın niceliği kadar niteliğinin de önemle araştırılması gerektiği düşünülmektedir. Fakat ilgili literatürde ev sahibi kültürün köken kültürden farkının olumlu ya da olumsuz algılanışının etkilerini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla kültürel fark algısını niteliksel açıdan değerlendirmek için araştırma sorusuna başvurulmuştur.

D4. İki kültür arasındaki farkın düzeyine dair algı ile psikolojik uyum göstergelerinden olumsuz yaşantılarla pozitif, yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ile ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

S1. İki kültür arasındaki farkın niteliğine dair algı (olumlu ve olumsuz yönde fark algısı) psikolojik uyum göstergeleri ile ilişkili midir?

Göçmenlerin uyumu incelendiğinde kültürleşme stratejilerinin uyumu etkilediği görülmektedir (Berry ve ark., 2006, 313-321). Göç bağlamında en çok tercih edilen ve

uyum açısından en başarılı olan stratejinin bütünleşme stratejisi olduğu, marjinalleşme stratejisini seçen göçmenlerin uyumunun ise en kötü olduğu bulgusu çoğu araştırmada desteklenmektedir (Arends-Toth ve Van de Vijver, 2004; Berry ve ark., 2006; Kosic, 2002: 195; Şeker ve Sirkeci, 2014). Ayrılma ve asimilasyon stratejilerini benimseyenlerin iyi oluşlarının bütünleşme stratejisini benimseyeninkinden daha düşük olduğu da ortaya koyulan bulgulardandır (Berry ve ark.,1987: 505). Köken kültüre yüksek düzeyde yönelimi ifade eden ayrılma stratejisinin benlik saygısıyla negatif ilişkisinin olduğu (Pham ve Harris, 2001: 289) ve psikolojik uyumu zorlaştırdığı (Abouguendia ve Noels, 2001: 169) da bulgular arasındadır. Fakat asimilasyon stratejisinin psikolojik iyi oluşla ilişkisinde tutarlı olmayan sonuçlara rastlanmaktadır. Örneğin Pham ve Harris (2001: 289) ev sahibi kültüre yönelmenin ve asimilasyon stratejisini benimsemenin psikolojik uyumu azalttığını söylerken, ev sahibi kültüre yönelimin psikolojik uyuma katkısının olduğunu bulgulayan araştırmacılar ise çoğunluktadır (Kosic, 2002: 195; Mahmud ve Schölmerich, 2011: 283). Dolayısıyla bireyin psikolojik uyumu ile kültürleşme stratejileri arasında ilişkiler olduğu ve psikolojik uyuma en fazla katkıyı yapan stratejinin bütünleşme olduğu söylenebilmektedir.

D5. Psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık bütünleşme ve asimilasyon stratejileriyle pozitif, ayrılma ve marjinalleşme stratejileri ile ise negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterirken; olumsuz yaşantılarla bütünleşme ve asimilasyon stratejileri negatif, ayrılma ve marjinalleşme stratejileri ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterecektir.

Bireyin göç bağlamında eski sosyal ağlarını kaybettiği bilinmektedir (Gün ve Bayraktar, 2008: 172). Sosyal ağlarındaki kayıplardan dolayı yeni kültürde ihtiyaç duydukları sosyal desteğe ulaşmakta sıkıntı yaşayan göçmen bireyler uyumu başarmakta zorlanırken, sosyal kaynaklara sahip olan; yakın ya da uzak tanıdık ve akrabalarından destek alan bireyler psikolojik uyumu daha kolay sağlanmaktadır (Hovey, 1999: 192-193). Göçmenin yeni kültüre uyumunda sosyal desteğin niceliği kadar niteliği de önemli görülmektedir (Martinez, 2002: 291). Sadece sosyal kaynağın var olması bireyin psikolojik uyumu için yeterli değildir. Var olan sosyal desteğin yeterli bir destek görevi görmesi (Hovey ve Magana, 2000: 128) ve göçmenin algıladığı sosyal desteğin yetkin bireylerce sağlandığına inanması da gerekmektedir (Martinez, 2002: 291). Dolayısıyla

göçmenin gerekli zamanlarda ulaşabileceği ve destek alabileceği etkin sosyal kaynaklarının olması ve bu kaynaklara başvurmaları göç bağlamında iyi oluş ve dayanıklılık açısından önemli bir avantajdır.

D6. Arkadaş, komşu ve diğer sosyal kaynaklardan sağlanan sosyal desteğin sıklığı ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılar ile ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

Kültürleşme sürecinin nasıl ilerleyeceği ve göçmenin nasıl bir kültürleşme tercihinde bulunacağı göçe bağlı bazı değişkenlerin kendi arasındaki ilişkileriyle ilişkili bulunmuştur. Örneğin Kanada’da yaşayan göçmen kadınlardan sosyo-ekonomik olarak düşük konumda olanlar yeni kültüre daha zor uyum sağladıklarını ve daha çok ayrılma stratejisini tercih ettiklerini bildirmektedir (Ataca ve Berry, 2002: 22-23). Göç etmeye istekli olmak ise uyum için daha ılımlı olmayı ve yeni toplumla bütünleşme yoluna gitmeyi beraberinde getirmektedir (Maydell-Stevens ve ark. 2007: 194). Göç sonrasında beklentilerin gerçekleşmesi de göçmenin nasıl bir kültürleşme sürecini izleyeceğinin belirleyicilerinden biridir. Beklentiler açısından kayıp ve kazançlarını değerlendiren göçmenlerde kayıplarının daha fazla olduğu düşüncesinde olanlar daha çok ayrılma stratejisini tercih ederken, göç sonrasında kazançlarının fazla olduğunu düşüncesinde olanlar ve beklentilerine ulaşmış olanlar daha çok yeni kültürle bütünleşmeyi tercih etmektedir (Maydell-Stevens ve ark. 2007: 194). Kültürlerarası mesafe arttıkça bireylerin daha çok kendi kökenlerine yöneldiği, kültürel fark algısı az olanların ise ev sahibi kültürden kişilerle daha fazla iletişim kurarak bütünleşmeyi tercih ettiği de bulgular arasında yer almaktadır (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194). Dolayısıyla göç ile ilgili bu değişkenlerin göçmenin kültürleşme stratejisiyle ilişkili olduğu görülmekte ve sosyo-ekonomik açıdan konumu yüksek olan, göçe isteyerek katılan, geliştirdiği beklentilere ulaşan ve iki kültür arasındaki farkı az ve olumlu değerlendirenlerin daha çok bütünleşme ve asimilasyon stratejilerini tercih etmesi, sosyo-ekonomik açıdan konumu düşük olan, göçe istemeyerek katılan, geliştirdiği beklentilere ulaşamayan ve kültürler arasındaki farkı yüksek ve olumsuz olarak değerlendirenlerin ise daha çok ayrılma ve marjinalleşme stratejilerini tercih etmesi beklenmektedir.

D7. Göç ile ilgili değişkenlerden algılanan sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair gerçekleşen beklentiler, algılanan kültürel farkın niteliği asimilasyon ve bütünleşme stratejileriyle pozitif, ayrılma ve marjinalleşme stratejileriyle ise negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterirken; kültürler arası fark ile asimilasyon ve bütünleşme stratejileri negatif, ayrılma ve marjinalleşme stratejileri ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterecektir.

Göç bireylerin ulaşabildikleri sosyal kaynakları kısıtlayarak yeni kültürdeki uyum sürecinin beraberinde getirdiği zorluklarla baş etme kabiliyetini düşürmektedir (Garcia ve ark., 2002: 290-291). Fakat göç ortamında bazı bireylerin uyumu sağlayacak sosyal ağlarını yeniden inşa etmeye ya da tahrip olan ağlarını geliştirmeye daha istekli olduğu görülmektedir. Örneğin, göç öncesinde göçmenin geliştirdiği beklentiler doğrultusunda isteyerek göç sürecine katılımı, bireyi yeni kültürde daha fazla iletişime sevk etmekte ve böylece ihtiyaç durumunda yardım alabileceği kaynakları çeşitlendirmektedir (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 193-295). Sosyo-ekonomik açıdan düşük konumda olmak (Ataca ve Berry, 2002: 22-23) ve köken kültürle ev sahibi kültür arasında farkın yüksek olduğunu düşünmek (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194) göçmenin daha çok kendi kültüründen bireylerle etkileşim kurması ile ilişkilidir. Dolayısıyla göçmenlerin sadece kendi kültüründen bireylerle etkileşim içinde olduğu düşünüldüğünde destekleyici sosyal kaynaklara ulaşmada da sıkıntı yaşayacakları söylenebilir. Bu sonuçla bağlantılı olarak kültürleşme stratejilerine benzer biçimde, algılanan sosyal desteğin de temel göçmen ve göç değişkenleriyle ilişkili olduğu çıkarılabilmektedir.

D8. Göç ile ilgili değişkenlerden algılanan sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair gerçekleşen beklentiler ve algılanan kültürel farkın niteliği ile arkadaş, komşu ve diğer sosyal kaynaklardan sağlanan sosyal desteğin sıklığı arasında pozitif yönde, algılanan kültürel fark ile negatif yönde ve anlamlı ilişkiler olacaktır.

2.2.2. Benlik Kurgularıyla İlgili Denenceler ve Soru

Benlik kurguları bireyin bulunduğu toplumun değer ve beklentilerine uygun olarak uygulanan, sosyalleştirme davranışlarına bağlı gelişen yapılardır (Kağıtçıbaşı, 2005: 410). Dolayısıyla bireyin benliği bulunduğu toplumun yapısına uygun olarak gelişir ve bulunduğu toplumun değerleriyle uyduğu ölçüde iyi oluşa katkı sağlar (Kağıtçıbaşı,

2012: 176). Göçle birlikte kültürel bağlamda değişiklik olduğu zaman, bireyin sahip olduğu benlik yapısı ile ev sahibi kültürün değerleri arasında bir uyumsuzluk ihtimali doğar. Bu gibi durumlarda ortaya çıkan uyuşmazlık, yeni kültüre bireyin uyumunu olumsuz etkileyerek iyi oluş ve dayanıklılığı düşürebilir. Dış göç bağlamında benlik yapılarındaki kültürel farklılıkların uyumu etkilediği kanıtlanmıştır (Du ve ark., 2015: 178-180; Hyun, 2000: 192; Köydemir ve Schütz, 2015: 214). Genellikle ev sahibi kültürün benlik yapısına sahip olmak bireyde uyumun olumlu sonuçlanmasını sağlamaktadır (Hyun, 2000: 192). Fakat özel olarak psikolojik uyum ele alındığında dış göç deneyimleyen Türk göçmenlerde ev sahibi kültürden farklılaşan karşılıklı bağımlı benlik yapısının olumlu etkisinden de bahsedilmektedir (Köydemir ve Schütz, 2015: 214). İç göç bağlamında ise toplumu genel olarak temsil eden benlik yapısından başka bir benlik yapısına sahip olmak uyumla negatif ilişkili bulunmuştur (Du, ve ark., 2015: 178-180). Benlik kurguları ve göçmenin psikolojik uyumuyla ilgili çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, benlik kurgularını toplulukçuluk ve bireycilik özellikleri temelinde gelişen karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurguları ile değerlendirdikleri görülmektedir (Du, ve ark., 2015: 178-180; Hyun, 2000: 192; Köydemir ve Schütz, 2015: 214; Oguri ve Gudykunst, 2002: 589-590; Phalet, 1996: 140). Bu çalışmada benlik kurguları ilişkisellik özelliğiyle karakterize edilen karşılıklı bağımlı benlik kurgusu ve özerklik özelliğiyle karakterize edilen bağımsız benlik kurgusunun yanı sıra bu iki özelliği bir arada temsil eden özerk-ilişkisel benlik kurgusu bağlamında çok boyutlu olarak değerlendirilmektedir. Ev sahibi kültür (Ankara, İstanbul, Bursa) sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş şehir bağlamını temsil etmekte ve bu bağlamda daha çok özerk-ilişkisel benlik yapısının görüldüğü varsayılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012: 162-163). Dolayısıyla şehirli bağlama uygun olan özerk-ilişkisel benlik yapısının psikolojik uyumu sağlama olasılığını arttırması beklenmektedir. Türkiyeli toplumda psikolojik işlevsellikle pek de ilişkilendirilmeyen bağımsız benlik kurgusunun ise iç göç yaşayan bireylerde uyumu olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

D9. Göçmen kadınların özerk benlik kurgusu ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında negatif olumsuz yaşantılar arasında ise pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler ortaya çıkacaktır.

D10. Göçmen kadınların özerk-ilişkisel benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde, olumsuz yaşantılarla ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler ortaya çıkacaktır.

Benlik kurgularının kültürleşme stratejileriyle de ilişkileri vardır. Kültürleşme sürecinde asimilasyonu tercih eden göçmenlerin benlik kurguları ev sahibi kültürle uyum sağlarken, ayrılmayı tercih edenlerde köken kültüre benzer benlik kurgusu yaygındır. Bütünleşme stratejisini tercih edenlerde ise her iki kültüre has benlik kurguları da görülmektedir (Shim ve ark., 2014: 301). Dolayısıyla kentli Türkiye bağlamında asimilasyon ve bütünleşme stratejilerinin özerk-ilişkisel benlik kurgusuyla, örneklemin yarısından fazlasının ilçe ve daha küçük yerleşim birimlerinden geldiği (%56) düşünüldüğünde ise bütünleşme ve ayrılma stratejisinin ilişkisel benlik kurgusuyla ilişkili olması beklenmektedir.

D11. Göçmen kadınların tercih ettiği asimilasyon stratejisi özerk-ilişkisel benlik kurgusuyla pozitif yönde, ilişkisel benlik kurgusuyla ise negatif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterirken; ayrılma stratejisi özerk-ilişkisel benlik kurgusuyla negatif yönde, ilişkisel benlik kurgusuyla ise pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterecektir.

D12. Göçmen kadınların tercih ettiği bütünleşme stratejisi ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler vardır.

S2. Göçmen kadınların tercih ettiği marjinalleşme stratejisi ile benlik kurguları arasında bir ilişki var mıdır?

2.2.3. Aile İşlevselliğiyle İlgili Denence ve Soru

Göç bağlamında aile bireyin yeni kültüre psikolojik açıdan uyum sağlamasını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Gülerce (2007: 34-35) de ADM' de aile üyelerinin aile içi ilişkilerde algıladığı iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlamın; göçmenin uyumunda etkili birer işleve sahip olacağını ve uyumlu bir aile ortamının göç gibi zor durumlarla baş etmede güçlendirici bir kaynak olduğunu vurgulamıştır. Aile içindeki uyumlu işleyişin psikolojik uyumu kolaylaştırdığı, çatışmalı ve işlevsel olmayan aile ortamının ise uyumu güçleştirdiği varsayımı göç bağlamında desteklenmiştir (Gonzales ve ark., 2006: 327). Ailede iletişimin kuvvetli olması (Hovey, 1999: 192-193), dış

dünyayla iletişimini kesmeyecek seviyede aile içinde duygusal bağın kuvvetli olması (Miranda ve Matheny, 2000: 313-314), ailenin güç durumlarla baş edebilme kapasitesinin yüksek olması (Knudson-Martin, 2000: 321), kısacası pozitif aile ortamı bireyin iyi oluşunu arttırmakta ve güçlüklerle karşı daha dayanıklı olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla hem Gülerce'nin (2007) önerilerinden hem de literatürdeki bu konuya ilişkin çalışma sonuçlarından yola çıkarak işlevsel özellikleri yüksek aile ortamının göçmenin psikolojik uyumunu kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

D13. Aile işlevselliğinin doğrusal göstergelerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam ile göçmen kadınların psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlık arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler, olumsuz yaşantılarla ise negatif yönde anlamlı ilişkiler olacaktır.

Göç ve kültürleşme sürecinde ailenin işlevselliği göçmenin uyumu için önemli bir unsurdur. Göçmenin kültürleşme sürecinde nasıl bir yol izlediği ile aile işlevleri arasında ilişkilere dair dolaylı bulgular vardır. Örneğin, ayrılma stratejisinin bireyin ailesine aşırı derecede bağlanmasıyla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Gonzales ve ark., 2006: 327; Miranda ve Matheny, 2000: 313-314). Fakat ailenin psikolojik işlevselliği ile kültürleşme stratejileri arasındaki olası diğer ilişkilere dair literatürde herhangi bir kapsayıcı bulguya rastlanmamıştır. Söz konusu bu iki kültürel ve ailevi değişken arasındaki ilişkileri göç bağlamında ortaya çıkarmak amacıyla aşağıdaki soruya başvurulmuştur.

S3. Ailenin psikolojik işlevselliği ve kültürleşme stratejileri arasında ilişki var mıdır?

2.2.4. Psikolojik Uyumun Göstergeleriyle İlgili Denence ve Soru

Bireyin psikolojik açıdan yeni kültüre uyum sağlaması sahip olduğu psikolojik iyi oluş düzeyi, hayatından memnuniyeti, benlik saygısı, duygu deneyimleri ve psikolojik rahatsızlıklar gibi bir dizi kriterle değerlendirilmekte ve bu özellikler birbirinden bağımsız yapılar olarak değil birbiriyle ilişkili, organize ve bütün bir yapı olarak ele alınmaktadır (Lang ve ark., 1982: 141-146). Bu çalışmada da psikolojik uyumu değerlendirmek amacıyla öznel ve psikolojik iyi oluş ile dayanıklılık göstergelerinden yararlanılmıştır. Psikolojik olarak yeni kültüre uyum sağlayan bireyin iyi oluşunun ve dayanıklılığının yüksek olduğu, bununla birlikte göçmen kadının dayanıklılığı ile

deneyimlediği psikolojik problemler arasında negatif psikolojik iyi oluşu arasında ise pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir (Loh ve Klug, 2012: 68-72). Öznel iyi oluşun bir göstergesi olan negatif deneyimlerin göçmen kadınların psikolojik uyumunu düşürdüğü bilinmektedir. Nitekim, Singapurlu mülteci kadınlarla yapılan bir çalışmada, deneyimlenen yalnızlık duygusunun psikolojik uyumu düşürdüğü bulgulanmıştır. Bu bakış açısına göre göç bağlamında psikolojik uyumu başaran bireyin olumlu duyguları sık ve olumsuz duyguları ise seyrek yaşaması, hayatından memnun olması, psikolojik olarak işlevsel olması ve zorluklara karşı dayanıklı bir duruş sergilemesi beklenmektedir. Psikolojik uyumun göstergeleri olan bu değişkenlerin birbiriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

D14. Pozitif deneyimler, yaşam doyumu, psikolojik iyi oluş ve dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler ortaya çıkarken; negatif deneyimler ile diğer psikolojik uyum göstergeleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler ortaya çıkacaktır.

Daha önce gerekçeleriyle birlikte belirtildiği üzere, göç ve kültürleşme değişkenleri, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliği ile psikolojik uyum göstergeleri arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkması beklenmektedir. Bu doğrultuda söz konusu değişkenlerin hangilerinin psikolojik uyumu öngörmede etkili olduğunu ortaya çıkarmak için aşağıdaki soruya başvurulmuştur.

S4. Göç ve kültürleşme, benlik kurguları ve aile işlevselliği değişkenlerinden hangileri psikolojik uyumun belirleyicilerindendir?

2.2.5. Göçmen, Göç ve Kültürleşme Sürecine Bağlı Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denenceler

Göçmen ve göç ile ilgili temel bazı değişkenlerin (eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi, kültürel fark algısı ve niteliği) kültürleşme sonunda meydana gelen uyumu etkilediği daha önce göç ve kültürleşme stratejilerinin psikolojik uyum göstergeleriyle olan ilişkilerine dair denenceler aktarılrken vurgulanmıştı. Tekrarlamak gerekirse örneğin, iyi bir eğitim geçmişine sahip olmak (Berry ve ark., 1987: 504), ekonomik açıdan refah içinde olmak ya da sosyo-ekonomik açıdan iyi bir konumda olduğunu düşünmek göçmenin psikolojik uyumunu arttıran faktörlerdendir (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Aycan ve Berry, 1996: 246-248).

Özellikle yüksek eğitim düzeyinin göçmenin yaşamından memnuniyetini olumlu duygularını arttırarak ve olumsuz duygularını düşürerek psikolojik uyuma katkı sağladığı görülmektedir (Lang ve ark., 1982: 445). Bununla birlikte eğitim düzeyi arttıkça göçmenin benlik saygısının da arttığı bulgular arasındadır (Pham ve Harris, 2001: 228). Dolayısıyla, göç ve kültürleşme değişkenlerinin psikolojik uyum üzerindeki dolaylı etkisini incelerken, eğitim düzeyinin kontrol edilerek olası karıştırıcı etkisinin önüne geçmek planlanmıştır. Böylece söz konusu diğer değişkenlerin psikolojik uyum üzerindeki etkisini daha net bir şekilde görmek mümkün olacaktır.

Bunun yanı sıra göçmenler bir takım beklentiler nedeniyle göç sürecine gönüllü olarak katıldıkları zaman, geliştirdikleri beklentiler doğrultusunda sağladıkları kazancın uyum sürecini doğrudan da etkilediği bildirilmektedir (Switek, 2016: 214). Buna karşın, hatırlanacağı gibi, kültürler arası fark algısının yüksek olduğu durumda ise bireyde uyum ve iyi oluş düşmektedir (Demes ve Geeraert, 2014: 103).

Göç ve yanı sıra kültürleşme süreciyle ilgili stratejilerin (Abouguendia ve Noels, 2001: 169; Kosic, 2002: 195) ve sosyal destek unsurlarının (Lee ve Woo, 2013: 430) da göçmenin uyumu açısından önemle ele alındığı ve bireyde uyuma etkilerinin ortaya konduğu görülmektedir. Örneğin, göçmen bireyin sosyal iletişim ağı içerisinde sosyal ağlarındaki ulaşabildikleri insan sayısının psikolojik iyi oluşu arttırdığı bulgulanmıştır (Garcia ve ark., 2002: 297). Bununla birlikte hem köken kültürün özelliklerini hem de yeni kültürün özelliklerini kabul etmek anlamına gelen bütünleşme stratejisinin yaşamdan alınan doyumunu arttırdığı ortaya konmuştur (Şeker ve Sirkeci, 2014: 78)

Göç ve kültürleşmeyle ilgili faktörler birlikte değerlendirildiğinde ise birbirleri arasındaki ilişkiler de oldukça anlamlıdır. Örneğin, isteyerek göç etmek ve sonrasındaki süreçten memnun olmak yeni kültüre aidiyet hissini kolaylaştırarak, göçmeni yeni bağlamdaki diğer insanlarla ilişki kurmaya açık hale getirmekte ve böylece göçmenler uyum sağlamaya daha istekli yaklaşmaktadır (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Sosyo-ekonomik açıdan iyi bir konumda olmak (Ataca ve Berry, 2002: 22-23) ve yeni kültür ile kendi kültürünün benzer özellikleri olduğunu düşünmek (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194) göçmen bireyin dış dünyaya ilgisini arttırmakta ve yeni kültüre; ev sahibi toplumun üyesi olan insanlara yaklaşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla göçmenin sosyo-ekonomik konumu, göçü isteyerek deneyimlemesi ve sonrasında göçe dair beklentilerinin gerçekleşmesi, kültürel fark algısı ve farkın niteliği ile psikolojik uyumu

arasındaki doğrudan ilişkilere göçmenin tercih ettiği kültürleşme stratejisinin ve yeni bağlamda ulaşabildiği sosyal destek ağlarıyla ilgili algısının aracılık etmesi beklenmektedir.

D15. Göç ile ilgili değişkenler (algılanan sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi, kültürel fark algısı ve niteliği) ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiye kültürleşme stratejileri aracılık edecektir.

D16. Göç ile ilgili değişkenler (algılanan sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi, kültürel fark algısı ve niteliği) ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiye sosyal destek algısı aracılık edecektir.

D17. Denence 15 ve 16'daki önermeler kadının eğitim düzeyinin kontrol edildiği koşulda da geçerlenecektir.

2.2.6. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denence

Göçmenlerin nasıl bir kültürleşme yolunu tercih ettikleri kültürleşme sürecinde yaşadıkları stresi ve psikolojik uyumu etkiler. Ayrılma ya da marjinalleşme stratejisini seçen göçmenlerin daha fazla stres yaşayarak uyumlarının daha zorlu bir hal aldığı bildirilmektedir (Abouguendia ve Noels, 2001: 169; Kosic, 2002: 195). Bütünleşme ve asimilasyon ise çoğunlukla uyumu kolaylaştıran stratejiler olarak görülmektedir (Kosic, 2002: 195). Göçmen bireyin kültürleşme sürecinde nasıl bir yol izlediği aile işlevselliğini etkileyerek, ailenin psikolojik uyumu üzerinde olumsuz etkilere sebep olma potansiyelini taşır (Gonzales ve ark., 2006: 327). Göç sonrasında ev sahibi kültürden ayrılarak ailesine yönelme (Miranda ve Matheny, 2000: 313-314) ya da kültürleşme farklılıklarından dolayı ortaya çıkan aile içi çatışma durumu (Hovey ve Magana, 2000: 125-126) ya göçmenin psikolojik uyumunu geciktirerek ya da doğrudan psikolojik durumu üzerinde olumsuz etki yaparak işlevselliği bozmaktadır. Aile; göçmen kadının kültürleşme sürecinde en kolay ulaşabildiği ve en önemli sosyal destek kaynağıdır (Grewal ve ark., 2005: 249-252). Kültürleşme sürecinin stres verici doğasına rağmen ailenin uyumlu ve pozitif ortamı koruyabilmesi ve işlevsel özelliklerinin devamı psikolojik uyuma katkı sağlar (Patino ve ark., 2005: 243). Dolayısıyla göç bağlamında ayrılma ve marjinalleşme gibi göçmende stres yaratan kültürleşme durumlarında bile aile içindeki güçlü iletişimin ve pozitif

ortamın sürmesinin göçmenin psikolojik uyumuna olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir.

D18. Kültürleşme stratejileri ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye aile işlevselliğinin doğrusal boyutları (iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam) aracılık edecektir.

2.2.7. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Denenceler

Ev sahibi kültürde yaygın olarak görülen benlik kurgusunun göçmenlerin benlik kurgularıyla uyuşması psikolojik uyumun daha kolay sağlanmasında etkilidir (Hyun, 2000: 192). Uyuşmayan benlik kurguları ise uyumu negatif yönde etkilemektedir (Du ve ark., 2015: 178-180). Benlik kurgularının kültürleşme stratejileriyle ilişkileri değerlendirildiğinde ise genel olarak kültürel asimilasyonu tercih eden göçmenlerde ev sahibi toplumda yaygın olarak görülen benlik kurgusu ile ve ayrılmayı tercih edenlerde ise köken kültürde yaygın olan benlik kurgusunun var olduğu görülmektedir (Shim ve ark., 2014: 301). Bütünleşme stratejisinde ise her iki kültürde yaygın olan benlik kurgularının temsiliyetleri yüksektir (Shim ve ark., 2014: 301). Benlik kurguları ile kültürleşme stratejilerinin etkileşerek psikolojik uyumu etkilediğine yönelik bulgular da mevcuttur. Bu bulgulara göre, ev sahibi kültürle uyuşan benlik kurgusuyla ev sahibi kültüre yönelim etkileşerek, köken kültürle uyumlu benlik kurgusuyla köken kültüre yönelim etkileşerek yaşam doyumuna katkı sağlamaktadır (Köydemir ve Schütz, 2014: 216). Bütün bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde göçmenin benlik kurgusunun psikolojik uyum ile arasındaki ilişkiye kültürleşme stratejilerinin aracılık etmesi öbeklenmektedir.

D19. Benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye kültürleşme stratejileri aracılık edecektir.

D19a. İlişkisel benlik kurgusu ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye ayrılma stratejisi aracılık edecektir.

D19b. Özerk-ilişkisel benlik kurgusu ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye asimilasyon ve bütünleşme aracılık edecektir.

D19c. Özerk benlik kurgusu ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisi aracılık edecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (YÖNTEM)

Bu çalışma kent bağlamına iç göç yoluyla gelmiş kadın örnekleme psikolojik uyumu kültürleşme, benlik ve aile bağlamında değerlendirerek detaylı bilgi edinmeyi ve ele alınan bu değişkenlerin kendi arasındaki ilişkileri sınamayı amaçlayan, betimsel ve ilişkisel bir çalışmadır. Araştırma kapsamında uygulamaya geçmeden önce, araştırmaya dair etik onay Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (Oturum Sayısı: 2016-08) alınmıştır. Araştırmanın verileri Aralık 2016 ile Mart 2017 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini Bursa, Ankara ve İstanbul illerine Türkiye'nin herhangi bir diğer yerinden iç göç yoluyla gelen ve bu illerde yaşamakta olan 215 göçmen kadın oluşturmaktadır. Örneklem özelliklerine dair belirlenen ön seçim kriterlerine göre katılımcıların tümü 1) 18 yaşından büyüktür, 2) bir ailenin üyesi olarak aile bireyleriyle beraber yaşamaktadır, 3) başka bir yerde doğmuş ve sonrasında Bursa, Ankara ve İstanbul illerinden birine yerleşmiş 1. kuşak göçmenlerdir ve 4) en az 1 yıldır buldukları şehirde yaşamaktadır. Uygulama sırasında 400'e yakın kişiye ulaşılmış ve olumlu geri dönüş yapan 244 kadın arasından anketi tamamlamadığı tespit edilen 25 kişinin verisi çıkarıldıktan sonra kalan 219 kişiyle ilk veri seti oluşturulmuştur. Veri seti gözden geçirildikten ve uç değer hesaplamaları yapıldıktan sonra 4 kişi örneklemden çıkarılmış ve analizler toplamda 215 kişiden elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların yaşları 20 ile 60 arasında değişmekle birlikte yaş ortalamaları 36.52'dir (SS = 8.53). Çalışmadaki 215 katılımcıdan 124'ü (% 57.7) Bursa, 51'i (% 23.7) Ankara ve 40'ı (% 18.6) İstanbul'da yaşamaktadır. Katılımcıların 189'u (% 87.9) evlidir ve 189'unun (% 87.9) en az bir çocuğu vardır. Katılımcılar tarafından en sık belirtilen eğitim düzeyleri sırasıyla; 72 kişi ile (% 33.5) ilkokul ve 49 kişi ile (% 22.8) lisans mezuniyetidir. Çalıştıkları işe göre değerlendirildiğinde kadınların yarıdan fazlasının (N = 134, % 62.3) kendini ev hanımı olarak nitelendirdiği görülmüştür. Halihazırda bir işte çalışan kadınların sayısı ise 54'tür (% 25.1). Hanenin aylık gelir (N = 93, % 43.3) ve gideri (N = 90, % 41.9) en sık 1500TL'den az gelir/gider diliminde ifade

edilmiştir. Demografik özelliklere dair ayrıntılı betimleyici bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine Dair Sıklık Değerleri

		Katılımcı Sayısı	Yüzde (%)
Medeni durum	Evli	189	87.9
	Bekâr	14	6.5
	Boşanmış	7	3.3
	Dul	5	2.3
	Toplam	215	100
	Eğitim düzeyi	İlkokul	72
Lisans		49	22.8
Okuryazar değil		26	12.1
Lise		26	12.1
Ortaokul		25	11.6
Lisans Üstü		8	3.7
Okuryazar		6	2.8
Diğer		3	1.4
Toplam		215	100
Meslek		Ev hanımı	134
	Memur	27	12.6
	Diğer	19	8.8
	İşçi	19	8.8
	Marjinal sektör	5	2.3
	Çalışmıyor	5	2.3
	Emekli	3	1.4
	Serbest meslek	2	0.9
	İşveren	1	0.5
	Toplam	215	100
Hanenin toplam aylık geliri	1500 TL'den az	93	43.3
	1500-3000 TL	61	28.4
	3000-4500 TL	27	12.6
	4500-6000 TL	18	8.4
	6000-7500 TL	11	5.1
	7500-9000 TL	4	1.9
	Belirtmeyen	1	0.5
	Toplam	215	100
	Hanenin toplam aylık gideri	1500 TL'den az	90
1500-3000 TL		78	36.3
3000-4500 TL		23	10.7
4500-6000 TL		13	6.0
6000-7500 TL		6	2.8
7500-9000 TL		2	0.9
Belirtmeyen		3	1.4
Toplam		215	100

Kadınların göçe dair verdiği bilgilere göre; göçmen kadınların buldukları ilde en az 1, en çok 35 yıldan beri yaşadıkları ve ortalama göç üzerinden geçen sürenin 8.54 yıl (SS = 6.17) olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun buldukları şehre göç ettiği bölgeler sıklık sırasıyla 61 kişi (% 28.4) Doğu Anadolu, 51 kişi (% 23.7) Karadeniz ve 39 kişi (% 18.1) İç Anadolu Bölgesi olarak bildirilmiştir. Örneklemin yarıdan fazlasını oluşturan 121 kişilik (% 56.3) bir grubun büyük şehre göç etmeden önce köy, kasaba ve ilçe gibi küçük yerleşim birimlerinde yaşadığı saptanmıştır. Göç etme nedenleri sırasıyla incelendiğinde; iş için göç eden 118 (% 54.9), eğitim için göç eden 98 (%45.6), evlilik nedeniyle göçü deneyimleyen 79 (% 36.7), sağlık nedenleri ve tayin olmaktan dolayı göç edenler 58'er (% 27), güvenlik sorunlarından dolayı göç edenler 48 (% 22.3) ve şehir hayatının çekiciliğinden etkilenecek göç sürecine dâhil olanlar ise 38 (%17.7) kişi olarak belirmiştir. Katılımcılar arasında 69 kişinin (% 32.1) evde Türkçe dışında başka bir dil konuştuğu ve Türkçe'den sonra en sık konuşulan dilin ise Kürtçe olduğu (N = 48, % 22.3) görülmektedir. Katılımcılardan kendini sadece Türk olarak tanımlayan 104 kişi (% 48.4) en büyük grubu oluşturmakta ve bu grubu 49 kişi (% 22.8) ile kendini sadece Kürt olarak tanımlayan grup takip etmektedir. Komşularının kökenlerini değerlendiren katılımcılar yoğunlukla (% 39.1) hem kendi kültüründen hem de başka kültürlerden komşularının eşit miktarda olduğunu belirtmiştir. Örneklemin göç özelliklerine dair ayrıntılı betimleyici bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada katılımcılara verilen anket formunun ilk kısmı katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile göçe bağlı sosyal ve kültürel bazı bilgileri öğrenmeye yönelik bir takım soruları, sonrası ise ölçme araçlarını içermektedir. Bu bölümde aynı sıra izlenecek ve ilk olarak demografik bilgi formu, daha sonraki kısımda ise sırasıyla bağımsız ve bağımlı değişkenleri ölçmek için kullanılan ölçüm araçları tanıtılacaktır.

3.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu katılımcıların kişisel ve göçe dair sosyo-demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik 33 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların bireysel ve

aile özelliklerini öğrenmek için; yaş, medeni durum, varsa çocuk sayısı, aile büyüklüğü ve hanede kaç kişi yaşadığı, eğitim durumu, varsa eşin eğitim durumu, meslek, ailenin

Tablo 2. Katılımcıların Göç Özelliklerine Dair Sıklık Değerleri

		Katılımcı Sayısı	Yüzde (%)
Göç edilen bölge	Doğu Anadolu	61	28.4
	Karadeniz	51	23.7
	İç Anadolu	39	18.1
	Güneydoğu Anadolu	23	10.7
	Marmara	19	8.8
	Akdeniz	11	5.1
	Ege	11	5.1
	Toplam	215	100
Göç edilen yerleşim yeri	Köy	79	36.7
	Büyük şehir	48	22.3
	Şehir	45	20.9
	İlçe	38	17.7
	Kasaba	4	1.9
	Belirtmeyen	1	0.5
	Toplam	215	100
	Türkçe dışında kullanılan dil	Sadece Türkçe	157
Kürtçe (ve Zazaca (6)/Arapça (2))		48	24.2
Lazca		4	1.9
Arapça		2	0.9
Toplam		215	100
Katılımcıların kökenleri	Türk (ve Kürt/Dadaş/Laz/Zaza/Manav)	115	53.7
	Kürt (ve Zaza)	57	26.6
	Laz	14	6.5
	Dadaş	8	3.7
	Arap	5	2.3
	Diğer (Yörük (1), Tatar (1), Acem (1), Çerkes (1), Gakkoş (1))	5	2.3
	Belirtmeyen	11	5.1
	Toplam	215	100
Komşu profilleri	Hem benim kültürümden hem de başka kültürlerden olan komşularımın sayısı eşit	84	39.1
	Komşularımın çoğu başka kültürden	71	33.0
	Komşularımın çoğu kendi kültürümden	56	26.0
	Belirtmeyen	4	1.9
	Toplam	215	100

aylık gelir ve gideri, ailenin sosyo-ekonomik konumunu algılayışı ve şu anda yaşadığı yeri öğrenmeye yönelik sorular sorulmuştur. Yanı sıra göç ve kültürel özelliklere dair bilgileri öğrenebilmek için; göç edilen bölge ve yerleşim yeri, yaşamın çoğunun geçtiği yerleşim yeri, kaç yıldır bu şehirde yaşadığı, kaçınıcı kuşak göçmen olduğu, Türkçe dışında evde konuşulan bir dilin olup olmadığı ve varsa ne olduğu, kökenini nasıl tanımlandığı, göç etme nedenleri hakkında çoktan seçmeli ve likert tipi sorular vardır. Araştırmanın değişkenlerinden olan göç kararı, göçmenin göç etmeye yönelik istekliliği yönünde beş dereceli likert tipi soruyla (1- tamamen istemeyerek, 5-tamamen isteyerek) ele alınmıştır. Diğer bir değişken olan beklentiler de yine beş dereceli likert tipi bir soruyla değerlendirilmiştir. Soru göçmenlerin göç etmeden önce yaşam koşullarının iyileşeceğine yönelik bir beklentileri varsa bu beklentilerinin ne kadarına ulaştıklarına yönelik değerlendirmeyi kapsamaktadır (0-beklentilerimin hiç biri gerçekleşmedi, 4-beklentilerimin çoğu gerçekleşti). Son olarak bireyin hâlihazırdaki sosyal kaynaklarını, yeni kültüre dair izlenimlerini ve hem kendi kültürel arka planından hem de yeni kültürden bireylerle olan ilişkilerini öğrenebilmek için de; katılımcıya yaşanan şehirde tanıdık ya da akrabaların olup olmadığı, varsa bu kişilerden ne gibi yardımlar aldığı, komşuların kültürlerini nasıl değerlendirdiği, göç ettikleri yerle kendi kültürleri arasında fark algıları ve bu farkın niteliği (olumlu, olumsuz), yaşadıkları şehirdeki sosyal etkinliklere katılım durumu, arkadaş ya da komşulardan algılanan destek ve kendi kültürleri ve bu şehrin kültüründen olan insanlarla etkileşimlerine dair sorular sorulmuştur. Araştırmanın değişkenlerinden olan göçmenlerin algıladıkları kültürler arası fark ve farkın niteliği iki soyurla değerlendirilmiştir. İlk olarak göçmenlerden şu anda yaşadıkları şehir ile geldikleri yerin yaşam biçimi arasında bir fark olup olmadığını dört seçenek üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir (geldiğim yerden farklı değil, geldiğim yerle hemen hemen aynı, geldiğim yerden biraz farklı, geldiğim yerden tamamen farklı). Algılanan farkın niteliği ise olumsuzdan(1) olumluya(5) doğru oluşturulan beş dereceli likert tarzı bir soruyla değerlendirilmiştir.

3.2.2. Kültürleşme Tutumları Ölçeği

Ölçek Ataca ve Berry (2002: 17-18) tarafından kültürleşme tutumlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin ifadelerinin iç göç bağlamına uyarlanması konusunda ise Şeker'in (2005: 171-173) çalışmasından yararlanılmıştır. Ölçek *asimilasyon* (11 madde,

örn., “Çocuklarımın bizim tarzımızdan çok buranın tarzına uygun yetişmelerini isterim.”), *marjinalleşme* (11 madde, Örn., “Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.”), *ayrılma* (11 madde, Örn., “Yakın arkadaşlarımın buralılardan çok hemşerim olmasını tercih ederim.”) ve *bütünleşme* (11 madde, Örn., “Yakın arkadaşlarımın hem buralı hem de hemşerim olmasını tercih ederim.”) olmak üzere toplamda 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyutta kültürleşme tutumlarıyla ilgili olduğu düşünülen arkadaşlık, yaşam stili, sosyal aktivite, yemek, özel gün kutlaması, dil kullanımı, dekorasyon, gazete okuma, çocuk yetiştirme stili, çocukların değerleri ve çocukların taşınması gibi 11 alanı kapsayan 1'er soru bulunmaktadır. Ölçek toplamda rastgele sıralanmış 44 maddeden oluşmaktadır. Her bir ifade katılımcılar tarafından o ifadeye ne kadar katıldıkları açısından 1-5 puan arasında değerlendirilmektedir. Berry ve Ataca (2002: 18) ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısını asimilasyon alt boyutu için .83, marjinalleşme alt boyutu için .78, ayrılma alt boyutu için .89 ve bütünleşme alt boyutu için .84 olarak hesaplanmıştır. Ölçek için bu araştırma kapsamında orijinal alt boyutların maddeleri üzerinden yapılan güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları asimilasyon alt boyutu için .76, marjinalleşme alt boyutu için .79, ayrılma alt boyutu için .75 ve bütünleşme alt boyutu için ise .74 olarak hesaplanmıştır.

3.2.3. Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri

Katılımcıların benlik düzeyindeki farklılıkları ölçmek için Kağıtçıbaşı (2012: 208-211) tarafından geliştirilen Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri'nden yararlanılmıştır. İki ayrı boyut olan kişiler arası mesafe (ilişkisellik-ayrıklık) ve yetkinlikten (özerklik-bağımlılık) yararlanılarak geliştirilen bu ölçekler, bireyin benliklerinde yakın ilişkileri sırasında nasıl davrandıklarına yönelik farklılıkları ölçmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada bahsi geçen ölçeklere paralel olarak oluşturulan ve aile bağlamında özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benliği ölçen ölçekler kullanılmıştır. Ölçek maddeleri, aile içindeki dinamikler ve ailenin biçimlendiriciliğinden etkilendiği düşüncesiyle gelişimsel bir bakış açısıyla oluşturulmuş ve ilk versiyonundan farklı olarak aile içinde gelişen ve farklılaşan benliği ölçmeyi hedeflemiştir. Bu nedenle ölçek maddeleri kişinin büyüdüğü döneme işaret etmekte ve cevaplandırılırken ergenlik dönemi sırasındaki ilişkiler göz önünde bulundurulmaktadır. Ölçek, *Aile İçinde Özerk Benlik Ölçeği* (AİÖBÖ) (9 madde, Örn., “Ailemin kabul etmediği biriyle yakın olmam.”), *Aile*

İçinde İlişkisel Benlik Ölçeği (AİİBÖ) (9 madde, Örn., “Aileme çok yakınım.”) ve *Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği (AİÖİBÖ)* (4 madde, Örn., “Kişi ailesine çok yakın olup aynı zamanda kendi kararlarını verebilir.”) olmak üzere toplamda 22 maddeyi içeren 3 alt boyuttan meydana gelmektedir. Katılımcılardan ölçeği cevaplandırırken kesinlikle katılıyorum (5) ile kesinlikle katılmıyorum (1) arasında derecelenen ve kendilerine uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Her bir alt ölçekten alınan toplam puan bireyde ilgili benlik yapısının derecesini göstermektedir. Başka bir deyişle, yüksek puanlar bireyde o ölçeğin yansıttığı benlik yapısının temsiliyetinin yüksek olduğunu gösterir. Benlik yapıları ölçülürken sadece AİÖBÖ ve AİİBÖ kullanılarak da puan hesaplaması yapılabilmektedir. Sadece iki ölçek değerlerinden hesaplama yapılacağı zaman kişi her iki ölçekte de ortalama değer üzerinde puan almışsa, bu özerk-ilişkisel benliği gösterir. Eğer kişi her iki ölçekten de ortalamanın altında puan almışsa, bağımlı-ayrık benliğe sahiptir. İlişkisellikte yüksek, özerklikte düşük puan almışsa bağımlı-ilişkisel benlik, bunun tam tersi bir resim olduğunda ise özerk-ayrık benlik karşımıza çıkacaktır. Orijinal ölçekte AİÖBÖ, AİİBÖ ve AİÖİBÖ’ünün iç tutarlık katsayıları sırasıyla .84, .84 ve .77 olarak hesaplanmıştır. Bildirilen en düşük madde yükleri ise sırasıyla .53, .49 ve .59’ dur.

Araştırma kapsamında direkt oblimin döndürme yöntemi kullanılarak yapılan faktör analizi sonucunda 3 faktörlü yapı ortaya çıkmıştır. Bu üç faktörün toplam varyansın % 49.70’ini açıkladığı saptanmıştır. Toplamda 22 maddeden oluşan ölçekte 3 madde orijinal ölçekten farklı bir boyutta yük almış ve ilk boyutta olması gereken fakat 3. boyutta yer alan 1. ve 3. maddeler ile 2. boyutta yer alması gerekirken yine 3. boyutta yer alan 10. maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. 3 madde çıkarıldıktan sonra uygulanan temel bileşenler analiz sonuçları toplam 19 maddelik ölçeğin 3 boyuttan oluştuğunu ve varyansın %55.93’ünü açıkladığını göstermiştir. Alt boyutlara gelindiğinde ise AİÖBÖ varyansın %31.81’ini, AİİBÖ %14.47’sini ve AİÖİBÖ %8.64’ünü açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin son haliyle yapılan güvenilirlik analizleri sonucu elde edilen Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla özerk benlik için .83, ilişkisel benlik için .85 ve özerk-ilişkisel benlik alt boyutu için ise .78’ dir.

3.2.4. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı

Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) Gülerce’nin (2007: 38) önerdiği Aile Değişim Modeli’nde yer alan yapısal değişkenleri (iletişim, birlik, yönetim, yetkinlik ve

duygusal bağlam) değerlendirmek ve ailenin bütünsel işleyişini ölçmek için oluşturulmuş bir ölçüm aracıdır. Değişkenler ile aynı ismi taşıyan doğrusal boyutlardan olan *iletişim* (9 madde, Örn., “Aile üyeleri arasındaki iletişimi son derece doyurucu bulurum.”), *yetkinlik* (5 madde, Örn., “Ailem geçmişte karşılaştığı zor durumların üstesinden geldi.”), *duygusal bağlam* (5 madde, Örn., “Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.”) ve döngüsel boyutlardan olan *birlik* (9 madde, Örn., “Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.”) ve *yönetim* (8 madde, Örn., “Bizde aileyle ilgili sorumlulukların dağılımı hakça olur.”) olmak üzere 5 alt boyut ve toplamda 36 maddeden oluşmaktadır.

AYDA'nın uygulandığı bireylerin bir ailenin üyesi olması gerekmektedir. Kuramdaki aile daha çok geniş aile tanımına uygun bir aileyi işaret etmektedir. Buna göre AYDA'nın kullanılması için ailenin kan, evlilik, sadakat, yasal bağlar gibi bir takım bağlarla birbirlerine bağlı olması; ortak amaç ve problemleri paylaştıklarının farkında olmaları; kendilerini bir ünite olarak algılamaları gerekmektedir. Çünkü ölçeğin amacı ailenin psikolojik örüntülerini ve sistemin işleyişini değerlendirmektir (Gülerce, 2007: 38). Ölçüm aracı 12 yaşından büyük bireylere uygulanmaktadır. Maddelerde anne-baba ve çocuklar için farklı konuları içeren bazı ifadeleri içerir, ölçekte herkes kendine uygun soruyu cevaplandırmaktadır. Yanıtlar 10 dereceli ölçek üzerinden “bizimkiyle tamamen aynı (10) - bizimkinin tam tersi (1)” arasında uygun seçenek seçilerek verilmektedir. Fakat ölçek için nihai dereceleme yapılırken şablon üzerinden 1 ile 5 arasında puanlama yapılmaktadır.

Ölçeğin 1988 yılında yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında test tekrar test güvenilirliği .79, iç tutarlık katsayısı ise .70 olarak hesaplanmıştır. Kapsam geçerliliğini sınamak için 7 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu uzmanların aralarındaki tutarlık katsayısı (interjudge reliability) medyanları kategorileme için .73, dereceleme için ise .58 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliğine iki yarım yöntemi ile bakıldığında, iki yarım arasında korelasyon katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır (Gülerce, 2007: 39-45). Bu araştırmada aile işlevselliğinin doğrusal boyutları olan iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam alt boyutları kullanılmıştır. Bu nedenle bu üç alt boyut için yapılan güvenirlik analizleri sonucunda elde edilen Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla iletişim için .75, yetkinlik için .89 ve duygusal bağlam alt boyutu için ise .22'dir. Duygusal bağlam alt boyutu güvenirlik açısından doyurucu bir değer taşımadığı için bu alt boyut için

güvenilirliği düşüren 32. madde ölçekten çıkarılmış ve son haliyle bu alt boyutun iç tutarlılık katsayısı .52'ye yükselmiştir.

3.2.5. Yaşam Doyumu Ölçeği

Ölçek Diener ve arkadaşları (1985: 71) tarafından öznel iyi oluşun bilişsel kısmını değerlendirmek için geliştirilmiştir. Ölçek toplam 5 maddeden oluşan (Örn., "Hayat şartlarım mükemmel."), likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek "kesinlikle katılmıyorum" (1) ve "kesinlikle katılıyorum" (7) arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten tek bir toplam puan elde edilmektedir. Alınabilecek en yüksek puan 35, en düşük puan ise 5' tir. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin yaşamından memnuniyetinin yüksek olduğunu, düşük puan ise yaşamdan memnuniyetinin düşük olduğunu göstermektedir. Diener ve arkadaşları (1985: 72-74) ölçeğin iki aylık test-tekrar test tutarlılık katsayısını .82 ve iç tutarlılık katsayısını .87 olarak hesaplamıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları .61 ile .81 arasında değişmektedir. Çalışmada ölçeğin Yetim (1991: 120) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Yetim (1991: 120) ölçeğin düzeltilmiş Split-half değerini .75 ve Kuder Richardson-20 değerini ise .78 olarak hesaplamıştır. Bu araştırma kapsamında Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

3.2.6. Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği

Ölçeğin orijinali Diener ve arkadaşları (2010: 146-147) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öznel iyi oluşun duygularla ilişkili yönünü hem pozitif hem de negatif yaşantılar olmak üzere iki boyutta değerlendirilmesini sağlar. Ölçekte yaşantılar 6 pozitif (Örn., mutlu) ve 6 negatif (Örn., kızgın) duygu olmak üzere toplamda 12 duygu ifadesi ile değerlendirilir. Bu ölçekle sadece bireyi memnun eden ya da etmeyen duyguların yanında; ilgi, akış, pozitif sorumluluk ve fiziksel memnuniyet gibi diğer yaşantıların da ölçülmesi amaçlanmıştır. Ölçek kültüre duyarlı duyguların (Örn., kızgın) yanında çok genel duygu ifadelerini de (Örn., iyi, kötü) içermektedir. Ölçekte duyguların ne sıklıkla deneyimlendiği 5'li likert tipi derecelendirme (1 "hiçbir zaman", 5 ise "her zaman") ile değerlendirilmektedir. Ölçekten pozitif ve negatif duygular için iki ayrı toplam puan elde edilmektedir. Her iki duygu türüne ait alınabilecek toplam puanlar 6 ile 30 arasında

değişmektedir. Negatif duygular için toplam puanın pozitif duygular toplam puanından çıkarılmasıyla bir denge puanı elde edilmektedir. Bu puan -24 ve 24 arasında değişmektedir. Diener ve arkadaşları (2010: 147-153) ölçeğin madde yüklerinin pozitif duygular için .58 ve .81 arasında, negatif duygular için .49 ve .78 arasında değiştiğini belirtmektedir. İki boyut birbirleriyle negatif yönde .60 korelasyon göstermektedir. Orijinal ölçeğin pozitif yaşantıları ölçen boyutu, Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği'nin pozitif duyguları ile pozitif yönde $r = .61$, olumsuz duyguları ile negatif yönde $r = -.46$, yaşam doyumu ölçeği ile ise pozitif yönde $r = .58$ anlamlı korelasyonlar gösterdiği bulunmuştur. Ölçeğin negatif yaşantıları ölçen boyutu ise Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği'nin pozitif duyguları ile negatif yönde $r = -.44$, negatif duyguları ile pozitif yönde $r = .70$ ve yaşam doyumu ile ise negatif yönde $r = -.46$ korelasyon göstermiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2011; akt., Telef, 2013: 63-64) tarafından yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin iki faktörden oluştuğunu göstermektedir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .60 ve .86 arasında değişmektedir. Ölçeğin olumlu yaşantı boyutu için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .88, olumsuz yaşantı boyutu için ise .83 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test uygulaması için ise ölçeğin 1. ve 2. uygulamaları arasında olumlu yaşantılar için .86 ve olumsuz yaşantılar için .85 ilişki bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları olumlu ve olumsuz yaşantılar için sırasıyla .87 ve .80 olarak bulunmuştur.

3.2.7. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Diener ve arkadaşlar (2010: 146-148) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal adı "Flourishing Scale"dir. Fakat Telef (2013: 376) tarafından "flourishing" kelimesinin tam Türkçe karşılığı olmadığı gerekçesiyle daha önce kullanılan isminin (psikolojik iyi oluş) ölçek ismi olarak kullanılması tercih edilmiştir. Ölçek insanın işlevselliği için önemli olan bazı alanları kapsayan (pozitif ilişkiler, yeterlilik duygusu ve hayatta sahip olunan anlam ve amaç) toplam 8 maddeden (Örn., "Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.") oluşmaktadır. Maddeler 1 "kesinlikle katılmıyorum" ile 7 "kesinlikle katılıyorum" arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 8 ile 56 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin psikolojik açıdan işlevsel olduğunu göstermektedir. Ölçek maddeleri tek faktörde yüklenmiştir ve madde yükleri .61 ile .77 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak

hesaplanmıştır. Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2013: 377-382) tarafından yapılan ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışması sonucunda İngilizce ve Türkçe formları arasında .97 düzeyinde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda varyansın %42'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı oluşmuştur. Maddelerin faktör yüklerinin .54 ve .76 arasında değiştiği görülmüştür. Psikolojik İyi Oluş ile Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu .56, İhtiyaç Doyumu Ölçeği ile ise .73 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test sonucuna göre ölçeğin birinci ve ikinci uygulaması arasındaki ilişki ise .86 düzeyindedir. Bu araştırma için yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

3.2.8. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği, Smith ve arkadaşları (2008: 195-197) tarafından psikolojik dayanıklılığı ölçmek üzere geliştirilmiştir. Psikolojik sağlık bireyin zor ve olumsuz durumlar sonrasında kendini toparlayabilme ve hızlıca normal yaşantısına dönebilme gücünü ifade etmektedir. Dolayısıyla, stresli durumlarla karşılaştığında bu durumla baş edebilmek ve yarattığı olumsuz ruh halinden çıkabilmek bireyin psikolojik olarak sağlam olduğunu gösterir (Smith ve ark., 2008: 194). Ölçek 5'li likert tipinde toplamda 6 maddeden (Örn., "Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.") oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin ters maddeleri (2., 4. ve 6. maddeler) çevrildikten sonra elde edilen yüksek puanlar psikolojik olarak sağlığını göstermektedir. Ölçek çalışmaları 4 ayrı örneklem grubu üzerinde yürütülmüş ve elde edilen sonuçlara göre ölçeğin faktör yüklerinin .67 ile .91 arasında, iç tutarlık katsayısının ise .80 ile .91 arasında değiştiği görülmüştür. Test tekrar test güvenirliliği 2. örneklem grubundan katılımcılar için (48 kişi) .69 olarak ve 3. örneklem grubu için ise (61 kişi) .62 olarak bulunmuştur. Türkçeye uyarlama çalışması üniversite öğrencileri örnekleminde çalışan Doğan (2015: 96-98) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliliği ile yapılan analizler sonucunda Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-K) (.40), Ego Sağlığı Ölçeği (ESÖ)(.61) ve Connor-Davidson Psikolojik Sağlık Ölçeği (CDPSÖ) (.66) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçek için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .69'dur.

3.3. İŞLEM

Araştırma Bursa, Ankara ve İstanbul olmak üzere Türkiye'nin üç büyükşehirinde yaşayan, çalışmaya katılmaya gönüllü olan kadın göçmenlerle yürütülmüştür. Araştırmanın başında, iç göç deneyimlemiş kadın örnekleme ulaşabilmek için ilgili ilin göç alan semtleri belirlenerek; ikamet eden tanıdık, akraba ya da göç alan mahalle muhtarlıklarından yardım alınmıştır. Kartopu örnekleme tekniğiyle sürdürülen çalışma; ilk etapta irtibat kurulan ve örnekleme katılan kişilerin desteğiyle tanıdıklarına ve daha sonra da yeni ulaşılan kişilerin tanıdıklarına ulaşılarak zincirleme şekilde genişletilmiştir. Yüz yüze veya telefon yoluyla ulaşılan katılımcılara anket formunun ilk sayfasında yer alan açıklamalar yapılmış; araştırmanın amacı, katılımcının hakları ve araştırmacının iletişim adreslerini içeren bilgilendirmeden kısaca bahsedilmiştir. Çalışmaya katılmaya istekli olan kişilere ilk sayfasında katılımcı onam formunun da yer aldığı bir anket verilmiştir. Anket formu bilgilendirme ve onam formlarının yanı sıra bir demografik bilgi formundan ve veri toplama araçları kısmında ayrıntılarıyla bahsedilen 7 ölçekten oluşmaktadır. Çalışmaya katılmayı sözel olarak kabul eden katılımcılar katılımcı onam formunu doldurduktan sonra soruların bulunduğu anket formunu yanıtlamıştır. Katılımcılara verilen ölçeklerin sırasından kaynaklanabilecek farkların dengelenmesi için anket formu rastgele sırayla oluşturulan 4 ayrı format şeklinde hazırlanmış ve katılımcılara verilmiştir.

Çalışmanın uygulaması ilk olarak araştırmacının katılımcılara ulaşması ve o anda anketlerin doldurulması şeklinde yapılmıştır. Uygulamalar gündüz vakitleri mesai saatleri arasında ev ya da iş yerlerinde katılımcılara ulaşılarak yürütülmüştür. Uygulamanın rahat bir ortamda sürmesi amaçlanarak çoğu katılımcıya anket formu evde doldurması amacıyla verilmiştir. Ulaşılması zor bir örnekleme grubu olması nedeniyle uygulamayı uygun bir zamanda yapmak isteyen katılımcılara anketin verilmesinde herhangi bir sakınca görülmemiştir. Ölçeğin uygulama süresi kişiye göre değişiklik göstermekle birlikte araştırmacı tarafından birebir katılımcıya okunarak soruların yanıtları alınan koşul için uygulama yaklaşık 45-60 dakika arasında tamamlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(BULGULAR)

Çalışmanın bu bölümünde, Bursa, Ankara ve İstanbul'da ikamet eden göçmen kadınlardan toplanan verilerin analizlerine yönelik bilgiler aktarılmaktadır. Bu bağlamda göçmen kadının psikolojik uyumuyla ilişkili değişkenleri betimlemek ve yanı sıra uyumu etkileyen değişkenlerin doğrudan ve dolaylı yollar izleyen ilişkilerini ortaya koymak hedeflenmektedir. İlk olarak çalışma kapsamında toplanan verilerin genel örüntüsünü anlayabilmek amacıyla betimsel analizlere dair bilgiler sunulmuştur. Daha sonra değişkenler arasındaki ilişkileri çözümlenmeye yönelik korelasyon analizleri yapılarak araştırmanın hipotezleri sınanmıştır. Sonraki aşamada psikolojik uyum ile anlamlı ilişkileri olduğu ileri sürülen değişkenler için psikolojik uyuma etki edenleri saptamak amacıyla yordayıcı analizlere yer verilmiştir. Son aşamada ise olası aracı değişkenlere yönelik analizler aktarılmıştır.

4.1. BETİMLEYİCİ ANALİZLER

Bu bölümde göçmen kadınlardan toplanan verilerin genel özelliklerine dair bilgiler sunulmaktadır. Bu kapsamda; öncelikle algılanan sosyo-ekonomik konumu, göç kararını, göçe dair beklentilerin gerçekleşme durumunu, kültürler arası algılanan farkı ve farkın niteliğini, arkadaş, komşu ve diğer sosyal aktiviteler gibi farklı sosyal destek kaynaklarından yararlanma sıklığını ölçmeye yönelik göçe dair temel bilgiler Tablo 3'de sunulacaktır. Devamında ise göçmenlerin nasıl bir kültürleşme yolu izlediğini ölçmek için kullanılan Kültürleşme Tutumları Ölçeği; benlik kurgularını ölçmek için kullanılan Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri; ailenin psikolojik işlevlerini ölçmek için kullanılan Aile Yapısını Değerlendirme Aracı ile psikolojik uyumu ölçmekte kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeği, Olumlu ve Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği ve bu ölçeklerden alınan puanların ortalama ve standart sapmaları ise yine Tablo 3' de verilmektedir.

Tablo 3. Çalışmanın Tüm Değişkenleri ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	Katılımcı Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Mak.
Yaş	209	36.51	8.53	20	60
Eğitim	215	2.99	1.77	0.00	7
Sosyo-ekonomik Konum	215	3.32	1.41	1.00	7.00
Göç Kararı	215	3.90	1.07	1.00	5.00
Beklentilerin Gerçekleşmesi	215	2.49	1.10	0.00	4.00
Kültürel Fark	215	3.25	.83	1.00	4.00
Kültürel Farkın Niteliği	215	3.33	1.10	1.00	5.00
Sosyal Destek					
Arkadaş	215	3.34	1.15	1.00	5.00
Komşu	215	2.97	1.26	1.00	5.00
Aktivite	215	1.91	1.10	1.00	5.00
Kültürleşme Stratejileri					
Asimilasyon	215	2.58	.71	1.09	4.64
Ayrılma	215	2.86	.70	1.09	4.73
Bütünleşme	215	3.40	.68	1.45	5.00
Marjinalleşme	215	2.23	.75	1.00	4.64
Ailenin Psikolojik İşlevselliği					
İletişim	215	3.42	.84	1.00	5.00
Yetkinlik	215	3.69	1.22	1.00	5.00
Duygusal Bağlam	215	3.38	.95	1.00	5.00
Benlik Kurguları					
Özerk Benlik	215	2.61	.83	1.00	5.00
İlişkisel Benlik	215	4.19	.74	1.13	5.00
Özerk-ilişkisel Benlik	215	3.92	.83	1.00	5.00
Psikolojik Uyum Göstergeleri					
Yaşam Doyumu	215	4.15	1.41	1.00	7.00
Olumlu Yaşantılar	215	3.58	.77	1.17	5.00
Olumsuz Yaşantılar	215	2.44	.67	1.00	4.83
Psikolojik İyi Oluş	215	5.12	1.18	1.38	7.00
Psikolojik Sağlamlık	215	3.09	.67	1.00	4.83

4.2. DEĞİŞKENLER İLE İLGİLİ KORELASYON ANALİZLERİ

Değişkenler ile ilgili basit korelasyonlar ve yanı sıra regresyon analizleri için temel sağlayacak kısmi korelasyon analizlerinin sonuçlarına bu bölümde yer verilmiştir. İlk olarak basit korelasyon analizlerinin detaylı ve net bir şekilde incelenmesi amacıyla göç ve kültürleşmeye dair değişkenlerle ilgili korelasyon analizleri, benlik kurguları ve

ailenin psikolojik işlevselliği ile ilgili korelasyon analizleri ve psikolojik uyum göstergeleriyle ilgili korelasyon analizleri ayrı ayrı ele alınarak raporlanmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik denence ve sorular bu üç başlık altında Pearson Korelasyon tekniği kullanılarak sınanmıştır. Daha sonra ise çalışmanın değişkenleri ile göçmen kadının eğitim düzeyi arasındaki basit ve kadının eğitim düzeyinin etkileri kontrol edildikten sonraki kısmi ilişkilere dair açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmanın değişkenlerine dair korelasyon sonuçları ile göçmen kadının eğitim düzeyinin diğer değişkenlerle olan ilişkileri ve eğitim düzeyinin kontrol edildiği kısmi ilişkilere dair korelasyon katsayılarının hepsi Tablo 4'te sunulmuştur.

4.2.1. Göçmen, Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Değişkenlere Dair Korelasyon Analizleri

Bu bölümde göç ve kültürleşme süreciyle ilgili olan değişkenlerin psikolojik uyum göstergeleri ve birbirleriyle olan ilişkilerine değinilecektir. Bu doğrultuda bir ve sekizinci sıralar arasında olan denenceler ve ilk araştırma sorusu sınanacaktır.

Göç ve kültürleşme süreciyle ilgili değişkenlerin psikolojik uyum göstergeleriyle olan ilişkilerine dair öne sürülen ilk dört denence ile birinci soru için korelasyon analizleri incelendiğinde; psikolojik uyum göstergeleri ile kültürel fark algısı hariç tüm diğer göç ve kültürleşme süreci değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşan ilişkilere rastlanmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına detaylı olarak bakıldığında; göçmen kadının eğitim düzeyi arttıkça psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu ($r = .26, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .26, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .18, p < .01$) ve yanı sıra olumsuz yaşantıların ($r = .15, p < .05$) artış gösterdiği bulunmuştur. Yanı sıra; göçmen kadının algıladığı sosyo-ekonomik konumu arttıkça psikolojik uyum göstergelerinden yaşam doyumu ($r = .35, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .31, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .24, p < .001$) ve psikolojik sağlamlığın ($r = .20, p < .01$) artış gösterdiği görülmektedir. Böylece ilk denence için psikolojik göstergelerden olumsuz yaşantılarla olan ilişkilere dair önerme haricinde belirtilen tüm ilişkilerin beklenen biçimde desteklendiği söylenebilir.

Tablo 4. Çalışmadaki Tüm Değişkenlere Ait Basit ve Kısmi Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Eğitim	.34***	.11	.06	-.18**	-.05	.18**	.07	.23***	-.18**	-.40***	-.23***	-.15*	.18**	.17*	.16*	.19**	.10	.24***	.26***	.26***	.15*	.18**	.11
1.SEK		.17*	.32***	-.12	.06	.19**	.22***	.23***	-.05	-.16*	-.11	-.19**	.16*	.14*	.15*	.02	.06	.10	.35***	.31***	-.13	.24***	.20**
2.Göç Kararı			.33***	-.04	.24***	.13	.15*	.08	.15*	-.02	-.03	-.05	.02	-.04	-.01	.03	.09	.02	.25***	.23***	-.10	.22***	.14*
3.Beklenti				-.00	.28***	.25***	.20**	.11	.11	-.00	.06	-.03	.01	.02	.07	-.04	.15*	.12	.32***	.29***	-.10	.27***	.22***
4.Kültür farkı					.31***	-.04	-.06	-.02	.00	-.05	.01	-.07	.02	.09	.01	-.01	.13	.01	-.07	.07	.03	.02	-.11
5.Farkın niteliği				.32***		.06	-.01	.05	.18**	-.08	.01	-.04	-.05	-.09	-.03	.01	-.05	-.09	.06	.14*	-.04	.09	.06
6.Arkadaş desteği					.07		.42***	.18**	.04	-.18**	-.06	.06	-.04	.12	.07	-.01	.12	.16*	.23***	.22***	.02	.26***	.23***
7.Komşu desteği					.01	.41***		.19**	.04	-.09	.09	.07	-.02	.07	.02	-.07	.15*	.18**	.27***	.22***	-.07	.21**	.18**
8.Aktivite desteği					.07	.14*	.17*		-.02	-.19**	-.17*	.02	-.01	.10	.01	.12	.05	.11	.23***	.26***	.03	.21**	.18**
9.Asimilasyon				.03	.18**	.06	.03	.01		.23***	.32***	.30***	-.11	-.16*	-.11	.15*	-.16*	-.07	.03	.00	-.06	-.03	.07
10.Ayrılma				.03	-.12	-.11	-.06	-.10	.19*		.29***	.21**	-.11	-.11	-.09	-.16*	-.10	-.11	-.12	-.08	-.10	-.08	-.19**
11.Bütünleşme				.05	.03	-.04	.09	-.14*	.28***	.23***		.12	-.13	-.14*	-.08	-.07	.01	-.05	-.08	-.04	-.14*	-.02	-.09
12.Marjinalleşme				-.04	-.06	.08	.08	.05	.27***	.17*	.10		-.18**	-.14*	-.15*	.14*	-.26***	-.06	-.10	-.17*	-.03	-.20**	.00
13.İletişim				-.02	-.06	-.07	-.03	-.04	-.07	-.04	-.07	-.18**		.66***	.71***	.00	.05	.05	.15*	.14*	-.14*	.02	.12
14.Yetkinlik				.06	-.09	.10	.08	.07	-.11	-.05	-.08	-.13	.64***		.69***	-.04	.14*	.14*	.23***	.14*	-.17*	.14*	.14*
15.Duygusal bağlam				-.02	-.03	.05	.00	-.03	-.08	-.02	-.04	-.14	.70***	.68***		-.11	.18**	.05	.24***	.20**	-.21**	.15*	.18**
16.Özerk benlik				-.04	.02	-.04	-.08	.08	.21**	-.10	-.03	.18**	-.03	-.08	-.15*		-.43***	-.06	-.10	-.13	.25***	-.17**	.04
17.İlişkisel benlik				.11	-.03	.09	.12	.01	-.22***	-.04	-.02	-.27***	.08	.19**	.19**	-.49***		.36***	.18**	.23***	-.04	.35***	-.03
18.ÖİB				-.03	-.10	.14*	.20**	.06	-.02	-.02	.02	-.00	.02	.12	.02	-.12	.38***		.24***	.09	.08	.31***	.04
19.Yaşam doyumu				-.11	.09	.19**	.25***	.17*	.06	-.02	-.03	-.07	.13	.22**	.21**	-.15*	.15*	.20**		.54***	-.32***	.59***	.35***
20.Olumlu yaşantı				.02	.19**	.18**	.19**	.21**	.01	.02	-.01	-.17*	.11	.13	.17*	-.19**	.19**	.06	.50***		-.45***	.44***	.33***
21.Olumsuz yaşantı				.00	-.03	.00	-.07	-.02	-.01	-.04	-.11	.00	-.17*	-.20**	-.25***	.22**	-.09	.01	-.39***	-.52***		-.20**	-.23***
22.Psikolojik iyi oluş				-.01	.11	.22***	.19**	.16*	-.03	.01	-.01	-.19**	.00	.14*	.13	-.22***	.29***	.29***	.57***	.41***	-.25***		.26***
23.Psikolojik Sağlam.				-.12	.05	.22***	.17*	.17*	.08	-.17*	-.07	.02	.09	.12	.15*	.04	-.04	.02	.35***	.33***	-.23***	.26***	

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$

Not: Basit korelasyonlar tablonun sağ-üst kısmında, eğitim düzeyi kontrol edilerek düzenlenen kısmi korelasyonlar ise sol-alt kısmında yer almaktadır. 1. SEK: Sosyo-ekonomik konum, 18. ÖİB: Özerk-ilişkisel benlik, 23. Psikolojik sağlamlık.

Kadınların göç kararıyla ilgili korelasyon sonuçları, göç etmeye istekli olmanın psikolojik uyum göstergeleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Sonuçlara göre isteyerek göç sürecine katılma arttıkça, göçmen kadınların yaşam doyumu ($r = .25, p < .001$), olumlu yaşantıları ($r = .23, p < .001$), psikolojik iyi oluşu ($r = .23, p < .001$) ve psikolojik sağlamlığının ($r = .14, p < .05$) da artış gösterme eğiliminde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ikinci denence için de büyük bir kısmının desteklendiği söylenebilir.

Göç öncesinde göçmenlerin geliştirdiği beklentilerin gerçekleşmesi ile psikolojik uyum göstergeleri arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeylerde bazı anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Sonuçlara göre, kadınların göç sonrasında beklentilerine ulaştıkça yaşam doyumu ($r = .32, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .29, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .27, p < .001$) ve psikolojik sağlamlığı ($r = .22, p < .01$) artmaktadır. Beklentiler ile olumsuz yaşantılara dair beklenen ilişki ise anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Sonuçlardan yola çıkarak göçmenlerin göçe dair geliştirdikleri beklentilerine ulaştıkça psikolojik uyum düzeylerinde de artış olduğu görülmektedir, dolayısıyla bu doğrultuda üçüncü hipotezin desteklendiği söylenebilir.

Göç değişkenlerinden kültürler arası algılanan fark ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye dair oluşturulan denence dört ve bu farkın niteliği ile psikolojik uyum arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için oluşturulan araştırma sorusu (S1) için korelasyon matriksi incelenmiştir. Kültürler arasındaki fark algısı ile psikolojik uyum göstergeleri arasında anlamlı herhangi bir ilişkiye rastlanmamasına rağmen (dördüncü denence desteklenememiştir), fark algısının olumlu olarak algılanmasına paralel olarak olumlu yaşantıların da artış gösterdiği bulgulanmıştır ($r = .14, p < .05$). Başka bir ifadeyle göçmen kadının iki kültürün farklılığına dair olumlu değerlendirmeleri arttıkça göç bağlamında deneyimlediği olumlu yaşantıları da artmaktadır.

Beşinci denencede belirtilen kültürleşme stratejileri ve psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkileri sınamak için ilgili değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiş, farklı kültürleşme stratejilerinin psikolojik uyum göstergeleriyle negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir takım ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, ayrılma stratejisi psikolojik sağlamlıkla ($r = -.19, p < .01$), bütünleşme stratejisi olumsuz yaşantılarla ($r = -.14, p < .05$), marjinalleşme stratejisi ise olumlu yaşantılar ($r = -.17, p < .05$) ve psikolojik iyi oluşla ($r = -.20, p < .01$) negatif yönde ve anlamlı ilişkiler göstermiştir. Asimilasyon stratejisi ile uyum

göstergeleri arasındaki ilişkilerden hiçbiri anlamlılık seviyesine ulaşamamıştır. Dolayısıyla göçmen kadın katılımcılar bütünleşme stratejisini tercih ettikçe olumsuz yaşantılarda, ayrılma stratejisini tercih ettikçe psikolojik sağlamlıkta, marjinalleşme stratejisini tercih ettikçe olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluşlarında düşüş eğiliminin olduğu görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında önerilen ilişkilerin hepsi anlamlılık düzeyine ulaşmamasına rağmen, ortaya çıkan ilişkilerin beklendiği yönde olduğu görülmektedir.

Göçmen kadının ev sahibi kültürde arkadaş ve komşularından sağladığı sosyal desteğin sıklığı ile sosyal aktivitelere (dernek, belediye gibi kurumların açtığı kurslar, sohbet grupları gibi toplantılar) katılım sıklığı psikolojik uyumla ilişkili olarak bulunmuştur. Arkadaşlarla paylaşım (sevinç, üzüntü gibi duygusal paylaşımlar) sıklığı arttıkça göçmen kadınlarda yaşam doyumu ($r = .23, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .22, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .26, p < .001$) ve psikolojik sağlamlık ($r = .23, p < .01$) da artış göstermektedir. İhtiyaç olduğu zaman komşulardan sağlanan desteğin sıklığının artması da yaşam doyumu ($r = .27, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .22, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .21, p < .01$) ve psikolojik sağlamlık puanlarının ($r = .18, p < .01$) artışı ile paraleldir. Göçmen kadınlarda kurs, sohbet, dernek programları gibi sosyal aktivitelere katılım sıklığındaki artış da yaşam doyumu ($r = .23, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .26, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = .21, p < .01$) ve psikolojik sağlamlık ($r = .18, p < .01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Dolayısıyla sevinç ya da üzüntü gibi duygusal durumlarını arkadaşlarıyla paylaşmak, zor durumda kaldığında ya da ihtiyacı olduğunda komşulardan yardım almak ve çevresindeki sosyal aktivite ve etkinliklere katılım sağlamak göçmen kadınların psikolojik uyumundaki artışla doğru orantılıdır. Söz konusu sosyal destek değişkenlerinin olumsuz yaşantılarla herhangi bir ilişkisi bulunmadığından altıncı denencede beklenen ilişkilerin tamamı desteklenmese de büyük bir kısmının desteklendiği görülmektedir.

Göç ve kültürleşme değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine yönelik oluşturulan yedi ve sekizinci denenceler; göçmen kadının sosyo-ekonomik konumunu algılayışı, göç kararı (göç etmeye yönelik isteği), göçe dair beklentilerinin gerçekleşme durumu, iki kültür arasındaki algılanan fark ve farkın niteliğinden oluşan göç değişkenleri ile göç sonrasında kültürleşme süreci sırasında ortaya çıkan kültürleşme stratejileri ve sosyal destek kaynaklarından yararlanma arasında bazı ilişkiler olduğu varsayımlarını

içermektedir. Bu doğrultuda korelasyon analizleri incelendiğinde söz konusu her iki denencenin de kısmi olarak desteklendiği görülmektedir.

Yedinci denencede ele alınan göçe dair değişkenlerle kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, göçmen kadının algıladığı sosyo-ekonomik konumunun ayrılma ($r = -.16, p < .05$) ve marjinalleşme stratejisiyle ($r = -.19, p < .01$) negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği bulgulanmıştır. Başka bir ifadeyle algılanan sosyo-ekonomik konum arttıkça ayrılma ve marjinalleşme stratejilerini tercih etme olasılığı azalmaktadır. Göç kararı ile kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkilere gelindiğinde ise, göç sürecine isteyerek katılımın asimilasyon stratejisini tercih etme ile pozitif yönde ilişkisi olduğu görülmektedir ($r = .15, p < .05$). Göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi ve kültürler arasında algılanan fark açısından kültürleşme stratejileri ile anlamlı ilişkilere rastlanmamış olmasına karşın, iki kültür arasındaki farkın olumlu algılanması ile asimilasyon stratejisi pozitif yönde ve anlamlı ilişkili bulunmuştur ($r = .18, p < .01$). Dolayısıyla iki kültür arasında farkın olumlu olarak algılanması asimilasyon stratejisini tercih etme olasılığını arttırmaktadır. Göçe dair beklentiler ve karar gibi göç öncesi sürece ait değişkenler de dâhil olmak üzere hiçbir göç değişkeni ile bütünleşme stratejisi arasında istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşan her hangi bir sonuca rastlanmamıştır.

Göç değişkenlerinin sosyal destek ile olan ilişkileri incelendiğinde arkadaşlardan sağlanan sosyal destek ile algılanan sosyo-ekonomik konumun ($r = .19, p < .01$) ve göçe dair beklentilerin gerçekleşme düzeyinin ($r = .25, p < .001$) pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Komşulardan sağlanan sosyal destek sıklığı ile algılanan sosyo-ekonomik konumun ($r = .22, p < .001$), göç etmeye istekli olma ($r = .15, p < .05$) ve göçe dair beklentilerin gerçekleşme düzeyinin ($r = .20, p < .01$) de pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği bulgulanmıştır. Sosyal aktivite ve etkinliklerden sağlanan sosyal destek ile sadece algılanan sosyo-ekonomik konum arasındaki ilişki anlamlılık düzeyine ulaşmıştır ($r = .23, p < .001$). Algılanan sosyo-ekonomik konum arttıkça kurs ya da sohbet gibi sosyal aktivite ve etkinliklere katılımın da artma eğilimi gösterdiği görülmektedir.

4.2.2. Benlik Kurguları ve Ailenin Psikolojik İşlevselliği ile İlgili Değişkenlere Dair Korelasyon Analizleri

Bu bölümde benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliğinin göçmen kadında psikolojik uyum göstergeleri ve kültürleşme stratejileriyle olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ailenin psikolojik işlevselliği ile benlik kurgularına dair oluşturulan denence ve sorular sınanmıştır.

İlk olarak benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye yönelik olan dokuzuncu ve onuncu denencelerde beklenen ilişkileri sınamak için ilgili korelasyon matrisi incelenmiş, düşük ve orta düzeyde bazı ilişkiler ortaya çıktığı görülmüştür. Ortaya çıkan ilişkilerin beklenen yönde olması denencelerin desteklendiğine işaret etmektedir. İlişkilere detaylı olarak bakıldığında, bireylerde özerk benlik kurgusunun temsili arttıkça deneyimlenen olumsuz yaşantılarda artma ($r = .25, p < .001$), psikolojik iyi oluşta ($r = -.17, p < .01$) ise azalma eğilimi olduğu görülmektedir. İlişkisel benlik kurgusu ile olan ilişkiler değerlendirildiğinde ise, yaşam doyumu ($r = .18, p < .01$), olumlu yaşantılar ($r = .23, p < .001$) ve psikolojik iyi oluşla ($r = .35, p < .001$) pozitif yönde anlamlı ilişkilere rastlanmaktadır. Özerk-ilişkisel benlik kurgusu ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkilere ise, özerk-ilişkisel benlik kurgusundaki artışa yaşam doyumu ($r = .24, p < .001$) ve psikolojik iyi oluştaki ($r = .31, p < .001$) artışın eşlik ettiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arttıkça yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş da artmaktadır. Bulgulara göre özerk benlik kurgusu psikolojik uyum açısından bir risk faktörü olarak belirirken, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu psikolojik uyumu kolaylaştırma potansiyeli taşımaktadır.

Denence on bir ve on iki ile araştırmanın ikinci sorusu; benlik kurguları ile kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkileri sınamaya yönelik içeriğe sahiptir. Bu doğrultuda ortaya çıkan ilişkiler değerlendirilmiş ve korelasyon analizi sonuçları özerk ve ilişkisel benlik kurgusu ile kültürleşme stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Özerk benlik kurgusu ile asimilasyon ($r = .15, p < .05$) ve marjinalleşme stratejisi ($r = .14, p < .05$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenirken, ayrılma stratejisi ($r = -.16, p < .05$) ise negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. İlişkisel benlik kurgusu ile asimilasyon ($r = -.16, p < .05$) ve marjinalleşme stratejileri ($r = -.26, p < .001$) negatif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Bütünleşme stratejisi ile

Özerk-ilişkisel benlik kurgusunun diğer alt boyutlar ile arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla özerk benlik kurgusu arttıkça asimilasyon ve marjinalleşme stratejisini tercih etme olasılığı artarken, ayrılma stratejisini tercih etme olasılığı düşmektedir. Tam tersi şekilde ilişkisel benlik kurgusu arttıkça asimilasyon ve marjinalleşme stratejilerini tercih etme olasılığı ise düşmektedir.

Aile işlevselliği ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiler incelenerek on üçüncü denencelerde öne sürülen beklentiler değerlendirilmiş, iletişim boyutunun psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkla olan ilişkileri haricinde diğer bütün alt boyutlardaki ilişkiler istatistiksel açıdan anlamlılık düzeyine ulaşarak beklentileri desteklemiştir. Ailenin psikolojik işlevsel özelliklerinden iletişimin artması yaşam doyumunun ($r = .15, p < .05$) ve olumlu yaşantıların ($r = .14, p < .05$) artma, olumsuz yaşantıların ($r = .14, p < .05$) ise azalmasıyla paraleldir. Başka bir ifadeyle ailenin birbiri ile iletişiminin kalitesinin artması göçmen kadınının yaşam doyumunu ve deneyimlediği olumlu yaşantıları arttırmakta, olumsuz yaşantıları ise düşürmektedir. Yetkinlik boyutu ve psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, ailenin yetkinliği arttıkça yaşam doyumunu ($r = .23, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .14, p < .05$), psikolojik iyi oluş ($r = .14, p < .05$) ve psikolojik sağlamlıkta ($r = .14, p < .05$) artma, olumsuz yaşantılarda ise azalma ($r = .17, p < .05$) eğilimi olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde duygusal bağlam alt boyutundan alınan puanlardaki artışla da yaşam doyumunu ($r = .24, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = .20, p < .01$), psikolojik iyi oluş ($r = .15, p < .05$) ve psikolojik sağlamlık ($r = .18, p < .01$) pozitif, olumsuz yaşantılar ($r = .21, p < .01$) ise negatif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir.

Ailenin psikolojik işlevselliği ile kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkilerin ortaya çıkması için oluşturulan üçüncü araştırma sorusuna dair korelasyon matrisi incelendiğinde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Asimilasyon ($r = -.16, p < .0$) ve bütünleşme stratejileri ($r = -.14, p < .05$) ailenin psikolojik işlevselliğinin yetkinlik alt boyutu ile negatif yönde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Marjinalleşme stratejisi ise iletişim ($r = -.18, p < .01$), yetkinlik ($r = -.14, p < .05$) ve duygusal bağlam ($r = -.15, p < .05$) alt boyutlarının her biriyle negatif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Dolayısıyla kültürleşme stratejilerinden asimilasyon, bütünleşme ve marjinalleşme stratejilerinin tercihi arttıkça ailenin yetkinliği düşmektedir. Buna ek olarak marjinalleşme stratejisini

tercih etme olasılığı arttıkça, ailenin iletişim kalitesinde ve duygusal bağlamında da düşüş olasılığı artmaktadır.

4.2.3. Psikolojik Uyum Göstergelerinin Kendi Aralarındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizleri

Denence on dörtte belirtildiği üzere psikolojik uyum göstergelerinin birbiriyle ilişki içinde olması beklenmektedir. Yapılan korelasyon analizi sonuçları bu savı desteklemektedir. Sonuçlar incelendiğinde olumsuz yaşantılar; yaşam doyumu ($r = -.32, p < .001$), olumlu yaşantılar ($r = -.45, p < .001$), psikolojik iyi oluş ($r = -.20, p < .01$) ve psikolojik sağlamlıkla ($r = -.23, p < .001$) negatif yönde anlamlı derecede ilişkilidir. Olumlu yaşantılar ise yaşam doyumu ($r = .18, p < .01$), psikolojik iyi oluş ($r = .44, p < .001$) ve psikolojik sağlamlıkla ($r = .33, p < .001$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Yaşam doyumunun diğer göstergelerle olan ilişkileri, yaşam doyumu arttıkça psikolojik iyi oluş ($r = .18, p < .01$) ve psikolojik sağlamlığın ($r = .18, p < .01$) da artma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Son olarak psikolojik iyi oluş arttıkça psikolojik sağlamlığın da artış gösterdiği görülmektedir ($r = .26, p < .001$).

4.2.4. Araştırmanın Değişkenleri ile Eğitim Düzeyi Arasındaki Basit ve Eğitim Düzeyinin Kontrol Edildiği Kısmi Korelasyon Analizleri

Kadınlarda psikolojik uyum göstergelerini yordayan değişkenlerle ilgili bir sonraki aşamada yer alacak analizlerde istatistiksel olarak etkisinin kontrol edilecek öncülü olarak kadının eğitim düzeyi belirlenmiştir. Bu bölümde kadının eğitim düzeyinin araştırmada ele alınan diğer değişkenlerle olan ilişkilerine yönelik korelasyon analizleri ile etkisinin kontrol edildiği kısmi korelasyon analizlerine dair sonuçlara yer verilmektedir. Göç bağlamında göçmen kadınla yapılan çalışmalarda kadının demografik özelliklerinden eğitim düzeyinin psikolojik uyumla ilişkili olduğu sıklıkla ve tutarlı biçimde ortaya konan önemli bulgulardandır (Berry ve ark., 1987: 504; Hovey ve Magana, 2000: 129). Aynı biçimde daha fazla yıl formal eğitim almış olan göçmenlerin hayatlarından memnuniyetinin yüksek olduğu ve eğitim düzeyleri arttıkça psikolojik uyumlarının da arttığı görülmektedir (Lang ve ark, 1982: 445). Kültürleşme stratejileriyle olan ilişkilerde ise; eğitim düzeyi düştükçe marjinalleşme ve ayrılma stratejisinin tercih edilme olasılığının arttığı, bütünleşme stratejisinin tercih edilme olasılığının ise azaldığı

görülmektedir (Pham ve Harris, 2001: 288-292). Bunun yanı sıra aynı çalışmada düşük eğitim düzeyinin marjinalleşme stratejisini arttırarak göçmenlerin benlik saygısını düşürdüğü bulgusuna da ulaşılmıştır. Aile işlevselliği ile ilgili sonuçlar da yüksek eğitim düzeyinin hem göç öncesi hem de göç sonrası aile uyumuyla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Dillon ve De La Rose, 2013: 487). Bu noktalardan hareketle göçmen kadının göçe ve kültürleşmeye dair algı ve tutumlarında ve yanı sıra aile işlevselliğinin oluşmasında ve psikolojik uyumuna dair sonuçlar üzerinde eğitim düzeyinin karıştırıcı bir etki yapma ihtimali yüksektir. Bu nedenle araştırmanın değişkenleri ile göçmen kadının eğitim düzeyi arasındaki ilişkilere dair korelasyon tablosu incelenmiş, göçmen kadının eğitim düzeyi ile göç ve kültürleşme ile ilgili değişkenlerden olan algılanan sosyo-ekonomik konum ($r = .34, p < .001$), arkadaş desteği ($r = .18, p < .01$) ve diğer sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal desteğin sıklığı ($r = .23, p < .001$) arasında pozitif, kültürleşme stratejilerinden asimilasyon ($r = -.18, p < .01$), ayrılma ($r = -.40, p < .001$), bütünleşme ($r = -.23, p < .001$) ve marjinalleşme ($r = -.15, p < .05$) stratejilerinin hepsiyle ise negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği bulgulanmıştır. Bu durum kadının eğitim düzeyi arttıkça sosyo-ekonomik konumunu daha yüksek algıladığını, arkadaş ve sosyal aktivitelerden daha sık destek sağladığını göstermektedir. Ayrıca kadının eğitim düzeyindeki artış bütün kültürleşme stratejilerinin tercih edilme olasılığını da düşürmektedir.

Göçmen kadının eğitim düzeyi ile ailenin psikolojik işlevselliği (iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam) arasındaki ilişkiler incelendiğinde, anlamlı ilişkilere rastlanmaktadır. Eğitim düzeyi ile iletişim ($r = .18, p < .01$), yetkinlik ($r = .17, p < .05$) ve duygusal bağlam ($r = .16, p < .05$) boyutları arasındaki ilişkilerin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle kadının eğitim düzeyindeki artış ailenin psikolojik işlevselliğindeki artışı da beraberinde getirmektedir.

Göçmen kadının eğitim düzeyinin benlik kurgularıyla ilişkilerine gelindiğinde, özerk ($r = .19, p < .01$) ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu ($r = .24, p < .001$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler ortaya çıkarken, ilişkisel benlik kurgusunda istatistiksel olarak anlamlı bir değişime rastlanmamaktadır. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunda da artış gözlenmektedir.

Eğitim düzeyinin psikolojik uyum göstergeleriyle olan ilişkilerinde ise psikolojik sağlamlık haricindeki diğer bütün göstergelerle (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar,

olumsuz yaşantılar ve psikolojik iyi oluş) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır (sırasıyla $r = .26, p < .001$; $r = .26, p < .001$; $r = .15, p < .05$; $r = .18, p < .01$). Bu durum kadının eğitim düzeyindeki yükselmeye paralel olarak hem olumlu (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluş) hem de olumsuz (olumsuz yaşantılar) psikolojik uyum algısında artış olduğunu göstermektedir.

Göçmen kadının eğitim düzeyinin çalışmanın değişkenleri ile olan ilişkileri yukarıda verilmiş, çıkan anlamlı ilişkiler doğrultusunda söz konusu demografik özelliğin diğer değişkenler üzerindeki muhtemel karıştırıcı etkisinden dolayı eğitim düzeyi kontrol edilerek değişkenler arasındaki ilişkiler tekrar incelenmiştir. Göçmen kadının eğitim düzeyinin kontrol edildiği durumdaki kısmi korelasyon sonuçları ile basit korelasyon sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, basit korelasyon analizinde anlamlılık düzeyine ulaşan bazı ilişkilerin eğitim düzeyinin kontrol edildiği kısmi korelasyon analizinde anlamlılıklarını yitirdiği görülmüştür. Kısmi korelasyon analizinde anlamlılığını yitiren ilişkiler şu şekildedir; 1) algılanan sosyo-ekonomik konum ile arkadaştan sağlanan sosyal destek, ayrılma stratejisi, ailenin psikolojik işlevleri (iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam) arasındaki ilişkiler, 2) göç kararı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki, 3) arkadaştan sağlanan sosyal destek sıklığı ile ilişkisel benlik kurgusu arasındaki ilişki, 4) sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal destek sıklığı ile ayrılma ve bütünleşme stratejileri arasındaki ilişkiler, 5) ailenin yetkinliği ile asimilasyon, bütünleşme, marjinalleşme stratejileri, 6) ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler, 7) ailenin duygusal bağlamı ile ayrılma ve marjinalleşme stratejisi, psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler, 8) bütünleşme stratejisiyle olumsuz yaşantılar arasındaki ilişki ve 8) özerk benlik kurgusu ile yaşam doyumu ve olumlu yaşantılar arasındaki ilişkiler. Nadir de olsa basit korelasyon analizinde anlamlı olmayan bazı ilişkilerin kısmi korelasyonlarda istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaştığı da bulgular arasındadır. Basit korelasyon analizinde anlamlı olmayan algılanan sosyo-ekonomik konum ile olumsuz yaşantılar, duygusal bağlam ile özerk benlik kurgusu arasındaki ilişkiler kısmi korelasyon analizinde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler ortaya koymuştur (sırasıyla; $r = -.19, p < .01$; $r = -.15, p < .05$). Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkileri Tablo 4'te ayrıntılı olarak incelemek mümkündür.

Genel olarak değerlendirildiğinde basit korelasyon analizlerinde ortaya çıkan ilişkilerin güçleri kısmi korelasyonlarda korunmakla birlikte, korelasyon katsayılarında

değişimler mevcuttur. Eğitim düzeyinin kontrol edildiği kısmi korelasyonlarda basit korelasyonlarda istatistiksel olarak anlamlı olan bazı ilişkilerin anlamlılığını yitirdiği, anlamsız bazı ilişkilerin ise anlamlılık düzeyine ulaştığı bulgular arasındadır. Dolayısıyla bütün bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde değişkenler, özeldede sonuç değişkenler olan kadının uyum göstergeleri ile diğer değişkenler, arasındaki ilişkilerde eğitim düzeyinin önemli bir belirleyici olabileceği ve regresyon analizi için karıştırıcı etki yapma ihtimalinin yüksekliği açık olarak görülmektedir. Bu sebeple ileriki regresyonlar için eğitim düzeyi kontrol değişkeni olarak analize dâhil edilecektir.

4.3. PSİKOLOJİK UYUM GÖSTERGELERİNE DAİR REGRESYON ANALİZLERİ

Bu bölüm araştırmanın dördüncü sorusu kapsamında, psikolojik uyum göstergelerinden olan yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı yordayan değişkenlerin saptanması amacıyla yapılan öncül Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizlerine dair bulguları içermektedir. İç göç ve aile bağlamında değerlendirilen değişkenlerin her bir uyum göstergesi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla yapılan regresyon analizinin ilk basamağında değişkenler ile ilişkisi olan kadının eğitim düzeyi yer almaktadır. İkinci basamakta göç ve kültürleşme değişkenleri, üçüncü basamakta ise ailenin psikolojik işlevselliği ve benlik kurgularıyla ilgili değişkenler analize dâhil edilmiştir. Göç ve kültürleşme değişkenlerinden hiçbir uyum göstergesiyle anlamlı ilişki göstermeyen kültürel arasında algılanan fark ve asimilasyon stratejisi regresyon analizine dâhil edilmemiştir. Yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığa dair analiz sonuçlarının hepsi Tablo 5’de verilmiştir.

Psikolojik uyum göstergelerinden ilk olarak yaşam doyumunu etkileyen değişkenleri saptamak amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları ilk basamakta kontrol değişkeni olarak regresyon analizine dâhil edilen eğitim düzeyinin yaşam doyumu üzerinde pozitif yönde ve anlamlı etkisi olduğunu gösterirken ($\beta = .26, p < .001$), ikinci basamakta göç ve kültürleşmeyle ilgili değişkenlerin analize eklenmesiyle eğitim düzeyinin yaşam doyumu üzerindeki etkisi anlamlılığını yitirmiştir. İkinci aşamada analize dâhil edilen göç ve kültürleşme değişkenlerinden algılanan

Tablo 5. Psikolojik Uyum Göstergelerinin Araştırmanın Değişkenleri Tarafından Yordandığı Regresyon Analizleri Sonuçları

Değişkenler	Yaşam Doyumu			Olumlu Yaşantılar			Olumsuz Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş			Psikolojik Sağlamlık		
	B1	B2	B3	B1	B2	B3	B1	B2	B3	B1	B2	B3	B1	B2	B3
Eğitim	.26***	.13	.10	.26***	.17*	.18*	.15*	.17*	.15	.18**	.07	.04	.11	-.05	-.06
SEK.		.16*	.16*		.11	.11		-.20*	-.17*		.05	.08		.09	.07
Göç kararı		.12	.15*		.09	.09		-.08	-.11		.11	.13		.06	.07
Beklenti		.17*	.15*		.13	.11		-.02	-.02		.14	.08		.14	.14
Kültür F.		-.03	-.01		.08	.09		-.00	-.01		.00	.04		-.02	-.03
Arkadaş		.05	.02		.08	.07		.04	.06		.15*	.11		.11	.11
Komşu		.14*	.11		.09	.08		-.03	-.02		.08	.03		.05	.07
Aktivite		.10	.10		.16*	.17**		.02	-.00		.13	.12		.08	.09
Ayrılma		.01	-.00		.09	.08		-.02	.01		.06	.05		-.15*	-.16*
Bütünleşme		-.03	-.01		.03	.03		-.11	-.13		.03	.02		-.05	-.04
Marjinalleşme		-.05	-.01		-.14*	-.09		-.03	-.09		-.20**	-.13*		.04	.03
İletişim			-.07			.04			.00			-.16			-.01
Yetkinlik			.09			-.03			-.11			.04			-.01
Duygusal B.			.16			.11			-.15			.14			.19
Özerk B.			-.11			-.10			.24***			-.08			-.02
İlişkisel B.			-.03			.10			.07			.14			-.13
ÖİB.			.13			-.05			.06			.18**			.00
<i>F Değeri:</i>	15.21***	6.21***	5.21***	16.07***	5.95***	4.63***	4.71*	1.72	2.74***	6.90**	4.81***	5.12***	2.48	2.90***	2.41**
<i>R² toplam:</i>	.07***	.25***	.31*	.07***	.24***	.29	.02*	.08	.19***	.03**	.21***	.31***	.01	.14**	.17
<i>R² farkı:</i>		.18	.6		.17	.05		.06	.11		.18	.10		.13	.03

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$

Not: SEK: Sosyo-ekonomik konum, ÖİB: Özerk-ilişkisel benlik

sosyo-ekonomik konumun ($\beta = .16, p < .05$), göçe dair beklentilerin gerçekleşmesinin ($\beta = .17, p < .05$) ve komşulardan sağlanan sosyal destek sıklığının ($\beta = .14, p < .05$) varyansa pozitif yönde ve anlamlı düzeylerde katkı sağladığı görülmektedir. Son basamakta ailenin psikolojik işlevi ve kadının benlik kurguları analize eklendiğinde; ikinci basamakta yordayıcı etkisi anlamlı olan komşudan algılanan sosyal desteğin anlamlılığını sürdürmediği, sosyo-ekonomik konum ve göçe dair beklentilerin gerçekleşmesinin ise anlamlı etkisini koruduğu görülmüştür (sırasıyla $\beta = .16, p < .05$; $\beta = .15, p < .05$). Eşitliğin son basamağında göç kararının yaşam doyumu üzerindeki yordayıcı etkisi de anlamlılık düzeyine ulaşmıştır ($\beta = .15, p < .05$). Tüm değişkenler birlikte değerlendirildiğinde yaşam doyumunu % 31 oranında açıkladıkları görülmektedir. Fakat analize dahi edilen değişkenler arasında sadece göç değişkenleri başlığı altında değerlendirilen; algılanan sosyo-ekonomik konum, göç kararı, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi değişkenlerinin açıklayıcı gücünün istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaştığı görülmektedir.

Regresyon analizi uyumun bir diğer göstergesi olan olumlu yaşantılar için tekrar edildiğinde, ilk basamakta yine kadının eğitim düzeyinin olumlu yaşantıları pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .26, p < .001$). Göçmen kadının eğitim düzeyinin olumlu yaşantıları üzerindeki etkisi ikinci ve üçüncü basamakta da anlamlı pozitif katkısını sürdürmektedir (sırasıyla $\beta = .17, p < .05$; $\beta = .18, p < .05$). İkinci basamakta analize dâhil edilen sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal destek sıklığının da varyansı açıklayıcı katkısı anlamlı ($\beta = .16, p < .05$) ve anlamlılığını son basamakta da korumaktadır ($\beta = .17, p < .01$). Fakat ikinci basamakta olumlu yaşantıları negatif yönde yordayan ve anlamlılık düzeyine ulaşan marjinalleşme stratejisi ($\beta = -.14, p < .05$) var olan anlamlılığını son basamakta yitirmiştir.

Olumsuz yaşantıları açıklaması muhtemel değişkenleri anlamak için düzenlenen regresyon analizinde, kadının eğitim düzeyinin birinci ve ikinci basamakta olumsuz yaşantıları pozitif yönde ve anlamlı biçimde yordadığı görülürken (sırasıyla $\beta = .15, \beta = .17, p < .05$), son aşamada ailenin psikolojik işlevselliği ve benlik kurgularıyla ilgili değişkenler analize dâhil edildiğinde anlamlı etkisini sürdürmemiştir. Algılanan sosyo-ekonomik konumun analize dâhil olduğu ikinci ($\beta = -.20, p < .05$) ve üçüncü basamakta ($\beta = -.17, p < .05$) olumsuz yaşantıları negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı

görülmektedir. Son aşamada analize dâhil edilen özerk benlik kurgusu ise varyansa pozitif yönde ve anlamlı olarak katkı sağlamaktadır ($\beta = .24, p < .001$).

Kadının uyum göstergelerinden psikolojik iyi oluşa etki eden değişkenleri saptamak amacıyla yapılan regresyon analizinin ilk basamağında, eğitim düzeyi ilgili sonuç değişkenini pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamakla beraber ($\beta = .18, p < .01$), bu değişkenin anlamlılık düzeyini ikinci ve üçüncü basamakta yitirdiği de görülmektedir. İkinci basamakta analize dahil edilen değişkenlerden sadece marjinalleşme stratejisinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi anlamlı olup ($\beta = -.20, p < .01$), son basamakta da yordama gücü düşmesine rağmen anlamlılığını devam ettirmektedir ($\beta = -.13, p < .05$). Marjinalleşme stratejisiyle psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin yönü negatiftir.

Son basamakta psikolojik iyi oluşa etkisi olabilecek ailenin psikolojik işlevselliği ve benlik kurgularıyla ilgili analize dâhil edilen değişkenlerden ise sadece özerk-ilişkisel benliğin yordama gücünün anlamlılık düzeyine ulaşabildiği ve katkısının pozitif yönde olduğu görülmektedir ($\beta = .18, p < .01$).

Uyumun son göstergesi olarak ele alınan psikolojik sağlamlık için yapılan analiz sonuçları incelendiğinde; sadece ikinci basamakta analize dâhil edilen ayrılma stratejisinin yordayıcı olduğu ve üçüncü basamakta da negatif yönde anlamlı katkısını sürdürdüğü görülmektedir (sırasıyla $\beta = -.15, \beta = -.16, p < .05$).

4.4. ARACI DEĞİŞKENLER İLE İLGİLİ ANALİZLER

Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini değiştiren bir ya da daha fazla değişken aracı değişken olarak adlandırılmaktadır (Hayes, 2009: 408). Başka bir ifadeyle aracılık, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkisinin bir başka değişken aracılığıyla sağlanmasıdır (Preacher ve Hayes, 2008: 880). Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki dolaylı (aracı değişken vasıtasıyla) etkisine de aracı etki denmektedir (Hayes, 2009: 409). Bu bölümde göçmen kadının psikolojik uyumuna katkı sağlayan dolaylı etkileri saptamak hedeflenmektedir. Bu amaçla yapılan analizlerde olası aracı değişkenler üç başlık altında incelenecektir. İlk olarak göç ve kültürleşme süreciyle ilgili değişkenlerle psikolojik uyum göstergesine yönelik aracı etkiler ele alınmaktadır. İkinci kısım kültürleşme stratejileri ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki aracı etkilere yöneliktir. Son kısımda ise benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki olası aracı etkilere yönelik beklentiler ele alınmıştır.

Aracı değişkenin varlığından söz edebilmek için dört kriterin sağlanması gerekmektedir (Preacher ve Hayes,2008: 880). Aracı değişken için yapılan regresyonların ilkinde bağımsız değişken bağımlı değişkeni yordamalıdır (1.adım). Sonrasında bağımsız değişken aracı değişkeni yordamalıdır (2. adım). Bağımsız değişkenle bağımlı değişkenin eş zamanlı olarak regresyon analizine tabi tutulduğunda aracı değişken/değişkenler bağımlı değişkeni yordamalı (3. adım), ve son olarak da bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında ilk adımda ortaya çıkan ilişki anlamlılığını yitirmeli ya da anlamlılık düzeyi düşmelidir. Son kriter için bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki anlamlı ilişki ortadan kalkarsa “tam aracı”, daha önceki anlamlılık düzeyi düştüğünde ise “kısmi aracı” etkisinden bahsedilmektedir.

Aracı değişkenlere yönelik oluşturulan denenceler ilk olarak korelasyon analiziyle değerlendirilmiş, denence kapsamında birbiriyle ilişkili olan değişkenler aracı analizlere dahil edilmiştir. Söz konusu değişkenlerle ilgili aracı etkiler Basit Aracı Model (Simple Mediation Model) ya da Çoklu Aracı Model (Multiple Mediation Model) ile Bootstrap yöntemi kullanılarak test edilmiştir (Hayes, 2013: 85-162). Basit aracı model bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında tek aracı değişkenin, çoklu aracı model ise birden fazla aracı değişkenin varlığında kullanılmaktadır (Hayes, 2013: 86-125). Bu yöntemler ile aracı etkinin varlığına en tipik güven aralığında sıfır değerinin bulunup bulunmamasına göre karar verilir. Başka bir ifadeyle güven aralığının alt ve üst değerlerinin aynı anda sıfırdan büyük ya da küçük olması aracı etkinin varlığına işaret etmektedir (Hayes, 2013: 102). Aracı değişkenlerin analizlerini yapabilmek için Andrew Hayes'in geliştirdiği PROCESS (www.afhayes.com, Erişim Tarihi: 05.06.2017) isimli program kullanılmıştır. Program SPSS paket programına eklenti olarak çalışmaktadır.

4.4.1. Göç ve Kültürleşme Sürecine Dair Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler

Denence on beş ve on altıda belirtildiği üzere; göç ile ilgili temel değişkenlerden her biri bağımsız değişken, psikolojik uyum göstergelerinin her biri sonuç değişkeni, kültürleşme sırasında ortaya çıkan kültürleşme stratejileri (D15) ve sosyal destek kaynaklarından yararlanma sıklığı (D16) ise aracı değişkenler olarak belirlenmiştir. İlk olarak kültürleşme stratejilerinin aracı rolünü incelemek maksadıyla göç değişkenleri ve psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiler korelasyon tablosundan incelenmiş

(Bkz., Tablo 4). Buna göre; algılanan sosyo-ekonomik konum (bağımsız değişken adayı), marjinalleşme stratejisi (aracı değişken adayı), olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluşun (bağımlı değişken) birbiriyle anlamlı ilişkiler içinde olduğu görülmüştür. Yanı sıra; algılanan sosyo-ekonomik konum (bağımsız değişken adayı), ayrılma stratejisi (aracı değişken adayı) ve psikolojik sağlamlık (bağımlı değişken) değişkenlerinin de kendi aralarında anlamlı ilişkiler sergiledikleri belirlenmiştir. Aracı ilişkiler için birbiriyle korelasyonel düzeyde ilişkili olan bu değişkenler ile Hayes'in geliştirdiği program üzerinden Basit Aracı Model kullanılarak bir dizi regresyon analizi ile test edilmiştir. Sınanan bir grup aracı modelde sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisinin, sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye ise ayrılma stratejisinin anlamlılık düzeyine ulaşan aracı etkileri saptanmış ve analiz sonuçları sonraki paragraflarda detaylı olarak aktarılmıştır. Göç değişkenleri ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkide kültürleşme stratejilerinin aracı etkisinin sınındığı tüm analizlerin sonuçları tablo 6'da verilmiştir.

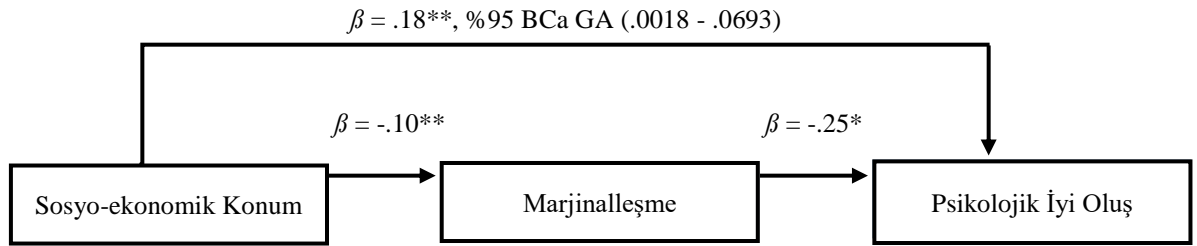
Tablo 6. Algılanan Sosyo-ekonomik Konum ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Kültürleşme Stratejilerinin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

	Marjinalleşme			Olumlu Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
SED	-.101	.036	.005	.160	.036	.000	.175	.056	.002
Marjinalleşme				-.117	.068	.086	-.252	.105	.017
Sabit	2.569	.129	.000	3.309	.216	.000	5.106	.335	.000
	$R^2 = .036$			$R^2 = .111$			$R^2 = .083$		
	F(1, 213)= 8.030, p < .01			F(2, 212)= 13.291, p < .001			F(2, 212)= 9.550, p < .001		
	Ayrılma			Psikolojik Sağlamlık					
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p			
SED	-.082	.033	.015	.084	.032	.008			
Ayrılma				-.155	.064	.017			
Sabit	3.136	.120	.000	3.257	.234	.000			
	$R^2 = .027$			$R^2 = .067$					
	F(1, 213)= 5.984, p < .05			F(2, 212)= 7.641, p < .001					

Algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide marjinalleşme stratejisinin aracı rolünün tespiti için yürütülen analizlerin ilk adımında bağımsız değişken olan algılanan sosyo-ekonomik konumun bağımlı değişken olan psikolojik iyi oluşu anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .20$, $t = 3.61$, $p < .001$). İkinci adımda algılanan sosyo-ekonomik konumun aracı değişken olan marjinalleşme

stratejisi üzerindeki yordayıcı etkisi de anlamlıdır ($\beta = -.10, t = -2.83, p < .01$). Analizin üçüncü ve dördüncü adımları için algılanan sosyo-ekonomik konum ve marjinalleşme stratejisinin eş zamanda analize sokulduğu regresyon analizi sonuçlarında ise, aracı değişkenin (marjinalleşme stratejisi) psikolojik iyi oluşu yordadığı ($\beta = -.25, t = -2.40, p < .05$) (3. adım) ve bağımsız değişkenin (sosyo-ekonomik konum) psikolojik iyi oluş üzerindeki yordayıcı etkisinin de anlamlı olduğu gözlenmektedir ($\beta = .18, t = 3.13, p < .01$) (4. adım). Son aşamada algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik uyum üzerindeki anlamlılık düzeyinin düşmesi nedeniyle; algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluş arasında marjinalleşme stratejisinin kısmi aracı olduğu söylenebilmektedir (Bkz., Şekil 4). Aracı etkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla bootstrap güven aralığı değerleri incelendiğinde ise sıfır değerinin değer aralığında yer almadığı tespit edilmiştir (.0018 - .0693).

Şekil 4. Sosyo-ekonomik Konum İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Marjinalleşme Stratejisinin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

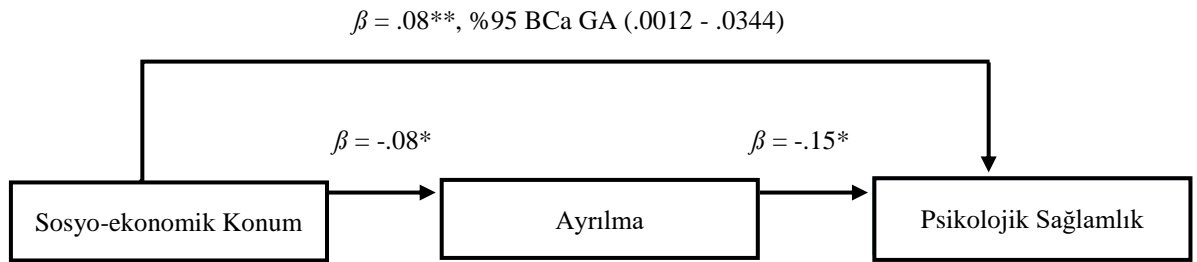
Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

Göçmen kadının algıladığı sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlamlığı arasında ayrılma stratejisinin aracılık ettiği modelin analizlerinde, ilk adımında bağımsız değişken olan algılanan sosyo-ekonomik konumun bağımlı değişken olan psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .10, t = 3.05, p < .01$). İkinci adımda ise algılanan sosyo-ekonomik konum aracı değişken olan ayrılma stratejisini yordamaktadır ($\beta = -.08, t = -2.45, p < .05$). Üçüncü adımda aracı değişken olan ayrılma stratejisinin psikolojik sağlamlık üzerindeki yordayıcı etkisinin de anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta = -.15, t = -2.40, p < .05$). Son aşamadaki algılanan sosyo-ekonomik konum ve ayrılma stratejisinin eş zamanda analize sokulduğu regresyon analizi sonucunda, algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik sağlamlık üzerindeki

yordayıcı etkisini korunduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($\beta = .08$, $t = 2.64$, $p < .01$). Dolayısıyla algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlık arasında ayrılma stratejisinin kısmi aracı olduğu söylenebilmektedir (Bkz., Şekil 5). Güven aralığı incelendiğinde, aralıkta sıfır değerinin olmadığından dolayı aracı etkinin anlamlı olduğu doğrulanmıştır (.0012 - .0344).

Göç değişkenleri ile psikolojik uyum göstergelerinin arasındaki ilişkide kültürleşme stratejilerinin etkisinin sınındığı aracı analiz sonuçlarına göre Denence 15 kısmen desteklenmiş; algılanan sosyo-ekonomik konumun kadının psikolojik iyi oluşu üzerindeki dolaylı etkisi marjinalleşme stratejisi üzerinden, psikolojik sağlık üzerindeki etkisi ise ayrılma stratejisi üzerinden anlamlı bulunmuştur.

Şekil 5. Sosyo-ekonomik Konum İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Ayrılma Stratejisinin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

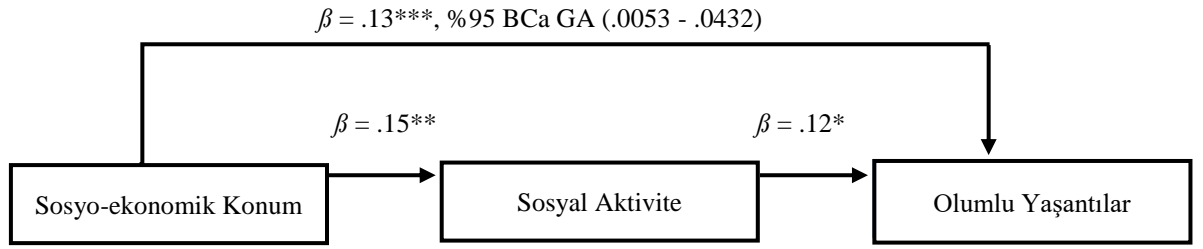
Denence on altıda belirtildiği üzere; göç değişkenleri ile psikolojik uyum göstergeleri arasında sosyal destek algısının aracı rolünü araştırmak maksadıyla korelasyon tablosu incelenmiş ve sınanacak olası aracı ilişkiler belirlenmiştir (Bkz., Tablo 4). Buna göre ilk olarak; algılanan sosyo-ekonomik konum (bağımsız değişken adayı), arkadaş, komşu ve diğer sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal destek sıklığı (aracı değişken adayı) ile psikolojik uyum göstergelerinden bazılarının (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlık) anlamlı ilişkileri tespit edilmiştir. İkinci olarak, göç kararı (bağımsız değişken adayı), komşudan sağlanan sosyal destek sıklığı (aracı değişken adayı) ve psikolojik uyum göstergeleri (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlık) de kendi aralarında anlamlı olarak ilişkilidir (Bkz., Tablo 4). Üçüncü olarak; göç sonrasında gerçekleşen beklentiler (bağımsız değişken adayı), arkadaş ve diğer sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal

desteğin sıklığı (aracı değişken adayı) ve olumsuz yaşantılar haricindeki diğer psikolojik uyum göstergeleri (bağımlı değişken) kendi aralarında anlamlı ilişkiler içindedir (Bkz., Tablo 4). Bu üç grup olası ilişkiler, aracı analizlere tabi tutulmuş ve aracı modellerden bazılarının anlamlı olduğu görülmüştür. Sosyal desteğin algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik uyum arasındaki aracı etkisine yönelik analiz sonuçları Tablo 7’de, göç kararı ile psikolojik uyum arasındaki aracı etkisine yönelik analiz sonuçları Tablo 8’de, göç sonrasında beklentilerin gerçekleşmesi ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki aracı etkisine yönelik analiz sonuçları ise Tablo 9’da verilmektedir. Göç değişkenleri ile psikolojik uyum göstergeleri arasında sosyal destek algısının oluşturduğu anlamlı aracı ilişkiler sırasıyla sonraki paragraflarda aktarılmıştır.

Denence on altı kapsamında ilk olarak ele alınan ve algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik uyum üzerindeki dolaylı etkisine dair ilişkiyi sınamak amacıyla; algılanan sosyo-ekonomik konum ve sosyal destek kaynaklarıyla ilişkili olan psikolojik uyum göstergelerinin her biriyle Çoklu Aracı Model kullanılarak aracı analizler düzenlenmiştir. Algılanan sosyo-ekonomik konumun kadının algıladığı sosyal destek aracılığıyla, uyumun temel göstergelerinden olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı etkilediği bulunmuştur.

Buna göre ilk olası aracı ilişkiler grubunda yer alan; algılanan sosyo-ekonomik konum ile olumlu yaşantılar arasındaki ilişkide sosyal destek sıklığının aracı rolü incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında, algılanan sosyo-ekonomik konumun olumlu yaşantıları anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .18, t = 3.48, p < .001$). Algılanan sosyo-ekonomik konumun sosyal aktiviteden sağlanan sosyal destek (2. adım) üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlıdır ($\beta = .15, t = 2.76, p < .01$). Aracı değişken olan sosyal aktiviteden sağlanan sosyal destek sıklığının olumlu yaşantılar üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı (3. adım) etkiye sahip olduğu da bulgular arasındadır ($\beta = .12, t = 2.51, p < .05$). Algılanan sosyo-ekonomik konum ile aracı değişkenler regresyona aynı anda dâhil edildiğinde ise daha önce anlamlı olan algılanan sosyo-ekonomik konum ile olumlu yaşantılar arasındaki ilişki anlamlılığını korumuştur ($\beta = .13, t = 3.55, p < .001$). Güven aralığı .0053 ile .0432 arasında olduğu için sıfır değerini kapsamamakta, dolayısıyla da görülen kısmi aracı etkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir (Bkz., Şekil 6).

Şekil 6. Sosyo-ekonomik Konum İle Olumlu Yaşantılar Arasındaki İlişkide Sosyal Aktivitelerin Aracı Rolü.

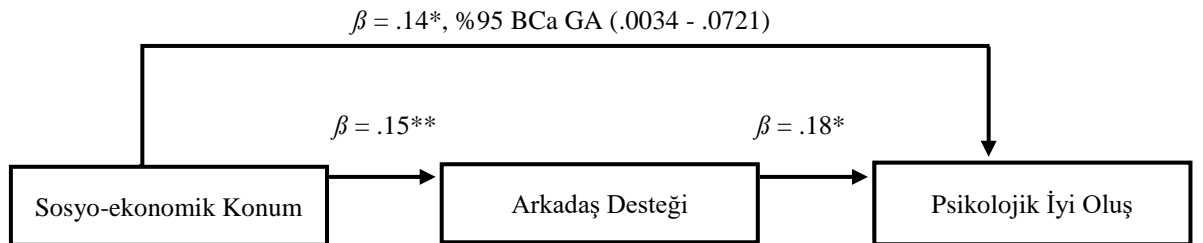

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

İkinci olarak sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide sosyal desteğin aracı rolü incelenmiştir. Algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik iyi oluş ($\beta = .20, t = 3.61, p < .001$) (1. adım) ve arkadaştan sağlanan sosyal destek ($\beta = .15, t = 2.76, p < .01$) (2. adım) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişken olarak önerilen arkadaştan sağlanan sosyal destek ile psikolojik iyi oluş ilişkisi de anlamlı düzeydedir ($\beta = .18, t = 2.37, p < .05$) (3. adım). Algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkide sosyal desteğin etkisi kontrol edildiğinde ise; algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik iyi oluş üzerindeki yordayıcı etkisinde anlamlılık düzeyinin düştüğü görülmüştür ($\beta = .14, t = 2.38, p < .05$). Söz konusu aracı etkinin bootstrap güven aralığı ise .0034 ile .0721 arasında ve aracı etki anlamlıdır. Dolayısıyla algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkiye arkadaştan sağlanan sosyal destek kısmi olarak aracılık etmektedir (Bkz., Şekil 7).

Şekil 7. Sosyo-ekonomik Konum İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Arkadaş Desteğinin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

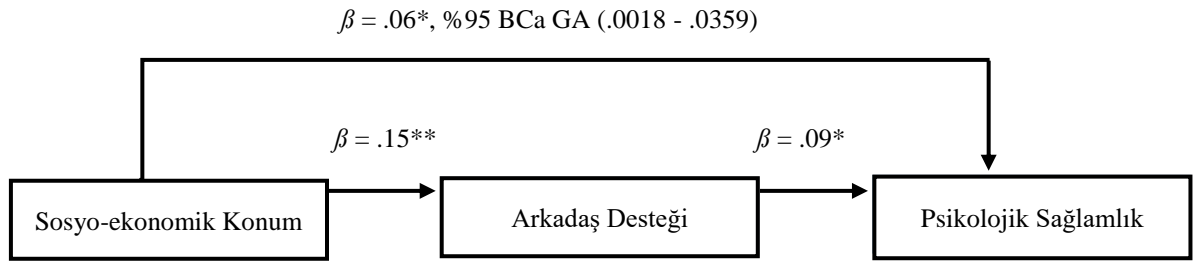
Tablo 7. Algılanan Sosyo-ekonomik Konum ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Sosyal Desteğin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

	Arkadaş desteği			Komşu desteği			Sosyal Aktivite		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
SED	.151	.055	.006	.199	.059	.001	.190	.052	.000
Arkadaş									
Komşu									
Aktivite									
Sabit	2.843	.197	.000	2.311	.214	.000	1.314	.186	.000
	R ² = .034			R ² = .050			R ² = .054		
	F(1, 213)= 7.615, p < .01			F(1, 213)= 11.207, p < .001			F(1, 213)= 12.125, p < .001		
	Yaşam Doyumu			Olumlu Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
SED	.276	.065	.000	.129	.36	.000	.135	.057	.018
Arkadaş	.119	.085	.160	.074	.047	.116	.175	.074	.019
Komşu	.167	.078	.034	.054	.043	.212	.079	.068	.247
Aktivite	.153	.083	.069	.116	.046	.013	.133	.073	.067
Sabit	2.041	.333	.000	2.519	.186	.000	3.604	.290	.000
	R ² = .188			R ² = .160			R ² = .126		
	F(4, 210)= 12.199, p < .001			F(4, 210)= 10.028, p < .001			F(4, 210)= 7.556, p < .001		
	Psikolojik Sağlık								
	β	Std. Hata	p						
SED	.064	.033	.051						
Arkadaş	.094	.042	.027						
Komşu	.035	.039	.376						
Sosyal	.064	.042	.127						
Aktivite									
Sabit	2.339	.167	.000						
	R ² = .096								
	F(4, 210)= 5.573, p < .001								

Aracı ilişkilerden sonuncusu; algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide sosyal destek sıklığının aracı rolüne ilişkindir. Söz konusu ilişkiler incelendiğinde, algılanan sosyo-ekonomik konumun psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .10, t = 3.05, p < .01$) (1. adım). Algılanan sosyo-ekonomik konumun arkadaştan sağlanan sosyal destek üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlıdır ($\beta = .15, t = 2.76, p < .01$) (2. adım). Arkadaştan sağlanan sosyal destek de psikolojik sağlık üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahiptir ($\beta = .09, t = 14.04, p < .05$) (3. adım). Algılanan sosyo-ekonomik konum ile aracı değişkenler (sosyal destek kaynakları) regresyona aynı anda dâhil edildiğinde ise daha önce anlamlı olan algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin anlamlılığını koruduğu, fakat anlamlılık düzeyinin düştüğü görülmektedir ($\beta = .06, t =$

1.96, $p < .05$) (4. adım). Analizin bootstrap güven aralığı incelendiğinde aracı etkinin sıfırdan farklı olduğu görülmekte (.0018 - .0359), dolayısıyla ortaya çıkan kısmi aracı etkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir (Bkz., Şekil 8). Başka bir ifadeyle algılanan sosyo-ekonomik konum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye arkadaştan sağlanan sosyal destek kısmi olarak aracılık etmektedir.

Şekil 8. Sosyo-ekonomik Konum İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Arkadaş Desteğinin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

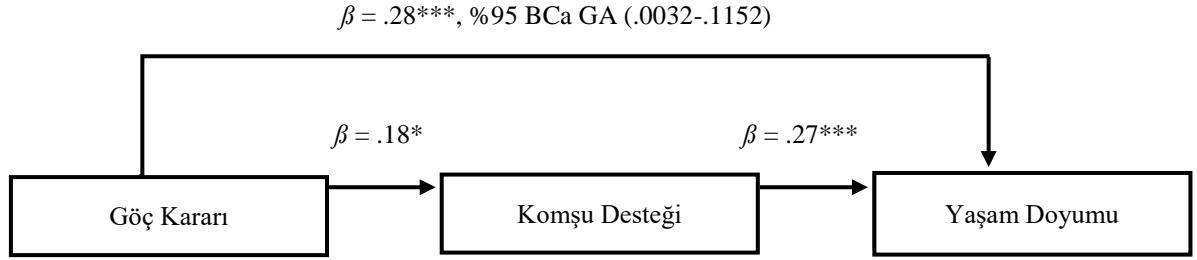
Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

On altıncı denence kapsamında ele alınan ikinci grup olası aracı ilişkiler; göç kararı ile psikolojik uyum göstergeleri arasında sosyal desteğin olası aracı etkisini incelemek için öncelikle aralarındaki korelasyonlara bakılmış göç kararı, komşudan sağlanan sosyal destek ile olumlu uyum göstergelerinin hepsi; yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Bkz., Tablo 4). Göç kararı ile söz konusu psikolojik uyum göstergeleri arasında komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı etkisi Basit Aracı Model ile sınanmıştır. Komşudan sağlanan sosyal destek göç kararı ile yaşam doyumu, olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye kısmi; dayanıklılık arasındaki ilişkiye ise tam olarak aracılık etmiştir. Söz konusu aracı etkilere yönelik analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

İlk olarak göç kararı ile yaşam doyumu arasında komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı rolü incelendiğinde, göç kararının yaşam doyumu ($\beta = .33$, $t = 3.78$, $p < .001$) ve komşudan sağlanan sosyal desteği ($\beta = .18$, $t = 2.26$, $p < .05$) yordadığı görülmüştür. 3. adımda komşudan sağlanan sosyal destek göç kararının varlığında yaşam doyumunu yordamıştır ($\beta = .27$, $t = 3.69$, $p < .001$). Komşudan sağlanan sosyal desteğin varlığında göç kararının yaşam doyumunu yordamakla birlikte anlamlılık düzeyinde bir

düşüş olduğu da görülmektedir ($\beta = .28$, $t = 3.28$, $p < .001$). Kısmi aracılığa işaret eden söz konusu düşüş istatistiksel olarak sıfırdan farklı olduğundan anlamlıdır (.0032-.1152) (Bkz., Şekil 9).

Şekil 9. Göç Kararı İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Komşu Desteğinin Aracı Rolü.

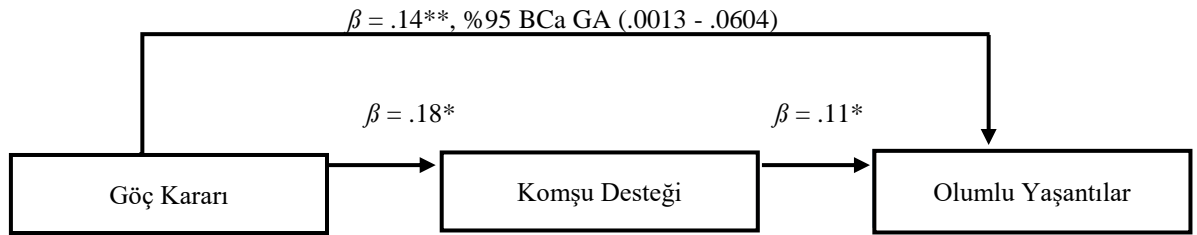

*** $p < .001$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

İkinci olarak göç kararı ile olumlu yaşantılar arasındaki aracı ilişki incelendiğinde, regresyon analizi sonucu göç kararının olumlu yaşantıları yordadığını göstermiştir ($\beta = .17$, $t = 3.46$, $p < .001$) (1. adım). Göç kararının komşudan sağlanan sosyal destek üzerindeki yordayıcı etkisi de istatistiksel olarak anlamlıdır ($\beta = .18$, $t = 2.26$, $p < .05$) (2. adım). Göç kararı ile komşudan sağlanan sosyal destek birlikte regresyona sokulduğunda, hem komşudan sağlanan sosyal desteğin ($\beta = .11$, $t = 2.82$, $p = .01$) (3. adım) hem de göç kararının ($\beta = .14$, $t = 3.04$, $p < .01$) (4. adım) olumlu yaşantılar üzerindeki yordayıcı etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Göç kararının olumlu yaşantılar üzerindeki doğrudan ve dolaylı yordayıcı etkisi karşılaştırıldığında anlamlılık düzeyinde bir düşüş olduğu saptanmıştır. Güven aralığının .0013 ile .0604 arasında olması, komşudan sağlanan sosyal desteğin göç kararı ile olumlu yaşantılar arasındaki ilişkide kısmi aracı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Bkz., Şekil 10).

Şekil 10. Göç Kararı İle Olumlu Yaşantılar Arasındaki İlişkide Komşu Desteğinin Aracı Rolü.

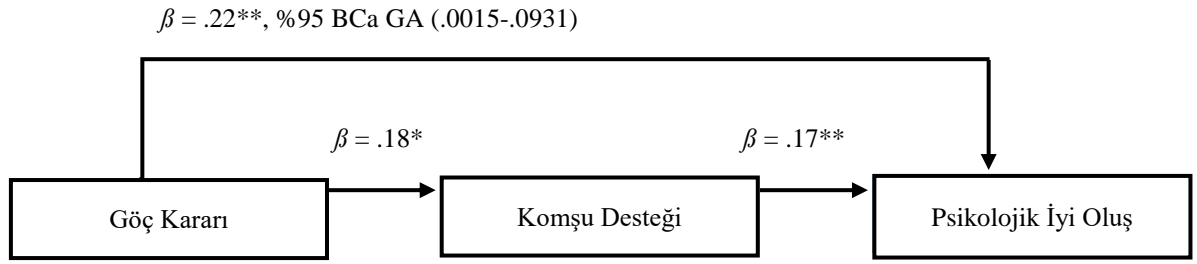

** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

Üçüncü olarak, göç kararı ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı rolü incelendiğinde, göç kararının psikolojik iyi oluşu ($\beta = .25, t = 3.37, p < .001$) (1. adım) ve komşudan sağlanan sosyal desteği ($\beta = .18, t = 2.26, p < .05$) (2. adım) anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Aracı analizin 3. adımında komşudan sağlanan sosyal destek göç kararının varlığında psikolojik iyi oluşu yordamıştır ($\beta = .17, t = 2.76, p < .01$). Komşudan sağlanan sosyal desteğin varlığında, göç kararı psikolojik iyi oluşu yordamakla birlikte anlamlılık düzeyinde bir düşüş olduğu da görülmektedir ($\beta = .22, t = 2.96, p < .01$) (4. adım). Dolayısıyla göç kararı ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye komşudan sağlanan sosyal desteğin kısmi olarak aracılık ettiği söylenebilmektedir (Bkz., Şekil 11). Bootstrap güven aralığı incelendiğinde, aralıkta sıfır değerinin olmayışı aracı etkinin anlamlı olduğunu göstermektedir (.0015-.0931).

Şekil 11. Göç Kararı İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Komşu Desteğinin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

Tablo 8. Göç Kararı ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Sosyal Desteğin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

	Komşu			Yaşam Doyumu			Olumlu Yaşantılar		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
Karar	.18	.08	< .05	.28	.07	< .001	.14	.05	< .01
Komşu				.27	.07	< .001	.11	.04	< .01
Sabit	2.27	.32	< .001	2.25	.38	< .001	2.67	.21	< .001
	$R^2 = .02$			$R^2 = .12$			$R^2 = .09$		
	$F(1, 213) = 5.13, p < .05$			$F(2, 212) = 14.37, p < .001$			$F(2, 212) = 10.16, p < .001$		
	Psikolojik İyi Oluş			Psikolojik Sağlamlık					
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p			
Karar	.22	.07	< .01	.07	.04	.086			
Komşu	.17	.06	< .01	.09	.04	< .05			
Sabit	3.77	.32	< .001	2.55	.19	< .001			
	$R^2 = .08$			$R^2 = .05$					
	$F(2, 212) = 9.67, p < .001$			$F(2, 212) = 5.19, p < .01$					

Dördüncü ve son olarak göç kararı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı etkisi incelenmiştir. Analiz sonuçlarının ilk adımı göç kararının psikolojik sağlamlığı yordadığı yönündedir ($\beta = .09, t = 2.10, p < .05$). İkinci aşamada göç kararı komşudan sağlanan sosyal desteği yordamaktadır ($\beta = .18, t = 2.26, p < .05$). Göç kararı ile komşudan sağlanan sosyal desteğin eş zamanlı dâhil edildiği regresyon analizi sonuçları, komşudan sağlanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlık üzerindeki yordayıcı etkisini anlamlı olduğu yönündedir ($\beta = .09, t = 2.43, p < .05$) (3. adım). Son adım regresyon analizinde ise göç kararının psikolojik sağlamlık üzerindeki yordayıcı etkisinin kaybolduğu görülmektedir ($\beta = .07, t = 1.72, p = .086$). Dolayısıyla göç kararı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide komşudan sağlanan sosyal destek tam aracı etkiye sahiptir. Bootstrap güven aralığı incelendiğinde aralıkta sıfırın bulunmaması (.0007-.0505) aracılık etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 12).

Şekil 12. Göç Kararı İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Komşu Desteğinin Aracı Rolü.

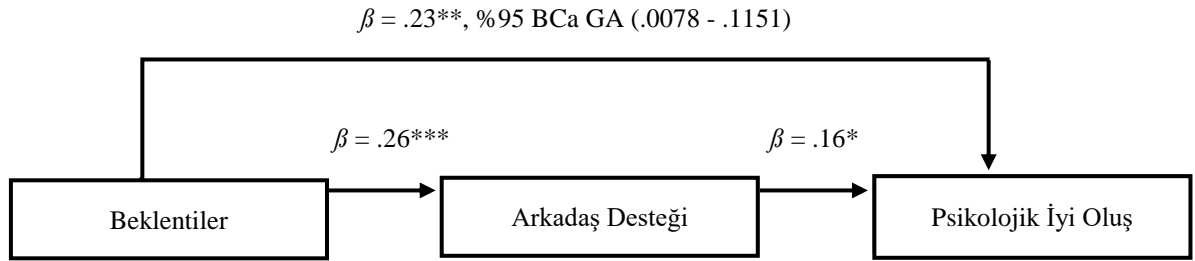
* $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

On altıncı denence kapsamında ele alınan üçüncü ve son grup olası aracı ilişkiler; göçe dair beklentiler ile psikolojik uyum göstergeleri arasında sosyal desteğin aracı rolünü sınamak için gerçekleştirilmiştir. Buna göre; göçe dair beklentiler, sosyal destek ve psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiler incelenmiş, birbirleriyle istatistiksel olarak anlamlı ilişkileri olan değişkenler aracı analizlere tabi tutulmuştur. Göçmenin gerçekleşen beklentileri ile psikolojik uyum göstergelerinden psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkilerde arkadaş ve komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı etkileri Çoklu Aracı Model ile incelenmiştir. İlgili analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi ile psikolojik iyi oluş arasında arkadaşta sağlanan sosyal desteğin aracı rolüne dair analizler daha detaylı incelendiğinde; ilk adımında gerçekleşen beklentilerin psikolojik iyi oluşu ($\beta = .29, t = 4.15, p < .001$), ikinci adımında ise arkadaşta sağlanan sosyal desteği yordadığı görülmüştür ($\beta = .26, t = 3.73, p < .001$). Gerçekleşen beklentiler ile arkadaşta sağlanan sosyal destek birlikte regresyon analizine sokulduğunda arkadaşta sağlanan sosyal destek psikolojik iyi oluşu yordarken ($\beta = .16, t = 2.22, p < .05$) (3. adım), gerçekleşen beklentilerin psikolojik iyi oluşu yordama düzeyinin düştüğü görülmektedir ($\beta = .23, t = 3.18, p < .01$) (4. adım). Söz konusu anlamlı ilişkiler göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye komşudan sağlanan sosyal desteğin kısmi olarak aracılık ettiğini göstermektedir (Bkz., Şekil 13). Aracılık etkisinin .0078 ile .1151 güven aralığında olması komşudan alınan sosyal desteğin gerçekleşen beklentiler ile psikolojik iyi oluş arasındaki aracı etkisinin anlamlı olduğunu kanıtlar.

Şekil 13. Göçe Dair Beklentilerin Gerçekleşmesi İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Arkadaş Desteğinin Aracı Rolü.

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

Tablo 9.Göçe Dair Beklentilerin Gerçekleşmesi ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Sosyal Desteğin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

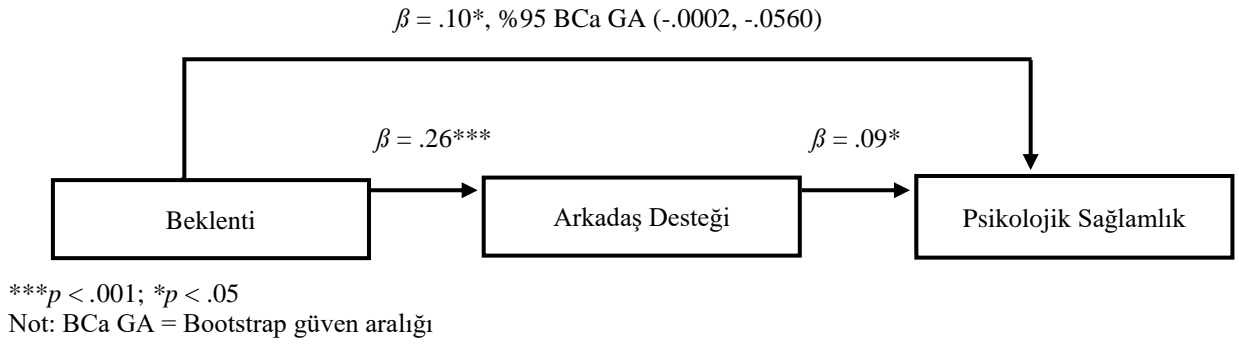
	Arkadaş			Komşu			Yaşam Doyumu		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
Beklenti	.26	.07	< .001	.23	.08	< .01	.11	.09	.201
Arkadaş							.21	.08	< .01
Komşu							2.33	.32	< .001
Sabit	2.70	.19	< .001	2.40	.21	< .001			
	$R^2 = .06$ F(1, 213) = 13.91, $p < .001$			$R^2 = .04$ F(1, 213) = 8.28, $p < .01$			$R^2 = .153$ F(3, 211) = 12.71, $p < .001$		
	Olumlu Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş			Psikolojik Sağlamlık		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
Beklenti	.16	.05	< .001	.23	.07	< .01	.10	.04	< .05
Arkadaş	.07	.05	.128	.16	.07	< .05	.09	.04	< .05
Komşu	.08	.04	.079	.10	.07	.143	.04	.04	.248
Sabit	2.69	.18	< .001	3.71	.28	< .001	2.40	.16	< .001
	$R^2 = .12$ F(3, 211) = 9.47, $p < .001$			$R^2 = .12$ F(3, 211) = 9.74, $p < .001$			$R^2 = .09$ F(3, 211) = 6.89, $p < .001$		

Göçe dair gerçekleşen beklentiler ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide sosyal desteğin aracı rolü incelendiğinde, göçe dair gerçekleşen beklentilerin psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .14$, $t = 3.34$, $p < .001$). Göçe dair gerçekleşen beklentilerin arkadaştan sağlanan sosyal destek üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlıdır ($\beta = .26$, $t = 3.73$, $p < .001$) (2. adım). Aracı değişkenlerden arkadaştan sağlanan sosyal destek psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahiptir ($\beta = .09$, $t = 2.13$, $p < .05$) (3. adım). Göçe dair gerçekleşen beklentiler ile aracı değişkenler regresyona aynı anda dâhil edildiğinde ise daha önce anlamlı olan gerçekleşen beklentiler ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyinin düştüğü görülmektedir ($\beta = .10$, $t = 2.46$, $p < .05$). Aracılık etkisinin -.0002 ile -.0560 güven aralığında olması arkadaştan alınan sosyal desteğin göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide kısmi aracı etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 14).

Denence 17; göç ve kültürleşme sürecine dair değişkenler ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki aracı etkenlere yönelik önerilen ilişkilerin kadının eğitim düzeyi kontrol edildikten sonra bile anlamlılığını koruyacağı ile ilgilidir. Buna göre, aracı analizler eğitim düzeyi kontrol edilerek yeniden ele alınmış ve bir tek aracı ilişki dışında diğer tüm ilişkilerin anlamlılık düzeyinin korunduğunu göstermiştir. Söz konusu bu durum; daha önce var olan göçe dair beklentiler ile psikolojik iyi oluş arasında arkadaştan

sağlanan sosyal desteğin etkisinin, kadın eğitim düzeyi kontrol edildiğinde ortadan kalkmasıdır. Buna göre, Denence 17 desteklenmiştir.

Şekil 14. Göçe Dair Beklentilerin Gerçekleşmesi İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Arkadaş Desteğinin Aracı Rolü.

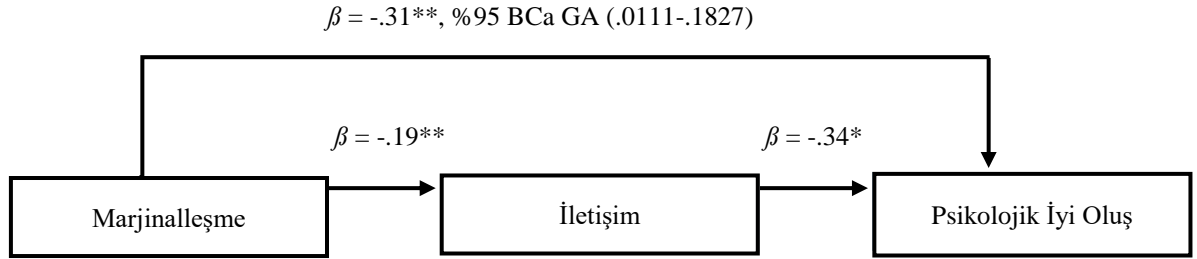
4.4.2. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler

Kültürleşme stratejileri ile psikolojik uyum göstergeleri arasında ailenin psikolojik işlevinin aracı rol oynayacağına dair araştırmanın 18. Denencesini sınamak amacıyla ilk önce korelasyon tablosundan ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Tablo 4). Marjinalleşme stratejisi, ailenin psikolojik işlevlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluşun aralarında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Yapılan aracı analizlerde marjinalleşme stratejisi ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye aile arasındaki iletişimin aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aile işlevselliğinin marjinalleşme stratejisi ile olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluş arasındaki aracı etkisine dair düzenlenen Çoklu Aracı Analizler'yle ilgili sonuçlar tablo 10'da verilmiştir.

Kültürleşme stratejileri ile psikolojik iyi oluş arasında ailenin psikolojik işlevselliğinin aracı rolüne yönelik yapılan regresyon sonuçları, marjinalleşme stratejisinin psikolojik iyi oluşu ($\beta = -.31, t = -2.99, p < .01$) (1. adım) ve iletişim boyutunu ($\beta = -.19, t = -2.62, p < .01$) (2. adım) yordadığını göstermektedir. 3. adımda aile içindeki iletişimin kalitesini ifade eden ailenin iletişim işlevinin marjinalleşme stratejisinin varlığında psikolojik iyi oluşu yordadığı görülmektedir ($\beta = -.34, t = -2.45, p < .05$). İletişim boyutunun varlığında marjinalleşme stratejisi de psikolojik iyi oluşu yordamakla birlikte

anlamlılık düzeyinde bir düşüş olduğu da görülmektedir ($\beta = -.31, t = -2.91, p < .01$). Kısmi aracılığa işaret eden söz konusu düşüş istatistiksel olarak sıfırdan farklı olduğundan anlamlıdır (.0111-.1827) (Bkz. Şekil 15). Dolayısıyla marjinalleşme stratejisini tercih ettikçe aile içindeki iletişimin kalitesi düşmekte ve göçmen kadının psikolojik iyi oluşu da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Şekil 15. Marjinalleşme Stratejisi İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Aile İçi İletişimin Aracı Rolü.

** $p < .01$; * $p < .05$

Not: BCa GA = Bootstrap güven aralığı

Tablo 10. Kültürleşme Stratejileri ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Ailenin Psikolojik İşlevselliğinin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

	İletişim			Yetkinlik			Duygusal B.		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hat a	p	β	Std. Hata	p
Marjinalleşme	-.20	.07	< .01	-.23	.11	< .05	-.18	.08	< .001
İletişim									
Yetkinlik									
Duygusal B.									
Sabit	3.86	.18	< .001	4.21	.26	< .001	3.79	.20	< .001
	$R^2 = .03$			$R^2 = .02$			$R^2 = .02$		
	$F(1, 213) = 6.88, p < .01$			$F(1, 213) = 4.46, p < .05$			$F(1, 213) = 4.68, p < .05$		
	Olumlu Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş					
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hat a	p			
Marjinalleşme	-.15	.07	.034	-.31	.10	< .01			
İletişim	-.02	.09	.796	-.35	.14	< .05			
Yetkinlik	.00	.06	.944	.12	.09	.188			
Duygusal B.	.16	.08	.069	.26	.13	< .05			
Sabit	3.45	.30	< .001	5.66	.45	< .001			
	$R^2 = .06$			$R^2 = .08$					
	$F(4, 210) = 3.355, p < .01$			$F(4, 210) = 4.72, p < .001$					

4.4.3. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı Etkenlere Yönelik Analizler

Araştırma kapsamında ele alınan son denence benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki aracı ilişkilere yönelik olarak oluşturulmuştur. Söz konusu iki değişken grubu arasındaki ilişkilere kültürleşme stratejilerinin aracılık edeceği ön görülmüştür. Aracı analizlere geçilmeden önce söz konusu değişkenlerin arasındaki ilişkiler korelasyon tablosunda incelenmiş; özerk ve ilişkisel benlik ile marjinalleşme strateji arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Sonuç değişkenleri içinden ise olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluşun diğer iki grup değişken ile aralarındaki ilişki anlamlıdır (Tablo 4). Aracı etkileri ortaya çıkarabilmek amacıyla yürütülen Basit Aracı Model’de sadece özerk benlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisinin aracılık ettiği görülmektedir. Benlik kurguları ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki kültürleşme stratejilerinin aracı ilişkilerine yönelik analizler Tablo 11’de verilmiştir.

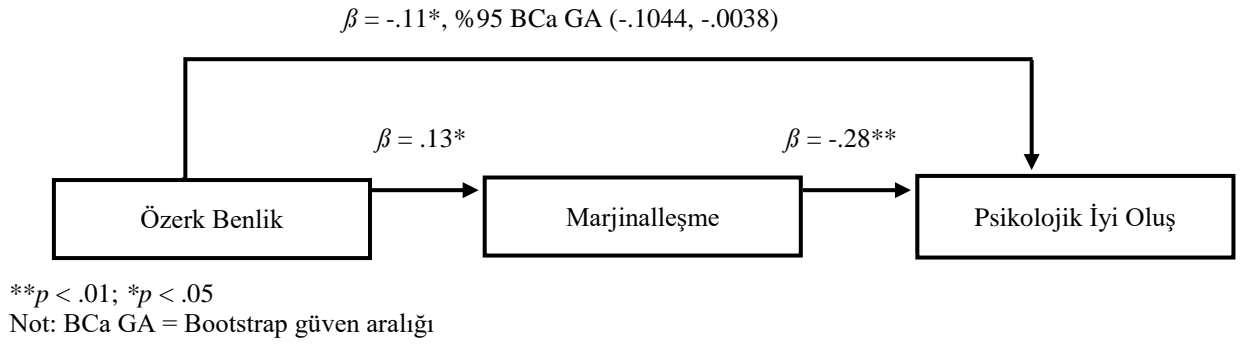
Tablo 11. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki İlişkide Kültürleşme Stratejilerinin Aracı Rolüne Yönelik Analiz Sonuçları

	Marjinalleşme			Olumlu Yaşantılar			Psikolojik İyi Oluş		
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p
İlişkisel Benlik	-.26	.07	< .001	.20	.07	< .01	.51	.10	< .001
Marjinalleşme				-.12	.07	.085	-.19	.10	.073
Sabit	3.32	.28	< .001	2.99	.37	< .001	3.41	.55	< .001
	$R^2 = .06$ $F(1, 213) = 14.90, p < .001$			$R^2 = .06$ $F(2, 212) = 7.40, p < .001$			$R^2 = .136$ $F(2, 212) = 16.63, p < .001$		
	Marjinalleşme			Psikolojik İyi Oluş					
	β	Std. Hata	p	β	Std. Hata	p			
Özerk Benlik	.13	.06	.03	-.21	.09	< .05			
Marjinalleşme				-.28	.10	< .01			
Sabit	1.89	.17	< .001	6.31	.33	< .001			
	$R^2 = .02$ $F(1, 213) = 4.56, p < .05$			$R^2 = .06$ $F(2, 212) = 7.03, p < .001$					

Özerk benlik kurgusu ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide marjinalleşme stratejisinin aracı etkisini incelemeye yönelik yürütülen regresyon analizinin ilk adımında özerk benlik kurgusunun psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta = -.25, t = -2.60, p < .01$). İkinci adımda yapılan regresyon analizi özerk benlik kurgusunun marjinalleşme stratejisi üzerindeki etkisinin de anlamlı olduğunu

göstermiştir ($\beta = .13$, $t = 2.13$, $p < .05$). Özerk benlik kurgusu ile marjinalleşme stratejisinin eş zamanlı regresyon analizi sonucunda marjinalleşme stratejisi psikolojik uyumu yordamıştır ($\beta = -.28$, $t = -2.66$, $p < .01$) (3. adım). Marjinalleşme stratejisinin psikolojik iyi oluş üzerindeki yordayıcı etkisinin kontrol edildiği aynı regresyon analizinde özerk benlik kurgusunun psikolojik iyi oluş üzerindeki doğrudan yordayıcı etki düzeyinin düştüğü, fakat anlamlılığını sürdürdüğü görülmüştür ($\beta = -.21$, $t = -2.22$, $p < .05$) (4. adım). Aracı etki güven aralığı içerisinde sıfırın olmayışı ($-.1044$ $-.0038$) aracı etkinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Bkz., Şekil 16). Bu bulgular, Denence 19’da ileri sürülen önermenin kısmen geçerlendiğini göstermekte; kadın göçmenlerin özerk benlik kurguları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye marjinalleşme stratejisi aracılık etmektedir.

Şekil 16. Özerk Benlik Kurgusu İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Marjinalleşme Stratejisinin Aracı Rolü.

BEŞİNCİ BÖLÜM (TARTIŞMA)

Göç, tarihten bu yana gündemde olan bir olgu olmakla birlikte günümüzde farklı nedenlerle (ekonomik, siyasi, doğal afetler vb.) ve farklı biçimlerde (isteyerek/zorunlu, iç/dış göç) artarak varlığını devam ettirmektedir. Göçün temel aktörü insan olmasına rağmen psikoloji araştırmaları konuya eğilmekte geç kalmış, dolayısıyla da var olan bilgi birikimi yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu durum psikoloji bilimi açısından ironik bir sonuç olarak değerlendirilmekte, göç ve kültürleşme süreci hakkında çalışmalara yönelmenin önemi özellikle vurgulanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012: 320).

Anadolu toprakları uzun yıllardır göçle birlikte anılmış ve halen anılmaktadır. Hem yurt dışı hem de yurt içi göçler ülke insanı için oldukça önem ifade etmektedir. Bu bağlamda literatürde göç ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, kültürleşme temelinde önemli çalışmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Fakat kültürler arası psikolojinin genel eğilim olarak ulus ötesi kültürleşme süreçleriyle ilgilenmesi, iç göç olgusu hakkındaki bilgiyi daha da sınırlı hale getirmiştir. Dış göç ile benzer kültürleşme sürecinin yaşandığı iç göç hakkında varsayımlarda bulunurken, uluslararası göç literatüründen yararlanabileceği hem önerilmiş (Kağıtçıbaşı, 2010: 151-152), hem de benzerleşen bulgular ampirik olarak kanıtlanmış (Şeker ve Sirkeci, 2014) olmasına rağmen, iç göç bağlamında kültürleşme sürecinin kendine has özelliklerinin ortaya çıkarılabilmesi için çalışmaların öncelikli olarak bu alana yönelmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bu çalışma ile, ileriki iç göç çalışmalarına yol gösterecek bulgulara ulaşmak düşüncesi önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur. Çalışmada literatürdeki iç göç çalışmalarındaki eksiklikler göz önüne alınarak, dezavantajlı bir konumda olan kadınların psikolojik uyumu, iç göç koşul ve algıları, kültürleşme süreçleri ve aile bağlamlarında sosyal- gelişimsel bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Bu bölüm, göçmen kadının psikolojik uyumu ile doğrudan ve dolaylı ilişkili olan göç ve aile ile ilgili değişkenlere yönelik elde edilen bulguların bir özetini ve literatür ışığında tartışılmasını içermektedir. Ortaya çıkan ilişkiler; bulgular bölümündeki sıra göz önünde bulundurularak ilk önce korelasyon ve yordayıcı analizleri kapsayan ilişkisel bulgular, daha sonra ise aracı ilişkilere yönelik bulgular üzerinden tartışılacaktır. Son

bölümde ise tartışmada çıkan sonuç ile birlikte araştırmanın güçlü yanları, sınırlılıkları ve ileriki çalışmalar için öneriler sunulacaktır.

5.1. DEĞİŞKENLERLE İLGİLİ KORELASYON VE YORDAYICI ANALİZ SONUÇLARININ TARTIŞILMASI

Bu bölümde ortaya çıkan ilişkisel sonuçlar tartışılacaktır. Bu bağlamda kontrol değişkeni olarak ele alınan eğitim düzeyiyle ilgili ilişkiler öncelikli olarak tartışılacaktır. Daha sonra ise göç ve kültürleşme süreciyle ilgili değişkenler, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliğiyle ilgili ilişkilere dair tartışmaya yer verilecektir.

5.1.1. Eğitim Düzeyiyle İlgili İlişkilerin Tartışılması

Berry'e (1997: 22-23) göre göçmenin eğitim düzeyi arttıkça psikolojik uyumla pozitif yönde ilişkili olan ekonomik konum, sosyal destek ve iş statüsü gibi faktörlerde artış olmaktadır. Bu faktörlerin her biri kaynakların sınırlı olduğu göç bağlamında, göçmenin tanıdık olmayan yeni çevreye uyum sağlaması için önemli birer kaynak oluşturmaktadır. Berry'nin bu düşüncesi görgül çalışmalarla da desteklenmiştir. Lang ve arkadaşları (1982: 445) eğitim düzeyinin ve gelirin yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşu attırarak, göçmenin uyumu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu bulgulamıştır. Ataca ve Berry'nin (2002: 22-23) çalışması da göçmen kadınların eğitim düzeyi düştükçe yeni kültüre uyumunun düştüğünü ve bu kadınların genellikle ev hanımı olduklarını göstermiştir. Dolayısıyla çalışma hayatında aktif olmak ya da yüksek eğitim düzeyine sahip olmak göçmen kadının uyumu açısından önemli olarak görülebilir. Berry'nin (1997) görüşlerine ve literatür bilgilerine paralel olarak bu çalışmada da göçmen kadının eğitim düzeyi arttıkça sosyo-ekonomik konumunun arttığı, arkadaşlardan daha sık destek aldığı ve sosyal aktivitelere daha çok katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla yüksek eğitime sahip kişilerin toplumda daha iyi bir konumda yer aldığı (sosyo-ekonomik konum), hem arkadaş çevresi hem de katıldığı sosyal aktivitelerin etkisiyle de sosyal kaynaklarının çeşitli olduğu söylenebilmektedir. Böylece hem sosyo-ekonomik konum açısından hem de çevresindeki destek alabileceği kaynaklar açısından avantajlı olan eğitilmiş göçmen kadın, yeni çevreye uyum sağlarken bu kaynaklardan aktif olarak faydalanabilme şansını

yakalayabilmektedir. Bu sayede göçmen kadın için kültürleşmeden kaynaklı olumsuzluklarla daha kolay baş edebilme imkânının doğacağı söylenebilir.

Eğitim düzeyinin öznel ve psikolojik iyi oluşla pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği de bu çalışmanın bulguları arasındadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe göçmen kadınlar yaşamdan daha fazla doyum almakta, olumlu ve olumsuz yaşantıları daha fazla deneyimlemekte ve psikolojik iyi oluşları da artmaktadır. Eğitim düzeyi regresyon analizlerinde kontrol değişkeni olarak ilk basamakta analize girilmiş, psikolojik sağlık hariç diğer uyum göstergelerinde (öznel ve psikolojik iyi oluş) ilk basamakta yordayıcı etkisi anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum göstergelerinin yordayıcısı olabilecek tüm araştırma değişkenlerinin yer aldığı son basamağa gelindiğinde ise, sadece kadının öznel iyi oluşunun duygusal göstergesi olan olumlu yaşantılarını anlamlı düzeyde yordamayı sürdürdüğü görülmektedir. Dolayısıyla göçmen kadının eğitim düzeyi olumlu duygular deneyimlemesini artırarak psikolojik uyumuna katkı sağlamaktadır. İlişkisel analizler hep birlikte değerlendirildiğinde eğitim düzeyinin olumlu uyum göstergeleriyle (yaşam doyumunu, olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluş) pozitif yönlü ilişkisi beklendik bir bulgudur. Literatürde rastlandığı biçimde, eğitim düzeyinin yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşu arttırdığı (Lang ve arkadaşları, 1982: 445) yönündeki bulgular bu çalışma sonucunu destekler niteliktedir.

Çalışmada beklenmedik bir şekilde eğitim düzeyinin olumsuz yaşantılarla da pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. Benzer bir bulgu Meksikalı tarım işçisi göçmenlerle yapılan bir çalışmada da bildirilmiştir (Hovey ve Magana, 2000: 129). Söz konusu çalışmanın bulguları eğitim düzeyinin psikolojik uyuma olumsuz etkisinin olduğu yönündedir. Sonuçlara göre göçmenin eğitim düzeyi arttıkça depresyon ve kaygı düzeyi de artmaktadır. Genel anlamda literatürle çelişen bu bulgu, eğitim düzeyi yüksek kişilerin tarım işçisi konumundan memnun olmayışları ve kariyer planlarının gerçekleşmemiş olmasından dolayı olabileceği yönünde tartışılmıştır. Göçmen kadın açısından bakıldığında, kadınlar hem göçmen statüsünden hem de kadın olmaktan dolayı göç bağlamında dezavantajlı konumda yer almaktadır (Delara, 2016: 6-7). Belki de bu örnekte, göçmen kadınlar eğitim düzeyi arttıkça dezavantajlı konumlarını daha fazla fark etmekte, önceki yaşantısıyla yeni yaşantılarını kıyasladıklarında gördükleri fark memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Böylece göçmen kadının deneyimlediği olumsuz duygular da artıyor olabilir. Başka bir açıklama da göçmen kadınların sosyal ilişkileri ile

ilgili yapılabilir. Göç sonrasında sosyal kaynaklarda azalma, hem nitelik hem de niceliksel olarak sosyal destek ağlarının tahribatı söz konusudur (Mulcahy ve Kollamparambil, 2016: 1367). Bu çalışmada göçmen kadınların eğitim düzeyi arttıkça arkadaşan aldığı destek ve sosyal aktivitelere katılımı artıyor gibi görünse de, belki de geçmiş yaşantısıyla kıyaslandığında bir azalma olduğu görülecektir. Dolayısıyla sosyal etkileşim ve katılımındaki bu azalma kadının olumsuz duygular yaşamasına sebep oluyor olabilir. Nitekim daha önce göçmenlerle ilgili yapılan bir çalışmada göçmenlerin yerli halka göre boş vakitlerinde iş ve aile dışında kendilerini iyi hissettirecek etkinliklere daha az katıldığı ve mutluluklarının da düşük olduğu görülmüştür (Hendriks ve ark., 2016: 500-501). Dolayısıyla arkadaş buluşmaları eğlenceler gibi boş zamanlarında daha aktif olmak göçmenlerin deneyimlediği olumlu duyguları da arttırmakta olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eski yaşantılarına nazaran bu etkinliklerde bir azalma olduğu düşünülürse, yeni bağlamda olumsuz duyguların deneyimlenmesi olasılığı da artmış olabilir.

5.1.2. Göç ve Kültürleşme Süreciyle İlgili Değişkenlere Dair Bulguların Tartışılması

Göç öncesinde ve sonrasında yaşananlar birbirinden ayrı olmayan bütün bir süreci ifade etmektedir (Evans, 1987: 5-6). Dolayısıyla göç öncesinde ve göç sonrasında ortaya çıkan bazı unsurlar kültürleşme sürecinin gidişatını ve sonrasındaki uyumu etkileme potansiyeline sahiptir. Nitekim Berry (1997) önerdiği kültürleşme modelinde bu faktörlerin kimi zaman uyum için bir risk, kimi zaman ise bir koruyucu faktör olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Berry, 1997: 18). Göçmenin sosyo-ekonomik özelliklerinden tutun da, göç etmeye istekli olup olmamasına, bireyin göç öncesinde göçe dair oluşturduğu beklentilerine ve hatta kültürler arasında algılanan farka kadar göç süreciyle ilgili birçok değişken modelde açıklanmıştır. Kültürleşme süreci başladıktan sonra ise göçmenin ev sahibi kültürle nasıl bir ilişki içine gireceği ve yeni kültürel çevredeki sosyal destek kaynakları, uyumu etkileyen faktörler arasına eklenmektedir. Göç ve kültürleşme ile ilgili değişkenlerin kadında psikolojik uyumla ve kendi aralarındaki ilişkileri bu bölümde tartışılacaktır.

5.1.2.1.Sosyo-Ekonomik Özellikler İle İlgili Bulguların Tartışılması

Göçmen kadının sosyo-ekonomik konumunu algılayışı ile psikolojik uyum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyo-ekonomik konum arttıkça kadının yaşam doyumu, olumlu yaşantıları, psikolojik iyi oluşu ve dayanıklılığı da artmıştır. Dolayısıyla göçmen kadının gözünden bakıldığında eğitim düzeyi, ekonomik durumu, çalışma durumu gibi birçok açıdan kendini değerlendirdiği sosyo-ekonomik özellikleri ne kadar yüksek ise aynı doğrultuda iyi oluş ve dayanıklılığı da artmaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç, Berry'nin (1997: 22-23) kültürleşme modelindeki temel varsayımlardan olan eğitim, gelir ya da iş statüsü gibi sosyo-ekonomik konumla ilgili faktörlerin uyum ile pozitif yönde ilişkili olacağı görüşünü desteklemesinin yanında, literatürdeki diğer çalışmalarla da örtüşmektedir (Canabal ve Quiles, 1995: 140; Melzer, 2011: 81). Literatürde sosyo-ekonomik zorlukların depresyon düzeyini arttırdığı (Canabal ve Quiles, 1995: 140) ve sosyo-ekonomik koşuldaki iyileşmenin ise yaşam doyumunu arttırdığı (Melzer, 2011: 81) yönündeki bulgular literatürdeki destekleyici sonuçlardandır. Berry (1997: 22-23) göçmenin statüsünün (eğitim, çalışma, ekonomik konum) kültürleşme sürecinde ortaya çıkan stres verici durum açısından bir koruyucu faktör olarak görev yaptığını da belirtmektedir. Sosyo-ekonomik konum ile psikolojik uyum arasındaki ilişkilere yönelik yordayıcı analiz sonuçları da; kadının sosyo-ekonomik konumundaki artışın yaşam doyumunu arttırarak ve olumsuz yaşantıları düşürerek psikolojik uyuma katkı sağladığını göstermiştir. Eğitim düzeyi kontrol edilmiş olmasına rağmen sosyo-ekonomik konumun öznel iyi oluşun bilişsel (yaşam doyumu) ve duygusal (olumsuz yaşantılar) boyutuna katkı sağlaması göçmen kadının psikolojik uyumu açısından iç göç bağlamında da sosyo-ekonomik özelliklerin önemini ortaya koymaktadır.

Göçmen kadının sosyo-ekonomik konumu ile ilgili bir diğer önemli sonuç ise kültürleşme stratejileri ile olan ilişkileridir. Göçmen kadının algıladığı sosyo-ekonomik konum arttıkça ayrılma ve marjinalleşme stratejilerini daha az tercih ettiği görülmektedir. Ataca ve Berry (2002: 22-24) yurt dışında yaşayan Türkler ile yaptıkları bir çalışmada, örneklem grubunun çoğunun ayrılma stratejisini tercih ettiğini ve ayrılma stratejisini tercih eden grubun da sosyo-ekonomik olarak düşük bir konumda olduğunu bulgulamıştır. Yurt içinde yapılan bir çalışmada da İzmir'e iç göç yoluyla gelen örneklemin eğitim ve gelir düzeyi düşük olan, başka bir deyişle düşük sosyo-ekonomik

konumda yer alan göçmenlerin daha çok ayrılma stratejisini seçtiği görülür (Karakuş, 2014: 167). Marjinalleşme stratejisi için ise genellikle sosyo-ekonomik konumunun ile ilişkisi olmadığı yönünde sonuçlara rastlanmaktadır (Ataca ve Berry: 2002: 23-24; Karakuş, 2014: 165-167). Bizim çalışmamız literatürün aksine marjinalleşme stratejisinin sosyo-ekonomik konumla ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyo-ekonomik konum arttıkça marjinalleşme stratejisinin tercih edilmesi azalmaktadır. Literatüre dayanarak göçmen kadının sosyo-ekonomik konumu düştükçe ev sahibi kültürün özelliklerini benimsemeyi reddettiği söylenebilir (Karakuş, 2014: 167). Sonuç olarak yeni kültürden ziyade kendi kültürüyle özdeşleşmeyi içeren ayrılma stratejisi, sosyo-ekonomik konum arttıkça göçmenler tarafından daha az tercih edilmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada, iç göç bağlamındaki düşük sosyo-ekonomik konumda olan göçmen kadınların ev sahibi kültürün özelliklerini reddetmenin yanı sıra kendi kültürel özelliklerinden de uzaklaşmayı tercih etme eğiliminde de olduğu görülmektedir. Dolayısıyla iç göç bağlamı için, hem ev sahibi hem de köken kültür ile özdeşleşmenin düşük olduğu marjinalleşme stratejisinin daha çok sosyo-ekonomik açıdan düşük konumda olan göçmen kadınlar tarafından seçilen bir strateji olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada görüldüğü üzere, göçmen kadınlar sosyo-ekonomik konumunu yüksek algıladıkça, arkadaştan, komşulardan ve sosyal aktivitelerden daha sık destek sağlamaktadır. Daha önce İspanyadaki Faslı ve Perulu göçmenlerle yapılan çalışmada (Garcia ve ark., 2002: 302-303) Peruluların Faslılara göre sosyo-ekonomik konumlarının daha iyi olduğu, daha belirgin bir iş statüsüne sahip oldukları ve daha istikrarlı bir işlerinin olduğu ve bunun yanı sıra eğitim düzeylerinin de daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyo-ekonomik açıdan Faslılara göre daha iyi konumda olan Perulu göçmenlerin sosyal desteği de Faslılara göre daha yüksektir. Bir başka çalışmada da Türkiyeli göçmenlerden sosyo-ekonomik olarak yüksek konumda olanların düşük sosyo-ekonomik konumdaki göçmen gruba göre ev sahibi kültürle daha fazla iletişim kurduğu belirtilmektedir (Ataca ve Berry, 2002: 23). Dolayısıyla olumlu sosyo-ekonomik koşullar ve yeni kültürle iletişim güçlendikçe kadının sosyal ağının da güçlendiği ve dolayısıyla ihtiyaç duyduğunda bu kaynaklara daha sık başvurma imkânı olduğu söylenebilir. Diğer taraftan sosyo-ekonomik konumun iş statüsüyle de ilişkili olduğu düşünülürse, çalışan kadınların sosyal ağının daha geniş olması da beklendiktir. Nitekim Aycan ve Berry (1996: 248) çalışma hayatına katılmanın göçmen kadınlar için toplumla bağ kurmanın bir yolu

olduğunu ve böylece kadının sosyal iletişim ağının genişlediğini belirtmiştir. Yeni kültürle daha fazla iletişime geçmek yoluyla ve de başka kaynaklara ulaşmadaki avantajıyla ilişkilendirilerek sosyo-ekonomik açıdan yüksek konumdaki göçmen kadının hem arkadaş, hem komşu hem de diğer sosyal aktivitelere katılımının arttığı bulgusu anlam kazanmaktadır.

5.1.2.2. Göç Kararı İle İlgili Bulguların Tartışılması

Göçmenin göç sürecine dâhil olması kimi zaman itici bazı sebeplerden kaynaklanabilmekte ve göçmen bu süreci gönülsüz olarak deneyimlemekte, kimi zaman ise kendi tercihi yönünde göç sürecine katılmaktadır. Berry (1997: 22) göç etmeye yönelik istekliliğin kültürleşme sürecini etkilediğini belirtmiştir. Bu görüşe göre göç etmeye istekli olanlar ve kendi kararlarıyla göç sürecine katılanlar yeni çevreye daha kolay uyum sağlamakta, zorunlu olarak göç edenler ise kültürleşmenin gerekli kıldığı değişimleri gerçekleştirmede zorlanarak psikolojik açıdan olumsuz etkilenmektedir. Bu çalışmada psikolojik uyum göstergelerinden hem iyi oluş (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş) hem de dayanıklılık göç kararıyla ilişkiler sergilemiştir. Kadının göç etmeye yönelik istekli oluşu arttıkça, yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığının da arttığı görülmüştür. Regresyon analizi sonuçları da göç kararının yaşam doyumuna yordayıcı katkısını göstermektedir. Daha açık bir şekilde ifade edilecek olursak, isteyerek göç etmek göçmen kadının yeni çevresinde yaşamdan aldığı doyumu ve memnuniyeti arttırmaktadır. Dolayısıyla göçmen kadınların göçe istekli olarak katılımı arttıkça, psikolojik uyumunun da arttığı söylenebilir. Çalışma bulgularıyla örtüşür şekilde daha önceki araştırmalarda da göç kendi iradeleriyle, istekli olarak katılan kadınların yeni çevreye daha kolay uyum sağladığı ve sosyo-ekonomik koşullarının daha iyiye gittiği, göç etmeye istekli olmayanların ise uyum sağlamakta oldukça zorlandığı görülmüştür (De Oliveira Assis, 2014: 41; Hovey ve Magana, 2000: 126-128; Maydell-Stevens ve ark., 2007:194). Kendi istekleriyle ya da tek başlarına göç eden göçmen kadınların, istemeyerek ya da eşlerine bağlı olarak göç edenlere göre iyi oluşlarının daha yüksek olduğu da bulgular arasındadır (Garcia ve ark., 2002: 303). İstemeyerek göç eden göçmenlerin depresyon açısından risk altında olduğu ve istemeden göç etmenin depresyon düzeyini arttırdığı, kendi kararlarıyla ve isteğiyle göç edenlerin ise istemeyerek göç edenlere göre daha düşük depresyon

deneyimlediğini ortaya koyan çalışma bulguları da (Hovey ve Magana, 2000: 126-128; Salgado de Snyder, 1987: 485) bu çalışmanın bulgularıyla paraleldir.

Göç sürecine katılmaya yönelik istek arttıkça asimilasyon stratejisini seçme olasılığı da artmaktadır. Göçe isteyerek katılmak ile asimilasyon stratejisi arasında çıkan pozitif yönlü ilişki beklendik bir ilişkidir. Daha önce Yeni Zelanda'daki göçmenlerle yapılmış olan bir çalışma, göçmenlerden isteyerek göç edenlerin yeni kültürün özelliklerini benimsemeye istekli olduğunu göstermektedir (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Çalışmaya göre, göç etmeye istekli olan ve kendi kararıyla göç eden göçmenlerin daha çok yeni kültürle bütünleşmeyi tercih ettiği, kendini aile üyelerinin kararına uyarak feda eden göçmenlerin ise ayrılma stratejisini tercih ederek toplumdan izole yaşadığı görülmüştür (Maydell-Stevens ve ark., 2007:194).

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, göç etmeye istekli olmakla komşulardan sağlanan sosyal destek arasındaki ilişkidir. Çalışma sonucuna göre, göç etmeye yönelik istek arttıkça komşulardan daha sık destek sağlandığı görülmektedir. Literatürde gönüllü olarak göç sürecini deneyimleyen göçmenlerin yeni kültürde ilişki kurmaya daha açık olduğu (Maydell-Stevens ve ark., 2007:194) bulgusundan hareketle, göçmen bireyin komşularıyla ilişki içinde olması göç kararı ile ilişkili olarak düşünüldüğünde literatür açısından beklendik bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

5.1.2.3. Göçe Dair Beklentiler İle İlgili Bulguların Tartışılması

Göçmenler göç etmeden önce, göç sonrası yeni yaşantıları hakkında bir takım beklentiler geliştirebilirler. Özellikle de isteyerek göç edenlerin daha fazla beklenti içine girdiği ve beklentilerine ulaşamadığı takdirde kültürleşmeden kaynaklı stres yaşadıkları dile getirilmektedir (Berry, 1997: 23). Dolayısıyla göçmenler için beklentilere ulaşamamak hayal kırıklığı yaşatmakta ve psikolojik uyumu güçleştirmektedir. Beirens ve Fontaine (2011: 64-68), Belçika'ya yaşam standartlarını iyileştirmek ve daha iyi koşullar beklentisiyle göç eden Türk göçmenlerin bu beklentilerini gerçekleştirdikleri ve psikolojik olarak uyumu başarabildiğini bulgulamıştır. Kanada'da yaşayan Sudanlı göçmenlerde ise ekonomik olarak zorluk yaşayan, başka bir ifadeyle ekonomik koşulları umdukları gibi düzelmeyenlerin psikolojik uyum sağlamakta zorlandığı görülmüştür (Simich ve ark., 2006: 430). Bu çalışmada göçmen kadınların beklentilerine ulaşmasıyla psikolojik uyumları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Göç sonrasında

umduklarını bulan göçmen kadınlar yaşamlarından doyum sağlamakta ve olumlu yaşantıları daha fazla deneyimlemektedir. Bunun yanı sıra göçmen kadınlar göç sonrasında umdukları hayatı yaşadıkça psikolojik iyi oluşu ve güçlüklerin üstesinden gelme gücü olarak tanımlanan psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Bu ilişkilere ek olarak, çalışmada gerçekleşen beklentilerin yaşam doyumunu yordadığı da görülmüştür. Elde edilen bu bulgular daha önceki çalışmalarla benzer sonuçları içermesi yönünden literatüre destek niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla Berry'nin (1997: 23) görüşleriyle ve önceki literatür bilgisiyle (Beirens ve Fontaine, 2011: 64-68; Simich ve ark., 2006: 430) örtüşür şekilde göçmenin göç öncesi yeni kültürdeki yaşama dair geliştirdiği beklentilerine ulaşması ve kendi avantajına olacak şekilde değişimlerin olması göçmenin psikolojik uyumuna katkı sağladığı görülmektedir.

5.1.2.4. Kültürel Mesafe İle İlgili Bulguların Tartışılması

Kültürleşme iki farklı kültürün karşılaşması ve birbiriyle etkileşimi ile başlayan bir süreçtir. Dolayısıyla bu süreci anlamak için ilk etapta iki kültür arasındaki fark ve benzerlikleri anlamak gereklidir (Berry, 2005: 702-704). Berry'nin varsayımına göre iki kültür karşı karşıya geldiğinde, köken kültür ve ev sahibi kültür arasındaki kültürel fark ya da benzerlikler, kültürleşme sürecine giren göçmenin nasıl kültürleşeceğini ve psikolojik uyumunu etkilemektedir (Berry, 1997: 23). Bu varsayımına göre kültürel farklılıklar fazla olduğunda, göçmen bireyin yeni kültüre uyum sağlaması için alışkanlıklarında ve davranışlarında daha fazla değişim gerekli hale gelir ve göçmenin yeni kültür hakkında daha fazla bilgi edinmesi gerekir. Dolayısıyla çok fazla kültürel fark kültürel çatışmayı tetikleyerek uyumu güçleştirebilir. Berry'nin bu görüşü görgül çalışmalarca da destek bulmuştur. Amerika'da yaşayan Latin kökenli etnik gruplar arasında kendi kültürel değerleri Amerika'ya daha yakın olanların ev sahibi kültüre daha kolay uyum sağladığı bulgusu bu görüşü destekler nitelikteki çalışmalardan yalnızca biridir (Rivera ve ark., 2008: 9). Ev sahibi kültürün değerlerine yakın değer ve düşüncelere sahip olan etnik grubun (Portoriko kökenliler) yeni kültüre uyumu daha az stres yaratırken, kültürel açıdan ev sahibi kültüre nazaran daha katı ve geleneksel değerler taşıyan ve bu nedenle kültürel farklılığın yüksek olduğu etnik grup üyeleri (Meksika ve Küba kökenliler) uyum sürecinde daha fazla stres bildirmektedir. Bu çalışmada göçmenin algıladığı kültürler arasındaki farklılık ile psikolojik uyum göstergeleri arasında herhangi

bir anlamlı ilişkiye ulaşamamıştır. Kültürel farkın niteliği önemlidir; farkın olumlu algılanması bireyi söz konusu kültüre yaklaştırabilir. Nitekim, farkın olumlu niteliği ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiler ele alındığında; öznel iyi oluşun duygu boyutu ile olan ilişkisi anlamlı olarak belirmiştir. Bu bulguya göre, kültürler arasındaki fark olumlu olarak değerlendirildikçe, göçmen kadının deneyimlediği olumlu yaşantılar da artmaktadır. Amerika'ya göç eden Kübalılarla yapılan bir çalışmada, Amerika'ya yeni göç etmiş Kübalıların, Kübalı Amerikalılara göre hayatın anlamı ve iyi oluşta daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgu, Kübalıların göçle gelen özgürlükleri ve Küba'nın politik ve ekonomik yapısıyla ilgili olarak tartışılmıştır. Göç ile birlikte Kübalılar yeni yerleşim yerlerinde baskıcı politikalardan kurtularak daha özgür hissetmiş ve bu da iyi oluşlarını arttırmıştır (Bonnin ve Brown, 2002: 476). Dolayısıyla Kübalı göçmenlerde kendi ülkeleri ve Amerika kıyaslandığı zaman, daha özgür ve ekonomik açıdan daha refah konumunda olan yeni bir bağlam görülmektedir. Bu durum Amerika'nın yeni göç eden Kübalılar tarafından daha olumlu olarak değerlendirilmesini sağlayarak iyi oluşlarını arttırmış olabilir. Çalışma bulgusuna destek niteliğinde olan bu literatür bilgisiyle birlikte sonuçlar değerlendirildiğinde, göçmen kadının köken kültür ile ev sahibi kültürü kıyasladığı zaman ev sahibi kültürde gördüğü farklılıkları olumlu yönde değerlendirdikçe göç bağlamında psikolojik uyumun artış gösterdiğini söylenebilir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde kültürler arasındaki farkın niteliksel yönünün de psikolojik uyum için oldukça önemle ele alınması gereği görülmektedir. Dolayısıyla iç göç bağlamındaki göçmen kadınlar için iki kültür arasındaki algılanan farklılıktan ziyade farkın niteliksel yönünün psikolojik uyum açısından daha önemli olduğu söylenebilir.

Kültürler arası mesafeye ilgili literatür incelendiğinde, kültürler arasında fark algılandıkça bireylerin daha çok kendi kültürüne yöneldiği, fakat farkın az olduğu durumlarda yeni kültürle bütünleşmenin de tercih edildiği görülmektedir (Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194). Bu çalışmada bulgunun aksine algılanan kültürel fark ile kültürleşme stratejileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Fakat farkın niteliği değerlendirildiğinde durum değişmiş; iki kültür arasındaki farkı olumlu değerlendirenlerin, daha çok ev sahibi kültürün özelliklerinin benimsendiği asimilasyon stratejisini tercih ettikleri görülmüştür. Bu çalışma bulgusuna paralel olarak Almanya ve Hollanda'daki göçmenlerde kültürel özdeşleşmenin iki kültürün özelliklerini olumlu/olumsuz ya da seviyor/sevmiyor şeklinde değerlendirilerek ölçülen iki ayrı

çalışmada; köken ya da ev sahibi kültürden hangisinin özelliği daha olumlu olarak değerlendirilirse o kültüre doğru bir yönelim olduğu ve o kültür ile özdeşleşmenin yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Arends-Toth ve Van de Vijver, 2004: 25-26; Ouarasse ve Von de Vijver, 2005: 267). Dolayısıyla eğer göçmen kendi kültürel değerlerinden çok yeni kültürün özelliklerini olumlu olarak algılasa, kendi kültürel özelliklerini terk ederek yeni kültürün özelliklerini benimsediği ve ev sahibi kültürün özelliklerine göre davrandığı söylenebilir.

5.1.2.5.Kültürleşme Stratejileri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Göçmen bireyin kültürleşme sürecinde ev sahibi ve köken kültüre karşı sergilediği tutumlar, göçmenin yeni kültürde nasıl bir uyum sağlayacağını belirleyicilerinden biri olarak görülmüştür (Berry, 1997: 24). Berry' nin varsayımına göre bütünleşme stratejisi düşük, marjinalleşme stratejisi yüksek, asimilasyon ve ayrılma stratejileri ise ortalama düzeyde kültürleşme stresiyle ilişkidir. Dolayısıyla uyum için en faydalı strateji bütünleşmeyken en zararlı olan marjinalleşme stratejisidir. Nitekim kültürleşme ve uyum sürecince her iki kültürle birden özdeşleşmeyi ve her iki kültürün değerlerini benimsemeyi ifade eden bütünleşme stratejisinin psikolojik uyum açısından en başarılı strateji olduğu başka çalışmalarla da desteklenmiştir (Berry ve ark.,1987: 505; Kosic, 2002: 195). Marjinalleşme stratejisi için değerlendirilen çalışmaların ortak bulgusu ise uyumu güçleştirdiği yönündedir (Berry ve ark.,1987: 505; Kosic, 2002: 195). Asimilasyon ve ayrılma stratejilerinin uyuma dair çıktıları için ise ilgili literatürde farklı bulgulara rastlamak mümkündür. Berry ve arkadaşları yaptıkları çalışma bulguları doğrultusunda asimilasyon ve ayrılma stratejisini tercih eden göçmenlerin uyumlarının bütünleşme stratejisini tercih eden göçmenlerden daha düşük olduğunu ve ortalama düzeyde stres yaşadıklarını söylerken (Berry ve ark.,1987: 505-507), ayrılma stratejisinin psikolojik uyumu düşürdüğü (Abouguendia ve Noels, 2001: 169; Ataca ve Berry, 2002: 19) ve asimilasyon stratejisinin ise psikolojik uyumu kolaylaştırdığı (Ataca ve Berry, 2002: 19; Kosic, 2002: 195) yönünde bulgular da mevcuttur. Literatürü destekler nitelikte bu çalışmada da bütünleşme stratejisinin tercih edilmesi arttıkça göçmenin olumsuz yaşantılarının düştüğü görülmektedir. Ayrılma ve marjinalleşme stratejisinin uyumla negatif yönde ilişkili olduğu bulgularıyla örtüşen bu çalışmada, ayrılma stratejisi arttıkça psikolojik sağlamlık düşmüş, marjinalleşme stratejisini tercih arttıkça olumlu yaşantılar

ve psikolojik iyi oluş azalmıştır. Yordayıcı analizler incelendiğinde ise ayrılma stratejisinin psikolojik sağlamlığı, marjinalleşme stratejisinin ise psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bu bulgulara göre, daha çok kendi kültürel özelliklerini devam ettirip ev sahibi kültürün özelliklerini reddeden göçmenlerin iç göç bağlamında dayanıklılığı düşmektedir. Yanı sıra, ev sahibi kültürün yanında kendi kültürünü de reddeden, başka bir ifadeyle marjinalleşme stratejisini tercih eden göçmen kadınların ise psikolojik iyi oluşunun azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla literatür bilgileriyle örtüşür nitelikte, ortaklaşan özellikleri kendi kültüründen uzaklaşma olan ayrılma ve marjinalleşme stratejilerinin psikolojik uyumu olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

5.1.2.6. Sosyal Destek İle İlgili Bulguların Tartışılması

Sosyal destek ile ilgili bulgular ele alındığında arkadaş, komşu ve sosyal aktivitelerden sağlanan desteğin her birinin öznel iyi oluş (yaşam doyumu, olumlu yaşantılar), psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkla pozitif yönde ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Önceki çalışmalarda göç sürecinin sonrasında bireyin alışkın olduğu ve tanıdığı çevreden uzaklaşarak, neredeyse tamamen farklı bir yere yerleşmesinin, sosyal destek kaynaklarında kayıplara neden olduğu ve bireyin dayanıklılığını düşürdüğü kanıtlanmıştır (Garcia ve ark., 2002: 30). Özellikle yeni çevreye alışma sürecinin ilk zamanlarında göçmen kadınların yalnızlık hissettiği de bulgular arasındadır (Şensoy-Bahar, 2013: 324-327). Buna rağmen tahrip olan sosyal ağların zamanla tanıdıklar ya da kurulan yeni ilişkiler sayesinde genişlediği ve ev sahibi kültürden bireylerin de içinde bulunduğu geniş bir sosyal destek ağına sahip olmanın uyumu kolaylaştırdığı bilgisi de literatürde yer bulmaktadır (Finch ve Vega, 2003: 115-116; Grewal ve ark., 2005: 249-252; Jasinskaja-Lahti ve ark., 2006: 307). Dolayısıyla tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, göçmenin yeni kültürde var olan sosyal destek kaynaklarının yeni kültürle bütünleşmesinin önünü açacağı ve uyumunu kolaylaştıracağı söylenebilir. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde de korelasyon analizleri sonuçlarına paralel ve ilerletir bir şekilde kadınların sosyal aktiviteler katılımlarının olumlu yaşantıları pozitif olarak yordadığı görülmektedir. Dolayısıyla göçmen kadın kurs, sohbet, toplantı gibi sosyal etkinliklere katıldıkça yeni çevrede daha fazla olumlu duygu deneyimlemektedir. Özellikle bu bulguyu destekler nitelikteki önceki çalışmalar, göçmenler için dini

faaliyetlere ve aktivitelere katılım sağlamanın aynı görüşü paylaştığı insanlarla bir araya gelmelerine fırsat yaratmakta ve bir nevi sosyal destek kaynağı sağlamakta olduğu bilgisine vurgu yapılmaktadır (Hovey, 1999: 192; Hovey ve Magana, 2000: 126). Bu görüşe göre, kültürel sosyal etkinlikler sayesinde göçmen bireyin kültürleşmeden kaynaklanan stresi düşmekte ve tanıdık olmayan yeni çevreye daha kolay uyum sağlayabilmektedir. Benzer bir başka çalışmada da kadınların bir araya gelerek farklı etkinliklere katılımları için fırsat yaratan kadın kulüplerinin göçmen kadının yeni bağlamda yalnızlık hisleriyle ve zorluklarla baş etmesini kolaylaştırdığı bulgulanmıştır (Povlsen, 2012: 357-358). Dolayısıyla göçmen kadının sosyal destek kaynaklarından ne kadar sıklıkla yararlandığının uyum üzerindeki etkililiği, kurs, sohbet ya da diğer sosyal faaliyetlere katılma sıklığının göçmen kadının olumlu yaşam deneyimlerini arttırdığı bulgusuyla desteklenmiştir. Literatür bilgileri sosyal desteğin niceliğinden çok, aktif bir şekilde destek sağlamanın göçmen bireyin yeni kültürdeki zorluklarla baş etmesinde ve yeni kültüre psikolojik olarak uyum sağlamasında etkili olduğu yönündedir (Hovey, 1999: 190-192). Bu çalışma da literatürü destekler bir nitelikte aktif olarak arkadaş, komşu ve sosyal aktivitelerden sağlanan desteğin sıklığı arttıkça kadının psikolojik uyumuyla ilişkili olduğu, bununla birlikte sosyal aktivitelere katılımın sıklığının da olumlu yaşam deneyimini arttırdığını göstermiştir.

5.1.2. Benlik Kurguları ve Ailenin Psikolojik İşlevselliğinin İlişkilerine Dair Bulguların Tartışılması

Birey için en temel sosyalleştirme ajanı ailedir. Her aile kendi değer ve inanışları doğrultusunda bir takım davranışları tutarlı olarak sergiler ve bu örüntüler ailenin yapısını oluşturur (Gülerce, 2007: 32-37). Göreceli olarak tutarlı bu davranış örüntüleri ise temelde buldukları toplumsal yapıya göre şekillenir ve genel olarak geniş toplumun değerlerini yansıtır (Gülerce, 2007: 35-37; Kağıtçıbaşı, 2005: 409-411). Dolayısıyla ailenin işlevselliğinin ve aile içinde gelişen benlik kurgusunun ailenin kendi amaçlarına ve buldukları bağlama göre farklılaştığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle her aile bulunduğu toplum yapısına göre değerler benimser ve üyesi olan bireyler için bu yönde sosyalleştirme davranışları sergiler. Böylelikle genç aile üyelerinin benlik gelişimi bu değerlere uygun olarak gelişir (Kağıtçıbaşı, 2005: 410).

Göç birey için birçok değişimi gerekli kılan ve yaşam döngüsünü kesintiye uğratma potansiyeli güçlü bir olaydır. Göç ve kültürleşme bağlamında aile ele alındığında göçün zorunlu kıldığı değişimlerin gerçekleştiği bir sistem olarak karşımıza çıkar (Örn., Gülerce, 2007; Kağıtçıbaşı, 2012; Walsh, 2012). Daha önce vurgulandığı üzere aile içinde bulunduğu bağlamın özelliklerine göre bir yapı geliştirir ve buna bağlı olarak ailenin psikolojik işlevleri ve üyelerinin benlik yapısı oluşur. Göçle beraber bağlam değiştiğinde, kültürel farklılıklardan kaynaklı ailenin psikolojik işlevleri ve bireyin benlik kurgusu yeni bağlamla uyuşmayabilir (Gülerce, 2007: 32-37). Bu temel görüşlerden yola çıkarak göç bağlamında ailenin psikolojik örüntülerinin ve aile içinde gelişen benlik kurgularının göçmenin psikolojik uyumu ile ilişkili olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla göç sonrasında göçmenin hali hazırda sahip olduğu aile işlevselliğinin özellikleri ve benlik kurgusu yeni bağlamla uyumluysa göçmen bireyin iyi oluş ve dayanıklılığı yüksek olacaktır. Bu beklentilerin sınanıldığı bulgular bu bölümde ilk olarak benlik kurguları ve sonra ailenin psikolojik işlevi açısından tartışılacaktır.

5.1.2.1. Benlik Kurgularına Dair Bulguların Tartışılması

Kağıtçıbaşı'na (2000: 146) göre dış göç deneyimleyen (toplulukçu kültürlerden bireyci kültürlere göçen) göçmenler bir yandan kendi toplulukçu değerlerini sürdürürken bir yandan da yerleştikleri bölgenin yeni yaşam koşullarına ve değerlerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla göç bağlamında en etkili benlik kurgusunun, her iki kültürel bağlama özgü benlik kurgusunu da içine alan özerk-ilişkisel benlik kurgusu olduğunu düşünülmektedir. Fakat literatürdeki çalışmalara genel olarak bakıldığında, Kağıtçıbaşı'nın modelinde vurgulanan özerk-ilişkisel benlik kurgusunu içermeyen, bireycilik ve toplulukçuluk temelinde ikili benlik kurgusunu (bağımsız, karşılıklı bağımlı benlik kurgusu) kapsayan bir çerçeveye rastlanır. Bu görüşe göre bireyci toplumlarda bağımsız, toplulukçu toplumlarda da karşılıklı bağımlı benlik kurgusu gelişmekte ve işlevsel olmaktadır. Bu (sınırlı) çerçeveden bakarak düzenlenen çalışmaların bulguları; ev sahibi toplumun benlik kurgusuyla göçmenin benlik kurgusunun uyuşmasının yeni kültüre uyum sağlama ile pozitif yönde ilişkili olduğu (Hyun, 2000: 190-192; Mak ve ark., 2011: 80-82), benlik kurgularının uyuşmamasının ise göçmenin uyumu ile ilişkisinin olmadığı yönündedir (Hyun, 2000: 190-192; Oguri ve Gudykunst, 2002: 589-590). Söz konusu çerçeve ve çalışma sonuçlarına destek ve hatta katkı niteliğindeki bu çalışmada

da çoğu küçük yerleşimden gelmiş kadınların şehir bağlamıyla uyumlu olarak düşünülen özerk-ilişkisel benlik kurgusunun psikolojik uyumla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Özerk-ilişkisel benlik kurgusu arttıkça kadınlarda yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş bildirimini de artmaktadır. Ayrıca özerk-ilişkisel benlik kurgusunun psikolojik iyi oluşu pozitif olarak yordadığı da bulgularımız arasındadır. Dolayısıyla Kağıtçıbaşı hocanın dış göç için önerdiği özerk-ilişkisel benliğin uyum için ideal olduğu varsayımı bu çalışmanın sonuçlarına göre iç göç bağlamındaki kadınlar için de geçerliliğini korumaktadır.

Bireyci kültüre uygun olan ve Türkiye toplumunun genelinin ve şehirli bağlamın benlik yapısıyla farklılaştığı söylenebilen özerk benlik kurgusunun; olumsuz yaşantılarla pozitif, psikolojik iyi oluşla ise negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca regresyon analizi sonuçları özerk benliğin olumsuz yaşantıları arttırdığı yönündedir. Çin’de kırsaldan kente göç eden göçmenlerle yapılan bir çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Du, ve ark., 2015: 178-180). Söz konusu çalışmada da toplulukçuluk özelliğiyle anılan Çin’de, kırdan kente göç eden göçmenlerde özerk/bağımsız benlik kurgusunun göçmenin uyumunu güçleştirdiği ortaya konmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, Türkiye’de toplumda genel olarak yaygın görülen benlik kurgularıyla (ilişkisel özerk-ilişkisel) uyuşmayan bir benlik kurgusunun (özerk) göçmenin uyumunu güçleştirdiğinin kanıtıdır.

Türkiye toplumunun genellikle kırsal kesimlerinde görülen ve toplulukçuluk değeriyle örtüşen ilişkisel benlik kurgusunun ise; yaşam doyumu, olumlu yaşantılar ve psikolojik iyi oluşla pozitif yönde anlamlı ilişkiler içinde olduğu görülmektedir. Şehirli bağlamla pek de uyuşmayan ilişkisel benlik kurgusunun psikolojik uyum ile olan pozitif ilişkisi iç göç bağlamına özel bir durum olarak değerlendirilebilir. Kağıtçıbaşı (2010: 160), insanın temel ihtiyaçlarından olan ilişkisellik ihtiyacının toplulukçuluk özellikleri baskın bireylerde göç bağlamında göçmenin psikolojik uyumu açısından gerekli olduğunu öne sürmektedir. Dolayısıyla, genel itibarıyla ilişkiselliğe önem veren bir toplumda ilişkisel benliğin psikolojik uyumla olan pozitif yönlü ilişkisi şaşırtıcı değildir. Benlik kurgularıyla ilgili sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde; iç göç bağlamında kadın göçmenler için özerk-ilişkisel ve ilişkisel benlik kurgusunun uyumla pozitif ilişkili olduğu, özerk benlik kurgusunun ise uyumu güçleştirdiği görülmektedir. Türkiye kültüründe iç göç bağlamında benlik kurguları ele alındığı vakit, özerk benliğin göçmenin

iyi oluşu için bir risk faktörü, ilişkiselliği içinde barındıran ilişkiyel benlik ve özerk-ilişkiyel benlik kurgusunun ise psikolojik uyum için koruyucu bir faktör olduğu söylenebilir.

Çalışmanın bir diğeri önemli sonucu, benlik kurgularıyla kültürlenme stratejileri arasındaki anlamlı ilişkililerdir. Buna göre, kadının özerk benlik kurgusu arttıkça asimilasyon ve marjinalleşme stratejisini tercih etme olasılığının arttığını, ayrılma stratejisini tercih etme olasılığının ise düştüğünü göstermektedir. Yanı sıra ilişkiyel benlik kurgusu arttıkça asimilasyon ve marjinalleşme stratejisini tercih etme olasılığı da düşmektedir. Benlik kurgularının kültürlenme stratejileri ile olan ilişkileri daha önceki çalışmalarda da ortaya konmuştur. Literatür bulguları, ev sahibi kültürde baskın olarak görülen benlik kurgusuna (bağımsız benlik kurgusu) sahip olan göçmenlerin daha çok asimilasyon ve bütünleşme stratejisini, kendi köken kültürleriyle uyuşan benlik kurgusuna (karşılıklı bağımlı benlik kurgusu) sahip olan göçmenlerin ise daha çok ayrılma ve bütünleşme stratejilerini tercih ettiklerini göstermektedir (Shim ve ark., 2014: 301). Avustralya’da yaşayan Çinli göçmen çalışanlarla yapılan bir başka çalışmada, önceki bulguyu destekler şekilde karşılıklı bağımlı benlik kurgusu yüksek olan göçmenlerin bütünleşmeyi daha çok tercih ettiğii ve marjinalleşmeden kaçındığı bulgulanmıştır (Lu ve ark., 2016: 61-62). Dolayısıyla çalışmada asimilasyon stratejisinin, ilişkiyel benlik kurgusu ile negatif yöndeki ilişkisi ile özerk benlik kurgusunun ayrılma stratejisiyle olan negatif ilişkisi beklendik şekilde literatürle örtüşmektedir. Marjinalleşme stratejisi ile ilişkiyel benlik kurgusu arasındaki negatif ilişki de benzer şekilde literatürle uyuşmaktadır. Fakat ev sahibi kültürde yaygın olmayan özerk benlik kurgusunun asimilasyon stratejisi ile pozitif yöndeki ilişkisi beklenmedik bir bulgudur, fakat dış göç çalışmalarının sonuçları ile uyuşur niteliktedir. Belkide ortaya çıkan bu sonuç iç göçün kendi doğasına has bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Şehir bağlamında yaygın görülen özerk-ilişkiyel benlik kurgusunun özerk benlik kurgusunun özelliklerini de içinde bulundurduğu düşünülüğünde çalışma bulguları daha anlamlı bir hal almaktadır. Literatürde rastlanmayan bir bulgu olan, marjinalleşme stratejisinin özerk benlik kurgusuyla pozitif ilişkisi ise iç göç bağlamı perspektifinden şu şekillerde ele alınabilir. İlk olarak marjinalleşme stratejisi ev sahibi ve köken kültürü temsil eden her iki kültürel özelliklerin de reddedilmesi anlamına gelmektedir. Özerk benlik kurgusu da Türkiye toplumunda seyrek olarak görülmektedir. Dolayısıyla toplumun benlik yapısıyla

pek de uyuşmayan özerk benlik kurgusuna sahip bireylerin hem genel eğilim olarak ilişkisel benlik, hem de şehir bağlamında görülen özerk-ilişkisel benlik yapılarının geliştiği bağlamların özelliklerini reddederek marjinalleşme stratejisini tercih ettiği söylenebilir. İkinci olarak özerk benlik kurgusuna sahip olmanın kendi kültüründen uzaklaşma yönünden benzerlik gösteren iki temel stratejiyi (marjinalleşme ve asimilasyon) tercih ettiği de görülmektedir ki bu durum da; özerk bireyin kendi kültürünün beklentilerini karşılamayı benliğinin önemli bir parçası olarak görmemesi şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2.2. Ailenin Psikolojik İşlevselliğine Dair Bulguların Tartışılması

Gülerce (2007: 34-35) ailenin psikolojik işlevlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlamın yüksek olmasının uyumlu bir aile ortamının varlığına işaret ettiğini belirtmektedir. Bu görüşe ek olarak, göç bağlamı gibi zor yaşam olaylarıyla baş etmekte uyumlu aile ortamının aile üyelerinin yeni bağlama uyumu için kaynak sağladığı ve göçmenin uyumunu kolaylaştırıldığına da vurgu yapılmaktadır. Bu doğrultuda göç bağlamında uyumlu aile ortamının uyumu kolaylaştırdığı, çatışmalı aile ortamının psikolojik uyumu güçleştirdiği çalışmalarla da desteklenmiştir (McCubbin ve McCubbin, 1988: 248; Molina ve Alcantara, 2013: 155). Dahası, destekleyici ve uyumlu bir aile ortamı kültürleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirerek, göçmen yetişkini depresyona karşı korumaktadır (Nam ve ark., 2016: 453-455; Sun ve ark., 2016: 5-8). Bu çalışmanın sonuçları incelendiğinde, genel olarak literatüre uygun bir şekilde ailenin psikolojik işlevleri ile kadının psikolojik uyum göstergelerinin ilişkili olduğu görülmüştür. Aile içindeki bilgi ve duygu alış-verişinin kalitesi ile ilgili olan iletişim boyutundaki artış, yaşam doyumu ve olumlu yaşantılardaki artışla ve olumsuz yaşantılardaki azalmayla paraleldir. Bu bulguyu destekleyen bir çalışma, aile üyelerinin aile içindeki iletişimden ve aralarındaki uyumdan memnun olmasının kültürleşmeden kaynaklı stres düzeyini düşürdüğünü göstermektedir (Vidal de Haymes ve ark., 2011: 420). Dolayısıyla çalışmanın iletişim boyutuyla ilgili bulgular literatürle örtüşmektedir. Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, ailenin yetkinliğinin arttıkça yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılığın artmakta, olumsuz yaşantıların ise azalmakta olduğudur. Yetkinlik boyutu ailenin güçlüklerle baş edebilme kapasitesini ve var olan kaynaklarını ifade etmekte, dolayısıyla ailenin dayanıklılığı ile yakından ilişkili

olduğu söylenebilmektedir. Önceki çalışmalarda ortaya konan bulgular, ailenin yetkinlik özelliğinin aile üyelerini göç sonrası travmaya karşı koruduğunu (Singh ve ark., 2011: 438-440) ve psikolojik rahatsızlıkları azalttığını göstermektedir (Knudson-Martin, 2000: 321). Dolayısıyla ailenin yetkinliğinin de uyum ile pozitif ilişkisi beklendik yöndedir. Aile içindeki duygusal atmosferin göçmenin psikolojik uyumu ile olan ilişkisine gelindiğinde önceki çalışmalar, aile içinde duyguların rahatça ifade edildiği sıcak bir aile ortamının bireyin psikolojik problemlerini azalttığını göstermektedir (Knudson-Martin, 2000:322). Bu çalışmada da duygusal bağlam alt boyutundan alınan puanlarla yetkinlik boyutunda olduğu gibi yaşam doyumu, olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlık pozitif, olumsuz yaşantılar ise negatif yönde ilişkili çıkmıştır. Başka bir ifadeyle aile içindeki duygusal atmosfer olumlu yönde arttıkça göçmen kadının yaşam doyumu, deneyimlediği olumlu duygular, psikolojik iyi oluşu ve psikolojik dayanıklılığı da artmaktadır. Sonuç olarak aile psikolojik işlevsellerini başarıyla yerine getirdikçe göç bağlamında göçmen kadının yeni kültüre ya da yeni çevreye bir o kadar uyum sağladığı görülmektedir.

Ailenin psikolojik işlevselliği ile kadının yöneldiği kültürleşme stratejileri arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, ailenin yetkinliği arttıkça asimilasyon ve bütünleşme stratejilerini tercih etme olasılığının düştüğü görülmektedir. Literatüre bakıldığında göç bağlamında ailenin kendi kaynaklarına yönelerek ev sahibi kültürün değerlerini reddettiğini gösteren bulgular mevcuttur (Örn., Miranda ve Matheny, 2000: 313-314). Buna göre, aile içindeki sıkı bağlılık aileyi dış dünya ile iletişim kurmaktan alıkoymaktadır. Böylece göçmen aile bireylerinin göç bağlamında ayrılma stratejisine benzer bir kültürleşme stratejisi topyekûn sergilediği görülmektedir. Benzer bir şekilde bu çalışmada aile yetkinliği yüksek olan göçmen kadının ev sahibi kültürün özelliklerini benimsemekten kaçındığı görülmektedir. Ailenin yetkin olması karşı karşıya geldiği zorlukların üstesinden gelmesi ve problem çözme kabiliyetini ifade etmektedir. Ayrıca aile ne kadar fazla kaynağa sahipse o bağlamda daha fazla yetkinlikten bahsetmek mümkündür. Belki de kendi kendine yeten bir aile göç bağlamında ev sahibi kültürün özelliklerini benimseyerek yeni kültüre uyum sağlamaya çalışmak yerine, kendi kaynaklarına yönelerek yaşamayı tercih etmektedir. Çalışmanın bir diğer bulgusu, aile işlevlerinden iletişim, yetkinlik ve duygusal bağlam alt boyutlarından alınan puanlardaki artışın kadının marjinalleşme stratejisini tercih etme olasılığını düşürmesidir.

Marjinalleşme stratejisinin psikolojik uyumla negatif ilişkili olduğu, dolayısıyla da olumsuz bir kültürleşme stratejisi olduğu bilinmektedir. Göç bağlamında aile uyumunu başarmış iletişimi kuvvetli, yetkin ve aile içindeki duygusal ortamın yeterli ölçüde şefkat ve sevgi ihtiyacını karşılıyor olması göçmen kadın için olumlu çıktılarla ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla uyumlu bir aile ortamına sahip göçmen kadının marjinalleşme stratejisinden uzak kalması mantıklıdır.

5.2. DEĞİŞKENLERLE İLGİLİ ARACI ANALİZ SONUÇLARININ TARTIŞILMASI

Çalışmanın bu bölümünde, iç göç ve aile bağlamı ile ilgili olan değişkenlerin psikolojik uyumla ve kendi aralarındaki ilişkilerine dair olası aracı etkilerin sınındığı araştırma bulguları tartışılacaktır.

5.2.1. Göç ve Kültürleşme Sürecine Dair Değişkenler ile Psikolojik Uyum Göstergeleri Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması

Berry (1997: 21-25) önerdiği Kültürleşme Kuramı'nda, kültürleşme sonrasındaki uyumu etkileyen faktörleri iki gruba ayırmaktadır. Kültürleşme öncesi faktörler eğitim düzeyi gelir ya da cinsiyet gibi sosyo-ekonomik özellikler, göç kararı, göçe dair beklentiler, kültürel mesafe olarak gruplandırılmaktadır. Kültürleşme stratejileri ve sosyal destek ise kültürleşme sırasında ortaya çıkan faktörler olarak anılmaktadır. Berry'ye (1997: 18) göre kültürleşme öncesi faktörler ev sahibi toplumun kamusal politikaları ile değiştirilemese de kültürleşme sürecinde ortaya çıkan faktörlere müdahale etmek mümkündür. Dolayısıyla kültürleşme sürecindeki faktörlerin başka başka etkenlerden etkilenecek uyumu etkileme potansiyelini taşıdığı söylenebilir. Literatürdeki çalışmalar kültürleşme öncesi faktörlerle, hem kültürleşme süreci sırasında ortaya çıkan faktörlerin kendi arasında (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194; Suanet ve Van de Vijver, 2009: 194) hem de bu faktörlerin psikolojik uyum ile (Abouguendia ve Noels, 2001: 169; Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Aycan ve Berry, 1996: 246-248; Demes ve Geeraert, 2014: 103; Şeker ve Sirkeci, 2014: 79) anlamlı ilişkiler içinde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu öncül bulgular ışığında; kültürleşme öncesi faktörlerle (sosyo-ekonomik özellikler, göç kararı, göçe dair beklentiler ve kültürel mesafe) psikolojik uyum arasındaki ilişkide kültürleşme süreci sırasında ortaya çıkan süreçlerin etkileri merak edilmiştir. Buna göre, kültürleşme stratejileri ve sosyal desteğin göç öncesi süreçler ile psikolojik uyum ilişkisine aracılık edeceği belirtilmiş, aracı analiz sonuçları,

bu ilişkilere kültürleşme stratejilerinin ve sosyal desteğin aracılık ettiğine yönelik anlamlı bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Kültürleşme öncesi faktörlerden ilk olarak algılanan sosyo-ekonomik konum ele alınacak ve psikolojik uyum göstergeleri ile arasındaki ilişkide kültürleşme stratejileri ve sosyal desteğin aracı rollerine dair yordayıcı analiz sonuçları gözden geçirilecektir. Bulgular, bağımsız değişken olarak ele alınan algılanan sosyo-ekonomik konumun bağımlı değişkenlerden psikolojik iyi oluşu, pozitif yaşantıları ve psikolojik sağlamlığı yordadığını göstermektedir. Literatürde yüksek sosyo-ekonomik konumun psikolojik uyumu arttırdığı yönündeki bulgular (Ataca ve Berry, 2002: 22-23; Aycan ve Berry, 1996: 246-248) ile örtüşen bu bulgular, sosyo-ekonomik konumun kadın göçmende psikolojik uyum açısından belirleyici bir faktör olduğuna kanıt teşkil etmektedir. Diğer bir grup bulgu da yine sosyo-ekonomik konumun aracı değişkenler olarak ele alınan kültürleşme stratejileri ve sosyal desteğin üzerindeki etkisine yöneliktir. Sonuçlar, sosyo-ekonomik konumun kültürleşme stratejilerinden marjinalleşme ve ayrılmayı negatif, sosyal destek kaynaklarından arkadaş desteği ve sosyal aktivitelerin sıklığını ise pozitif olarak yordadığını göstermektedir. Kültürleşme stratejilerine yönelik önceki çalışmalarda araştırmacılar, düşük sosyo-ekonomik konum ile ayrılma stratejisi arasında pozitif bir ilişki olduğuna işaret ederken, marjinalleşme stratejisine dair anlamlı bir sonuca ulaşamadıklarını belirtmişlerdir (Ataca ve Berry: 2002: 23-24; Karakuş, 2014: 165-167). Dolayısıyla bu çalışmada kadınların kültürleşirken tercih ettiği ayrılma stratejisi ve algıladıkları sosyo-ekonomik düzey arasında ortaya çıkan ilişkiler literatürle örtüşürken, sosyo-ekonomik konum arttıkça marjinalleşme stratejisinin tercih edilmesinin azaldığı bulgusu da literatüre kazandırılmıştır. Sosyal kaynaklara veya kapitale dair önceki bulgularda, sosyo-ekonomik açıdan daha iyi konumda olan göçmenlerin sosyal desteğinin de daha fazla olduğu bilgisi mevcuttur (Garcia ve ark., 2002: 302). Ayrıca sosyo-ekonomik konum düştükçe göçmenlerin ev sahibi toplumla ilişki kurmaktan çekindiği de bilinmektedir (Ataca ve Berry, 2002: 23). Dolayısıyla bu çalışma sonucunda görülen, göçmen kadının sosyo-ekonomik açıdan kendini yüksek konumda algılaması, arkadaştan sağladığı sosyal desteğin sıklığını ve sosyal aktivitelere katılım sıklığını arttırdığı yönündeki bulgular beklendik yöndedir. Bu durum da, kadının sosyal açıdan güçlenmesinde ve kültüre yaklaşmasında, ailesinin sahip olduğu ekonomik değerlerin önemine işaret etmektedir. Son olarak kültürleşme stratejileri ve sosyal desteğin (aracı

değişkenlerin) kadında psikolojik uyum göstergeleri (sonuç değişkenleri) üzerindeki etkilerine yönelik analiz sonuçları, psikolojik uyumun marjinalleşme ve ayrılma stratejileri tarafından negatif, arkadaş ve sosyal aktivitelerden sağlanan sosyal destek tarafından ise pozitif yönde yordandığını göstermektedir. Marjinalleşme ve ayrılma stratejilerinin psikolojik uyum üzerindeki negatif etkisi, Berry'nin (1997: 25) görüşleri ve literatür bulgularıyla uyudur niteliktedir (Kosic, 2002: 195; Şeker ve Sirkeci, 2014). Aynı zamanda sosyal desteğin göçmenin psikolojik uyumuna katkı sağladığını ortaya koyan literatür bilgisi çalışmanın bulgularını desteklemektedir (Garcia ve ark., 2002: 30; Jasinskaja-Lahti ve ark., 2006: 307; Şensoy-Bahar, 2013: 324-327). Sonuç olarak göçmen kadının sosyo-ekonomik konumunu yüksek algılanması hem marjinalleşme stratejisini düşürerek psikolojik iyi oluşu arttırmakta hem de arkadaştan sağlanan sosyal desteğin sıklığını artırarak psikolojik sağlamlığa olumlu katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte sosyo-ekonomik konum arttıkça ayrılma stratejisini tercih düşmekte ve psikolojik sağlamlık artmaktadır. Sosyo-ekonomik konum ile kadın göçmende psikolojik uyum arasındaki pozitif yönde ilişkilere arkadaş desteği pozitif ve ev sahibi kültürün değerlerinden uzaklaşmayla (ayrılma) birlikte kendi kültürel değerlerinden uzaklaşma (marjinalleşme) (kültürel ve muhtemelen bireysel yalnızlaşma) stratejisi ise negatif yönde aracılık etmektedir.

Göç sürecine dair değişkenler ile psikolojik uyum göstergeleri arasındaki aracı etkilere dair bulgularda beliren bir diğer dolaylı ilişki ise; göç kararı ile kadının psikolojik uyum göstergeleri arasındaki ilişkiye komşudan sağlanan sosyal desteğin aracılık ettiği bulgusudur. Regresyon analizi sonuçları, göç kararının kadının yaşam doyumu, olumlu yaşantıları, psikolojik iyi oluşu ve psikolojik sağlamlığı üzerinde yordayıcı gücünün olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara göre isteyerek göç etmek yaşam doyumunu, olumlu yaşantıları, psikolojik iyi oluşu ve kadın göçmenin psikolojik sağlamlığını arttırmaktadır. Daha önce de vurgulandığı gibi göçe istekli olmak göçmenin uyum sürecinde etkilidir (De Oliveira Assis, 2014: 41; Hovey ve Magana, 2000: 126-128; Maydell-Stevens ve ark., 2007:194; Salgado de Snyder, 1987 :485). Göçmen göç deneyimini isteyerek yaşarsa buna bağlı olarak pozitif uyumu başarabilmektedir. Çalışmada ayrıca komşudan sağlanan sosyal desteğin doğrudan olumlu yaşantılar, psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı arttırdığı görülmektedir. Daha önceki bölümlerde de tartışıldığı gibi göçmenin her iki kültürden bireylerin bulunduğu geniş bir

sosyal ağa sahip olması yeni kültürde göçmenin uyumunu arttırmaktadır (Jasinskaja-Lahti ve ark., 2006: 307). Dolayısıyla da göçmen kadının sıkıntılı zamanlarında yardım alabileceği bir komşusunun olması ve bu komşulardan sıklıkla yardım görmesinin kadının olumlu duygularını, psikolojik iyi oluşunu ve psikolojik sağlamlığını arttırması beklenen bir bulgudur. Son yordayıcı ilişki ise göç kararı ile komşudan sağlanan sosyal destek arasında ortaya çıkmıştır. Göç etmeye yönelik istekliliğin göçmen kadının komşularından daha sık destek almasını sağladığı görülmektedir. Literatür bilgileri göç sürecine istekli olan göçmenlerin yeni kültürle iletişim kurmaya da istekli olduğu ve yeni kültürün özelliklerini benimsemeyi tercih ettiğini göstermektedir (Maydell-Stevens ve ark., 2007: 194). Dolayısıyla göçe istekli ve o kültürde karşılaştığı insanlarla iletişime açık olmak belki de komşularla daha fazla zaman geçirmeyi sağlamaktadır. Böylece zor zamanlarda destek alacağı komşulara sahip olmak göçmen kadının göç bağlamında deneyimlediği olumlu duygularını, psikolojik iyi oluşunu ve psikolojik sağlamlığını arttırarak uyumunu kolaylaştırmaktadır.

Göç ve kültürleşmeyle ilgili ortaya konan son grup aracı etkiler göçe dair beklentiler ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiler üzerinedir. Analiz sonuçları göçe dair beklentiler ile psikolojik iyi oluş arasında komşudan sağlanan sosyal desteğin aracı rol oynadığı yönündedir. Bir diğer bulgu ise, arkadaştan sağlanan sosyal desteğin göçe dair beklentiler ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği. Dolayısıyla göçe dair beklentiler gerçekleştikçe göçmen kadının arkadaşıyla paylaşımları ve buna bağlı olarak da psikolojik iyi oluşu artmaktadır. Bununla beraber göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi komşulardan daha sık destek almayı arttırmakta ve böylece göçmen kadının psikolojik sağlamlığı da artmaktadır. Paralel biçimde göçe dair beklentilerin ele alındığı önceki çalışmalardaki bulgular, beklentilerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı arttırarak göçmenin psikolojik uyumunu kolaylaştırdığını göstermektedir (Simich ve ark., 2006: 430). Göçmene aktif olarak destek sağlayan sosyal destek ağlarının (arkadaş ve komşu) da psikolojik uyuma katkı sağladığı bilinmektedir (Hovey, 1999: 190-192; Jasinskaja-Lahti ve ark., 2006: 307). Elde edilen aracı ilişkilere dair bulguların öncül literatürle örtüşen nitelikleri literatür bilgisini kuvvetlendirmiştir. Görünen o ki, göçe dair beklentilerin gerçekleşmesi kadını sosyal çevreye yöneltmekte; arkadaş ve komşudan sağlanan sosyal desteği arttırarak göçmenin psikolojik uyumunu kolaylaştırmaktadır.

5.2.2. Benlik Kurguları ile Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması

Bu tez çalışmasında kadınların benlik kurguları ile psikolojik uyumları arasındaki ilişkide kültürleşme stratejilerinin aracı etkilerine dair de bir grup denence sınınanmıştır. Düzenlenen analizlerde, sadece tek bir anlamlı aracı etkiye rastlanmıştır. Buna göre, özerk benlik kurgusu ile psikolojik iyi oluş arasında marjinalleşme stratejisinin kısmi olarak aracı rolü vardır. Bu sonuç detaylı incelendiğinde, özerk benlik kurgusunun psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordadığı görülmektedir. Bu bulguya benzer sonuçlara daha önce Çin’de kırdan kente göç etmiş göçmenlerde de rastlanmıştır (Du, ve ark., 2015: 178-180). Yanı sıra, özerk benliğin marjinalleşme stratejisini pozitif yönde yordadığı da bulgularımız arasındadır. Aracı değişken olarak beliren marjinalleşme stratejisi de psikolojik iyi oluşu düşürmektedir. Marjinalleşme stratejisinin uyumu güçleştirdiği bulgusu daha önce de desteklenmiştir (Kosic, 2002: 195). Benlik kurguları ile psikolojik uyum arasındaki aracı ilişkilere yönelik bulgularımız, göçmen kadınlarda iç göç bağlamında özerk benlik kurgusuna sahip olmanın her iki kültürün özelliklerini reddetmek olan marjinalleşme stratejisinin tercihini arttırarak psikolojik iyi oluşu düşürmekte olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla geniş toplumun benlik kurgusuyla farklılaşan bir benlik kurgusuna sahip olmak, muhtemelen göçmen kadını yalnızlaştırmakta ve yeni çevreye psikolojik olarak uyum sağlamasını güçleştirmektedir.

5.2.3. Kültürleşme Stratejileri İle Psikolojik Uyum Arasındaki Aracı İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması

Tez çalışmasında ele alınan son grup aracı ilişkiler, iç göç yaşamış kadının kültürleşme stratejileri ile psikolojik uyumu arasındaki ilişkide ailenin psikolojik işlevselliğinin aracı rolüne dairdir. Bu kapsamda yürütülen analizler, kadının kullandığı marjinalleşme stratejisi ile psikolojik iyi oluşu arasında aile içi iletişimin aracı rolü olduğunu göstermektedir. Marjinalleşme stratejisinin ailenin işlevsel özelliklerinden iletişimi ve kadının psikolojik iyi oluşunu negatif yönde yordadığı görülmektedir. Marjinalleşme stratejisinin göçmenlerde negatif çıktılarla olan ilişkisi daha önce de ortaya konmuştur (Berry ve ark.,1987: 505). Önceki çalışmalarda iletişimi kuvvetli aile bireylerinin yeni çevreye daha kolay uyum sağladığı (Vidal de Haymes ve ark., 2011: 420) görüşünü destekler şekilde, bu çalışmada da iletişim boyutu psikolojik iyi oluşu

doğrudan yordamaktadır. Dolayısıyla marjinalleşme stratejisini tercih eden göçmen kadınlar, kültürel uzaklaşmayı tercih etmenin yanı sıra, aile içindeki bireylerle iletişimde de olumsuzluklar yaşamakta; etkilenecek psikolojik iyi oluşu düşmekte ve uyumu da güçleşmektedir.

5.3. GENEL TARTIŞMA VE SONUÇ

Daha önce belirtildiği üzere, bu tez çalışmasının temel amacı iç göç deneyimlemiş kadının psikolojik açıdan uyumunu göç temelli süreçlerin, benliğin ve aile bağlamının etkilerine göre değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda; göçmen kadının psikolojik uyum süreci ile ilişkili olduğu düşünülen kültürleşme stratejileri, benlik kurguları ve ailenin psikolojik işlevselliğinin kadının psikolojik uyum göstergeleri olarak belirlenen beş temel değişken üzerinden ayrıntılı olarak incelemek hedeflenmektedir. Çalışmanın kavramsal çerçevesi; kültürlerarası ve gelişim psikolojisi alanlarının bakış açılarının kültürleşme temeline birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Dolayısıyla kültürleşmeyi deneyimleyen göçmen kadının psikolojik uyumuyla ilişkili olduğu düşünülen göç sürecine bağlı değişkenler ile değişimin yaşandığı ve bireyin en temel gelişimsel alanı olan aile bağlamının özellikleri temel alınarak; Kültürleşme (Berry, 1997), Aile Değişim (Kağıtçıbaşı, 2012) ve Dönüşümsel Aile (Gülerce, 2007) Modelleri iç göç bağlamında kavramsal açıdan birleştirilmiş ve göçmen kadının psikolojik uyumu bu üç kuramsal çerçeve öncülüğünde incelenmiştir.

Önceki bölümlerde ayrıntılı olarak tartışılan bulgular birlikte değerlendirildiğinde, bu tez çalışmasının ana teması olan ve göçmen kadınların yeni çevreye olan psikolojik uyumu üzerinde 1) deneyimlediği iç göç ve kültürleşmeyi açıklama gücü olan değişkenlerin, 2) sahip oldukları benlik kurgularının hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkileri, yanı sıra 3) ailenin psikolojik işlevselliğinin dolaylı etkileri ortaya konmuştur. Tüm bu bulgular incelendiğinde genel bir sonuç olarak; iç göç yaşamış kadının bildirdiği sosyo-demografik özellikler başta olmak üzere göç ve kültürleşmeyle ilgili değişkenlerin kadının psikolojik uyumuna dair açıklayıcı katkısının ailenin işlevselliği ile ilgili değişkenlerden daha yoğun olduğu görülmektedir. Dolayısıyla göçmen kadının psikolojik uyumu incelenirken, aile bağlamından ziyade öncelikli olarak bireysel, kültürel ve çevresel faktörlerin etkisinin yüksek olarak görüldüğü göç bağlamının ele alınması gerektiği düşünülebilir. Tez çalışmasının temel denenceleri

kapsamında yürütülen korelasyon ve regresyon analizleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise iki nokta dikkati çekmektedir.

İlk nokta olarak, korelasyon analizlerinde çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan üç ana kuramla ilgili göç süreci ve kültürleşme, benlik kurguları ve aile işlevselliği değişkenlerinin (kültürel mesafe hariç) göçmen kadının psikolojik uyumunu ifade eden göstergelerden en az biriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla göçmen kadının iç göç bağlamında yeni kültüre psikolojik olarak uyum sağlaması birden çok bağlam ve faktörlerle ilişkili olarak düşünülmelidir. Diğer bir ifadeyle; göçmen kadının psikolojik uyumu hem sosyal, hem kişiler arası hem de birey içi faktörlerden kültürleşme, benlik ve aile bağlamlarıyla yakından ilişki içinde gibi görünmektedir.

İkinci olarak ise, bu çalışma kapsamında göçmen kadının iç göç ve aile bağlamında psikolojik uyumunu zorlayıcı veya kolaylaştırıcı bazı risk ve koruyucu faktörlerin belirlendiği hatırlanmalıdır. İç göç bağlamında, algılanan yüksek sosyo-ekonomik konum, isteyerek göç sürecine katılmak, göçe dair beklentilerine ulaşmak ve yeni bağlamda sosyal aktivitelere katılım sağlamak göçmen kadın için psikolojik uyum açısından koruyucu birer faktör olarak değerlendirilebilirken, ayrılma ve marjinalleşme stratejilerinin ruh sağlığı açısından birer risk faktörü olarak görev yaptığı söylenebilir. Aile bağlamı ele alındığında ise belirgin biçimde benlik kurgularının psikolojik uyum üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Özerk benlik kurgusu olumsuz yaşantıları arttırarak psikolojik uyum açısından göçmen kadını riskli konuma taşırken, özerk-ilişkisel benlik ise göçmen kadının psikolojik iyi oluşunu arttırarak psikolojik uyum açısından bir koruyucu faktör olarak görev yapmaktadır. Bu bulgular, kadın ruh sağlığını göç ettiği bağlamın kültürel özellikleri içinde değerlendirmenin önemine bir kez daha işaret etme fırsatı vermektedir.

Araştırmanın en güçlü yanı olarak, bilindiği kadarıyla, ulusal literatürde kadının psikolojik uyumunun iç göç ve aile bağlamını birleştirecek kapsamda ilk defa ele alınıyor olmasıdır. Üç farklı kuramsal çerçeveyi iç göç bağlamında birleştirerek geçerli hipotezler üretmek de bu çalışmanın güçlü yanlarından bir diğeri olarak görülmektedir. Böylelikle iç göç deneyimlemiş kadının kültürleşmesi, benlik kurguları ve üyesi olduğu ailenin psikolojik örüntülerinin hem birbirleriyle hem de psikolojik uyumla ilişkileri hakkında önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın diğer bir güçlü yanı ulusal ve uluslararası literatürde sınırlı bilgi sahibi olunan iç göç bağlamında ve kadınlarla çalışılmış olmasıdır. Böylelikle iç göç bağlamına özel veya göçe genel bazı psikolojik mekanizmaların çözümlenme ve anlaşılması için faydalı bilgilere ulaşma imkânı doğmuştur.

Çalışmada psikolojik uyumun kavramsallaştırması geniş bir literatürden yararlanılarak yapılmıştır. Uyum göstergeleri iyi oluşun farklı boyutları olan öznel ve psikolojik iyi oluşu içermesinin yanında psikolojik dayanıklılığı da kapsamaktadır. Böylelikle iç göç bağlamında kadının ruh sağlığının iyi oluşu ve dayanıklılığı gibi ayırt edici göstergeleri hakkında ileriki çalışmalar açısından fikir oluşturacak bilgiler içermesi, çalışmanın güçlü bir yönü olarak değerlendirilebilir.

Güçlü yanlarının yanında çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır, en önemli sınırlılık çalışmanın örneklem büyüklüğüyle ilgilidir. Örneklem büyüklüğü göz önüne alındığında her ne kadar üç büyük şehir oldukça temsili bir çevre sağlasa da, bulguların iç göç deneyimlemiş bütün kadınlara genellenmesi mümkün görünmemektedir. Üç farklı kuramsal çerçeveyi kapsayacak şekilde çok sayıda değişkenle yürütülen bu çalışmanın ileride daha yüksek temsil ediciliğe sahip bir örnekleme ulaşılarak, modelleme ve çoklu değişken yapılarının sınınanarak yürütülmesi önerilmektedir.

Çalışmanın hipotezleri oluşturulurken iç göçe dair literatürün nitelikli ama henüz az sayıda olmasından dolayı genellikle dış göç sürecinde kültürleşme ile ilgili ulusal ve uluslararası görgül araştırma bulgularından yararlanılmıştır. İç ve dış göçte deneyimlenen kültürleşme sürecinin benzer olduğu ve biri hakkında varsayımda bulunurken diğerinin sonuçlarından yararlanmanın mahsuru olmadığı literatürde öncül araştırmacılarca belirtilmekle birlikte, çoğunlukla dış göç literatüründen yararlanmış olmak bu çalışmanın bir sınırlılığı olarak görülmektedir.

Diğer bir sınırlılık da göçmen grubun tanımıyla ilgilidir. Berry (1997: 8-9) kültürleşme gruplarını isteklilik, yer değiştirme ve süreklilik faktörlerine göre ayrı gruplara ayırmaktadır. Bu gruplar; yerliler, etnik kültürel gruplar, göçmenler, konuklar, mülteciler ve sığınmacılar olarak adlandırılmaktadır. Literatürde tanımlanan kültürleşme gruplarından biri olan göçmen grup ile bu çalışmada göçmen olarak adlandırılan örneklem grubu birebir örtüşmemektedir. Buna göre, bu tez çalışmasında göçmen olarak tanımlanan örneklem grubu herhangi bir nedenden dolayı bulunduğu şehri değiştirerek

başka bir şehre yerleşen birey olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın örneklemini daha çok yerliler, mülteci ve sığınmacılar dışındaki kültürleşme gruplarını içine alan genel bir örneklem grubunu temsil ediyor gibi görünmektedir. Bu farklı grupların yeni kültürdeki psikolojik uyumları arasında fark olabileceği düşünüldüğünde (Örn., tayin ile geçici süreliğine yeni bir şehre göç eden birey ile kalıcı olarak yer değiştiren göçmenlerin uyumları farklılaşabilir), belki de bu alt grupları bir birinden net bir şekilde ayırmanın mümkün olabileceği daha büyük bir örneklem grubuyla çalışmak daha doğru olacaktır.

Kültürleşme süreci hem ev sahibi hem de göçmen bireylerde değişimlere neden olmaktadır. Dolayısıyla göçmen bireyin uyumu incelenirken ev sahibi toplumun kültürleşme stratejileri ve çok kültürlülüğe yönelik bakışı da ileriki çalışmalarda dikkate alınması gereken noktalardır. Bu çalışmada sadece göçmen grubun kültürleşmesinin ele alınmış olması çalışmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- ABEBE Dawit Shawel – Lars LIEN – Karin Harsløf HJELDE, “What we know and don’t know about mental health problems among immigrants in Norway”, *Journal of Immigrant and Minority Health*, 16(1), 2014, 60-67.
- ABOUGUENDIA Mona - Kimberly A. NOELS, “General and acculturation-related daily hassles and psychological adjustment in first-and second-generation South Asian immigrants to Canada”, *International Journal of Psychology*, 36(3), 2001, 163-173.
- AKIN Darçın - Vedia DÖKMECİ, “Cluster analysis of interregional migration in Turkey”, *Journal of Urban Planning and Development*, 141(3), 2014, 05014016.
- AKSEL Şeyda – Zübeyit GÜN – Türkan YILMAZ IRMAK – Banu ÇENGELCİ, “Migration and psychological status of adolescents in Turkey”, *Adolescence*, 42(167),2007, 589-602.
- ARENDS-TOTH Judit – Fons J. R. VAN DE VIJVER, “Domains and dimensions in acculturation: Implicit theories of Turkish–Dutch”, *International Journal of Intercultural Relations*, 28(1),2004, 19-35.
- AROIAN Karen – Uddin NORRIS, “Resilience, stress, and depression among Russian immigrants to Israel” *Western Journal of Nursing Research*, 22(1), 2000, 54-67.
- ATACA Bilge – John W. BERRY, “Psychological, sociocultural, and marital adaptation of Turkish immigrant couples in Canada”, *International Journal of Psychology*, 37(1), 2002, 13-26.
- AYCAN Zeynep – John W. BERRY, “Impact of employment-related experiences on immigrants' psychological well-being and adaptation to Canada”, *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 28(3), 1996, 240-251.
- BALCAZAR Hector – Jennifer L. KRULL – Gary PETERSON, “Acculturation and family functioning are related to health risks among pregnant Mexican American women” *Behavioral Medicine*, 27(2), 2001, 62-70.
- BARTRAM David, “Happiness and ‘economic migration’: A comparison of Eastern European migrants and stayers”, *Migration Studies*, 1(2), 2013, 156-175.
- BEASLEY Margaret – Ted THOMPSON – John DAVIDSON, “Resilience in response to life stress: the effects of coping style and cognitive hardiness”, *Personality and Individual differences*, 34(1), 2003, 77-95.
- BEIRENS Koen – Johnny R. J. FONTAINE, “Somatic and emotional well-being among Turkish immigrants in Belgium: Acculturation or culture?”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(1), 2011, 56-74.

- BEKTESHI Venera – Mary VAN HOOK - Jessica LEVIN – Sung Wan KANG - Thanh VAN TRAN, “Social Work with Latino Immigrants: Contextual Approach to Acculturative Stress among Cuban, Mexican and Puerto Rican Women” *British Journal of Social Work*, 0, 2016, 1-20
- BERKMAN Lisa F. – Thomas GLASS - Lan BRISSETTE – Teresa E. SEEMAN, “From social integration to health: Durkheim in the new millennium” *Social Science and Medicine*, 51(6), 2000, 843-857.
- BERRY, John W., “Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology*, 46(1), 1997, 5-34.
- BERRY, John W., “Conceptual approaches to acculturation” *American Psychological Association*, 2003.
- BERRY, John W., “Acculturation: Living successfully in two cultures”, *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 2005, 697-712.
- BERRY, John W. - Uichol KIM – Thomas MINDE – Doris MOK, “Comparative studies of acculturative stress”, *International Migration Review*, 21 (3), 1987, 491-511.
- BERRY, John W. – Jean S. PHINNEY - David L. SAM - Paul VEDDER, “Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation”, *Applied Psychology*, 55(3), 2006, 303-332.
- BERRY, John W. – Ype H. POORTINGA – Marshall H. SEGALL – Pierre R. DASEN, “Acculturation and intercultural relations”, *Cross Cultural Psychology*, United Kingdom, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, 345-383
- BEYDOĞAN-TANGÖR Başak – Ferzan CURUN, “Psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak bireysel farklılıklar: Özgünlük, benlik saygısı ve sürekli kaygı” *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 2016, 1-13.
- BİLGİN, Vedat, “Yapısal Özellikleri İtibariyle Ailenin Görünümü”, *Türkiye Aile Yılığı*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1991.
- BONNIN Rodolfo – Chris BROWN, “The Cuban diaspora: A comparative analysis of the search for meaning among recent Cuban exiles and Cuban Americans”, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 24(4), 2002, 465–78.
- BULUT Işıl, “Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi”, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- BUZ Sema, “Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların" Görünürlüğü””, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 2009, 40-50.

- CANABAL Maria E. – Jose A. QUÍLES, “Acculturation and socioeconomic factors as determinants of depression among Puerto Ricans in the United States”, *Social Behavior And Personality: An International Journal*, 23(3), 1995, 235-246.
- CANSEL Erol, “Sosyal Devlet ve Aile”, *Aile Yazıları II, Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, ilim Serisi 5/2*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.
- CARDOSO Jodi Berger – Sanna THOMPSON, “Common themes of resilience among Latino immigrant families: A systematic review of the literature”, *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 91(3), 2010, 257-265.
- CHENG Zhiming – Haining WANG - Russell SMYTH, “Happiness and job satisfaction in urban China: A comparative study of two generations of migrants and urban locals”, *Urban Studies*, 51(10), 2014, 2160-2184.
- CHRISTOPHER Kimberly A. – Judith C. KULIG, “Determinants of psychological well-being in Irish immigrants”, *Western Journal of Nursing Research*, 22(2), 2000, 123-143.
- COBB Sidney, “Social support as a moderator of life stress”, *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 1976, 300-314.
- CONCHA Maritza – Mariana SANCHEZ – Mario de la ROSA – Maria Elena VILLAR, “A longitudinal study of social capital and acculturation-related stress among recent Latino immigrants in South Florida”, *Hispanic Journal Of Behavioral Sciences*, 35(4), 2013, 469-485.
- CONNOR Kathryn M. – Jonathan R. T. DAVIDSON, “Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC)”, *Depression and Anxiety*, 18(2), 2003, 76-82.
- CROSS Susan E. – Pamela L. BACON – Micheal L. MORRIS, “The relational-interdependent self-construal and relationships”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 2000, 791-808.
- CROSS Susan E. – Laura MADSON, “Models of the self: self-construals and gender”, *Psychological bulletin*, 122(1), 1997, 5-37.
- ÇARO Erka, “Winners or Losers? The Adjustment Strategies of Rural-to-Urban Migrants in Tirana, Albania”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(3), 2013, 501-519.
- DAĞLAR Melek – Edward MELHUIH – Jacqueline BARNES, “Parenting and preschool child behaviour among Turkish immigrant, migrant and non-migrant families” *European Journal of Developmental Psychology*, 8(3), 2011, 261-279.

- DALGARD Odd Steffen – Sven BJORK - Kristian TAMBS, “Social support, negative life events and mental health”, *The British Journal of Psychiatry*, 166(1), 1995, 29-34.
- DALGARD Odd Steffen – Suraj Bahadur THAPA, “Immigration, social integration and mental health in Norway, with focus on gender differences” *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 3(1), 2007, 24-33.
- DE OLIVEIRA ASSIS Glaucia, “Gender and migration from invisibility to agency: The routes of Brazilian women from transnational towns to the United States”, In *Women's Studies International Forum*, 46, 2014, 33-44
- DELARA Mahin, “ Review Article: Social Determinants of Immigrant Women’s Mental Health”, *Advances in Public Health*, 2016, 1-11.
- DEMES Kali A. – Nicolas GEERAERT, “Measures matter: Scales for adaptation, cultural distance, and acculturation orientation revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(1), 2014, 91-109.
- DIENER Ed, “Assessing subjective well-being: Progress and opportunities”, *Social Indicators Research*, 31(2), 1994, 103-157.
- DIENER Ed – Robert A. EMMONS – Randy J. LARSEN – Sharon GRİFFİN, “The satisfaction with life scale”, *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 1985, 71-75.
- DIENER Ed – Derrick WIRTZ - William TOV - Chu KİM-PRIETO – Dong-won CHOI – Shigehiro OISHI – Robert BISWAS-DIENER, “New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings”, *Social Indicators Research*, 97(2), 2010, 143-156.
- DILLON Frank R. – Mario DE LA ROSA – Gladys E. IBANEZ, “Acculturative stress and diminishing family cohesion among recent Latino immigrants”, *Journal Of Immigrant and Minority Health*, 15(3), 2013, 484-491.
- DOĞAN Tayfun, “Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması”, *The Journal of Happiness and Well-Being*, 3(1), 2015, 93-102.
- DU Hongfei – Xiaoming Lİ – Danhua LIN, “Individualism and sociocultural adaptation: Discrimination and social capital as moderators among rural-to-urban migrants in China”, *Asian Journal of Social Psychology*, 18(2), 2015, 176-181.
- DUNKEL-SCHETTER Christine – Susan FOLKMAN – Richard S. LAZARUS, “Correlates of social support receipt”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(1), 1987, 71-80.

- DURGEL Elif – Bilge YAĞMURLU, “Türk göçmen ailelerde sosyalleştirme hedefleri ve ana babalık: okul öncesi döneme detaylı bakış”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 2014, 3-15.
- ERMAN Tahire, “The meaning of city living for rural migrant women and their role in migration: the case of Turkey”, In *Women's Studies International Forum*, 20(2), 1997, 263-273.
- ERMAN Tahire, “The impact of migration on turkish rural women Four Emergent Patterns”, *Gender and Society*, 12(2), 1998, 146-167.
- EVANS Jeffrey “Introduction: migration and health”, *The International Migration Review*, 21 (3), 1987, 5-14.
- FALAH-HASSANI Kobra - Rahman SHIRI - Simone VIGOD – Cindy-Lee DENNIS, “Prevalence of postpartum depression among immigrant women: a systematic review and meta-analysis”, *Journal of Psychiatric Research*, 70, 2015, 67-82.
- FINCH Brian Karl – William A. VEGA, “Acculturation stress, social support, and self-rated health among Latinos in California”, *Journal of Immigrant Health*, 5(3), 2003, 109-117.
- FREDRICKSON Barbara L., “The role of positive emotion in positive psychology: the broaden-and-build theory of positive emotion. *American Psychologist*, 56(3), 2001, 218-226.
- FRIJTERS Paul – John P. HAIKEN-DENEW – Michael A. SHIELDS, “Money does matter! Evidence from increasing real income and life satisfaction in East Germany following reunification”, *The American Economic Review*, 94(3), 2004, 730-740.
- GARMEZY Norman – Ann S. MASTEN – Auke TELLEGEN, “The study of stress and competence in children: A building block for developmental psychopathology”, *Child Development*, 55(1), 1984, 97-111.
- GARCIA Manuel F. Martinez – Manuel Garcia RAMIREZ – Isidro Maya JARIEGO, “Social support and locus of control as predictors of psychological well-being in Moroccan and Peruvian immigrant women in Spain”, *International Journal of Intercultural Relations*, 26(3), 2002, 287-310.
- GONZALES Nancy A. – Julianna DEARDORFF – Diana FORMOSO – Alicia BARR – Manuel BARRERA, “Family mediators of the relation between acculturation and adolescent mental health”, *Family Relations*, 55(3), 2006, 318-330.
- GREEFF Abraham P. - Joanita HOLTZKAMP, “The prevalence of resilience in migrant families”, *Family & Community Health*, 30(3), 2007, 189-200.

- GREWAL Sukhdev – Joan L. BOTTORFF - B. Ann HILTON, “The influence of family on immigrant South Asian women’s health”, *Journal of Family Nursing*, 11(3), 2005, 242-263.
- GÖKHAN Ali – Alpay FİLİZTEKİN, “The determinants of internal migration in Turkey”, In *International Conference on Policy Modelling, 2008*, Berlin, Germany.
- GÜLERCE Aydan, *Dönüşümsel Aile Modeli ve Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*, 2.B., İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- GÜN Zübeyit – Fatih BAYRAKTAR, “Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 2008, 167-176.
- GÜNGÖR Derya, “The interplay between values, acculturation and adaptation: A study on Turkish-Belgian adolescents”, *International Journal of Psychology*, 42(6), 2007, 380-392.
- GÜNGÖR Derya, “İkinci kuşak avrupalı türklerde psikolojik entegrasyon ve uyum: çift boyutlu kültürleşme temelinde karşılaştırmalı bir derleme” *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 2014, 16-35.
- GÜR Timur Han – Emel URAL, “ Türkiye’de Kentlere Göçün Nedenleri”, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 2004, 23-38
- HATTAR-POLLARA Marianne – Afaf I. MELEIS, “The stress of immigration and the daily lived experiences of Jordanian immigrant women in the United States”. *Western Journal of Nursing Research*, 17(5), 1995, 521-539.
- HENDRIKS Martijn – Kai LUDWIGS - Ruut VEENHOVEN, “Why are locals happier than internal migrants? The role of daily life”, *Social Indicators Research*, 125(2), 2016, 481-508.
- HIOTT Ann – Joseph G. GRZYWACZ – Thomas A. ARCURY – Sara A. QUANDT, “Gender differences in anxiety and depression among immigrant Latinos”, *Families, Systems and Health*, 24(2), 2006, 137-146.
- HOFER Jan – Holger BUSCH – Florian KIESSLING, “Individual pathways to life satisfaction: The significance of traits and motives”, *Journal of Happiness Studies*, 9(4), 2008, 503-520.
- HOVEY Joseph D., “Psychosocial predictors of acculturative stress in Central American immigrants”, *Journal of Immigrant Health*, 1(4), 1999, 187-194.
- HOVEY Joseph D. – Cheryl A. KING, “10 suicidality among acculturating mexican americans: current knowledge and directions for research”, *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 27(1), 1997, 92-103.

- HOVEY Joseph D. – Cristina MAGANA, “Acculturative stress, anxiety, and depression among Mexican immigrant farmworkers in the Midwest United States”, *Journal of Immigrant Health*, 2(3), 2000, 119-131.
- HYUN Kyoung Ja, “Is an independent self a requisite for Asian immigrants' psychological well-being in the US? The case of Korean Americans”, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 3(3-4), 2000, 179-200.
- İLKKARACAN İpek - Pınar İLKKARACAN, “1990’lar Türkiye’inde kadın ve göç”, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, 305-322.
- İMAMOĞLU Olcay E. – Zahide KARAKİTAPOĞLU-AYGÜN, “Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts”, *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 2004, 277-306.
- JASINSKAJA-LAHTI Inga - Karmela LIEBKIND – Magdakena JAAKKOLA - Anni REUTER, “Perceived discrimination, social support networks, and psychological well-being among three immigrant groups”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(3), 2006, 293-311.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, “Psychological aspects of modernization in Turkey”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 4(2), 1973, 157-174.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, “Status of women in Turkey: Cross-cultural perspectives” *International Journal of Middle East Studies*, 18(04), 1986, 485-499.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, “Autonomy, embeddedness and adaptability in immigration contexts”, *Human Development-Basel*, 46, 2003, 145-150.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, “Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 2005, 403-422.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, “Changing life Styles-Changing Competencies: Turkish Migrant youth in Europe”, *Historical Social Research*, 35(2), 2010, 151-168.
- KAĞITÇİBAŞI Çiğdem, *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*, 3.B., İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2012.
- KARAKUŞ Pelin, *Farklı Kimlik Gruplarında Yer Kimliği, Yerin Anlamları ve Kültürlenme Süreçleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2014.
- KEITNER Gabor I. – Christine E. RYAN – Ivan W. MILLER – Robert KOHN – Duane S. BISHOP – Nathan B. EPSTEIN, “Role of the family in recovery and major depression” *American Journal of Psychiatry*, 152(7), 1995, 1002-1008.
- KEYES Corey Lee M., “Social well-being”, *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 1998, 121-140.

- KEYES Corey Lee M. – Dov SHMOTKIN – Carol D. RYFF, “Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 2002, 1007-1022.
- KNUDSON-MARTIN Carmen, “Gender, family competence, and psychological symptoms”, *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(3), 2000, 317-328.
- KOBASA Suzanne C., “Stressful life events, personality, and health: an inquiry into hardiness”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 1979, 1-11.
- KOBASA Suzanne C. – Mark C. PUC CETTI, “Personality and social resources in stress resistance”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(4), 1983, 839-850.
- KOSIC Ankica, “Acculturation attitudes, need for cognitive closure, and adaptation of immigrants”, *The Journal of Social Psychology*, 142(2), 2002, 179-201.
- KOYDEMİR Selda - Astris SCHÜTZ, “Almanya’daki Türk göçmenlerde yaşam doyumu: Kültürel kimlik ve benlik kurgularının rolü”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 2015, 208-220.
- KUO Wen H. – Yung-Mei TSAI, “Social networking, hardiness and immigrant's mental health”, *Journal of Health and Social Behavior*, 27(2), 1986, 133-149.
- KUŞDİL M. Ersin – Nuran BAYRAM – Serpil AYTAÇ - Nazan BİLGEL, “Çalışma yaşamında bireylerin yaptıkları işe ilişkin duygularının iş stres tepkileri üzerine etkisi”, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 6(1).
- LANG John G. – Rıcarda F. MUNOZ – Guillermo BERNAL – James L. SORENSEN, “Quality of life and psychological well-being in a bicultural Latino community”, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 4(4), 1982, 433-450.
- LEE Kyoung Hag – Hyeyoung WOO, “Stressors, social support, religious practice, and general well-being among Korean adult immigrants”, *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10(5), 2013, 421-434.
- LEVY Shlomit – Louis GUTTMAN, “On the multivariate structure of wellbeing”, *Social Indicators Research*, 2(3), 1975, 361-388.
- LOH Min Ing – Jessica KLUG, “Voices of migrant women: the mediating role of resilience on the relationship between acculturation and psychological distress”, *Australian Community Psychologist*, 24(2), 2012, 59-78.
- LU Ying – Ramanie SAMARATUNGE – Charmine E. J. HÄRTEL, “Predictors of acculturation attitudes among professional Chinese immigrants in the Australian workplace”, *Journal of Management and Organization*, 22(01), 2016, 49-67.

- MAHMUD S. H. – Axel SCHÖLMERICH, “Acculturation and life satisfaction: Immigrants in Germany”, *Psychology Research*, 1(4), 2011, 278-286.
- MAK Winnie W. S. – Rita W. LAW – Yue TENG, “Cultural model of vulnerability to distress: The role of self-construal and sociotropy on anxiety and depression among Asian Americans and European Americans”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(1), 2011, 75-88.
- MALKOÇ Asude – İlhan YALÇIN, “Relationships among resilience, social support, coping, and psychological well-being among university students”, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43) 2015, 35-43.
- MARKUS Hazel Rose - Shinobu KITAYAMA, “Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation”, *Psychological Review*, 98(2), 1991, 224-253.
- MARKUS Hazel – Jeanne SMITH – Richard L. MORELAND, “Role of the self-concept in the perception of others”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(6), 1985, 1494-1512.
- MARKUS Hazel - Elissa WURF, “The dynamic self-concept: A social psychological perspective”, *Annual Review of Psychology*, 38(1), 1987, 299-337.
- MASTEN Ann S. – Karin M. BEST - Norman GARMEZY, “Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity”, *Development and Psychopathology*, 2(04), 1990, 425-444.
- MATSUMOTO David - Natalia KOUZNETSOVA – Rebecca RAY – Charlotte RATZLAFF – Michael BIEHL - Jacques RAROQUE, “Psychological culture, physical health, and subjective well-being”, *Journal of Gender, Culture and Health*, 4(1), 1999, 1-18.
- MAYDELL-STEVENSONS Elena - Anne-Marie MASGGORET – Tony WARD, “Problems of psychological and sociocultural adaptation among Russian speaking immigrants in New Zealand”, *Social Policy Journal of New Zealand: Te Puna Whakaaro*, 30, 2007, 178-198.
- MCCUBBIN Hamilton I. – Marilyn A. MCCUBBIN, “Typologies of resilient families: Emerging roles of social class and ethnicity”, *Family Relations*, 37(3), 1988, 247-254.
- MEADOWS Lynn M. – Wilfreda E. THURSTON - Christina MELTON, “Immigrant women's health”, *Social Science and Medicine*, 52(9), 2001, 1451-1458.
- MELZER Silvia Maja, “Does migration make you happy? The influence of migration on subjective well-being”, *Journal of Social Research and Policy*, 2(2), 2011, 73-92.

- MINUCHIN Salvador, "Families and individual development: Provocations from the field of family therapy", *Child Development*, 56(2), 1985, 289-302.
- MIRANDA Alexis O. – Diane ESTRADA – Miriam FIRPO-JIMENEZ, "Differences in family cohesion, adaptability, and environment among Latino families in dissimilar stages of acculturation", *The Family Journal*, 8(4), 2000, 341-350.
- MIRANDA Alexis O. – Debra L. UMHOEFER, "Depression and social interest differences between Latinos in dissimilar acculturation stages", *Journal of Mental Health Counseling*, 20(2), 1998, 159-171.
- MOLINA Kristine M. – Carmela ALCÁNTARA, "Household structure, family ties, and psychological distress among us-born and immigrant latino women", *Journal of Family Psychology : JFP : Journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 27(1), 2013, 147–158.
- MULCAHY Kirsten - Umakrishnan KOLLAMPARAMBIL, "The impact of rural-urban migration on subjective well-being in south africa", *The Journal of Development Studies*, 52(9), 2016, 1357-1371.
- MULLER Matthias Johannes – Eckhardt KOCH, "Gender differences in stressors related to migration and acculturation in patients with psychiatric disorders and turkish migration background", *Journal of Immigrant and Minority Health*, 19(3), 2016, 623-630.
- NACAK Melike - Bilge YAGMURLU - Elif DURGEL – Fons VAN DE VIJVER, "Metropol ve anadolu'da ebeveynlik: bilis ve davranislarda sehrin ve egitim düzeyinin rolü/parenting in metropole and anatolia samples: the role of residence and education in beliefs and behaviors", *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 2011, 85-100.
- NAM Boyoung – KIM Jae Yop – Jordan E. DeVYLDER – Ahyoung SONG, "Family functioning, resilience, and depression among North Korean refugees", *Psychiatry Research*, 245, 2016, 451-457.
- NETO Felix – Jose BARROS – Paul G. SCHMITZ, "Acculturation Attitudes and Adaptation among Portuguese Immigrants in Germany Integration or Separation", *Psychology and Developing Societies*, 17(1), 2005, 19-32.
- NETO Felix – Ana Cristina Menezes FONSECA, "The satisfaction with migration life scale", *International Journal of Intercultural Relations*, 54, 2016, 47-54.
- OGURI Mika – William B. GUDYKUNST, "The influence of self construals and communication styles on sojourners' psychological and sociocultural adjustment", *International Journal of Intercultural Relations*, 26(5), 2002, 577-593.

- OLSON Davis H. – Candyce S. RUSSELL – Douglas H. SPRENKLE, “Circumplex model of marital and family systems: VI. Theoretical update”, *Family Process*, 22(1), 1983, 69-83.
- ONG Anthony D. – C. S. BERGEMAN – Toni L. BISCONTI – Kimberly A. WALLACE, “Psychological resilience, positive emotions, and successful adaptation to stress in later life”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 2006, 730-749.
- OUARASSE Otmane Ait – Fons J. R. VAN DE VIJVER, “The role of demographic variables and acculturation attitudes in predicting sociocultural and psychological adaptation in Moroccans in the Netherlands”, *International Journal of Intercultural Relations*, 29(3), 2005, 251-272.
- ÖZDEMİR Yalçın, “Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 2012, 188-198.
- PATİNO Luis R. – Jean-Paul SELTEN - Herman VAN ENGELAND - Jan H. M. DUYX – Rene S. KAHN – Huibert BURGER, “Migration, family dysfunction and psychotic symptoms in children and adolescents”, *The British Journal of Psychiatry*, 186(5), 2005, 442-443.
- PEARSON Judith E., “The definition and measurement of social support”, *Journal of Counseling and Development*, 64(6), 1986, 390-395.
- PEDRAZA Silvia, “Women and migration: The social consequences of gender”, *Annual Review of Sociology*, 17(1), 1991, 303-325.
- PHALET Karen – Louk Hagendoorn, “Personal adjustment to acculturative transitions: The Turkish experience”, *International Journal of Psychology*, 31(2), 1996, 131-144.
- PHAM Thuy – Richard J. HARRIS, “Acculturation strategies among Vietnamese-Americans”, *International Journal of Intercultural Relations*, 25(3), 2001, 279-300.
- PÍONTKOWSKI Ursula - Arnd FLORACK – Paul HOELKER - Peter OBDZÁLEK, “Predicting acculturation attitudes of dominant and non-dominant groups”, *International Journal of Intercultural Relations*, 24(1), 2000, 1-26.
- POVLSEN Lene, “Immigrant women’s clubs in a health-promotion perspective”, *Scandinavian Journal of Social Medicine*, 40(4), 2012, 355-359.
- REIS Harry T. – Kennon M. SHELDON – Shelly L. GABLE – Joseph ROSCOE – Richard M. RYAN, “Daily well-being: The role of autonomy, competence, and relatedness”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(4), 2000, 419-435.

- RICHARDSON Glenn E., “The metatheory of resilience and resiliency”, *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 2002, 307-321.
- RIVERA Fernando I. – Peter J. GUARNACCIA – Norah MULVANEY-DAY – Julia Y. LIN - Maria TORRES – Margarita ALEGRÍA, “Family cohesion and its relationship to psychological distress among Latino groups”, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 30(3), 2008, 357-378.
- RODRIGUEZ Tori, “Taking the bad with the good”, *Scientific American Mind*, 24(2), 2013, 26-27.
- ROSS Raelene De – Sarah MARRINAN – Simon SCHATTNER – Eleonora GULLONE, “The relationship between perceived family environment and psychological wellbeing: Mother, father, and adolescent reports”, *Australian Psychologist*, 34(1), 1999, 58-63.
- RUTTER Michael, “Psychosocial resilience and protective mechanisms”, *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 1987, 316-331.
- RYAN Richard M. – Edward L. DECI, “Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being”, *American Psychologist*, 55(1), 2000, 68-78.
- RYAN Richard M. – Edward L. DECI, “On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being”, *Annual Review of Psychology*, 52(1), 2001, 141-166.
- RYFF Carol D., “Psychological well-being in adult life”, *Current Directions In Psychological Science*, 4(4), 1995, 99-104.
- SALGADO DE SNYDER V. Nelly – Richard C. CERVANTES – Amado M. PADILLA, “Gender and ethnic differences in psychosocial stress and generalized distress among Hispanics”, *Sex Roles*, 22(7), 1990, 441-453.
- SAM David L., “Acculturation: conceptual background and core components”, *Cambridge handbook of acculturation psychology*, (Ed.) David L. Sam – John W. Berry, NY: Cambridge University Press, New York, 2006, 11-26.
- SAM David L. – John W. BERRY, “Introduction”, *Cambridge handbook of acculturation psychology*, (Ed.) David L. Sam – John W. Berry, NY: Cambridge University Press, New York, 2006, 1-7.
- SAM David L. – John W. BERRY, “Acculturation when individuals and groups of different cultural backgrounds meet”, *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 2010, 472-481.

- SARMIENTO Ingrid A. – Esteban V. CARDEMIL, “Family Functioning and Depression in Low-Income Latino Couples”, *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(4), 2009, 432-445.
- SAVAGE Jeanne E. - Briana MEZUK, “Psychosocial and contextual determinants of alcohol and drug use disorders in the National Latino and Asian American Study”, *Drug and Alcohol Dependence*, 139, 2014, 71-78.
- SCHMITZ Paul G., “Immigrant Mental and Physical Health”, *Psychology and Developing Societies*, 4(2), 1992, 117-131.
- SCHWEITZER Robert – Jaimi GREENSLADE – Ashraf KAGEE, “Coping and resilience in refugees from the Sudan: a narrative account. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 41(3), 2007, 282-288.
- SEARLE Wendy - Colleen WARD, “The prediction of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions”, *International Journal of Intercultural Relations*, 14(4), 1990, 449-464.
- SHEIDOW Ashli J. – David B. HENRY – Patrick H. TOLAN – Martha K. STRACHAN, “The role of stress exposure and family functioning in internalizing outcomes of urban families”, *Journal of Child and Family Studies*, 23(8), 2014, 1351-1365.
- SHIM Gayoung – Henning FREUND – Malte STOPSACK - Annette KÄMMERER – Sven BARNOW, “Acculturation, self-construal, mental and physical health: An explorative study of East Asian students in Germany”, *International Journal of Psychology*, 49(4), 2014, 295-303.
- SHISHEHGAR Sara – Leila GHOLIZADEH – Michelle DIGIACOMO – Anna GREEN – Patricia M. DAVIDSON, “Health and socio-cultural experiences of refugee women: an integrative review”, *Journal of Immigrant and Minority Health*, 2016, 1-15.
- SIMICH Laura – Hayley HAMILTON – B. Khamisa BAYA, “Mental distress, economic hardship and expectations of life in Canada among Sudanese newcomers”, *Transcultural Psychiatry*, 43(3), 2006, 418-444.
- SINGH Shweta – Marta LUNDY – Maria VIDAL DE HAYMES – Ana CARIDAD, “Mexican immigrant families: Relating trauma and family cohesion”, *Journal of Poverty*, 15(4), 2011, 427-443.
- SLUZKI Carlos E., “Disruption and reconstruction of networks following migration/relocation”, *Family Systems Medicine*, 10(4), 1992, 359-363.
- SMITH Bruce W. – Jeanne DALEN - Kathryn WIGGINS – Erin TOOLEY – Paulette CHRISTOPHER – Jennifer BERNARD, “The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back”, *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 2008, 194-200.

- SOHTORİK Yasemin – Nancy MCWILLIAMS, “Hugging, drinking tea, and listening: Mental health needs of Turkish immigrants”, *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 39(2), 2011, 66-77.
- SOSSOU Marie-Antoinette – Carlton D. CRAIG – Heather OGREN – Michelle SCHNAK, “A qualitative study of resilience factors of Bosnian refugee women resettled in the southern United States”, *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*, 17(4), 2008, 365-385.
- SOURİ Hosein – Turaj HASANİRAD, “Relationship between resilience, optimism and psychological well-being in students of medicine”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2011, 1541-1544.
- SROUFE L. Alan - Michael RUTTER, “The domain of developmental psychopathology”, *Child Development*, 55(1), 1994, 17-29.
- STACCİARİNİ Jeanne-Marie R. – Rebekah SMİTH – Cynthia GARVAN – Brenda WIENS – Linda B. COTTLER, “Rural Latinos’ mental wellbeing: a mixed-methods pilot study of family, environment and social isolation factors”, *Community Mental Health Journal*, 51(4), 2015, 404-413.
- SUANET İrina – Fons J. R. VAN DE VIJVER, “Perceived cultural distance and acculturation among exchange students in Russia”, *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 19(3), 2009, 182-197.
- SUH Eunkook – Ed DİENER – Frank FUJİTA, “Events and subjective well-being: only recent events matter”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5), 1996, 1091-1102.
- SUN Fei - Xiang GAO – Shuo GAO – Qilun Lİ – David R. HODGE, Depressive symptoms among older Chinese Americans: examining the role of acculturation and family dynamics. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 2016, 1-10.
- SWİTEK Malgorzata, “Internal migration and life satisfaction: well-being paths of young adult migrants”, *Social Indicators Research*, 125(1), 2016, 191-241.
- ŞEKER Betül Dilara – İbrahim SİRKECİ, “Birleşik Krallık’daki Türkiye kökenli kadınlarda yaşam doyumu: Kimlik, kültürleşme ve ayrımcılık”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 2014, 69-81.
- ŞEN Mustafa, “Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi”, *Calisma ve Toplum*, 40(1), 2014, 231-256.
- ŞENSOY-BAHAR Özge, “How do low-income kurdish migrant women reconstruct their lives in an inner-city neighborhood of istanbul?: experiences of migration and

adaptation to life in the city”, University of Illinois, Urbana. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013.

TELEF Bülent Baki, “Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği: Ergenler için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması”, *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(1), 2013a, 62-68.

TELEF Bülent Baki, “Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 2013b, 374-384.

TELZER Eva H. - Cynthia YUEN – Nancy GONZALES – Andrew J. FULİGNİ, “Filling Gaps in the Acculturation Gap-Distress Model: Heritage Cultural Maintenance and Adjustment in Mexican–American Families”, *Journal of Youth and Adolescence*, 45(7), 2016, 1412-1425.

TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, *Aile Yapısı Araştırması (2006)*, Ankara, 2010, 21-41.

THOİTS Peggy A., “Social support and psychological well-being: Theoretical possibilities”, *Social support: Theory, research and applications*, (Ed.) IG Sarason – BR Sarason, Martinus Niljhoff Publisher, Boston, 1985, 51-72.

TİNKER Irene, “Family survival in an urbanizing World”, *Review of Social Economy*, 55(2), 1997, 251-260.

TOLİVER Susan D., “Movers and shakers: Black families and corporate relocation”, *Marriage and Family Review*, 19(1-2), 1993, 113-130.

TUTAR Hüseyin - Deniz ÖZYAKIŞIR, “TRA2 bölgesinden İstanbul'a göç hareketlerinin nedenlerine ilişkin bir araştırma”, *Sosyoloji Konferansları*, 47, 2013, 31-58.

TRİANDİS Harry C., “Individualism-collectivism and personality”, *Journal of Personality*, 69(6), 2001, 907-924.

ÜNLÜTÜRK Çağla, “Köyden kente göç sürecinde kadın emeği”, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 250(8), 2007, 55-57.

VEGA William A. – Bohdan KOLODY – Juan Ramon VALLE, “The relationship of marital status, confidant support, and depression among Mexican immigrant women”, *Journal of Marriage and the Family*, 48(3), 1986, 597-605.

VEGA William A. – Bohdan KOLODY –Ramon VALLE – Judy WEİR, “Social networks, social support, and their relationship to depression among immigrant Mexican women”, *Human Organization*, 50(2), 1991, 154-162.

- VIRTA Erkkı – David L. SAM – Charles WESTIN, “Adolescents with Turkish background in Norway and Swedn: A comparative study of their psychological adaptation”, *Scandianavian Journal of Psychology*, 45, 2004, 15-25.
- VİDAL DE HAYMES Maria - Jessica MARTONE – Lina MUÑOZ – Susan GROSSMAN, “Family cohesion and social support: protective factors for acculturation stress among low-acculturated Mexican migrants”, *Journal of Poverty*, 15(4), 2011, 403-426.
- WALLER Margarwt A., “Resilience in ecosystemic context: Evolution of the concept”, *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 2001, 290-297.
- WALSH Froma, “Crisis, trauma, and challenge: A relational resilience approach for healing, transformation, and growth”, *Smith College Studies In Social Work*, 74(1), 2003, 49-71.
- WALSH Froma, “Family Resilience: Strengths Forged through Adversity”, *Normal family processes: Growing diversity and complexity*, (Ed.) Walsh Froma, 4.B., New York, Guilford Press, 2012, 339-427.
- WARD Colleen – Antony KENNEDY, “Psychological and Socio-cultural Adjustment during Cross-cultural Transitions: A Comparison of Secondary Students Overseas and at Home”, *International Journal of Psychology*, 28(2), 1993, 129-147.
- WARD Colleen – Antony KENNEDY, “Acculturation strategies, psychological adjustment, and sociocultural competence during cross-cultural transitions”, *International Journal of Intercultural Relations*, 18(3), 1994, 329-343.
- WATERMAN Alan S., “Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 1993, 678-691.
- WERNER Emmy E., “Resilience in development”, *Current Directions In Psychological Science*, 4(3), 1995, 81-84.
- YAMAN Ayşe – Judi MESMAN – Marinus H. VAN IJZENDOORN – Marian J. BAKERMANS-KRANENBURG - Marielle LİNTİNG, “Parenting in an individualistic culture with a collectivistic cultural background: The case of Turkish immigrant families with toddlers in the Netherlands”, *Journal of Child and Family Studies*, 19(5), 2010, 617-628.
- YETİM Ünsal, *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış doktora tezi), İzmir, 1991.
- YETİM Ünsal, *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul, Bağlam yayınları, 2001.

YILMAZ Cevdet, “Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(21), 221-232.

YU Hyun Hee – Chang Seek LEE, “The mediating effects of hope and family cohesion between acculturative stress and depression of immigrant women for marriage in korea”, *Indian Journal of Science and Technology*, 8(S7), 2015, 494-503.

EKLER

Ek1. Etik Onay Örneği

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
24 Haziran 2016

OTURUM SAYISI
2016-08

KARAR NO 3 :Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hümevra DERViŞOĞLU AKPINAR'ın "İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluşu Ve Dayanıklılığı" başlıklı tez çalışması kapsamında yapılacak olan anket çalışmasının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; : Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hümevra DERViŞOĞLU AKPINAR'ın "İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluşu ve Dayanıklılığı" başlıklı tez çalışması kapsamında yapılacak olan anket çalışmasının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvuruçuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Kurul Başkanı

Ek 2. Demografik Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Aşağıdaki bölümde Türkiye'nin farklı yerlerinden büyük şehirlere göç etmiş kadınların yeni yaşamlarına uyumlarına dair bazı sorular vardır. Lütfen soruları dikkatlice okuyarak, hiç bir soruyu boş bırakmadan cevaplandırınız.

1- Yaşınız ? _____

2- Medeni durumunuz?

Bekâr Evli Dul Boşanmış

3- Çocuğunuz?

Var Yok

4- Ailenizin büyüklüğü nedir?

Çekirdek aile (anne, baba, çocuklar)

Geniş aile (aile büyükleri ve akrabalar)

5- Evde kaç kişi yaşıyor? _____

6- Eğitim düzeyiniz nedir?

Okuryazar değil

Lise

Okuryazar

Üniversite(Lisans)

İlkokul

Lisansüstü(Master/Doktora)

Ortaokul

Diğer(lütfen belirtiniz)_____

7- Eşinizin eğitim düzeyi nedir?

Okuryazar değil

Lise

Okuryazar

Üniversite(Lisans)

İlkokul

Lisansüstü

Ortaokul

Diğer(lütfen belirtiniz)_____

8- Mesleğiniz nedir?

Memur

Serbest meslek (Doktor, Avukat, Mimar vb.)

Marjinal sektör (İşporta, temizlik vb.)

İşçi

Küçük esnaf, zanaatkâr, vb.

İşveren (Tüccar, iş yeri sahibi veya ortağı vb.)

Çiftçi

Emekli

Ev hanımı

Diğer _____

Çalışmıyor

9- Hanenizin toplam aylık geliri hangi aralıktadır?

(Maaş, burs, yatırım ve benzeri gelirler)

- 1500 TL'den az
- 1500-3000 TL
- 3000-4500 TL
- 4500-6000 TL
- 6000-7500 TL
- 7500-9000 TL
- 9000 TL ve üstü

10- Hanenizin toplam aylık gideri hangi aralıktadır?

(Gıda, barınma (konut kirası, faturalar (elektrik, su, yakıt)), giyim, ulaşım, eğitim, sağlık giderleri ve benzeri ihtiyaçlar)

- 1500 TL'den az
- 1500-3000 TL
- 3000-4500 TL
- 4500-6000 TL
- 6000-7500 TL
- 7500-9000 TL
- 9000 TL ve üstü

11- Bir merdiven düşününüz. Bu merdiven Türkiye'deki insanların konumunu temsil etmektedir. Siz kendinizi merdivenin hangi basamağında görürsünüz?

Merdivenin en tepesi (7. basamak) en çok maddi gelire sahip, en iyi eğitilmiş, en saygın işlerde çalışan ve refah düzeyi yüksek olan insanları temsil etmektedir. Merdivenin en alt basamağı (1. basamak) en az maddi gelire sahip, eğitim düzeyi düşük ve saygın görülmemiş işlerde çalışan insanları temsil etmektedir.

- 7. Basamak
- 6. Basamak
- 5. Basamak
- 4. Basamak
- 3. Basamak
- 2. Basamak
- 1. Basamak

12- Bu şehre nereden göç ettiniz?

- Doğu Anadolu Bölgesi
- Karadeniz Bölgesi
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- Akdeniz Bölgesi
- İç Anadolu Bölgesi
- Marmara Bölgesi
- Ege Bölgesi

13- Şu anda hangi şehirde yaşıyorsunuz? _____

14- Bu şehre gelmeden önce hangi yerleşim bölgesinde yaşıyordunuz?

- Büyük şehir, Hangi il? _____
- Şehir, Hangi il? _____
- İlçe, Hangi ile bağlı? _____
- Kasaba, Hangi ile bağlı? _____
- Köy, Hangi ile bağlı? _____

15- Hayatınız boyunca en uzun süre yaşadığınız yer neresidir?

- Büyük şehir, Hangi il? _____
- Şehir, Hangi il? _____
- İlçe, Hangi ile bağlı? _____
- Kasaba, Hangi ile bağlı? _____
- Köy, Hangi ile bağlı? _____

16- Ne kadar süredir burada yaşıyorsunuz? _____ Yıl

17- Kaçınıcı kuşaktan göçmensiniz?

- 1.Kuşak (Başka bir şehirde doğdum ve buraya göç ettim)
- 2.Kuşak (Annem ve babam buraya başka yerden göç etti ben burada doğdum)
- 3.Kuşak (Annem ve babam da ben de burada doğduk)

18- Evinizde Türkçe dışında bir veya birden fazla dil konuşuluyor mu?

- Evet
- Hayır

Cevabınız 'evet' ise konuşulan dili-dilleri belirtiniz. _____

19- Size kim derler?(Türk, Türkmen, Kürt, Laz, Arap.....) _____

20- Aşağıda olası göç nedenleri belirtilmiştir. Her birini okuyup size ne kadar uygun olduğunu karşılarındaki cetveldən yararlanarak belirtiniz.

	Hiç uygun değil 1	Uygun değil 2	Kararsızım 3	Uygun 4	Tamamen uygun 4
İş bulma					
Evlilik					
Tayin/Görev					
Sağlık					
Güvenlik					
Şehir hayatının çekiciliği					
Eğitim					

21- Buraya isteyerek mi geldiniz? Cevabımı aşağıdaki derecelendirme ölçeğinden yararlanarak belirtiniz.

Tamamen istemeyerek (1)	İstemeyerek (2)	Ne isteyerek Ne istemeyerek (3)	İsteyerek (4)	Tamamen İsteyerek (5)

22- Bu şehre gelmeden önce, buradaki yaşam koşullarınızın geldiğiniz yerden daha iyi olacağına dair beklentilerinizi aşağıdaki derecelendirme ölçeğinde 0 ve 4 arasında değerlendiriniz. '0' daha iyi bir yaşama dair beklentinizin olmadığını ifade ederken, '4' yaşam koşullarınızın iyileşeceğine dair en yüksek beklentiyi ifade etmektedir.

0 1 2 3 4

23- Buraya geldikten sonra, beklentilerinizin ne kadarının gerçekleştiğini aşağıdaki derecelendirme ölçeğinde 0 ve 4 arasında değerlendiriniz. '0' beklentilerinizin hiç birinin gerçekleşmediğini, '4' ise çoğunun gerçekleştiğini ifade etmektedir.

0 1 2 3 4

24- Bu şehirde tanıdık ya da akrabalarınız var mı?

- Evet
 Hayır

25- Bu şehirde tanıdık ya da akrabalar size hangi konularda yardımcı olur?

- Ev /İş bulma
 Maddi destek
 Manevi destek
 Ev/iş bulma ve maddi/ manevi her konuda yardımcı oluyorlar.
 Hiç bir konuda yardımcı olmuyorlar.

26- Komşularınızın kökenlerini/kültürünü nasıl değerlendirirsiniz?

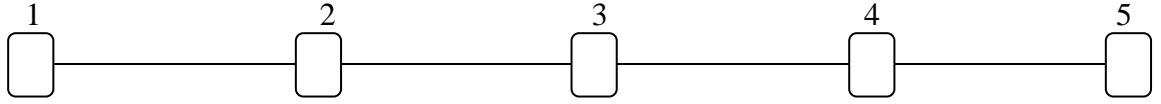
- Komşularımın çoğu başka kültürlerden
- Hem benim kültürümden hem de başka kültürlerden olan komşularımın sayısı eşit derecede
- Komşularımın çoğu kendi kültürümden

27- Bu şehirdeki yaşam biçimi ile geldiğiniz yerin yaşam biçimini karşılaştırdığında sizce nasıl?

- Geldiğim yerden farklı değil
- Geldiğim yerle hemen hemen aynı
- Geldiğim yerden biraz farklı
- Geldiğim yerden tamamen farklı

28- Bu şehirdeki yaşam biçimi ile geldiğiniz yerin yaşam biçimini karşılaştırdığınızda arada bir fark görüyorsanız bu farkın nasıl olduğunu aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

'1' bu şehirdeki yaşam biçiminin geldiğiniz yerden çok olumsuz yönde farklılaştığını, '5' ise çok olumlu yönde farklılaştığını ifade etmektedir.

29- Bu şehirde düzenli olarak katıldığınız bir sosyal aktivite var mı (belediye kursları, sohbet grupları, dernek etkinlikleri vs.)? Bu aktivitelere ne sıklıkla katılıyorsunuz aşağıdaki derecelendirme ölçeğinden yararlanarak belirtiniz.

Hiç bir zaman (1)	Çok nadir (2)	Bazen (3)	Çoğu zaman (4)	Her zaman (5)

30- Bu şehirde sevincinizi ve üzüntünüzü paylaşabileceğiniz arkadaşlarınız var mı? Sevincinizi ve üzüntünüzü onlarla ne sıklıkta paylaştığınızı aşağıdaki derecelendirme ölçeğinden yararlanarak belirtiniz.

Hiç bir zaman (1)	Çok nadir (2)	Bazen (3)	Çoğu zaman (4)	Her zaman (5)

31- İhtiyacınız olduğunda size destek sağlayacak komşularınız var mı? İhtiyaç durumunda komşularınız size ne sıklıkta yardımcı olduğunu aşağıdaki derecelendirme ölçeğinden yararlanarak belirtiniz.

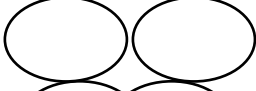
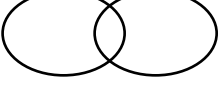
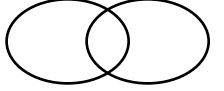
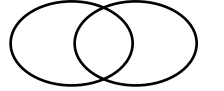
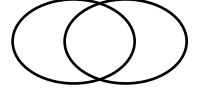
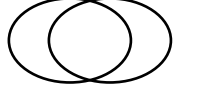
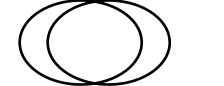
Hiç bir zaman (1)	Çok nadir (2)	Bazen (3)	Çoğu zaman (4)	Her zaman (5)

Aşağıdaki şemalardan hangisinin siz ve diğerleri arasındaki ilişkiyi en doğru biçimde ifade ettiğini düşünüyorsunuz? İlk yedi şemayı kendi kültürel grubunuz için, ve sonraki yedi şemayı ise göç ettiğiniz yeni grubun üyelerini düşünerek size en uygun cevabı işaretleyiniz.

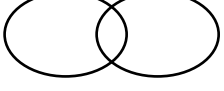
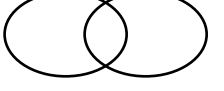
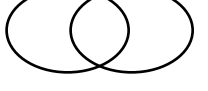

Kendi kültürel grubunuz: Göç etmeden önce bir üyesi olduğunuz kültürel grup

Göç ettiğiniz yeni grup: İçine göç ettiğiniz kültürel grup

32- Kendi kültürel grubunuzdaki insanlarla aranızdaki ilişkiyi en iyi ifade eden seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

1. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
2. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
3. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
4. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
5. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
6. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar
7. Ben Kendi kültürel grubumdaki insanlar

33- Göç ettiğiniz yeni gruptaki insanlarla aranızdaki ilişkiyi en iyi ifade eden seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

1. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
2. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
3. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
4. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
5. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
6. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar
7. Ben Göç ettiğim yeni gruptaki insanlar

Ek 3. Kültürleşme Tutumları Ölçeği

Aşağıdaki soruları, şimdiki yaşantınızı göz önünde bulundurarak cevaplayınız. Size en uygun olan şıkkı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	Çok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
1. Geldiğimiz yerin adetlerinden (ritüel) (örneğin sünnet, düğün, ölüm, doğum) çok buranın adetlerine uymayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Hemşerilerimden çok buralılarla bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Hem buranın hem de geldiğimiz yerin adetlerine (ritüeller) uymayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Buralılardan çok hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
5. 'Adetler (ritüeller)' bana bir şey ifade etmiyor.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Hem buralılarla hem de hemşerilerimle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Buranın adetlerinden (ritüel) (sünnet, düğün, ölüm, doğum, vs.) çok geldiğimiz yerin ritüellerine uymayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kimlerle bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırım.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Çocuklarımın hem buranın tarzına hem de kendi tarzımıza uygun yetişmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Evde kendi yemeklerimizden çok buranın yemeklerini yemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Evimde bizlere özgü süslemelerden çok buralılara özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Yakın arkadaşlarımın buralılardan çok hemşerim olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	Çok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
14. Çocuklarımın bizim tarzımızdan çok buranın tarzına uygun yetişmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Hem buralı hem de hemşerilerim gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Ne tür gazete / TV / Müzik / Kaset Okuduğuma / Seyrettiğime / Dinlediğime aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Yakın arkadaşlarımın hem buralı hem de hemşerim olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Çocuklarımın buranın değer ve geleneklerinden çok geldiğimiz yerin değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Evde bizim oraların (Kürtçe, Arapça, Lazca vb.) dilinden çok Türkçe konuşmayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Buranın medyasından çok (gazete, TV, Radyo vs.) geldiğimiz yerin medyasını izlemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Evimde buralılara özgü süslemelerden çok bizlere özgü süslemeler olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Çocuklarımın buranın değer veya adetlerini öğrenip öğrenmemelerine aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Buralıdan çok hemşerilerim gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Geldiğimiz yerin medyasından çok buranın medyasını (gazete, TV, Radyo) izlemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Evde hem buraların hem de kendi yemeklerimizi yemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Evi süsleme gibi önemsiz şeylere kafamı yormam.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Evde hem Türkçe hem de geldiğimiz yerin dilini kullanmayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Çocukların evlenene kadar benimle oturmalarını beklerim.	☐	☐	☐	☐	☐

	Kesinlikle Bana uygun	Bana Uygun	Biraz Bana Uygun	Çok Az Bana Uygun	Bana Uygun Değil
30.Çocuklarımın geldiğimiz yerin değer ve geleneklerinden çok buranın değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
31.Evde buranın yemeklerinden çok kendi yemeklerimizi yemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
32.Hem buranın hem de geldiğimiz yerin medyasını (gazete, TV, Radyo) izlemeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
33.Çocuklarımın nasıl yetiştiğine aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
34.Hemşerilerimden çok buralı gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim.	☐	☐	☐	☐	☐
36.Çocuklarımı hem hemşerilerimin hem de buralıların değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
37.Yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
38.Evde Türkçe' den çok geldiğimiz yerin dilini kullanmayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
39.Evimde hem buralıların hem de bizlere özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
40.Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐
41.Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarının daha iyi olacağını düşünüyorum ancak eğer ki ayrılmak isterlerse bu kararlarına saygı duyarım.	☐	☐	☐	☐	☐
42.Yakın arkadaşlarımın hemşerilerimden çok buralı olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Çocuklarımın bizim oranın tarzında yetişmelerini isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturup oturmamalarına aldırış etmem.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 4. Aile İçinde Özerk-ikişkişisel Benlik Ölçekleri

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. Gençlik yıllarınızı düşünerek, aileniz ile olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı aşağıda yer alan ölçeği kullanarak belirtiniz.

	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katlıyorum	5 Kesinlikle Katlıyorum
1-Kendimi ailemden bağımsız hissediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
2-Genellikle ailemin isteklerini kabul etmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
3-Ailemin düşündüğü şekilde düşünmek zorunda değilim.	☐	☐	☐	☐	☐
4-İnsanlar gelecek planları için ailelerinden onay almalıdırlar.	☐	☐	☐	☐	☐
5-Ailemin katılmayacağı kararlar almaktan kaçınırım.	☐	☐	☐	☐	☐
6-Kişisel sorunlarda, ailemin kararlarını kabul ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
7-Ailemin kabul etmediği biriyle yakın olmam.	☐	☐	☐	☐	☐
8-Kararlarımı ailemden bağımsız olarak kolayca veremem.	☐	☐	☐	☐	☐
9-Ailemin isteklerine göre kararlarımı kolayca değiştirebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. Gençlik yıllarınızı düşünerek, aileniz ile olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı aşağıda yer alan ölçeği kullanarak belirtiniz.

	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
1-Ailemle ilişkimde belli bir mesafeyi korumayı tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
2-Zor zamanlarda, ailemin benimle birlikte olacağını bilmek isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
3-Ailemle geçirdiğim zaman benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
4-Kendini aileye yakın hissetmek iyi bir şeydir.	☐	☐	☐	☐	☐
5-Ailem benim ilk önceliğimdir.	☐	☐	☐	☐	☐
6-Kendimi aileme çok bağlı hissediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
7-Ailemle ilişkim kendimi huzurlu ve güvende hissetmemi sağlıyor.	☐	☐	☐	☐	☐
8-Aileme çok yakınım.	☐	☐	☐	☐	☐
9-Ailemle çok yakın zaman geçirmekten hoşlanmıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. Gençlik yıllarınızı düşünerek, aileniz ile olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı aşağıda yer alan ölçeği kullanarak belirtiniz.

	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
1-Kişi ailesine değer verse dahi kendi fikirlerini belirtmekten çekinmemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
2-Kişi ailesine çok yakın olup aynı zamanda kendi kararlarını verebilir.	☐	☐	☐	☐	☐
3-Kişi kendini hem ailesinden bağımsız hem de ailesine duygusal olarak bağlanmış hissedebilir.	☐	☐	☐	☐	☐
4-Kişi ailesine bağlı olup aynı zamanda fikir ayrılıkları için saygı bekleyebilir.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 5. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı

Aşağıdaki bütün ifadeleri, anladığınız biçimde ve sizin durumunuzu ne derecede yansıttığını gösterecek şekilde her bir ifadenin altındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Ölçeğin bir ucu “Bizimkiyle tamamen aynı”, diğer ucu ise “Bizimkinin tam tersi” durumlarını yansıtmaktadır. Sizin durumunuz bu iki uç arasında nereye düşüyorsa o aralığa çarpı (X) işareti koyunuz.

Yanında (A) olan sorular evde anne veya çocuksuz çift konumunda, (Ç) olan sorular ise yaşı ne olursa olsun evlat konumunda olan bekar, dul vb. kimseler içindir. Yanında (A) ve (Ç) olmayan tüm sorular herkesin cevaplandırması içindir.

Bizimkiyle tamamen aynı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	Bizimkinin tam tersi
1- Ailemizde her türlü konu ve fikir açıkça konuşulur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2-Evimizde birisi bir şey söylediği zaman diğerleri aynı şeyi anlarlar.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3-Bizim evde olaylar karşısındaki düşünce ve duygular konuşmaktan çok davranışlarla ifade edilir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4-Bizim evde sözlerle söylenenler, davranışlarla anlatılanları tutmaz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5-Evdekilerle çatışmaktansa susmayı veya başkalarıyla konuşmayı yeğlerim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6- Bizim evde kesinlikle konuşulmayacak konular bence çok fazladır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7-(Ç) Beni korkutan, başaramayacağım sandığım ve üzüldüğüm şeyleri anne ve babama rahatlıkla söylerim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7-(A) Eşimle zayıflıklarımı, korku ve endişelerimi paylaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8-(Ç) Beni sevindiren, aklımdan geçen ve komik şeyleri anne ve babama rahatlıkla söylerim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8- (A) Eşime özel duygu, fantezi ve arzularımı rahatlıkla söylerim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9-Aile üyeleri arasındaki iletişimi son derece doyurucu bulurum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10-Birimizin işte, okulda veya arkadaşından öğrendiği bir şey, bizim evde genellikle ilgi görür, tartışılır ve beğenilirse uygulanır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11-Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12-Ailemizde TV, radyo, gazete, dergi, kitap, konferans, sinema, tiyatro gibi yollarla yeni şeyler öğrenmeye ve dünyada olup bitenlere çok ilgi duyulur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13- Bizim evde iş, okul, ve ev işleri dışında da bir çok uğraş (hobiler, özel ilgiler, spor faaliyetleri, v.b.) vardır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14-Doğrusu ailemden daha çok bağlı olduğum bir insan (arkadaş, sevgili, öğretmen, terapist, akraba,vb.) var.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15-Ailem (veya eşim) benim çok arkadaşım ile tanışır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16-Ailemizdeki dayanışma ve birlik duygusu çok güçlüdür.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17-(Ç) Annem ve babam evde kendi başına geçirmek istediğim zamana (çalışırken, oyun oynarken, TV seyredirken vb.) karşı son derece anlayışlıdır; beni rahat bırakırlar.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17-(A) Eşimin evde kendi başına geçirmek istediğim zamana (bir iş yaparken, okurken, dinlenirken, vb.) karşı tavrı son derece anlayışlıdır beni rahat bırakır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18-Birbirimizle çok iyi geçiniriz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19-Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda evdeki herkesin fikri alınır veya çıkarı gözetilir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20-Bizde aileyle ilgili sorumlulukların dağılımı hakça olur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21-Bizim evde birisi diğerlerinden daha önemlidir; yani daha çok sevilir, kayırılır veya dediğini yaptırır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22-Ailemizde iş bölümü, herkese düşen görevler ve diğer kurallar açık seçik belirgindir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23-Bizim evde karşılaşılan aksamalar ve çıkan çatışmalar mutlaka çözülür.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24-Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda, ev içinde söz sahibi olanlar, dışarıdan karışanlardan her zaman çoktur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25-Evimizde görevini aksatan veya kurallara uymayan(lar) şiddetle kınanır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26-Evde yapmam gereken şeyler için her zaman yeterli zamanım olur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27-Genel olarak bizim sağlıklı, huzurlu ve iyi bir aile olduğumuzu düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28-Ailem büyük bir sağlık ve para sorunu dışında bir problemle karşılaştığında bunu kendi başına halledebilir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29-Ailem geçmişte karşılaştığı zor durumların üstesinden geldi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30-Gerektiğinde ailem çevresinden yeterince destek alabilir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
31-Ailemden son derece gurur ve haz duyuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32-Bizim ailede herkesin birbirini değiştirmeye çalıştığı çok belirgindir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33-Bizim evde kimsenin eleştiriyeye tahammülü yoktur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34-Bizim ailede her çeşit duygunun (üzüntü, mutluluk, coşku, kızgınlık, korku,vb.) hissettiğimiz gibi yaşanması olağandır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bizimkiyle tamamen aynı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	Bizimkinin tam tersi
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
35-Bence ailemizde değişmesi mümkün olmayacak tavırlar çoktur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
36-Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 6. Yaşam Doyumu Ölçeği

Şimdi sizden kendi yaşamınızı değerlendirmenizi istiyoruz. Aşağıda verilen beş ifadeye katılabilir ya da katılmayabilirsiniz. Bu ifadelere katılıp katılmadığınızı aşağıda verilen puanlama sistemini kullanarak gösteriniz. Cevaplarken lütfen açık ve dürüst olunuz.

	1 Tamamen Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Biraz Katılmıyorum	4 Kararsızım	5 Biraz Katılıyorum	6 Katılıyorum	7 Tamamen Katılıyorum
1-Hayatım birçok yönlerden idealimdekine yakın.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2-Hayat şartlarım mükemmel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3-Hayatımdan memnunum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4-Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5-Eğer hayata yeniden başlasaydım, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 7. Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği

Lütfen son 4 haftadır neler yaptığınızı ve yaşadığınızı düşünerek aşağıdaki her bir duygu ifadesini ne kadar deneyimlediğinizi değerlendiriniz. Her bir ifade için 1'den 5'e kadar olan ölçeği kullanarak değerlendirme yapınız.

	1 Hiç bir zaman	2 Nadiren	3 Bazen	4 Sıklıkla	5 Her zaman
Olumlu	☐	☐	☐	☐	☐
Olumsuz	☐	☐	☐	☐	☐
İyi	☐	☐	☐	☐	☐
Kötü	☐	☐	☐	☐	☐
Hoşnut	☐	☐	☐	☐	☐
Tatsız	☐	☐	☐	☐	☐
Mutlu	☐	☐	☐	☐	☐
Üzgün	☐	☐	☐	☐	☐
Korkmuş	☐	☐	☐	☐	☐
Neşeli	☐	☐	☐	☐	☐
Kızgın	☐	☐	☐	☐	☐
Memnun	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 8. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Aşağıda katılıp katılmayacağınız 8 ifade vardır. 1–7 arasındaki derecelendirmeyi kullanarak, her bir madde için uygun olan cevabınızı belirtiniz.

	1 Tamamen Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Biraz Katılmıyorum	4 Kararsızım	5 Biraz Katılıyorum	6 Katılıyorum	7 Tamamen Katılıyorum
1-Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2-Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3-Günlük aktivitelerime bağlı ve ilgiliyim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4-Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5-Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6-Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7-Geleceğim hakkında iyimserim.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8-İnsanlar bana saygı duyar.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 9. Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir ifadenin size ne ölçüde uyduğunu işaretleyiniz.

	1 Hiç uygun Değil	2 Uygun Değil	3 Biraz Uygun	4 Uygun	5 Tamamen Uygun
1-Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
2-Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.	☐	☐	☐	☐	☐
3-Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.	☐	☐	☐	☐	☐
4-Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
5-Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlatırım.	☐	☐	☐	☐	☐
6-Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.	☐	☐	☐	☐	☐

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Humeyra DERVİŞOĞLU AKPINAR
Tez Adı	İç Göç ve Aile Bağlamında Kadınların İyi Oluş ve Dayanıklılığı
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Psikoloji
Tez Türü	Yüksel Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Yrd. Doç. Dr. Ahu ÖZTÜRK
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 12/09/2017

İmza :